HEIMOARKISTO

I

POLIITTINEN TALOUSTIEDE

HEIMOARKISTO

MARXILAINEN TYÖLÄISKOULU

POLIITTINEN TALOUSTIEDE

I

SUOMENNOS SAKSASTA

POISTETTU
TURUN YLIOPISTON
KIRJASTO

1 9 3 2
VALTION KUSTANNUSLIIKE KIRJA
LENINGRAD

X IX : 1010

ПОЛИТИЧЕСКАЯ
ЭКОНОМИЯ
I ЧАСТЬ
(перевод с немецкого).

Printed in USSR

Типография Кирьяпая, Ленинград, Харьковская, 9.

ALKULAUSE

Työväen luokkatietoinen osa pyrkii nyt voimakkaammin kuin koskaan hankkimaan itselleen tietoja, ja kipeämmin kuin koskaan työväki tarvitsee tietoa nyt yhteiskunnallisten vallankumouksien aikana, kapitalistisen maailman pulan aikana, imperialistien valmistellessa uutta maailmansotaa. Käynnissä ovat valtavat luokkataistelut, joissa ratkaistaan paitsi kokonaisten kansakuntien kohtalot, myöskin ihmiskunnan kohtalo. Taistelevina luokkina ovat nykyaikainen teollisuusproletariaatti ja kehityksensä viimeiseen vaiheeseen astunut imperialistinen porvaristo. Koko maailman proletariaatti ja koko maailman porvaristo vastakkain, sitä on nyt kaikkialla raivoava taistelu. Neuvostoliiton proletariaatti jo rakentaa sosialismia, on päättämässä sosialistisen yhteiskunnan perustan rakennustyötä. Proletariaatti niissä maissa, joissa porvaristo vielä on vallassa, valmistaa vallankumoustaan. Kansainvälinen porvaristo järjestelee kiihkoisasti uutta maailmansotaa ja varustautuu kukistamaan Neuvostoliiton proletariaatin voitokasta vallankumousta sekä estämään proletariaatin kypsyvää voittoa muissa maissa.

Kaikilla näillä valtavilla tapahtumilla on *määrätty lainmukaisuus*. Talouden, politiikan, luokkataistelun lainmukaisuus. Jokainen työläinen, joka tässä taistelussa tahtoo olla luokkansa puolella, tajuaa, että hänen täytyy oppia tuntemaan tämä lainmukaisuus. Ken tahtoo olla kuntoon varustettuna kestääkseen taistelussa voimakasta vihollista vastaan, hänelle ei riitä pelkkä hyvä tahto, ei riitä yksin päättäväisyys, uhrautuvaisuus ja luokkatunto, hänelle on välttämätön myöskin tieto, tapahtumia hallitsevien yhteiskunnallisten lainmukaisuuksien tuntemus ja samalla syvä tieteellinen vakaumus siitä, että hänen luokkansa voiton juuret ovat nykyaikaisen yhteiskunnan liikuntalaeissa. Siitä työläisten pyrkimys tietoon: he tahtovat tietoa sillä tieto on vahva lisäase taistelussa pääomaa vastaan. He tarvitsevat tietoa sitäkin enemmän nyt, kun taistelu on kehittynyt ratkaisevaan vaiheeseensa ja jokainen työläinen ha-

luaa mahdollisimman hyvin varustautua tähän taisteluun. Proletariaatilla onkin iso etu viholliseensa verraten: proletariaatilla johtavan järjestönsä, kommunistisen puolueen kautta on hallussaan tiede, *marxismi*, jonka avulla voidaan vississä määrin nähdä tapahtumain kulku etukäteen ja varautua niiden varalle. Vihollisella on kyllä hallussaan mahtavat hävitysvälineet, tankit ja kaasut, mutta sitä jäytää myöskin voimattomuuden tunne, se aavistaa että sen perikadon hetki väistämättömästi lähenee.

Mutta vaikka työläiset pyrkivät tietojaan kartuttamaan, on useilla heistä niukalti tilaisuuksia tietojen hankkimiseen. Jokapäiväinen jännittynyt työ tehtaassa, jossa he pääomalle voittoja tuottavat, työ työväenliikkeessä ottaa heidän aikansa ja voimansa niin tyyten, että vain vähän jää heille itsensä kehittämiseen. Toisaalta kapitalismi pitää huolen siitä, että työläiselle kaikkein välttämättömin tieto jää saamatta. Silloin tällöin tulee luetuksi joku pikku kirjanen, joku päivälehti kenties luetaan säännöllisestikin, mutta järjestelmälliseen opiskeluun on vähän aikaa ja mahdollisuuksia.

Juuri tätä järjestelmällistä opiskelua tahtoo tämä "Marxilainen työläiskoulu" helpottaa.

Tämä "Marxilainen työläiskoulu" pyrkii antamaan marxilaisen kasvatuksen kaikille niille, jotka vakavasti tuntevat järjestelmällisen kouluutuksen tarpeen, mutta joilla ei syystä taikka toisesta ole mahdollisuutta käydä mitään varsinaista marxismin koulua tai kursseja. "Marxilainen työläiskoulu" tahtoo siis korvata tällaisen järjestelmällisen koulunkäynnin. Jokainen voi lukea silloin kun hänellä opiskeluun vapaata aikaa on.

"Marxilainen työläiskoulu" sisältää seuraavat kurssit: *Poliittinen taloustiede, työväenliikkeen historia, sosialistinen rakennustyö Neuvostoliitossa, ja historiallinen materialismi* (proletariaatin maailmankatsomus).

Tämän kurssin lävitse käynti ja omaksuminen ei vaadi erikoista opillista ennakkovalmennusta. Kurssia laadittaessa on pyritty mahdollisimman yksinkertaiseen kielenkäyttöön ja koko kurssi rakentamaan niin, että jokainen työläinen voisi sen ymmärtää. Vaikeampia teemoja käsiteltäessä (esim. poliittista taloustiedettä) on kuitenkin *kollektiivinen* työ tarpeen.

Jokainen, joka huolellisesti käsittelee "Marxilaisen työläiskoulun", saa siitä marxismin kaikkien tärkeimpien osien tuntemuksen. Kurssin laatijat ovat vakuutetut siitä, että tämä kurssi, puutteistaan ja lyhyydestään huolimatta, täyttää vissin aukon työväen marxilaisessa kirjallisuudessa.

Julkaisijat.

Johdanto

Tässä poliittisen taloustieteen kurssissa käsittelemme kapitalistisen tuotantotavan olemusta, kapitalismin kehityksen lainmukaisuutta ja sen sisäisiä vastakohtia ja ristiriitoja, joiden seurauksena on kapitalismin kukistaminen ja uuden, luokattoman ja riistosta vapaan yhteiskuntajärjestyksen, kommunistisen yhteiskunnan luominen.

Kapitalismin kaikki ristiriidat ovat olemassa jo tavaramuodossa, tavaran *"arvossa"*, niinkuin Marx osoitti.

> "Tuotteen arvomuodossa on jo idussaan koko kapitalistinen tuotantomuoto, pääoman ja palkkatyön vastakohta, teollinen vara-armeija, pulat" (Engels, "Anti-Dühring". S. 336).

Kaikki työn tuotteet esiintyvät porvarillisessa yhteiskunnassa tavaroina. Eivät ainoastaan kapitalistien keskinäiset suhteet, vaan myöskin suhde työläisten ja kapitalistien välillä ottaa tavarasuhteen ulkonaisen muodon, sillä työläinen myy kapitalistille tavaransa, työvoimansa ja ostaa kapitalistilta välttämättömät elintarpeensa tavaroina. Siksi meidän täytyy alottaa kapitalistisen tuotantotavan tutkiminen tutkimalla tavaraa ja siihen sisältyvää ristiriitaa. Ensimmäinen teema on siis Marxin *arvo-oppi*.

Tavaratuotanto ei ole luonteenomaista yksistään kapitalismille. Myöskin keskiajan käsityömäinen tuotanto oli tavaratuotantoa, mutta se ei vielä ollut kapitalistista tavaratuotantoa. Kapitalismille ei siis ole luonteenomaista tavaratuotanto sellaisenaan, vaan *kapitalistinen* tavaratuotanto, s. o. tavaratuotanto, joka perustuu palkkatyön riistämiseen. Välitön tuottaja, joka tavaran valmistaa, ei tässä enää ole tuotantovälineiden (tehtaiden, koneiden, raaka-aineiden jne.) omistaja, vaan hän on pakotettu myymään tuotantovälineiden omistajalle työvoimansa tavarana. Senvuoksi tuote, jonka hän valmistaa, ei kuulu hänelle, vaan tuotantovälineiden omistajalle, nim. riistäville kapitalisteille. Työläinen saa vain osan luomastaan arvosta, toisen osan, lisäarvon, anastaa kapitalisti itselleen. *Kapitalistisen riiston olemuksen ja metoodien* tutkiminen on toisen teeman kohde ("Pääoma ja lisäarvo").

Kun ihmisten väliset taloudelliset suhteet kapitalistisessa yhteiskunnassa esiintyvät tavaranvaihdon muodossa itsenäisten, vapaiden tavaranomistajien välillä, esiintyy myöskin työläinen itsenäisenä, työvoimatavaran "vapaana" omistajana. Enemmänkin, näyttää kuin saisi hän työpalkan muodossa *täyden* korvauksen työstään: aikapalkan saadessaan korvataan hänelle jokainen tunti, kappalepalkan saadessaan saa hän palkan jokaisesta kappaleesta. Työpalkka peittää siis riiston. Edelleen, erilaiset työpalkan muodot ja järjestelmät ovat verhottuja riiston kiristämiskeinoja. Senjälkeen kun olemme oppineet tuntemaan kapitalistisen riiston olemuksen, pitää meidän siis käsitellä niitä muotoja, jotka verhoavat riiston ja siis myös luokkasuhteen olemuksen kapitalismissa. *Työpalkan* olemuksen, muotojen ja liikuntatendenssien erittely, analyysi, on sentähden 3:nnen teeman sisältönä.

Lisäarvon anastaminen kapitalistien käsiin ei käy siten, että jokainen kapitalisti saisi itse koko sen lisäarvon summan, minkä hänen laitoksessaan työskentelevät työläiset ovat luoneet. Koko lisäarvo jakautuu kapitalistiluokan keskuudessa määrättyjen, yksityisten kapitalistien tietoisuudesta riippumattomien lakien mukaan. Lisäarvo jakautuu eri muotoihin: voitto, korko ja maakorko. *Lisäarvon jakautumisen* lakien tutkiminen on 4:nnen teeman tehtävä.

Luokkavastakohta on kapitalistisen tuotantotavan tärkein vastakohta. Tämän kanssa kiinteässä yhteydessä on toinen ristiriita: *tuotannon anarkia.* Kapitalistisessa yhteiskunnassa on tuotanto *yhteiskunnallista tuotantoa,* mutta omistus on *yksityistä kapitalistista omistusta.* Yhteiskunnallisen tuotannon eri osat ovat monin sitein toisiinsa kytketyt ja kuitenkin samalla toisistaan eroitetut. Yhteiskunnallinen tuotanto on pirstoutunut atoomeiksi, lukemattomiksi, näennäisesti itsenäisiksi tuotantoyksiköiksi. Tuotetaan käyttöarvoja, hyödyllisiä esineitä, joilla on kyky tyydyttää yhteiskunnallisia tarpeita. Tavaroita ei kuitenkaan tuoteta tässä tarkoituksessa, vaan niitä tuotetaan voiton takia, ja tämä sisältää itseensä proletaaristen joukkojen tavattoman alhaisen kulutustason ("elintason"). Siitä aika ajoin toistuvat ylituotannon pulat, joissa kapitalismin syvät ristiriidat terävimmin ilmenevät. Pulat osoittavat päivän selvästi, että kapitalismista on tullut yhteiskunnan tuotantovoimien kehityksen suurin jarru, että n.k. kapitalistinen "edistys" on mahdollinen vain siten, että tuhotaan ja hävitetään suuret määrät työväenluokan hiellä ja verellä luotuja arvoja, proletariaatin nälän ja kurjuuden tiimalla. Porvaristo tulee siis kykenemättömäksi enää hallitsemaan yhteiskunnallisia

tuotantovoimia. *Pulien* syiden, väistämättömyyden, yhteiskunnallisten seurauksien ja merkityksen tutkiminen, sen selvittäminen että pulat kapitalismin puitteissa eivät ole poistettavissa, — siinä 5:nnen teeman sisältö.

Pulat ovat toistuneet aika ajoin jo 19:nnen vuossadan alusta alkaen ilman että kapitalismi olisi niiden takia kärsinyt täydellisen haaksirikon. Se on niistä selviytynyt joka kerta kuitenkin vain joutuakseen yhä syvempiin ja vaikeampiin järkytyksiin. Vaikka jokainen kriisi toi yhä selvemmin ilmi kapitalistiset ristiriidat koko terävyydessään, tarvittiin siitenkin suhteellisen pitkä kehitys ennenkuin nämä ristiriidat tulivat niin teräviksi, että proletaaristen joukkojen elinehdot kävivät sietämättömiksi. Imperialismin kaudella tulee kapitalismista kuoleva, mätänevä kapitalismi, proletaarinen vallankumous tulee päivän tehtäväksi, ainoaksi tieksi ulos kurjuudesta ja huippuunsa saatetusta työväenluokan riistämisestä. *Imperialismin* olemuksen ja erikoisuuksien erittely, imperialismin kapitalismin viimeisenä asteena ja proletaarisen vallankumouksen aikakautena — se on 6:nnen teeman sisältö.

Imperialismin kaudella ja erikoisesti ensimäisen imperialistisen maailmansodan jälkeen, joka "synnytti" ensimäisen proletaarisen valtion, rakentuvan sosialismin valtion — voimakkaimman tuen maailman proletariaatille sen taistelussa kapitalismin kumouksellisen kukistamisen puolesta —, yrittää porvaristo agenttiensa kautta työväenluokan sisällä, sosialidemokratian kautta kaikin keinoin vierottaa proletariaattia pois ainoalta kapitalismin ikeestä vapautumisen tieltä. Sosialidemokratia rakentelee kaikenlaisia "teorioja" kapitalismin vankkuudesta ja vielä edessä olevasta jatkuvasta kukoistuskaudesta, kapitalismin vähitellen tapahtuvasta ja rauhallisesta kasvamisesta sosialismiin, "järjestetystä" kapitalismista jne. Enemmänkin sosialidemokratia yrittää "talousdemokratian" teorian ja käytännön kautta vetää proletariaatin loismaisen, mätänevän kapitalismin aktiiviseen pelastustyöhön, panna proletariaatin kahleisiin, tehdä proletariaatista ryövärimäisen, rajattoman kapitalistisen riiston nöyrän objektin. Ellei tätä hirvittävää petosta paljasteta, on kapitalismin voittaminen mahdoton. Kurssimme viimeisenä teemana on senvuoksi *sosialidemokratian imperialismi- ja talousdemokratia-oppien arvostelu.*

ENSIMÄINEN TEEMA:

Marxin arvoteoria

TYÖSUUNNITELMA

I. Kapitalistisen tuotantotavan ristiriidat. — 1. Yhteiskunnallinen tuotanto ja kapitalistinen omistus. — 2. Vastakohta proletariaatin ja porvariston välillä. — 3. Tuotannon järjestys yksityisessä tehtaassa ja tuotannon anarkia koko yhteiskunnassa.

II. Tavara ja sen arvo. — 1. Käyttöarvo ja arvo. — 2. Tavarassa esiintyvän työn kaksoisluonne. — 3. Arvon suuruus.

III. Arvo yhteiskunnallisen työn erikoisena ilmenemismuotona tavarayhteiskunnassa.

IV. Arvomuodot. Raha ja hinta. — 1. Suhteellinen arvomuoto ja vastikemuoto. — 2. Arvomuotojen kehitys. — 3. Arvo ja hinta. — 4. Kuinka arvo säännöstelee tavaratuotantoa ja tavaranvaihtoa.

V. Tavarafetishismi. — 1. Ihmisten esineelliset suhteet ja esineiden yhteiskunnalliset suhteet. — 2. Porvarillinen käsitys arvosta. 3. Marxin arvoteorian väärentäminen sosdemien puolelta.

I. Kapitalistisen tuotantotavan ristiriidat

Mikä on kapitalismin oleellisin piirre? Jokainen työläinen tietää jo oman kokemuksensa perusteella, että se on pääoman suorittama palkkatyöläisten riistäminen, jossa luokkavastakohta porvariston ja proletariaatin välillä ilmenee. Mutta jokainen työläinen ei tiedä sitä mitkä ovat tämän luokkavastakohdan syyt, minkälaisissa taloudellisissa oloissa sen juuret ovat.

I. YHTEISKUNNALLINEN TUOTANTO JA KAPITALISTINEN OMISTUS.

Selvä asia, että kapitalistisen yhteiskunnan luokkavastakohdan juurien täytyy olla tämän yhteiskunnan ristiriitaisessa tuotantotavassa. Mainion ja samalla lyhyen esityksen kapitalistisen tuotantotavan ristiriidoista sisältää Friedrich Engelsin kirja"Anti-Dühring" (III osaston 2. luku). Otamme siitä tähän tärkeimmät kohdat:

> "Ennen kapitalistista tuotantoa, siis keskiajalla, oli yleisenä pikkuyritys, joka perustui työntekijän tuotantovälineidensä yksityisomistukseen: vapaiden tai kiinnitettyjen pikku talonpoikien maanviljelys, kaupunkien käsityö. Työvälineet — maa, maatyökalut, verstas, käsityökalut — olivat yksityisen työvälineitä, tarkoitetut yksityiseen käyt-

töön, siis pakostakin pieniä, epätäydellisiä, rajotettuja. Mutta **juuri** senvuoksi ne myöskin säännöllisesti kuuluivat tuottajalle itselleen. Näiden hajallaan olevien, ahtaiden tuotantovälineiden keskittäminen, laajentaminen, niiden muuttaminen nykyajan mahtavasti vaikuttaviksi tuotannon vivuiksi on ollut juuri kapitalistisen tuotantotavan ja sen kannattajan, porvariston, historiallinen tehtävä... Mutta porvaristo ei voinut muuttaa noita rajoitettuja tuotantovälineitä valtaviksi tuotantovoimiksi muuttamatta niitä yksityisen tuotantovälineistä **yhteiskunnallisiksi**, vain **monen ihmisen yhteisvoimin** käytettäviksi tuotantovälineiksi. Värttinän, käsikangastuolin ja sepän vasaran tilalle tuli kehruukone, kutomakone ja höyryvasara; yksityisen pikku verstaan tilalle tuli satojen ja tuhansien yhteistyötä vaativa tehdas. Ja samoin kuin tuotantovälineet, samoin itse tuotantokin muuttui sarjasta yksityiskäsittelyjä sarjaksi yhteiskunnallisia toimintoja, ja tuotteet muuttuivat yksityistuotteista yhteiskunnallisiksi tuotteiksi. Lanka, kangas ja metallitavarat, jotka nyt tulivat ulos tehtaasta, olivat niiden monien työläisten yhteisiä tuotteita, joiden käsien kautta niiden vuoron perään täytyi kulkea ennenkuin tulivat valmiiksi. Kukaan yksityinen ei niistä voinut sanoa: tuon olen **minä** tehnyt, tuo on **minun** tuotteeni.

Mutta missä tuotannon perusmuotona on luontoperäinen työnjako yhteiskunnan sisällä, siellä painaa se tuotteisiin **tavaroiden** muodon, joiden keskinäinen vaihto, osto ja myynti tekee yksityiset tuottajat kykeneviksi tyydyttämään moninaiset tarpeensa. Niin oli keskiajalla. Esimerkiksi talonpoika möi maantuotteitaan käsityöläiselle ja osti häneltä niillä käsityön tuotteita. Tähän yksityistuottajien, tavarantuottajien yhteiskuntaan tunkeutui nyt uusi tuotantotapa. Luontoperäisen, **suunnitelmattoman** työnjaon keskelle, sellaisena kuin tämä vallitsi koko yhteiskunnassa, asetti se **suunnitelmallisen** työnjaon sellaisena kuin tämä oli yksityisessä tehtaassa järjestettynä; **yksityistuotannon** rinnalle astui **yhteiskunnallinen** tuotanto.

... Tavaratuotannossa sellaisena kuin se keskiajalla oli kehittynyt, ei voinut lainkaan nousta kysymys, kenelle työn tuote oli kuuluva. Yksityinen tuottaja oli sen yleensä valmistanut hänelle itselleen kuuluvista, usein itse tuottamistaan raaka-aineista, omilla työvälineillään ja omalla tai perheensä käsityöllä. Hänen ei tarvinnut sitä lainkaan ottaa omakseen, se kuului hänelle aivan itsestään. Omistusoikeus tuotteeseen perustui siis **omaan työhön.** Missä vierasta työtä apuna käytettiinkin, jäi se yleensä sivuasiaksi ja palkittiin tavallisesti paitsi työpalkalla, myöskin muilla eduilla: ammattikunnan oppilas ja kisälli tekivät työtä vähemmän maksun ja palkan vuoksi kuin itse oppiakseen ja valmistuakseen mestarin arvoon. Sitten tuli tuotantovälineiden keskittäminen suuriin verstaisiin ja manufaktuureihin, niiden muuttaminen tosiasiallisesti yhteiskunnallisiksi tuotantovälineiksi. Mutta yhteiskunnallisia tuotantovälineitä ja tuotteita käsiteltiin edelleen niinkuin ennenkin yksityisten tuotantovälineinä ja tuotteina. Kun työvälineiden omistaja oli siihen asti ottanut omikseen tuotteet, koska ne yleensä olivat hänen omia tuotteitaan ja vierasta aputyötä oli käytetty vain poikkeustapauksissa, niin nyt työvälineiden omistaja otti edelleenkin tuotteet omikseen vaikka ne eivät enää olleetkaan **hänen** tuotteitaan, vaan poikkeuksetta **vieraan työn tuotteita.** Niin elvät siis siitä alkaen yhteiskunnallisesti tuotettuja tuotteita ottaneet omikseen ne, jotka todella panivat tuotantovälineet liikkumaan ja todella valmistivat tuotteet, vaan tuotteet otti omikseen **kapitalisti.** Tuotantovälineet

ja tuotteet olivat tulleet oleellisesti yhteiskunnallisiksi. Mutta ne tulivat sen omistamismuodon alaisiksi, jonka edellytyksenä on yksityisten yksityinen tuotanto, jonka aikana siis kukin hallitsee omaa tuotettaan ja vie sen markkinoille. Tuotantotapa tulee tämän omistamismuodon alaiseksi, vaikka rikkoo sen edellytyksen. Tässä ristiriidassa, joka antaa uudelle tuotantotavalle sen kapitalistisen luonteen, **on jo idussaan nykyajan koko kollisio** (yhteentörmäys). Ja mitä enemmän uusi tuotantotapa tuli vallitsevaksi kaikilla ratkaisevilla tuotantoaloilla ja kaikissa taloudellisesti ratkaisevissa maissa, ja samalla tunki syrjään ja hävitti yksityistuotannon mitättömiksi jätteiksi, **sitä räikeämpänä täytyi myös ilmetä yhteiskunnallisen tuotannon ja kapitalistisen omistuksen yhteensopimattomuuden.**"

2. VASTAKOHTA PROLETARIAATIN JA PORVARISTON VÄLILLÄ.

"Kuten sanottu, tapasivat ensimäiset kapitalistit palkkatyön muodon jo valmiina. Mutta palkkatyö oli vain poikkeuksena, sivuhommana, apukeinona, ylimenokohtana. Maatyöläisellä, joka aika ajoin kävi päivätöissä, oli maatilkkunsa, josta hän hädän tullen saattoi elää. Ammattikuntajärjestys piti huolta siitä, että tämän päivän kisälli siirtyi huomenna mestariksi. Mutta tämä muuttui heti kun tuotantovälineet olivat muuttuneet yhteiskunnallisiksi ja keskittyneet kapitalistien käsiin. Yksityisten pientuottajain tuotantovälineet samoin kuin tuotteetkin tulivat yhä arvottomammiksi; hänelle ei jäänyt muuta keinoa kuin mennä kapitalistin palkkalaiseksi. Palkkatyö, joka aikaisemmin oli ollut poikkeus ja apukeino, tuli nyt säännöksi ja koko tuotannon perusmuodoksi; kun se aikaisemmin oli ollut vain sivuhomma, tuli se nyt työläisen yksinomaiseksi toiminnaksi. Tilapäinen palkkatyöläinen muuttui elinkautiseksi palkkatyöläiseksi. Elinkautisten palkkatyöläisten määrää lisäsi tavattomasti samanaikainen feodaalisen järjestelmän romahdus, feodaaliherrojen seurueiden hajottaminen, talonpoikain karkottaminen mailtaan jne. Kapitalistien käsiin keskittyneet tuotantovälineet ja tuottajat, jotka olivat menettäneet kaiken paitsi työvoimansa, tulivat täydelleen eroitetuiksi toisistaan. **Ristiriita yhteiskunnallisen tuotannon ja kapitalistisen omistuksen välillä ilmeni proletariaatin ja porvariston vastakohtana.**"

3. TUOTANNON JÄRJESTYS JOKAISESSA TEHTAASSA JA TUOTANNON ANARKIA KOKO YHTEISKUNNASSA.

"Olemme nähneet että kapitalistinen tuotantotapa tunkeutui tavarantuottajien yhteiskuntaan, yksityistuottajien yhteiskuntaan, joiden yhteiskunnallisen yhteyden välitti heidän tuotteidensa vaihto. Mutta jokaisella tavaratuotantoon perustuvalla yhteiskunnalla on se erikoisuus, että tuottajat ovat siinä menettäneet vallan omien yhteiskunnallisten suhteidensa yli. Jokainen tuottaa itseään varten tilapäisillä tuotantovälineillään ja omaa erikoista vaihtotarvettaan varten. Kukaan ei tiedä, kuinka paljon hänen valmistamaansa artikkelia markkinoille tulee, kuinka paljon sitä ylipäänsä tarvitaan, kukaan ei tiedä, onko hänen yksityistuotteensa todellista tarvetta, saako hän siitä takaisin kustannuksensa tai saako hän sitä lainkaan myydyksi. Vallitsee yhteiskunnallisen tuotannon anarkia.

... Mutta tavaratuotannon laajentuessa, erittäinkin kapitalistisen tuotantotavan mukana astuvat myöskin siihen asti uinuneet tavaratuotannon lait selvemmin ja voimakkaammin vaikuttamaan. Yh-

teiskunnallisen tuotannon anarkia astui päivän valoon ja pyrki yhä enemmän ja enemmän etualalle. Mutta pääase, jolla kapitalistinen tuotantotapa tätä anarkiaa yhteiskunnallisessa tuotannossa vahvisti, oli anarkian suoranainen vastakohta: yhteiskunnallisen tuotannon yhä lisääntyvä järjestys jokaisessa eri tuotantolaitoksessa. Tällä vivulla teki se lopun vanhasta rauhallisesta liikkumattomuuden tilasta. Missä se (kapitalistinen tuotantotapa) kerran oli tuotu jollekin teollisuusalalle, siellä ei se sietänyt mitään vanhempia liikemenetelmiä rinnallaan. Missä se valtasi käsityön, siellä tuhosi se vanhan käsityön. Työkentästä tuli taistelukenttä. Suuret maantieteelliset löydöt ja niitä seurannut siirtolaisuus moninkertaistuttivat menekkialueen ja jouduttivat käsityön muuttumista manufaktuuriksi. Eikä taistelu puhjennut ainoastaan paikallisten yksityisten tuottajain kesken; paikalliset taistelut kasvoivat kansallisiksi taisteluiksi, 17. ja 18. vuosisadan kauppasodiksi. Suurteollisuus ja maailmanmarkkinat ovat lopulta tehneet taistelun yleismaailmalliseksi ja samalla antaneet sille tavattoman kiihkeyden. Luontoperäisten tai hankittujen tuotantoehtojen suotuisuus ratkaisee olemassaolon yksityisten kapitalistien välillä samoinkuin kokonaisten teollisuusalojen ja kokonaisten maiden välillä. Alakynteen jäänyt syrjäytetään siekailematta. Se on darvinilaista yksilöiden olemassaolon taistelua lisääntyneellä raivolla luonnosta yhteiskunnan siirrettynä. Eläimen luonnontila esiintyy inhimillisen kehityksen huippukohtana. Ristiriita yhteiskunnallisen tuotannon ja kapitalistisen omistuksen välillä uusiintuu **yksityisessä tehtaassa tuotannon järjestyksen ja koko yhteiskunnassa tuotannon anarkian välisenä vastakohtana.**"

Tätä otetta ENGELSiltä pitää tutkia erittäin huolellisesti. Se näet sisältää avaimen todella ymmärtääksemme kaikki taloudelliset ilmiöt kapitalismissa.

Jo käsityömäiselle tavaratuotannolle keskiaikaisessa kaupungissa, niinkuin tavaratuotannolle ylipäänsäkin, on ominaista *järjestämätön yhteiskunnallinen työnjako.* Tavaratuotannossa ei tuoteta tuotteita omaa tarvetta varten, vaan tuotetaan tavaroita, s. o. tuotteita vaihtoa varten, vaihtoarvoja. Jokainen tavarantuottaja teki siis itse asiassa työtä toisia varten, teki *yhteiskunnallista työtä.* Suutari saattoi tuottaa saappaita ainoastaan sentakia, että talonpoika tuotti hänelle leipää ja lihaa. Mutta tämä työnjako eri tuottajien kesken ei ollut mitään suunniteltua työnjakoa. Jokainen tavarantuottaja harjoitti tuotantoaan itsenäisenä, kaikkien muiden tuottajien koko joukosta riippumattomana persoonana, eikä näiden tuottajien toimintoja säännöstellyt mikään edeltäpäin vahvistettu yhteiskunnallinen työnjaon suunnitelma. Siitä huolimatta ei vielä ollut mitään ristiriitaa *yhteiskunnallisen tuotannon* ja *yksityisen omistuksen* välillä: "Työvälineet olivat yksityisten työvälineitä, tarkoitetut vain yksityiseen käyttöön, siis pakostakin pieniä, epätäydellisiä, rajoitettuja. *Juuri sentakia* ne myöskin säännöllisesti kuuluivat tuottajalle itselleen." (Engels).

Kun kapitalismi loi uudet yhteiskunnalliset työvälineet, joita käyttämään eivät enää kykene yksityiset tuottajat, vaan tarvitaan koko joukko tuottajia, työvälineet joita siis ei ole tarkoitettu yksityiskäyttöön, vaan yhteiskunnalliseen käyttöön, niin samalla tulee poistetuksi vanhan yksityisen omistusmuodon edellytys. Siitä huolimatta säilyy vanha omistusmuoto. Mutta kapitalistisessa tuotantotavassa se ei enää olekaan pelkkää yksityistä omistamista, se on *yhteiskunnallisesti valmistettujen* työntuotteiden yksityistä omistamista. Tämä ristiriita antaa kapitalistiselle tuotantotavalle sen *kapitalistisen* luonteen. Tämä on *luokkavastakohtien* syvä taloudellinen juuri kapitalismissa. Niinkauan kuin tuotantotapa perustuu tälle ristiriidalle, jää se kapitalistiseksi tuotantotavaksi. Eikä tämä tosiasia lainkaan muutu siitä, että yksityisen kapitalistisen anastajan tilalle tulee useiden kapitalistien yhtymä, niinkuin käy osakeyhtiöiden ja trustien syntyessä tai silloin kun tuotantovälineet valtiollistetaan tai kunnallistetaan porvarillisen (kapitalistisen) valtion tai kunnan toimesta.

Myöhemmin pysähdymme vielä yksityiskohdittain sosialidemokraattien käsityksiin, jotka väittävät, että nykyinen kapitalismi muka on jo sosialismin alkua, koska valtio (porvarillinen, kapitalistinen valtio) on ottanut markkinasuhteet valvontaansa, koska yksityiset yritykset ovat liittyneet yhdistetyiksi yrityksiksi jne. Niinpä esim. *F. Naphtalin* mukaan tämä "myöhäiskapitalismi" ei enää olekaan mitään kapitalismia, se on jo "varhaissosialismia". Vain selvittääksemme lukijalle, kuinka tärkeä poliittisesti on yllä siteerattu Engelsin kuvaus, teemme jo tässä seuraavan huomautuksen kysymykseen nykyisestä, monopolistisesta kapitalismista:

Ensiksi tuotannon anarkiaa ei lievennä, vaan vahvistaa tuotannon lisääntyvä järjestyminen kapitalistisella pohjalla. "Pääase, jolla kapitalistinen tuotantotapa tätä anarkiaa yhteiskunnallisessa tuotannossa *vahvisti*, — sanoo Engels, — oli *anarkian suoranainen vastakohta:* yhteiskunnallisen tuotannon yhä lisääntyvä *järjestys* jokaisessa eri tuotantolaitoksessa". Tästä seuraa, että suurten laitoksien sulaminen trusteiksi, konserneiksi jne yhä enemmän lisää yhteiskunnallisen tuotannon anarkiaa. Keskittymisen kautta kohoaa työvälineiden yhteiskunnallinen luonne korkeammalle asteelle, ja sentähden täytyy vastakohdan tuotannon järjestymisen yksityisessä suurlaitoksessa ja toisaalta tuotannon anarkian välillä koko yhteiskunnassa tulla paljon terävämmäksi. Kirkkain todiste tästä on v. 1929 alkanut maailmantalouden pula.

Toiseksi kapitalistisen tuotantotavan perusristiriita yhteiskunnallisen tuotannon ja kapitalistisen omistuksen välillä on

juuri se, että yhteiskunnallisen kokonaistuottajan, työväenluokan työn tuotteen anastaa kapitalistien luokka, siis *tuottamaton* luokka. Ratkaiseva seikka ei ole se, onko tuotantolaitos yhden tai useamman kapitalistin omistama. Ratkaiseva on se, että yhteiskunnallisesti käytetyt tuotantovälineet eivät ole yhteiskunnan omistamat. Eikä tätä perustavaa kapitalistisen tuotantotavan ristiriitaa poista tuotantovälineiden valtiollistuttaminenkaan kapitalistisen valtion suorittamana. Kuulkaamme mitä *Engels* sanoo saman luvun toisessa kohdassa:

> "Mutta hiljakkoin, sen jälkeen kun Bismarck ryhtyi puuhaamaan valtiollistuttamista, on esiintynyt eräänlaista väärää sosialismia, jopa siellä täällä jonkunlaiseksi pokkuroimiseksi turmeltunutta, joka ilman muuta julistaa sosialistiseksi **kaiken** valtiollistuttamisen, jopa bismarckilaisenkin. Jos tupakan ottaminen valtion monopooliksi olisi sosialistista, niin Napoleon ja Metternich olisi epäilemättä luettava sosialismin perustajiin. Kun Belgian valtio aivan tavallisista poliittisista ja rahataloudellisista syistä itse rakensi pääratansa, kun Bismarck ilman mitään taloudellista välttämättömyyttä valtiollistutti Preussin pääradat, pelkästään senvuoksi että sodan syttyessä voisi niitä paremmin käyttää, että saisi rautatieläisistä kasvatetuksi äänestyskarjaa hallitukselle ja pääasia, luodakseen uuden, parlamentin päätöksistä riippumattoman tulolähteen, niin eivät nämä lainkaan olleet sosialistisia otteita välittömästi eivätkä välillisesti, tietoisesti eivätkä tiedottomasti. Muutoinhan olisivat sosialistisia laitoksia myöskin kuninkaallinen merikauppa, kuninkaallinen porsliinitehdas vieläpä komppanian räätäliverstaatkin armeijassa....."

Kun Karl *Kautsky* oli vielä marxilainen, antoi hän purevan arvostelun revisionismista ja nykyisistä sosialidemokratian talousdemokratian opeista, kapitalismin rauhallisesta sisäänkasvamisesta sosialismiin, sanoen ("Neue Zeit"XVIII, joulukuu 1899, "Agraarikysymykseni kaksi arvostelijaa", s. 296):

> "Sen jälkeen kun David keksi tariffisopimuksissa palasen sosialismia pitää olla valmiina siihen, että monet toverit löytävät sosialismia kaikkialla nyky-yhteiskunnassa, jokaisessa likaviemärissä ja jokaisessa yhteiskunnallisessa pisoaarissa. Jos tämä tosiaan vaaraton ja mukava kapitalistisen yhteiskunnan sosialistiseksi muuttamistapa tulisi kansanomaiseksi, silloin olisi sosialidemokraattien, erottautuakseen tämän lajin sosialisteista, aika ottaa jälleen kommunistien nimi, niinkuin tekivät "Kommunistisen Manifestin" laatijat."

Nyt on tämä mukava kapitalismin sosialismiksi muuttamistapa tullut sosialidemokratian viralliseksi opiksi. Ja kommunisteja ovat nyt ne, jotka ovat seuranneet silloisen Kautskyn neuvoa ja eroittautuneet "tämän lajin sosialisteista", joiden teoreetikkona Kautsky nyt on.

> "Tuotantoehtojen omistajien välitön suhde välittömiin tuottajiin on kunakin aikana se, josta löydämme koko yhteiskunnan rakenteen, ja sentähden myös käskyvalta- ja riippuvaisuussuhteen poliittisen muodon, lyhyesti kunkinaikaisen erikoisen valtiomuodon **sisimmän salaisuuden**, salatun perustan" (Marx, "Das Kapital", III, Kap. 47, S. 290).

Kapitalismin sisin salaisuus, salattu perusta on se, että välittömät tuottajat, työväenluokka, yhteiskunnallinen tuottaja ei ole yhteiskunnallisten tuotantovälineiden omistaja. Siis niinkauan kuin yhteiskunnalliset tuotantovälineet eivät ole todella yhteiskunnan omaisuutta, s. o. eivät ole siirtyneet proletaarisen valtion kollektiiviseksi omaisuudeksi, niin kauan säilyy kapitalismi kapitalismina, säilyy ristiriita yhteiskunnallisen tuotannon ja kapitalistisen omistuksen välillä kapitalismin perustavana ristiriitana.

Jos tämän ristiriidan hyvin ymmärrämme, niin meillä on vankka perusta kapitalismin taloudellisten ilmiöiden todella marxilaista tutkimista varten.

KONTROLLIKYSYMYKSET [1]

1. Onko kapitalismi muuttanut a) **tuotantovälineet** yhteiskunnallisiksi tuotantovälineiksi, b) **tuotannon** yhteiskunnalliseksi tuotannoksi ja c) **tuotteet** yhteiskunnallisiksi tuotteiksi?
2. Miten eroaa tuotteiden **kapitalistisesta** omistamisesta, anastamisesta, se tuotteiden omistaminen, joka vallitsi **keskiaikaisessa** tavaratuotannossa, jolloin tuotteet otti omikseen tuotantovälineiden omistaja?
3. Miksi **yksityisomistus** ei muuttunut yhteiskunnalliseksi omistukseksi samalla kun yksityisten tuotantovälineet ja yksityinen tuotanto muuttuivat yhteiskunnallisiksi tuotantovälineiksi ja yhteiskunnalliseksi tuotannoksi?
4. Mikä **pääristiriita** on itse kapitalismin perustassa?

II. Tavara ja sen arvo

Kapitalistisen tuotantotavan tutkimisen alotamme tavaran analyysistä. Näin teemme seuraavista syistä:

Ensiksi tavara on niin sanoaksemme solmukohta, jossa tavaratuotannon ristiriidat saavat yksinkertaisimman ja realisimman ilmauksensa.

> "Niiden yhteiskuntien varallisuus, joissa kapitalistinen tuotantotapa on vallalla, ilmenee suunnattomana tavarajoukkona, yksityinen tavara on tämän varallisuuden alkeismuotona. Tutkimuksemme alkaa siitä syystä tavaran erittelyllä"

— näillä sanoilla alkaa *Marx* "Pääoman". Tavaramuoto on kapitalistisen varallisuuden alkeismuoto, vieläpä se on itse porvarillisen yhteiskunnan "taloudellinen solumuoto", niinkuin Marx toteaa esipuheessa "Pääomaan". Minkätähden ja missä mielessä? — kysyy lukija.

Että kapitalistisen yhteiskunnan varallisuus, rikkaus ilmenee "suunnattomana tavarajoukkona", se on päivänselvää eikä

[1] Jotta lukija voisi tarkistaa, onko hänen saamansa käsitys oikea, liitetään teeman loppuun vastaukset vaikeampiin kontrollikysymyksiin.

kaipaa mitään todisteita. Mutta missä mielessä voidaan puhua tavaramuodosta porvarillisen yhteiskunnan taloudellisena solumuotona?

Kapitalistisessa yhteiskunnassa ottavat melkein kaikki työn tuotteet tavaran muodon. Kapitalistisen yhteiskunnan jäsenten taloudelliset suhteet ovat tavarasuhteiden välittämiä. Kapitalistit ostavat toisiltaan ja myyvät toisilleen tavaroita. Raha itse, kuten myöhemmin tulemme tarkoin osoittamaan, on olemukseltaan myös tavara. Samaten kapitalistinen riisto käy tavarasuhteen muodossa: työläinen myy työvoimansa tavarana, tavaroita tuottaessaan tuottaa hän kapitalistille lisäarvoa, ostaa elintarpeensa tavaroina. Ottakaamme vihdoin kapitalismin ristiriitojen räikein ilmenemismuoto, pulat. Pulat syntyvät liikatuotannon seurauksena — liikatuotannolla tarkoitetaan tässä tietysti kapitalististen suhteiden alaista "suhteellista" liikatuotantoa, liikatuotantoa maksukykyiseen kysyntään verraten. Mitä tässä liikatuotannossa "tuotetaan liikaa", "liian paljon"? Tavaroita! Tavaramuoto on siis solmukohta, jossa mitä erilaisimmat kapitalistisen yhteiskunnan taloudelliset suhteet yhtyvät. Tuotantosuhteiden perustavana, yksinkertaisena ilmenemismuotona on tavaramuoto tämän takia porvarillisen yhteiskunnan taloudellinen solumuoto.

Toiseksi, niinkuin ensimäisessä kappaleessa osoitettiin, on tavaratuotanto kapitalistisen tuotantotavan historiallinen edellytys ja ylipäänsä sen yleinen perusta. Ei ollut suinkaan sattuma se, että keskiajan tavaratuotannosta kehittyi kapitalistinen tavaratuotanto. Historiallinen kokemus osoittaa, että siellä missä tavaratuotanto on suhteellisen kehittynyttä, siellä *täytyy* niiden *väistämättömästi* ennemmin tai myöhemmin muodostua kapitalistisiksi tuotantosuhteiksi. Kuten myöhemmin osoitamme, on kapitalistisen tuotantotavan poistaminen sentähden mahdoton ilman että poistetaan tavaratuotanto ylimalkaan.

Tällaiset ovat ne vaikutteet, jotka kannustavat meitä aloittamaan tavaran tutkimisella.

1. KÄYTTÖARVO JA ARVO.

"Tavara on ensi kädessä ulkoinen esine, olio, joka ominaisuuksillaan tyydyttää jonkunlaisia ihmisen tarpeita. Asiaa ei muuta näiden tarpeiden luonne, esim. se, aiheuttaako ne vatsa vai mielikuvitus. Myöskään ei tässä ole kysymys siitä, millä tavalla olio ihmisen tarvetta tyydyttää, välittömänä elintarpeena, s. o. nautinnonesineenä, vaiko välillisesti tuotantovälineenä." ("Pääoma" s. 3)

"Olion hyödyllisyys tekee sen käyttöarvoksi. Mutta tämä hyödyllisyys ei häily ilmassa. Kun sen edellytyksinä ovat tavaraolion ominaisuudet, ei sitä ole olemassa ilman tätä. Itse tavaraolio, niinkuin

rauta, vehnä, timantti jne, on senvuoksi **käyttöarvo eli hyödyke.** Tämä sen luonne ei riipu siitä vaatiiko sen käyttöominaisuuksien hyväksikäyttäminen ihmiseltä paljon vai vähän työtä.... Käyttöarvot ovat rikkauden aineellisena sisältönä, olkoonpa rikkauden yhteiskunnallinen muoto mikä hyvänsä". (Sama, s. 4).

Jokaisen tavaran pitää siis olla *hyödyllinen* olio. Tämä ominaisuus ei kuitenkaan tee oliota tavaraksi. Tuote ottaa tavaramuodon ainoastaan silloin kun sitä ei tuoteta omaa tarvetta varten, vaan vaihtoa varten. Ja sen kautta saa tuote yhteiskunnallisen luonteen. *Marx* jatkaa:

"Tutkittavanamme olevassa yhteiskuntamuodossa ovat käyttöarvot samalla vaihtoarvon aineellisina kannattajina. Vaihtoarvo esiintyy lähinnä määrällisenä suhteena, jossa toisen lajin käyttöarvot vaihtuvat toisen lajin käyttöarvoihin". (S. 4.)

Vaihtoarvo ei ole pelkästään se tavaran ominaisuus, että se ylipäänsä on vaihdettavissa toisiin tavaroihin, vaan ennemminkin se, että määrätty määrä toista tavaraa vaihdetaan samoin määrättyyn määrään toista tavaraa. Herää siis pakostakin kysymys, mikä määrää tämän määrällisen suhteen eli vaihtoarvon.

"Joku erikoinen tavara, esim. nelikko vehnää vaihtuu mitä moninaisimmissa suhteissa toisiin tavaroihin, esim. 20 naulaan saappaanvoidetta taikka 2 kyynärään silkkiä taikka puoleen unssiin kultaa jne; vehnänelikon vaihtoarvo pysyy tietenkin muuttumattomana, ilmaistakoonpa se saappaanvoiteessa, silkissä tai kullassa. Sillä täytyy siis olla näistä ilmaisutavoista eroava sisältö."(Sama, s. 4).

Selvä asia että vaihdossa olevien tavaroiden yhtäläisyys ei voi perustua niiden käyttöarvoihin: tavarathan vaihdetaan toisiinsa nimenomaan sentähden, että ne ovat *erilaisia* käyttöarvoja. Mikä sitten on se yhteinen kaikissa tavaroissa, johon niiden yhtäläisyys vaihdossa on juonnettavissa?

"Jos nyt jättää lukuunottamatta tavaraolioiden käyttöarvon, niin jää niille jälelle ainoastaan yksi ominaisuus, se että ne ovat työn tuotteita. Mutta myöskin työn tuote on jo samassa muuttunut. Jos jätämme lukuun ottamatta käyttöarvon, niin jätämme lukuun ottamatta myöskin ne aineelliset osat ja muodot, jotka tekevät tuotteen käyttöarvoksi. Se ei enää ole pöytä eikä talo taikka lanka tai muu hyödyllinen esine. Kaikki sen aistilliset ominaisuudet ovat hävinneet. Se ei enää ole myöskään puusepäntyön, rakennustyön, kehruutyön tahi jonkun muun määrätyn tuottavan työn tuote. Työn tuotteiden hyödyllisen luonteen mukana katoaa myöskin niissä todellistuneiden töiden hyödyllinen luonne, siis katoavat myös näiden töiden erilaiset konkreettiset muodot, ne eivät enää eroa toisistaan, vaan ovat kaikki yksinkertaistetut yhtäläiseksi ihmisen työksi, abstraktiseksi inhimilliseksi työksi."... Kun jätetään lukuun ottamatta käyttöarvo ovat työn tuotteet siis "erotuksettoman inhimillisen työn" tuotteita, "s. o. ihmisen työvoiman käyttämisen (tuotteita) katsomatta sen käyttämisen muotoon. Nämä oliot osoittavat enää ainoastaan sitä, että niiden tuottamiseen on käytetty ihmisen työvoimaa, kasattu ihmisen työtä. Tämän niille yhteisen yhteiskunnallisen perusolemuksen kiteinä ovat ne arvoja — tava-

ra-arvoja.... Se yhteinen, mikä tavaran vaihtosuhteessa tahi vaihtoarvossa osotaksen, on siis sen arvo." (S. 6.)

"Olio voi olla käyttöarvo olematta arvo. Niin on silloin, kun sitä hyötyä, minkä olio ihmiselle tuottaa, ei välitä työ. Sellaisia ovat ilma, luonnontilassa oleva maa, luonnonniityt, villi puu jne. Olio voi olla hyödyllinen ja ihmisen työn tuote olematta tavara. Se joka tuotteellaan tyydyttää omaa tarvettaan, luo kyllä käyttöarvon, mutta ei arvoa. Lopuksi ei mikään olio voi olla arvo olematta käytönesine. Jos se on hyödytön niin on siihen käytetty työkin hyödytöntä, sitä ei pidetä työnä eikä se siksi muodosta mitään arvoa." (S. 8—9.)

2. TAVARAAN SISÄLTYVÄN TYÖN KAKSOISLUONNE.

"Alkuaan näytti meistä tavara kaksinaiselta, käyttö- ja vaihtoarvolta. Myöhemmin kävi selville, että myöskään työllä, mikäli se arvossa ilmenee, ei enää ole niitä samoja tuntomerkkejä, mitkä sillä käyttöarvojen synnyttäjänä on. Tämän tavaroihin sisältyvän työn kaksinaisen luonteen olemassaolon olen minä ensimäisenä kriitillisesti osoittanut. Kun tämä kohta on juuri se keskeisin kohta, josta poliittisen taloustieteen ymmärtäminen riippuu, pitää sitä tässä lähemmin valaista.

"Ottakaamme kaksi tavaraa, esim. takki ja 10 kyynärää liinakangasta. Olkoon edellisen arvo kaksi kertaa niin suuri kuin jälkimäisen, niin että 10 kyynärää liinakangasta on = W, takki on 2W.

"Takki on käyttöarvo, joka tyydyttää erikoisen tarpeen. Sen tuottamiseen tarvitaan määrätynlaista tuottavaa toimintaa. Tämän toiminnan määräävät sen tarkoitusperä, menettelytapa, esine, välineet ja tulos. Työtä, jonka hyödyllisyys siten esiintyy tuotteensa käyttöarvossa eli siinä, että sen tuote on käyttöarvo, sanomme me lyhyesti hyödylliseksi työksi. Tältä kannalta sitä aina arvostellaan sen aiheuttaman hyödyn mukaan.

"Samoin kuin takki ja liinakangas ovat erilaisia käyttöarvoja, ovat myöskin niiden tuottamiseen tarvittavat työt laadullisesti erilaisia — neulomista ja kutomista. Jolleivät nuo kappaleet olisi erilaatuisia käyttöarvoja ja siis erilaatuisten hyödyllisten töiden tuotteita, niin eivät ne ylipäänsä voisi joutuakaan tavaroina vastakkain. Takki ei vaihdu takkiin, sama käyttöarvo samaan käyttöarvoon....." (S. 9.)

"Jokaisen tavaran käyttöarvoon sisältyy määrätty tarkoituksenmukaisesti tuottava toiminta eli hyödyllinen työ. Käyttöarvot eivät voi tavaroina joutua vastatusten, ellei niissä ole laadultaan eroavaa hyödyllistä työtä.....

"Takille on muutoin yhdentekevää, käyttääkö sitä vaatturi vaiko vaatturin kundi. Kummassakin tapauksessa on se käyttöarvo. Yhtä vähän muuttuu takin ja sitä tuottavan työn keskinäinen suhde sinänsä siitä, että neulomistyö tulee erikoiseksi ammatiksi, yhteiskunnallisen työnjaon itsenäiseksi jäseneksi. Milloin vaatteiden tarve on siihen pakottanut, on ihmisen kautta vuosituhansien neulonut ennenkuin yhdestäkään ihmisestä tuli vaatturi. Mutta takin, liinakankaan, aineellisen varallisuuden jokaisen osan, jota ei luonnossa ole valmiina olemassa, on aina täytynyt olla sellaisen erikoisen tarkoituksenmukaisesti tuottavan toiminnan tulos, joka muovaa erityiset luonnonaineet erityisiä ihmisten tarpeita vastaaviksi.

Käyttöarvojen muovaajana, hyödyllisenä työnä on työ siten kaikista yhteiskuntamuodoista riippumaton ihmisten elinehto, ijäinen luonnonvälttämättömyys, jonka tehtävänä on välittää ainesten vaihtoa ihmisen ja luonnon välillä ja siten ylläpitää ihmiselämää." (S. 10.)

"....Siirtykäämme nyt tavarasta, mikäli se on käytön esine, tavaraan arvona. .....Arvoina ovat takki ja liinakangas perusolemukseltaan yhtäläisiä esineitä, yhtäläisen työn objektiivisia ilmauksia. Mutta neulominen ja kutominen ovat laadultaan erilaisia töitä..... Jos jätetään huomioon ottamatta tuottavan toiminnan erikoismuoto ja siis työn hyödyllinen luonne, niin jää jälelle se työn ominaisuus, että se on ihmisen työvoiman käyttämistä. Vaikka neulominen ja kutominen ovat erilaatuista tuottavaa toimintaa, ovat ne molemmat ihmisen aivojen, lihasten, hermojen, käsien jne tuottavaa käyttämistä ja tässä mielessä molemmat inhimillistä työtä. Ne ovat vain kaksi ihmisen työvoiman eri käyttämismuotoa... Mutta tavaran arvo esittää ihmistyötä sellaisenaan, inhimillisen työn käyttämistä yleensä." (S. 11.)

"Samoin kuin siis takin ja liinakankaan arvoissa niiden käyttöarvot on jätetty huomioon ottamatta, samoin on töissä, joiden ilmaisuja arvot ovat, jätetty huomioon ottamatta niiden hyödyllisten muotojen, neulomisen ja kutomisen ero. ...Käyttöarvojen takin ja liinakankaan muodostamisalkeita ovat neulominen ja kutominen nimenomaan eri laatujensa takia; takinarvon ja liinakankaanarvon perusolemuksena ovat ne vain sikäli kuin niiden erikoislaatu jätetään huomioon ottamatta ja molemmat ovat samaa laatua, ihmisen työtä." (S. 12.)

Että tavaran arvon määrää sen tuottamiseen välttämätön työ, se oli sanottu jo kauan ennen Marxia (porvarillisista taloustieteilijöistä *Smith* 1776 ja *Ricardo* 1817). *Marxin* historiallinen ansio on, että hän paljasti tavaroissa esiintyvän työn kaksoisluoteen. Marx itse kirjoittaa Engelsille kirjeessään elok. 24 p:nä 1867:

> "Parhain kirjassani on ensiksi (ja siihen perustuu kaikki tosiasiain ymmärtäminen) heti ensimäisessä luvussa esitetty **työn kaksoisluonne** aina sen mukaan ilmeneekö se käyttöarvossa vaiko vaihtoarvossa".

Kuten seuraavassa teemassa osoitamme, nojautuu tähän myöskin kapitalistisen riiston, työpalkan, pulien jne ymmärtäminen. Mutta toisaalta ei työn kaksoisluonnetta voida ymmärtää, jollei sitä tarkastella itse tavaratuotannon ristiriidan yhteydessä. Tämän yhteyden ulkopuolella jää Marxin oppi työn kaksoisluonteesta pelkäksi kuolleeksi kaavaksi. Ennenkuin käymme selvittämään tavaroita tuottavan työn kaksoisluonteen yhteyttä tavaratuotannon ristiriidan kanssa, käsittelemme ensin toista kysymystä, joka johtuu Marxin arvo-opista. Nimittäin kysymystä, kuinka määrätään arvon suuruus, kuinka sitä arvoa oikein mitataan.

3. ARVON SUURUUS.

"Käyttöarvolla eli hyödykkeellä on siis arvoa ainoastaan sentähden, että siihen on esineellistynyt eli aineellistunut abstraktista ihmisen työtä. Kuinka voi nyt mitata sen arvon suuruuden? Siihen sisältyvän "arvoa muodostavan substanssin (perusolemuksen)", työn määrällä. Työn määrän mittaa siihen kulutettu aika ja työajalla taas on mittansa määrätyissä ajanosissa, niinkuin tunneissa, päivissä jne."

"Jos tavaran arvon määrää sen tuottamiseen kulutettu työmäärä, niin saattaisi näyttää siltä, että kuta laiskempi ja taitamattomampi mies on, sitä arvokkaampi on hänen tavaransa, koska hän tarvitsee sitä enemmän aikaa sen valmistamiseen. Mutta se työ, joka arvojen substanssin muodostaa, on yhtäläistä ihmisen työtä, saman ihmistyövoiman käyttämistä. Yhteiskunnan koko työvoima, joka esiintyy tavaramaailman arvoissa, käy tässä yhdestä samasta ihmisen työvoimasta, vaikka se onkin koottu lukemattomista yksilöllisistä työvoimista. Kukin näistä yksilöllisistä työvoimista on samaa ihmistyövoimaa kuin toinenkin, mikäli sillä on yhteiskunnallisen keskityövoiman luonne ja se sellaisena keskityövoimana vaikuttaa, siis tarvitsee jonkun tavaran tuottamiseen myöskin vain keskimäärin välttämättömän eli yhteiskunnallisesti välttämättömän työajan. **Yhteiskunnallisesti välttämätön** työaika on työaika, joka vaaditaan jonkun käyttöarvon synnyttämiseen vallitsevilla yhteiskunnallis-normaalisilla tuotantoehdoilla ja yhteiskunnallisesti keskimääräisellä työtaidolla ja työnvoimakkuudella. Höyrykutomakoneen käytäntöön tultua Englannissa esim. riitti ehkäpä puolet entisestä työstä muuttamaan jonkun lankamäärän kankaaksi. Englantilainen käsinkutoja tarvitsi tähän todellisuudessa edelleenkin saman työajan, mutta hänen mieskohtaimättömän työn paljous eli käyttöarvon synnyttämiseen yhteiskunnallisesti nallista työtuntia ja aleni siten puoleen aikaisemmasta arvostaan.

"Arvon suuruuden määrää siis vain yhteiskunnallisesti välttämättömän työn paljous eli käyttöarvon synnyttämiseen yhteiskunnallisesti välttämätön työaika. Yksityinen tavara käy tässä yleensä lajinsa keskikappaleesta. Tavaroilla, joihin yhtä suuret työmäärät sisältyvät eli jotka voidaan valmistaa samassa työajassa, on siis sama arvomäärä. Tavaran arvo suhtautuu jokaisen muun tavaran arvoon samoin kuin edellisen tuottamiseen välttämätön työaika suhtautuu jälkimäisen tuottamiseen välttämättömään työaikaan. Arvoina ovat kaikki tavarat vain määrätty paljous kokoonjuoksettunutta työaikaa.

"Tavaran arvomäärä pysyisi siis muuttumattomana, jos sen tuottamiseen vaadittava työaika olisi muuttumaton. Mutta jälkimäinen muuttuu aina työn tuotantovoiman muuttuessa. Työn tuotantovoiman määräävät monet seikat, muiden muassa työntekijäin keskitaitavuus, tieteen ja sen keino-opillisen (teknoloogisen) käytettävyyden kehitysaste, tuotantoprosessin yhteiskunnallinen kokoonpano, tuotantovälineiden koko ja vaikutuskykyisyys sekä luonnonolot. Sama työmäärä osotaksen esim. 8 bushelissa vehnää suotuisena vuodenaikana, epäsuotuisana vain 4:ssä. Sama työmäärä antaa enemmän metallia rikkaissa kuin köyhissä kaivoksissa jne. Timantit ovat maaperässä harvinaisia ja niiden löytäminen kysyy sentähden keskimäärin paljon työaikaa. Ne siis edustavat pienessä koossa paljoa työtä. Rikkaammissa kaivoksissa olisi saman työmäärän ilmaisuna enemmän timantteja ja niiden arvo alenisi. Jos

onnistutaan vähällä työllä muuttamaan hiili timantiksi, voi timantin arvo laskea tiilikiven arvoa alemmaksi. Yleensä: kuta suurempi on työn tuotantovoima, sitä pienempi on tavaran valmistamiseen vaadittava työaika, sitä pienempi siihen kiteytynyt työmäärä, sitä pienempi sen arvo. Päinvastoin, kuta pienempi on työn tuotantovoima, sitä pitempi on tavaran valmistamiseen välttämätön työaika, sitä suurempi sen arvo. Tavaran arvon määrä on siis suoraan verrannollinen siinä todellistuvan työn määrään ja kääntäin verrannollinen sen tuotantovoimaan." (S. 6—8.)

Tavaran arvon määrää siis tavarassa esineellistynyt abstraktinen, yleisinhimillinen, yhteiskunnallisesti välttämätön työ, eikä sitä määrää yksilöllinen työ, ja yksinkertainen ihmisen keskimääräistyö edustaa tällöin yksikköä, kun ammattitaitoinen, monimutkainen työ taas on käsitettävä eräänlaiseksi tiivistetyksi, kerrotuksi yksinkertaiseksi työksi. Arvo mitataan senvuoksi työajalla.

Mutta miten on käytännössä? Mitataanko tavara-arvoja tosiaan ajalla? Jokainen tietää, että niin *ei* tehdä. Kun tavaroita vaihdetaan taikka kun tavara ostetaan rahalla, niin ei kysytä, minkä verran työaikaa tavaran valmistamiseen on käytetty. Eipä edes kukaan tiedä, kuinka paljon työaikaa sisältyy hänen valmistamaansa tavaraan. Esim. puuseppä voi kyllä tietää, kuinka paljon hän tarvitsee aikaa valmistaakseen puusta pöydän, mutta hän ei voi etukäteen tietää, kuinka paljon siihen tarvitaan *yhteiskunnallisesti* välttämätöntä työaikaa. Hän ei myöskään tiedä, kuinka paljon työaikaa sisältyy puuhun, sahaan ja muihin tuotantovälineisiin. Nämä kysymykset eivät edes ollenkaan hänen mieltään kiinnosta. Kiintoisa on hänelle sitävastoin kysymys, kuinka paljon ovat maksaneet raaka-aine (puu y.m.) ja työvälineet, paljonko *hän* tarvitsee aikaa raaka-aineen käsittelyyn, kuinka paljon hän saa pöydästä *rahaa*, kuinka paljon ja mitä *muita tavaroita* hän voi tällä rahalla ostaa jne. Näemme, että kysymyksellä välittömästä arvon mittauksesta ei tässä ole mitään tekemistä.

Lukija esittää luonnollisesti kysymyksen: Kun näin on, kun tavaran arvoa ei käytännössä välittömästi mitata työajalla, kun siis vaihtoa suorittaessaan käytännössä ei vaihtajien päähänkään pälkähdä tavaraan sisältyvä työaika, niin mihin tarvitaan *Marxin* arvo-oppia väittämineen, että tavaran arvon määrää työaika? Eiköhän ole parempi, että etsimme muita tekijöitä, jotka arvon määräävät!

Ja kuitenkin Marxin arvo-oppi on ainoa talousoppi, joka tieteellisesti kykenee selvittämään vaihdon ja kaikki muut taloudelliset ilmiöt. Vaikka tavaraatuottavan yhteiskunnan jäsenillä ei olisi minkäänlaista aavistustakaan tavara-arvon olemuksesta, niin työ on sittenkin se päätekijä, joka säännöstelee

tavarain vaihtoa. Tämä vain ei ilmene selvästi sentähden, että työnjako yhteiskunnassa ei ole suunnitelmallisesti järjestetty, että, niinkuin jo on sanottu, yksityinen tavarantuottaja ei suorita työtään välittömästi yhteiskunnallisena työnä, vaan yksityisenä, "riippumattomana", "itsenäisenä" työnä, että kapitalismissa yhteiskunnalliset tuotantovälineet ovat yksityisomistuksen esineenä, eivätkä yhteiskunnan omistuksessa, että siis yhteiskunta on rikkinäinen ja yhteiskunnan jäsenten väliset työsuhteet eivät toteudu välittöminä suhteina, vaan *kiertoteitse*, vaihdon kautta. Tästä seuraa, etteivät tosiasialliset tuotantosuhteetkaan voi ilmetä avoimina suhteina, vaan niiden täytyy ilmetä kiertoteitse, niiden täytyy ottaa "ilmenemismuotoja", joissa todellinen sisältö ilmenee "nurinkurisessa" muodossa.

Saadaksemme selvän käsityksen kaikesta tästä esitämme aluksi vertauksen tavaraatuottavan yhteiskunnan ja niiden yhteiskuntamuotojen välillä, joissa työn tuote ei ota tavaramuotoa.

Sitä ennen kehotamme kuitenkin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin ja siten kertaamaan II kohdan sisällön.

KONTROLLIKYSYMYKSET:

1. Mitä on käyttöarvo?
2. Onko käyttöarvo riippuvainen tuotannon yhteiskunnallisesta muodosta, tuotantotavasta?
3. Mitä on vaihtoarvo? Mitä on arvo?
4. Minkätähden vaihtoarvon sisältönä on arvo, eikä käyttöarvo?
5. Mitä on konkreettinen ja mitä abstraktinen työ?
6. Ovatko ne kaksi eri työlajia vaiko saman työn kaksi ominaisuutta?
7. Minkä vuoksi tavaran arvon määrää tuottamisen yhteiskunnallisesti välttämätön työaika eikä yksilöllinen työaika?
8. Kuinka työtuotantovoiman muuttuminen vaikuttaa arvon suuruuteen?

III. Arvo yhteiskunnallisen työn erikoisena ilmenemismuotona tavaroita tuottavassa yhteiskunnassa (arvo historiallisena, ohimenevänä kategoriana, käsitteenä, ilmiönä).

Edellä esitetyn yhteydessä kohtasimme ensi silmäyksellä arvoituksellisen ilmiön: tavaran arvon määrää työ, mutta arvoa ei ilmaista työmäärässä.

Mutta "kaikki tavaramaailman hämäräperäisyys, kaikki se tenho ja aavemaisuus, joka työntuotteita ympäröi, mikäli niillä on tavaramuoto, häviää heti kun siirrymme muihin tuotantomuotoihin" ("Pääoma" I, s. 41).

"Siirtykäämme nyt Euroopan pimeään keskiaikaan. Riippumattoman Robinsonin asemesta näemme tällöin jokaisen olevan riippuvassa asemassa — maaorjien ja maanomistajien, vasallien ja läänniherrojen, maallikkojen ja pappien. Henkilöllinen riippuvaisuus lyö leimansa aineellisen tuotannon yhteiskunnallisiin suhteisiin, samoin kuin näihin perustuviin elämänoloihin. Mutta juuri sentähden että henkilöllisen riippuvaisuuden suhteet ovat tämän yhteiskunnan perustana, ei töiden ja tuotteiden tarvitse saada todellisuudesta poikkeavaa mielikuvituksellista muotoa. Ne liittyvät luontoispalveluksina ja luontoissuorituksina yhteiskunnalliseen koneistoon. Työn luontoismuoto, sen erikoisuus, eikä, niinkuin tavaratuotannon vallitessa, sen yleisyys, on tässä sen välittömästi yhteiskunnallinen muoto. Aika mittaa veropäivätyön samoin kuin tavaroita tuottavan työnkin, mutta jokainen maaorja tietää, että se, mitä hän herransa palveluksessa menettää, se on määrätty paljous hänen henkilöllistä työvoimaansa. Papille suoritettava kymmenys on selvempi kuin papin siunaus. Millä tavalla sentähden arvosteleekin niitä luonnenaamioita, joiden verhossa ihmiset **tässä** toisensa kohtaavat, **henkilöiden yhteiskunnalliset suhteet heidän töissään näyttävät kaikessa tapauksessa heidän omilta henkilökohtaisilta suhteiltaan, eivätkä ole kätketyt ulkonaisten olioiden, työntuotteiden yhteiskunnallisten suhteiden verhoon.**

"Tarkastellaksemme yhteistä, s. o. välittömästi yhteiskunnallistettua työtä, ei meidän tarvitse palata sen luontoissyntyiseen muotoon sellaisena kuin tapaamme sen kaikkien sivistyskansojen historian kynnyksellä. Lähempänä olevan esimerkin tarjoaa talonpoikaisperheen maalaispatriarkallinen talous, joka omiksi tarpeikseen tuottaa viljaa, karjaa, lankaa, liinakangasta, vaatekappaleita jne. Nämä eri esineet **ovat perheeseen nähden perhetyön tuotteiden asemassa, mutta toistensa suhteen ne eivät ole tavaroiden asemassa.** Ne erilaiset työt, jotka synnyttävät nämä tuotteet, maanviljelys, karjanhoito, kehruu, kutominen, neulominen jne., ovat luontaismuodossaan yhteiskunnallisia toimintoja, koska ne ovat perheen tehtäviä ja perheellä on oma luonnollinen työnjakonsa samoin kuin tavaratuotannollakin. Perheessä järjestyy työnjako ja yksityisten perheenjäsenten työaika työn luontaisten edellytyksien mukaan, jotka ovat erilaiset aina sukupuolten ja iän erotusten sekä vuodenaikojen mukaan. Mutta työn kestämisajalla mitattu yksilöllisten työvoimien käyttäminen esiintyy tässä alusta pitäen itse töiden yhteiskunnallisena luonteena, koska yksilölliset työvoimat alusta pitäen toimivat vain perheen yhteisen työvoiman eliminä."

"Kuvitelkaamme vihdoin vaihteen vuoksi mielessämme vapaiden ihmisten liittoa, jonka jäsenet työskentelevät yhteisillä tuotantovälineillä ja käyttävät monia yksityisiä työvoimiaan **itsetietoisesti yhteiskunnallisena työvoimana.** Liiton kokonaistuote on yhteiskunnallinen tuote. Osa tästä tuotteesta käytetään uudestaan tuotantovälineenä. Mutta toisen osan kuluttavat liiton jäsenet elintarpeinaan. Se on siis jaettava heidän kesken. Tämän jakamisen laatu vaihtelee yhteiskunnallisen tuotantoelimistön erikoislaadun ja sitä vastaavan tuottajien historiallisen kehitystason mukaan. Ainoastaan saadaksemme vertauskohdat tavaraintuotannon kanssa edellytämme, että itsekunkin työaika määrää hänen osuutensa elintarpeista. Työaika esittää siis tällöin kaksinkertaista osaa. Sen yhteiskunnallisesti

tarkoituksenmukainen jako järjestää eri työtoiminnat oikeaan suhteeseen tarpeiden mukaan. Toiselta puolen mittaa työaika samalla tuottajien yksilöllisen osuuden yhteistyöstä ja siis myöskin sen yhteistuotteen osuuden, mikä tulee yksilön kulutettavaksi. **Ihmisten yhteiskunnalliset suhteet töihinsä ja töittensä tuotteisiin pysyvät tässä läpinäkyvän yksinkertaisina sekä tuotannossa että tuotteiden jakamisessa".** ("Pääoma" I, ss. 42—44.)

Kaikissa näissä ylläesitetyissä tuotantomuodoissa, joissa työn tuote ei ota tavaran muotoa, on yksi *yhteinen* oleellinen luonnepiirre: yhteiskunnalliset suhteet ovat *avoimia, välittömiä* suhteita ihmisten välillä. Keskiajan feodaaliyhteiskunnassa ovat ne välittömiä persoonallisia riippuvaisuussuhteita, jotka ilmenevät *avoimesti* ilman mitään verhoa. "Vapaiden ihmisten liitossa", sosialismissa, on myös olemassa riippuvaisuus, mutta se on periaatteellisesti toisen luontoinen, se ei ole ihmisen persoonallista riippuvaisuutta toisesta häntä hallitsevasta ihmisestä, vaan se on kaikkien solidaarisesti toisiinsa sidottujen ihmisten keskinäistä riippuvaisuutta, ihmisten jotka itse tietoisesti ovat koko kollektiivin jäseninä, kollektiivin jossa yksityisen edut ja kokonaisuuden edut eivät ole vihamielisen vastakkaiset, vaan jossa yksityisen etu ja kokonaisuuden etu käyvät täydelleen yhteen. Sosialismissa on siis jokaisen yksityisen henkilökohtainen yksilöllinen työ jo etukäteen välittömästi yhteiskunnallista työtä.

Tavaratuotannossa sitävastoin yksilöllinen työ ei ole etukäteen välittömästi yhteiskunnallista työtä, koska yhteiskunta on pirstoutunut itsenäisiksi tavarantuottajiksi. Työn yhteiskunnallinen luonne tulee siinä ilmi vain sen kautta että tuottajien täytyy astua keskenään yhteiskunnallisiin suhteisiin tavaran*vaihdon* välityksellä. Nämä eivät kylläkään ole yksityisten ihmisten välittömiä suhteita kokonaisuuteen, yhteiskuntaan kokonaisuutena, vaan ovat yhteiskunnan yksityisten, "itsenäisten" jäsenten välisinä yksityissuhteina ilmeneviä yhteiskunnallisia suhteita. Ja ratkaiseva seikka on tässä se, että ihmiset ovat yhteiskunnan jäseninä vain *välityksen* kautta, vain tavarainsa suhteiden, keskinäisen vaihtosuhteen kautta.

Ihmiset vaihtavat työtään siten että vaihtavat tavaroitaan. Vaihtosuhteen tosiasiallinen sisältö on työsuhde. Voiko nyt tavaran sisältämä yhteiskunnallisesti välttämättömän työn määrä olla *ilmaistu* työssä, siis työtunneissa? Ei voi. Kun kerran tavarat, esineet ovat ihmisten yhteiskunnallisten suhteiden välittäjinä, niin täytyy myös yhteiskunnallisen työn saada ilmauksensa esineissä, niin täytyy jonkun tavaran sisältämän työn saada ilmauksensa *toisessa tavarassa,* eikä työtunneissa.

Engels kirjoittaa "Anti-Dühringissä": "Kun minä siis sanon, että jollain tavaralla on tämä määrätty arvo, niin sanon 1) että tuo tavara on yhteiskunnallisesti hyödyllinen tuote, 2) että sen on tuottanut yksityinen henkilö yksityisessä tarkoituksessa, 3) että

vaikka se on yksityistyön tuote, se kuitenkin samalla on ikään-kuin tiedottomasti ja vastoin tahtoa myös yhteiskunnallisen työn tuote, vieläpä yhteiskunnallista tietä, vaihdon kautta, paljoudeltaan määrätyn yhteiskunnallisen työn tuote, ja 4) että minä en ilmaise tätä paljoutta itse työssä, niin ja niin monessa työtunnissa, vaan **jossain toisessa tavarassa.** Kun minä siis sanon, että tämän kellon arvo on yhtä suuri kuin tämän verkakappaleen arvo ja kumpaisenkin arvo on 50 markkaa, niin minä sanon: kelloon, verkaan ja rahaan sisältyy yhtä paljon yhteiskunnallista työtä. Minä siis totean, että niissä edustettu yhteiskunnallinen työaika on yhteiskunnallisesti mitattu ja havaittu yhtäsuureksi. Mutta ei välittömästi, ehdottomasti, niinkuin muutoin työaikaa mitataan — ei työtunneissa, päivissä jne., vaan kiertoteitse, vaihdon välityksellä, suhteellisesti. Sentähden en myöskään voi tätä todettua työajan määrää ilmaista työtunneissa, joiden lukumäärä pysyy minulle tuntemattomana, vaan samoin vain kiertoteitse, suhteellisesti, toisessa tavarassa, joka edustaa yhtäsuurta yhteiskunnallisen työajan määrää. Kellon arvo on yhtäsuuri kuin verkakappaleen. "(S. 332—333.)

"Niin pian kuin yhteiskunta ottaa tuotantovälineet haltuunsa ja käyttää niitä välittömästi yhteiskunnallistettuun tuotantoon, tulee jokaisen henkilön työ, olipa sen erikoisesti hyödyllinen luonne kuinka erilainen tahansa, etukäteen ja välittömästi yhteiskunnalliseksi työksi. Tuotteeseen sisältyvän yhteiskunnallisen työn määrän ei sitten enää tarvitse tulla määrätyksi kiertoteitse; jokapäiväinen kokemus osoittaa välittömästi kuinka paljon sitä keskimäärin tarvitaan. Yhteiskunta voi yksinkertaisesti laskea, kuinka monta työtuntia sisältyy höyrykoneeseen, viimeisen sadon vehnähehtoon, sataan neliömetriin määrätynlaista verkaa. Eikä sille siis voi juolahtaa mieleenkään tuotteisiin sisältyvien työmäärien, jotka se sitten välittömästi ja ehdottomasti tuntee, ilmaiseminen yhä edelleenkin vain suhteellisella, heiluvalla, riittämättömällä mitalla, joka aikaisemmin oli välttämättömänä hätäkeinona, nim. kolmannessa tuotteessa, vaan se ilmaisee ne niiden luonnollisella, adekvaatilla, ehdottomalla mitalla, **ajalla.**"

"... Yhteiskunta ei siis yllämainittujen edellytyksien vallitessa kirjoita tuotteille myöskään mitään arvoja. Sitä yksinkertaista tosiasiaa, että sadan neliömetrin suuruisen verkakappaleen tuottaminen on vaatinut esimerkiksi 1000 työtuntia, ei yhteiskunta tule ilmaisemaan sillä kierolla ja järjettömällä tavalla, että sen **arvo on** tuhat työtuntia. Tietysti täytyy yhteiskunnan sittenkin tietää, kuinka paljon työtä kunkin käyttöesineen tuottaminen vaatii. Yhteiskunnan täytyy laatia tuotantosuunnitelma huomioonottaen tuotantovälineet, joihin erikoisesti kuuluu työvoima. Erilaisten käyttöesineiden hyödyllisyysteho, verrattuna toinen toisiinsa ja niiden tuottamiseen välttämättömiin työmääriin, määräävät lopullisesti suunnitelman. Ihmiset tekevät kaiken sangen yksinkertaisesti, ilman tuon kuuluisan "arvon" välitystä." (S. 335—336.)

Arvon olemus ei siis sisälly pelkästään siihen tosiasiaan, että työn kuluttaminen on välttämätön jonkun käyttöarvon, jonkun hyödyllisen esineen tuottamiseen. Se on aina ollut välttämätöntä ja tulee myös aina olemaan niin kauan, kuin ihmiskunta on olemassa. Arvon olemus on siinä, että työn tuote ottaa tavaran muodon, että *tuotteen valmistamiseen yhteiskunnallisesti välttämä-*

tön työ tulee itse tavaran ominaisuudeksi, muuttuu *tavaran arvoksi,* tavara-arvoksi, että tämä työ siis ilmenee kiertoteitse. Tätä arvon ilmenemismuotoa nimitämme vaihtoarvoksi.

Näemme nyt, kuinka kiinteässä yhteydessä tavaratuotannon ristiriitojen analyysin kanssa Marxin arvo-oppi on. Tavaratuotannon perustana olevan ristiriidan *täytyy* johtaa siihen, että yhteiskunnallinen työ esiintyy tavara-arvossa. Ja toisaalta, arvoa ei voi ymmärtää jollei sitä johda takaisin tähän perusristiriitaan. Arvo on siis erikoinen, ainoastaan tavaratuotannolle ominainen tavaranvaihtoon kytkettyjen tuotantosuhteiden ilmenemismuoto, historiallisesti rajoitettu taloudellinen kategoria (yleiskäsite).

KONTROLLIKYSYMYKSET:

1. Minkätähden tavaraatuottavassa yhteiskunnassa työ ei ole välittömästi yhteiskunnallista työtä?
2. Näinköhän arvo on ainoastaan historiallinen, ohimenevä ilmiö?

IV. Arvomuodot. Raha ja hinta

1. Suhteellinen arvomuoto ja vastikemuoto

Näimme että arvo — tavarassa esineellistynyt työ — on se kaikissa tavaroissa piilevä yhteinen, mikä ilmeneiksen vaihtosuhteessa eli tavaran vaihtoarvossa. *Vaihtoarvo on siis arvon ilmenemismuoto.*

Tarkastamme tätä muotoa lähemmin. Niinkuin jo osoitimme, ei arvoa voida ilmaista välittömästi työpaljouksina. Otamme seuraavan vaihtosuhteen: 10 kyynärää liinakangasta vaihdetaan 1 takkiin, eli: 10 kyynärää liinakangasta = 1 takki.

Liinakankaan arvo on tässä ilmaistu suhteessa takkiin. Kuten Marx sanoo, saa liinakangas tässä *suhteellisen arvomuodon,* s. o. sen arvo ilmaistaan suhteellisesti toisessa tavarassa, suhteen kautta toiseen tavaraan. Mutta onko sitten tunnettua, kuinka suuri on tämän toisen tavaran, takin, arvo? Ei ole. Takin tavararuumis, siis sen *käyttöarvo,* ilmaisee tässä liinakankaan arvon. Eikä muutoin voi ollakaan, koska niinkuin ylempänä jo osoitettiin ihmisten väliset suhteet ottavat esineiden, siis tässä käyttöarvojen välisten suhteiden muodon. Tässä tehtävässään liinakankaan arvonilmaisijana näyttelee takki arvovastikkeen (saman arvon, arvonpeilin) osaa. Se on *vastikemuodossa.* Se ei tässä ilmaise omaa arvoaan, se ilmaisee liinakankaan arvon. Takin arvoa ei voi ilmaista takki itse. Vaihto 1 takki 1 takkiin olisi järjetön. Jos nyt päinvastoin tahtoisimme vaihtosuhteessa:

10 kyynärää liinakangasta = takki ilmaista takin arvon, niin voimme sen ilmaista ainoastaan takin vaihtoarvossa, siis 10 kyynärässä liinakangasta. Mutta sillä hetkellä, jolloin näin teemme, ei takki enää olekaan vastike, niinkuin oli edellä, vaan takin vastike, takin arvon ilmaisija on nyt 10 kyynärää liinakangasta. Silloin kun takin arvo ilmaistaan, on takki jo suhteellisessa arvomuodossa, koska sen arvo ilmaistaan suhteellisena, suhteessa liinakankaaseen.

Siis se tavara, jonka *arvo* on ilmaistu toisen tavaran käyttöarvon avulla, se on suhteellisessa arvomuodossa. Se tavara taas, jonka käyttöarvon avulla toisen tavaran arvo on ilmaistu, on vastikemuodossa.

2. Arvomuodon kehitys

Vaihto kapitalismin aikana ei ole välitöntä tavarain vaihtoa. Tavaroita myydään ja ostetaan, kaikkien tavarain arvot ilmaistaan rahassa. Mutta raha itse ei suinkaan ole ulkoapäin keinotekoisesti tavaravaihtoon tungettu, se kehittyy välttämättömästi tavaravaihdosta itsestään.

Ja tosiasiallisesti on ihmisten yhteiskunnallisten suhteiden historiassa tavaravaihdon ensimäisenä asteena käyttöarvojen tilapäinen vaihtaminen, käyttöarvojen joita ei ole tuotettu tavaroina, vaan jotka ylijäämänä on tilapäisesti vaihdettu. Taloudellisen kehityksen tätä astetta vastaa *yksinkertainen, yksityinen eli tilapäinen arvomuoto,* jota tämän luvun ensimäisessä osassa jo analysoimme (10 kyynärää liinakangasta = 1 takki).

Yksinkertaisessa eli tilapäisessä arvomuodossa on suhteellisessa arvomuodossa olevalla tavaralla ainoastaan yksi *yksityinen ja tilapäinen, satunnainen vastike.*

Kehityksen jatkuessa aletaan ylijäämää tuottaa vasiten vaihtoa varten, eikä enää tilapäisesti. Vaihtoon tulevaa tavaraa ei sitten enää tilapäisesti vaihdeta toiseen tavaraan. Se voidaan jo vaihtaa monenlaisiin muihin tavaroihin. Jokaisella tavaralla on siis tällöin jo useita vastikkeita, eikä ainoastaan joku tilapäinen vastike. Tätä kehitysastetta vastaa niinkutsuttu *kehkeytynyt* eli *kokonaisarvomuoto.*

Kehkeytyneen arvomuodon aikana voi jokainen tavara saada arvonsa ilmauksen useissa toisissa tavaroissa. Sen kautta, että esim. rauta ilmaisee arvonsa viljassa, verassa, nahkassa, karjassa jne, — että siis tavaran arvolle on samantekevää, missä konkreettisessa toisessa tavarassa se tulee ilmaistuksi, — tulee korostetuksi se tosiasia, että arvo on tyyten toista kuin käyttöarvo, että arvossa esineellistyneen työn luonto on kokonaan tois-

ta kuin käyttöarvoja tuottavan työn luonto. Työn yleisinhimillinen, abstraktinen luonne sen yksityisen, konkreettis-hyödyllisen muodon vastakohtana tulee tässä selvästi esille. Tässä muodossa saa käyttöarvon ja arvon erotus, siis myös itse arvomuoto kehkeytyneen ilmauksensa. Siitä Marxin antama nimi: "kehkeytynyt arvomuoto".

Vaihdon ja yhteiskunnallisen työnjaon kehittyminen edelleen saa aikaan myös arvomuodon edelleen kehittymisen. Kun vaihto jo on saavuttanut määrätyn kehitysasteen niin alkaa sen pitemmälle kehittymistä jarruttaa yleisen vaihdonvälineen puute.

Ottakaamme seuraava esimerkki: puuseppä on valmistanut pöydän ja tahtoo vaihtaa sen saappaisiin, koska hän tuolla hetkellä tarvitsee saappaita. Hän löytääkin markkinoilla suutarin, joka tarjoilee saapasparia, mutta hän ei tahdo vaihtaa saappaitaan pöytään (koska hänellä jo pöytä on), vaan pukuun, joka nyt on hänelle tarpeen. Selvä asia, että vaihdosta puusepän ja suutarin kesken ei tällöin voi tulla mitään. Jos näin käy kerran toisensa jälkeen, niin puuseppä yrittää itse valmistaa saappaat jalkinetarpeensa tyydyttääkseen. Ja niin työnjako ei kehity eteenpäin, vaan päinvastoin taantuu, ja samalla taantuu myös yhteiskunnan kyky tuotantovoimiensa kehittämiseen.

Jos sitävastoin markkinoilla on joku tavara, jota jostain syystä hyvin usein vaihdetaan, niin vaihto tähän tavaraan käy huomattavasti helpommaksi ja nopeammaksi. Tämä tavara alkaa toimia yleensä vaihtovälineenä. Puuseppä vaihtaa pöytänsä tähän tavaraan, tarjoaa sitten tätä suutarille, joka sen mielellään ottaakin vastaan, koska hän tietää voivansa vaihtaa sen pukuun. Helppo nähdä, että tämä vaihdonväline suorittaa tästälähin *rahan* tehtävää.

Tyyten väärin — ja historiallisten tosiasiain kanssa vastakkaista — olisi olettaa, että tavarantuottajat ovat tietoisesti, yhteiskunnallisen sopimuksen kautta luoneet tämän vaihdonvälineen taikka että valtio on sen säätänyt. Yleisen vaihdonvälineen muodostuminen on tapahtunut luonnollista tietä, rinnan vaihdon kehityksen kanssa. Vaihdonväline oli lähinnä tavara, jolla täytyi olla käyttöarvo ja arvo samoin kuin muillakin tavaroilla, mutta jota samalla useimmin vaihdettiin.

Tämä kehitys johtaa samalla arvomuodon muttumiseen. Kekeytyneessä arvomuodossa oli jokaisella tavaralla useita vastikkeita. Aikaisempaan tilapäiseen arvomuotoon verraten se oli iso etu, mutta samalla oli se iso puute kehittyvän tavaravaihdon tarpeisiin verraten, koska koko tavaramassalla ei vielä ollut mitään *yleistä* vastiketta, siis mitään yleistä arvonilmausta, mitään yleistä arvomuotoa. *Yhden* tavaran erottuminen yleiseksi vaih-

donvälineeksi on samalla yhden yleisen vastikkeen erottumista, sen tavaran erottumista, joka kuvastaa ja ilmaisee kaikkien muiden tavarain arvon. Kokonais- eli kehkeytynyt arvomuoto kehittyy täten *yleiseksi arvomuodoksi.* Tällöin ovat kaikki tavarat ainoastaan suhteellisessa arvomuodossa, kun taas yksi ainoa tavara on vastikemuodossa, yleisen vastikkeen muodossa. Mitä erilaisimpien tavaroiden arvoa verrataan ja mitataan nyt jo kolmannen tavaran, nim. yleisen vastikkeen avulla.

Aluksi olivat yleisenä vastikkeena tilapäisesti erilaiset tavarat, aina ajan ja paikan konkreettisten olojen mukaan.

> "Vaihdellen ja hetkeksi liittyy se" (nim. yleinen vastikemuoto) "milloin siihen milloin tähän tavaraan. Tavaravaihdon kehittyessä se kuitenkin liittyy yksinomaan muutamiin erikoisiin tavaralajeihin eli kiteytyy rahamuodoksi. Mihin tavaralajeihin se kiinni takertuu, johtuu alussa sattumasta. Kuitenkin riippuu ratkaisu yleensä kahdesta seikasta. **Rahamuoto tarttuu tärkeimpiin vieraasta maasta tuotaviin tavaroihin, jotka todellisuudessa ovatkin kotimaisten tuotteiden vaihtoarvon luonnollisia ilmenemismuotoja. Tahi tarttuu se sellaiseen käytönesineeseen, joka on pääosana kotimaisessa luovutuskelpoisessa omaisuudessa, esim. karjaan....** Samassa suhteessa kuin tavaravaihto murtaa paikalliset rajoituksensa ja siis tavaranarvo laajenee ihmisen työn yleiseksi materiatuuriksi*), siirtyy rahamuoto sellaisiin tavaroihin, jotka luonnostaan kelpaavat yleisen vastikkeen yhteiskunnalliseen tehtävään, jaloihin metalleihin." (Pääoma, I, s. 53.).

Rahamuodon kehittyessä, kun yleinen vastike kiinnittyy lopullisesti ja yksinomaan *yhteen ainoaan* tavaraan — jaloon metalliin —, erottuu myöskin arvo ja käyttöarvo toisistaan lopullisesti ja yleisesti. Kaikki tavarat ilmaisevat arvonsa yksinomaan kullassa, josta on tullut yleinen vastike, siis rahassa.

Tiedämme jo, että vaihtoarvo on arvon ilmenemismuoto. Kun kulta esiintyy yleisenä vastikkeena, kun yleinen arvomuoto kehittyy rahamuodoksi, niin samalla tulee kulta kaikkien tavarain vaihtoarvoksi. Tätä vaihtoarvoa emme enää kuitenkaan nimitä vaihtoarvoksi, vaan hinnaksi (määrätty kultapaljous). *Hinta* on siis tavaroiden kultavaihtoarvo eli *tavaran arvo rahassa ilmaistuna.* Hinnassa ei siis ole mitään arvoituksellista sen jälkeen, kun on ymmärretty se prosessi, jossa raha syntyy yksinkertaisesta arvomuodosta.

3. Arvo ja hinta. Kuinka arvo säännöstelee tavaratuotantoa ja tavarainvaihtoa

Porvarilliset taloustieteilijät, jotka, sikäli kuin pysyvät *porvarillisina* taloustieteilijöinä eivätkä tahdo luopua porvariston

*) Materiatuurilla tarkoittaa Marx yleensä ainesta, tässä ihmistyön käypää yhteiskunnallista olemusta.

luokkakannasta, eivät ylipäänsä ymmärrä marxilaista arvo-oppia, yrittävät kumota tämän arvo-opin sen perusteella, että tavaroita useimmiten ei myydä arvoonsa. Vailla kaikkea pohjaa on luulla Marxin koskaan väittäneen, että tavarat täytyy *aina* myydä arvoonsa.

Marxismin "kumoaminen" tällä tavalla on kyllä hyvin tavanomainen metoodi: ensin rakennetaan "marxilaisuus" oman mielen mukaan ja sitten kumotaan se. Juuri tätä porvarillisten talousoppineiden metoodia seuraavat reformistiset teoreetikot, jotka *Marxin* arvoteorian kumoamisen kautta yrittävät teoreettisesti perustella "talousdemokratiaa" (esim. Nöltingit ja Braunthal "sosialistisissa" taloustieteen oppikirjoissaan).

Kun me väitämme, että arvo — tavaran tuottamiseen välttämätön työaika — on se yhteinen, jolle vaihtosuhde perustuu, niin me emme väitä, että tavara *aina* myydään tai vaihdetaan *arvoonsa.*

Arvo on vaihtoarvon eli hinnan ainoa sisältö, sisäinen olemus, sen "substanssi". Se ilmeneiksen lähinnä siinä, että kun työn tuotantovoima kohoaa ja kun siis tavaran tuottamiseen tarvitaan entistä vähemmän aikaa, niin myöskin hinta laskee. Nykyisessä kapitalismissa ei kylläkään aina näin käy, koska kapitalistiset monopooliyhtymät voivat jonkun aikaa pitää hintoja korkeina silloinkin kun työn tuotantovoima on kohonnut ja siis tavaran arvo alentunut. Mutta nekään eivät kykene näin tekemään pitkää aikaa. Ja usein myyvät ne samaan aikaan tavaroitaan ulkomaille halvemmalla kuin kotimaassa (n.k. polkumyynti, dumping).

Tavaran hinta muuttuu myöskin kullan arvon muuttuessa: jos kullan arvo alenee, niin tavaran arvo ilmeneiksen vastaavasti suuremmassa kultamäärässä, tavarain hinnat kohoavat ja päinvastoin käy, jos kullan arvo kohoaa. Voi käydä niinkin, että arvonmuutokset eivät aiheuta hintain muutoksia. Jos tavaran tuottamiseen ja kullan tuottamiseen yhteiskunnallisesti välttämätön työaika muuttuu yhtälailla, niin tavaran hinta jää muuttumattomaksi. Kun tasapainovaa'an molemmilla puolilla tapahtuu samanlainen painomäärän muutos niin vaa'an asento jää ennalleen.

Arvo on tavaraatuottavalle yhteiskunnalle ominainen yhteiskunnallisen työn ilmenemismuoto. Nimenomaan tavaratuotannon perusristiriidasta syntyy mahdollisuus, että hinnat ja niiden perustana olevat tavara-arvot *eivät* määrätyissä oloissa käy yhteen.

> "Siinä että arvo on yksityistuotteiden sisältämän yhteiskunnallisen työn ilmaus, on jo tämän (yhteiskunnallisen työn) ja itse tuotteen sisältämän yksityistyön erilaisuuden mahdollisuus. Jos siis

yksityistuottaja tuottaa edelleen vanhaan tapaan samalla kun yhteiskunnallinen tuotantotapa ottaa edistysaskeleita, niin tämä ero koskee häneen hyvin kipeästi. Samoin käy silloin kun jonkun tavaralajin kaikki yksityiset valmistajat tuottavat niitä enemmän kuin yhteiskunta tarvitsee. **Siinä, että tavaran arvo voi tulla ilmaistuksi ainoastaan toisessa tavarassa ja realisoiduksi ainoastaan vaihdossa siihen** (toiseen tvaraan), **on se mahdollisuus, että vaihto ylipäänsä ei tapahdu taikka että ei realisoidu ainakaan oikea arvo".** (Engels. "Anti-Dühring", s. 336. — Harv. meidän.)

Jos jotain tavaraa, sanokaamme saappaita, on tuotettu liian paljon, niin putoaa niiden hinta usein alle niiden arvon. Tämä merkitsee sitä, että suutari ei enää voi hinnassa realisoida tavaransa täyttä arvoa. Moni suutari köyhtyy, jättää suutarin ammatin, yhteiskunta alkaa tuottaa vähemmän saappaita — "yhteiskunnallisesti välttämättömän" määrän —, hinnat kohoavat jälleen ja tasottuvat arvon kanssa. Taikka sitten kilpailu pakottaa tuottajat parantamaan työvälineitään ja siten alentamaan tavaran arvoa.

Päinvastaisessa tapauksessa, kun jonkun tavaran, sanokaamme taaskin saappaiden, kysyntä on suurempi kuin tarjonta, niin hinnat kohoavat arvon yläpuolelle ja suutarit saavat saappaistaan enemmän "kokoonjuoksettunutta" työtä, enemmän arvoja rahan muodossa kuin heidän tavaransa sisältää yhteiskunnallisesti välttämätöntä työtä. Mutta tämä aiheuttaa saapastuotannon lisääntymisen ja lopulta sen, että tarjonta ylittää kysynnän, ja täten aiheuttaa hintojen alentumisen.

Näemme, että tarjonnan ja kysynnän muutokset aiheuttavat tavaranhintojen heilahtelemisen tavara-arvojen kahden puolen. Mutta tämä heilahtelu, tämä hintain liikunta on riippuvainen arvosta siinä mielessä, että hinnat eivät voi alentua loputtomasti. *Jos* liikatuotannon seurauksena hinnat laskevat, niin on se ilmeinen osoitus siitä, että tällä tuotantoalalla on kulutettu liian paljon yhteiskunnallista työtä — siis enemmän kuin on yhteiskunnallisesti välttämätöntä. Kilpailu ja sen seuralaisena tuottajien tuhoutuminen, tavaravarastojen arvon menetys jne vievät tuotannon supistamiseen ja vastaavilla tuotantoaloilla kulutetun yhteiskunnallisen työn vähentämiseen. Ja päinvastoin hintojen kohotessa.*).

Hintain heilahtelun perustana ovat siis muutokset yhteiskunnallisessa työnjaossa, se tosiasia, että yhteiskunnallinen työ ei ole suunnitelmallisesti jaettu eri tuotantoalojen kesken. Eri alojen tavaroihin esineellistyy milloin liian paljon, milloin liian vähän yhteiskunnallista työtä. Tämä alituisesti hä-

*) Yleisistä liikatuotannon pulista tarkemmin luvussa pulista (5:s teema).

viävä, alituisesti uudelleen puhkeava epäsuhde aiheuttaa alituiseen hintojen muutoksia, niiden alituisen liikunnan ylös ja alas tavara-arvon kahden puolen. Mutta hinta ei ole mitään muuta kuin *arvo*muoto. Tavaran hinnan poikkeamiset tavaran arvosuuruudesta ovat osoituksena siitä, että yhteiskunnallisen työn jaossa on jouduttu epäsuhteeseen, jonka poistamiseen hintojen liikunta pakottaa, minkä jälkeen taas syntyy uusi epäsuhde. Hintain liikunnan mekanismin avulla säänöstelee arvo tavarain tuotantoa ja tavarain jakoa.

Siis se tosiasia, että hinta ja arvo eivät aina käy yhteen, ei suinkaan kumoa Marxin arvo-oppia, päinvastoin se tämän opin vahvistaa. Marxin arvo-opin ydin on juuri siinä, että se selvittää arvon ja sen hintamuodon tavaratuotannon ristiriidoista lähtien. Tavaran arvo murtautuu hintojen liikunnassa lävitse ainoastaan keskimääräisenä, koska anarkisessa tavarataloudessa yhteiskunnallinen työnjako on suunnitelmaton ja sentähden hinta ja arvo voivat vain tilapäisesti, vain lyhyen ajan käydä yhteen. Tämä ei ole Marxin arvo-opin "puute", tämä on porvarillisen yhteiskunnan, kapitalistisen tuotantotavan "puute". Tämä puute on se, että *yhteiskunnallinen tuotantoprosessi* on järjestämätön, että jokainen edistysaskel yhteiskunnallisten tuotantovoimien kehityksessä on sidottu suuriin tappioihin, jotka johtuvat kapitalistisen tavaratuotannon ristiriidoista, eivätkä teknillisistä seikoista. Työnjakoa eri tuotantoalojen kesken ei säännöstellä edeltäpäin suunnitelmallisesti, se tulee säännöstellyksi jälkeenpäin, luonnonvoimaisesti ja väkivaltaisesti. Sen sijaan että ihminen itse hallitsisi työnsä tuotteita, hallitsevat työn tuotteet ihmistä, koska yhteiskunnallinen työ ei ole välittömästi yheiskunnallista työtä.

Kirjeessään (heinäk. 11 p:ltä 1868) ystävälleen *Kugelmannille* puhuu *Marx* vielä kerran arvo-opistaan. Lenin sanoo näistä huomautuksista alkulauseessaan Kugelmann-kirjeiden kokoelman venäjänkieliseen laitokseen:

> "Olisi toivottavaa, että jokainen, joka alkaa syventyen lukea Marxin "Pääomaa", yhä uudelleen lukisi mainitsemamme kirjeen (heinäk. 11 p. 1868) samalla kun tutkii "Pääoman" ensimäistä vaikeinta lukua".

Kirjeen tärkein kohta kuuluu:

> "Jutustelu arvo-käsitteen todistamisen välttämättömyydestä perustuu vain täydelliseen tietämättömyyteen sekä siitä asiasta, josta on kysymys, että tieteen metoodista. Jokainen lapsikin tietää, että jokainen kansakunta kuolisi nälkään, jos se lopettaisi työnteon edes muutamaksi viikoksi, puhumattakaan enää vuodesta. Samoin tietää lapsikin, että erilaisia tarpeita vastaaviin tuotemääriin tarvitaan erilaiset ja paljoudellisesti määrätyt yhteiskunnallisen kokonaistyön määrät. Ilman muuta on selviö, että tätä välttämättömyyttä yhteiskunnallisen työn jakamiseen määrätyissä suhteissa ei

suinkaan voi poistaa yhteiskunnallisen tuotannon määrätty muoto, se voi muuttaa ainoastaan sen **ilmenemistapaa.** Luonnonlakeja ei ylipäänsä voida kumota. Historiallisesti erilaisissa olotiloissa voi muuttua ainoastaan se **muoto,** jossa nämä lait ilmenevät. Ja se muoto, jossa tämä suhteellinen työnjako toteutuu sellaisessa yhteiskuntatilassa, jossa yhteiskunnallisen työn yhteys on olemassa yksilöllisten työntuotteiden **yksityisvaihtona,** se on juuri tämän tuotteen **vaihto-arvo.**

Tieteen tehtävänä on nimenomaan sen selvittäminen, kuinka arvolaki toteutuu. Jos siis tahdottaisiin heti "selvittää" kaikki lain kanssa näennäisesti ristiriitaiset ilmiöt, niin pitäisi esittää tiede **ennen** tiedettä...

Vulgäärillä talousoppineella ei ole pienintäkään aavistusta siitä, että todelliset jokapäiväiset vaihtosuhteet ja arvosuuruudet eivät voi olla välittömästi samaiset. Porvarillisen yhteiskunnan vitsi on juuri se, että siinä a priori (edeltäpäin) ei ole mitään tietoista, yhteiskunnallista tuotannon säännöstelyä. Järjellinen ja luonnonvälttämätön toteutuu siinä vain sokeasti vaikuttavana keskimääränä. Ja vulgääriekonomisti uskoo tehneensä suuren keksinnön, kun hän sisäisen yhteyden selvittämisen vastapainoksi ylväästi asettaa sen tosiasian, että esineet näyttävät ilmiöissä toisenlaisilta. Itse asiassa ylvästelee hän siitä, että takertuu kiinni ulkonäköön ja pitää sitä viimeisenä, lopullisena. Mitä varten sitten ylipäänsä tiede on?"

KONTROLLIKYSYMYKSET:

1. Mitä on suhteellinen arvomuoto ja mitä vastikemuoto?
2. Mitkä ovat arvomuodon kehitysasteet?
3. Mitä on raha? Mitä hinta?
4. Kuinka arvo säännöstelee tavaratuotantoa?

V. Tavarafetishismi

1. Ihmisten esineelliset suhteet ja esineiden yhteiskunnalliset suhteet.

Kun arvonmuoto ei ilmaise tavaraan sisältyvää yhteiskunnallista työtä välittömästi, vaan ilmaisee sen toisen tavaran käyttöarvossa (vastikkeessa), niin näyttää arvo — *yhteiskunnallinen suhde* — olevan itse tavaraolion ominaisuus. Tämä väärä käsitys ei johdu tavaratuottajan puutteellisesta ajatuskyvystä. Se on ylipäänsä tavaratuotannon välttämätön tulos, ja kapitalistisessa tavaratuotannossa se ei ole ainoastaan tulos, vaan vississä määrin myös kapitalismin olemassaolon ehto. Tämä käsitystapa nojautuu siihen tosiasiaan, että tavaratuotannossa välittävät tavarat, siis esineet, oliot, ihmisten yhteiskunnallisia suhteita. Tuotantosuhteiden tosiasiallinen sisältö ilmenee "nurinkurisessa" muodossa.

Se mitä näemme talouselämän pinnalla, on tyyten toisen näköistä kuin se, mikä muodostaa yhteiskunnan todellisen si-

sällön, todellisen sisäisen yhteyden. Todellisia tuotannollisia suhteita verhoavat niiden nurinkuriset ulkoiset ilmenemismuodot. Marx sanoo *tavarafetishismiksi* *) sitä tosiasiaa, että ihmisten suhteet ovat esineellistyneet ja senvuoksi verhotut, ja tästä johtuvaa väärää käsitystä, että esineillä itsellään on yhteiskunnallisia ominaisuuksia. Marx sanoo tästä ("Pääoma" I. s. 37 ja 38):

> "Tavaramuodon salaperäisyys johtuu yksinkertaisesti siitä, että se kuvastaa ihmisille heidän oman työnsä yhteiskunnalliset luonteet työntuotteen esineellisinä luonteina, näiden esineiden yhteiskunnallisina ominaisuuksina, ja siis tuottajien yhteiskunnallisen suhteen heidän kokonaistyöhönsä heidän ulkopuolellaan olevana esineiden välisenä yhteiskunnallisena suhteena".
>
> "Tavaramuodolla ja työntuotteiden arvosuhteella, jossa se ilmenee, ei ole kerrassaan mitään tekemistä niiden fyysillisen luonnon ja siitä johtuvien esineellisten suhteiden kanssa. Vain ihmisten välinen määrätty yhteiskunnallinen suhde se tässä saa heidän silmissään itse olioiden välisen suhteen muodon. Löytääksemme jotakin tätä vastaavaa täytyy meidän paeta uskonnollisen maailman usvakerroksiin. Siellä näyttävät ihmisaivojen tuotteet eläviltä, keskenään ja ihmisten kanssa suhteissa olevilta itsenäisiltä olennoilta. Samoin on tavaramaailmassa ihmiskäden tuotteiden laita. Tätä kutsun minä fetishismiksi, joka takertuu työntuotteisiin, mikäli niitä tavaroina tuotetaan, ja joka siis on eroamattomasti tavarantuotantoon kuuluva. Niinkuin yllä oleva erittely jo on osoittanut, johtuu tämä tavaramaailman fetishiluonne tavaroita tuottavan työn omasta omituisesta yhteiskunnallisesta luonteesta."
>
> "...Kun tuottajat joutuvat keskenään yhteiskunnalliseen kosketukseen vasta työnsä tuotteita vaihtamalla, näyttäytyy myöskin heidän yksityistöittensä erityisesti yhteiskunnallinen luonne vasta tässä vaihdossa. Toisin sanoen, yksityistyöt tulevat yhteiskunnallisen kokonaistyön osasiksi vasta niiden suhteiden kautta, joihin vaihto saattaa työntuotteet ja niiden mukana tuottajat. Tuottajat näkevät sentähden yksityistöittensä yhteiskunnalliset suhteet sinä, mitä ne ovat, s.o. ei henkilöiden välittöminä yhteiskunnallisina suhteina heidän töissään, vaan päinvastoin henkilöiden aineellisina suhteina ja esineiden yhteiskunnallisina suhteina." (S. 38.) "Heidän omalla yhteiskunnallisella liikkeellään on heillä esineiden liikkeen muoto, ja he ovat näiden esineiden kontrollin alaisina sen sijaan että itse kontrolloisivat niitä... Arvonsuuruuden määräämisen työajalla on siis suhteellisten tavaranarvojen näkyvälsiin liikkeisiin kätketty salaisuus." (S. 40).

2. Porvarillinen käsitys arvosta

Jo ensimäiset porvarilliset talousoppineet huomasivat sen tosiasian, että työ määrää tavaran arvon. Mutta etevinkään heistä, englantilainen Ricardo, ei kyennyt selvittämään kapitalistisen tuotantotavan mutkikkaita tosiasiallisia ilmenemismuo-

*) Fetishi on joku esine, jolla alkuperäiset kansat uskonnollisissa käsityksissään kuvittelevat olevan yliluonnollisen voiman.

toja ja lakeja, koska hän ei huomannut erikoista puolta arvossa, nim. sitä, että arvo on vain erikoinen, historiallisesti ohimenevä yhteiskunnallisen työn ilmenemismuoto. Sitä hän ei voinutkaan huomata, koska hän käsitti kapitalismin ylipäänsä inhimillistä luontoa vastaavaksi tuotantotavaksi, eikä historiallisesti rajoitetuksi yhteiskunnalliseksi tuotantotavaksi. Sentähden hän ei myöskään voinut paljastaa tavarain edustaman työn kaksoisluonnetta. Lyhyesti: hän oli *porvarillinen* talousoppinut eikä kyennyt astumaan porvarillisen ideologian rajojen yli.

Marx asettui proletariaatin luokkakannalle, tuottavan ja riistetyn luokan kannalle, luokan jonka etujen mukaista ei ole kapitalistisen riiston peitteleminen, vaan sen paljastaminen, porvarillisen yhteiskunnan ristiriitojen säälimätön arvosteleminen. Marx kykeni siten käsittämään arvon olemuksen, arvon yleisimpänä ja senvuoksi laajimpana tavaratuotannon taloudellisten ehtojen ilmauksena sen kaikkine ristiriitoineen.

Ricardo oli viimeinen porvarillinen talousoppinut, joka vielä pyrki tieteellisesti tutkimaan kapitalistisen tuotannon perusteita. Mutta sen jälkeen, kun kumouksellinen työväenluokka on astunut historian näyttämölle, on yhteiskunnallinen tiede siirtynyt tämän luokan käsiin, koska se on ainoa, jolla ei ole mitään syytä salata tieteellistä totuutta. Porvarillinen taloustiede on muuttunut apologeettiseksi, puolustelevaksi "tieteeksi", se kun tietoisesti ottaa päämääräkseen kapitalismin oikeuttamisen. Se on muuttunut vulgääriseksi taloustieteeksi, joka tahtoo nähdä ainoastaan talouden pintailmiöt, s.o. nurinkuriset ilmenemismuodot.

Ei sen vuoksi ihmettelemistä siinä, että vulgäärinen taloustiede ilman muuta antautuu yksinkertaisen karkean fetishismin valtoihin. Niinpä kirjoitti esim. vulgääriekonomisti *S. Bailey* polemiikissaan Ricardoa vastaan (1825):

> "Rikkaus (käyttöarvo) on ihmisen atribuutti, arvo tavaran atribuutti. Ihminen taikka kollektiivi on rikas; helmi taikka timantti on arvokas.... Helmellä taikka timantilla on arvoa helmenä taikka timanttina".

Marx huomauttaa tähän: "Tähän saakka ei yksikään kemisti ole löytänyt helmessä taikka timantissa vaihtoarvoa. Tämän kemiallisen subtanssin taloustieteelliset löytäjät, jotka erikoisesti pyrkivät ajatuksen kriitilliseen syvyyteen, havaitsevat, että esineiden käyttöarvo on riippumaton niiden esineellisistä ominaisuuksista, kun sitävastoin arvo kuuluu niihin esineinä." (Pääoma s. 48).

Tavarafetishismi näyttelee tärkeää osaa porvarillisessa yhteiskunnassa, se kun peittää tuotantosuhteet. Tavaranarvo ei esiinny yhteiskunnallisena suhteena, vaan esineen ominaisuutena. Samoin pääoma ei esiinny riistosuhteena, vaan esineinä (koneet, raha), joiden ominaisuutena on voiton tuottaminen. Voitto ei senvuoksi esiinny anastettuna vieraan työn

tuotteena, vaan pääoman luonnollisena tuotteena. Työpalkka näyttää olevan täydellinen korvaus työläiselle jne jne. Mitään riistoa ei ole: työläinen saa tuloistaan kiittää *omaa* omaisuuttaan, työvoimaa, kapitalisti tuloistaan *omaa* omaisuuttaan, pääomaa. Kaikki on päälaellaan.

Juuri tämän takia pyrkii porvarillinen taloustiede ylläpitämään ja lujittamaan tavarafetishististä ideologiaa. Tunnettu porvarillinen talousteoreetikko 19. vuosisadan toisella puoliskolla, *Böhm-Bawerk*, on ottanut teoreettisen rakennelmansa kulmakiveksi väittämän, että arvon määrää ihmisten tunnustama esineen hyödyllisyys, siis sen käyttöarvo. Lähtökohtana ei ole tuotanto, vaan "kulutus", ja arvo johdetaan kuluttajan henkilökohtaisesta käyttöarvo-arviosta. Franz *Oppenheimer*, Saksan uusimpia porvarillisia taloustieteilijöitä, joka varsin tietoisesti esiintyy Marxin tappajana, on ottanut tämän Böhm-Bawerkin perusväittämän "oppinsa" tärkeäksi osaksi.

He kaikki pakenevat väittämää, että arvon määrää työ, koska tämä väitös veisi väistämättömästi kapitalistisen tuotantotavan *ristiriitojen* paljastamiseen ja pakottaisi tunnustamaan palkka*työn* ainoaksi voiton lähteeksi.

Eräs porvarillinen talousoppinut, Ricardon vastustaja, ilmiantoi jo v. 1832 teoksessaan "Poliittisen taloustieteen pääpiirteet" sen salaisuuden, jonka takia porvarillisten talousoppineiden *täytyy* vastustaa sitä ajatusta, että arvon määrää työaika:

> "Että työ on ainoa rikkauden lähde, se näkyy olevan sellainen oppi, joka on vähintään yhtä vaarallinen kuin väärä, sillä se onnettomuudeksi tarjoaa kädensijan niille, jotka väittävät, että kaikki rikkaus muka kuuluu työtätekeville luokille ja että se osa minkä muut saavat, on muka näiden ryöstämää taikka varastamaa." (Otettu Marxin kirjasta" Theorien über den Mehrwert", III, s. 66).

Tieteellinen totuus, että arvon luo työ, se yksinkertaisesti ei sovi porvaristolle.

3. Marxin arvo-opin väärentäminen sosdemien puolelta

Ei ole suinkaan sattuma, että reformismi, joka on ottanut tehtäväkseen kapitalistisen komennon välittömän auttamisen ja tukemisen, luopuu yhä tietoisemmin Marxin arvo-opista. Niin tekevät esim. kirjassaan "Einführung in die Theorie der Wirtschaft" (Johdatus talouden teoriaan) Erik ja Ernst Nölting, jotka avoimesti perustelevat talousdemokratiaa Oppenheimerin arvo- ja lisäarvoteorialla. Samoin tekee, tosin vähemmän avoimessa muodossa, myöskin "vasemmisto"-sosialidemo-

kraatti Alfred *Braunthal* "sosialistisessa" oppikirjassaan ("Die Wirtschaft der Gegenwart und ihre Gesetze", 1930).

Tahtoisimme tässä kappaleen lopussa lyhyesti arvostella Braunthalin käsityksiä Marxin arvoteorian olemuksesta selvittääksemme lukijalle jo opiskelun ensimäisessä asteessa, minkä vuoksi ja miten sosialidemokratia väärentää tätä teoriaa ja mikä on Marxin arvoteorian suuri kumouksellinen merkitys.

Braunthalin mukaan

> "Suuri edistysaskel, jota Marxin arvoteoria edustaa kaikkiin aikaisempiin arvoteoreettisiin ajatusrakennelmiin verraten, on se, että hän (Marx) on antanut paljoudellisen määritelmän sille yleiselle ja tässä yleisyydessään talousopillisesti hedelmättömälle ajatukselle, että työ määrää tavarain arvon" (s. 29).

Samalla sivulla väittää Braunthal, että Marxin arvoteoria on muka tasapaino- ja vastike-teoria. Jo tämä Braunthalin käsitys osoittaa, että hän joko ei ole ymmärtänyt Marxin teoriaa taikka tietoisesti väärentää sitä "todistaakseen" sen "kestämättömyyden" ja astuakseen porvarillisen teorian maaperälle.

Väitteellä, että tärkein Marxin arvoteoriassa on määrällinen puoli, määrittelemällä Marxin arvoteorian tasapaino- ja vastike-teoriaksi tahtoisivat sosialidemokraatit luoda teoreettisen perustan talousdemokratialle. Se että arvossa nähdään ainoastaan määrällinen puoli (arvonsuuruus) ja jätetään huomiotta laadullinen puoli (arvon yhteiskunnallinen sisältö), se on yleensä tavaratuotannon ja erikoisesti kapitalistisen tavaratuotannon sisäisten ristiriitojen kieltämistä.

Ricardoa vastaan kohdistamassaan kritiikissä on Marx todistanut, että Ricardon väite yleisen liikatuotannon mahdottomuudesta kapitalismin aikana, hänen käsityksensä kapitalistisesta tuotannosta ikuisena, luonnollisena tuotantotapana, hänen väärä rahateoriansa perustuu loppukädessä hänen käsitykseensä vaihtoarvosta pelkästään määrällisenä suhteena.

> "Mutta tämä väärä käsitys rahasta perustuu Ricardolla siihen, että hän ylipäänsä näkee ainoastaan vaihtoarvon **suuruudellisen määrättyyden**, nimittäin sen, että tämä on yhtä kuin määrätty työajan paljous, mutta unohtaa **laadullisen** määrättyyden, sen että yksilöllisen työn täytyy luovutuksensa kautta esiintyä **abstraktisyleisenä, yhteiskunnallisena** työnä". (Marx. "Theorien über den Mehrwert", II, 2 osa, s. 279).

Mutta sosialidemokraatit haluavat löytää arvossa ainoastaan määrällistä, tasapainon, vastikkeen (ekvivalentin), he pyrkivät salaamaan tuotannon immanentin (sisäisesti läsnäolevan) anarkian kapitalismissa voidakseen sen kieltää. *Marx* ottaa lähtökohdakseen kapitalistisen tuotannon ristiriidat ja esittää arvon näiden ristiriitojen "nurjaksi" ilmenemismuodoksi sekä osoittaa, kuinka arvo hintaliikuntojen kautta säännöstelee tavaratuotantoa alkuvoimaisesti, jälkikäteen ja suurin

tappioin. Marx on osoittanut, että tärkeintä on tämän kapitalistisen tuotannon ristiriidan poistaminen. Sitävastoin sosialidemokraatit ovat ahertaneet hiki hatussa poistaakseen arvosta kaikki ristiriidat saadakseen vapaan tien kapitalismin riistoluonteen kieltämiselleen ja jonkun teoreettisen perustan mukavalle metoodilleen: ristiäkseen kapitalismin sosialismiksi.

> "Se on kaunis käsitys, — sanoo Marx ("Theorien", II, 2 s. 267) — joka, järkeilläkseen pois kapitalistisen tuotannon ristiriidat, abstrahoituu sen perustasta ja tekee siitä tuotannon, jonka laskuperustana on tuottajien välitön kulutus".

Juuri tästä "kauniista käsityksestä" on nyt tullut "mukavan" sosialidemokraattisen metoodin kulmakivi, metoodin joka muuttaa kapitalismin sosialismiksi ja löytää "sosialismia" tariffisopimuksessa samoin kuin jokaisessa likaviemärissä ja yleisessä pisoaarissa, niinkuin Kautsky tätä metoodia luonnehti v. 1899.

Kuinka pitkälle sosialidemokraatit ovat menneet tällaisten vulgääri-talousopillisten metoodien käytössä, sen osoittaa seuraava esimerkki: rosvohyökkäystä, jonka Saksan finanssipääoma oli alkanut työväenluokkaa vastaan, perustelee eräs Saksan suurimmista pankeista, Darmstädter und Nationalbank vuosikertomuksessaan ("Berliner Tageblatt" 29. III. 1930) seuraavalla otteella sosialidemokraattien aikakauslehdestä "Sozialistische Monatshefte", marraskuun numerosta 1929:

> "Joka köyhä on, se voi päästä jälleen hyvinvointiin vain säästämällä ja työtä tekemällä, eikä lisäämällä kulutusta... Koko tämä käsityskanta on ylipäänsä riippumaton taloumuodosta, se pätee sosialistisen talouden suhteen yhtä hyvin kuin kapitalistisenkin suhteen. Sosialistisenkin yhteiskunnan on pakko "muodostaa pääomaa", s.o. tehdä riittävästi sijotuksia tuotannon jatkamista ja laajentamista varten. Siinäkin on olemassa ristiriita toisaalta nykyajan ihmisten, jotka kuluttavat mahdollisimman paljon, ja toisaalta tulevaisuuden ihmisten välillä, jotka säästävät ja tahtovat parantaa ja kohottaa tuotantoa. Tämä on myöskin tänä päivänä suuri kysymys. Sosialistilla on kaikki syyt nähdä tilanne sellaisena kuin se on, ja asettua puolustamaan työtä tulevaisuutta varten."

Samanlaisia ajatuksia kehittelee myöskin "vasemmistolainen" itävaltalainen sosialidemokraatti Otto Leichter wieniläisen "Kampf"-lehden helmikuun numerossa 1930. Näin sitä voidaan teoreettisesti perustella jokainen työajan pitennys ja jokainen palkkojen alennus!

Rengas on suljettu! Marxin arvoteorian väärin esittämisestä, sen revisioinnista ja hylkäämisestä teoreettisten perustelujen toimittamiseen finanssipääoman ryöstöretkeä varten työväenluokkaa vastaan — siinä sosialidemokratian teoreettinen tie!

Sitä perusteellisemmin pitää tutkia Marxin arvoteoriaa ja oppia tuntemaan sen kumouksellinen luonne — kumouksellinen, koska se osoittaa vain kumouksen kautta ratkaistavissa olevat ristiriidat kapitalistisessa järjestelmässä.

KONTROLLIKYSYMYKSET:

1. Mitä on tavarafetishismi, mitkä sen syyt ja mitä osaa se näyttelee?
2. Minkätähden on epämarxilaista Marxin arvoteorian typistäminen vain suuruudellisiksi määrättyyksiksi?

KOKO TEEMAA KOSKEVA KYSYMYS:

Mikä Marxin arvoteoriassa on tärkeintä.

KIRJALLISUUS.

Tärkeimpänä lähteenä on luonnollisesti K. MARXin "PÄÄOMA", tässä "Pääoman" I osan ensimäinen luku.

Kansantajuisen esityksen marxismista kokonaisuudessaan, myöskin Marxin talousopista, antoi Engels kirjassaan "Anti-Dühring", jota paraillaan valmistellaan suomenkieliseen asuun. Tämän kirjansa pääsisällön on Engels esittänyt kirjasessaan "Sosialismin kehitys haaveesta tieteeksi", joka on aikoinaan julaistu myös suomenkielellä.

Myös LENIN antaa mainion esityksen marxismista, eritoten sen talousopillisesta osasta, kirjoituksessaan "Karl Marx ja marxilaisuus", joka sisältyy Kust. Osuusk. KIRJAn julkaisemaan kirjaseen "N. LENIN. MARX ja MARXILAISUUS", Leningrad, 1927.

Sitäpaitsi on suomenkielellä julaistu Marxin kansantajuinen talousopillinen kirjoitelma "Palkkatyö ja pääoma", Väinö Jokisen suomentamana Helsingissä, Työväen Kirjapaino, 1907, ja toisena painoksena Leningradissa, Suomalaisten Kommunistien Sarjajulkaisuna, 1920.

Vastaukset kontrollikysymyksiin

(Allaolevat vastaukset eivät anna tyhjentävää selitystä kysymyksiin, ne ovat ainoastaan suppeita määritelmiä, joiden tarkoituksena on esittää lyhyesti teeman sisältö ja auttaa lukijaa saamaan selville, onko hän jo itse antanut oikeat vastaukset).

I. KAPITALISTISEN TUOTANTOTAVAN RISTIRIITAISUUS.

1. Tuotantovälineet ovat kapitalismin vallitessa yhteiskunnallisia tuotantovälineitä vain siinä mielessä, että niitä käyttää tuotantovälineinä kollektiivisesti työtätekeväin tuottajain joukko, eikä yksityinen tuottaja. Samaten eivät tuotantoa suorita yksityiset, toisistaan riippumattomat tuottajat, vaan sen suorittaa kollektiivisesti työtätekeväin tuottajain ryhmä (tehdasväki). Työn tuote on siis myöskin kollektiivisesti valmistettu. Mutta toiselta puolen tuotantoväline, tuotanto ja tuote eivät ole kapitalismin vallitessa yhteiskunnallisia, koska tuotantovälineet eivät ole yhteiskunnan hallussa, tuotantoa ei johda yhteiskunta, eikä tuotetta valmisteta yhteiskunnallisesti tarpeiden tyydyttämiseksi, yhteiskunnan omaisuudeksi.

2. Yksinkertaisen tavaratuotannon vallitessa kuuluu tuote alunalkain tuottajalleen, mutta kapitalistisen tavaratuotannon vallitessa

sen anastaa tuotantoon osallistumaton tuotantovälineiden omistaja. Kapitalisti anastaa siis toisten yhteiskunnallisten työn tuotteita.

3. Yksityisomistus ei silti muuttunut yhteiskunnalliseksi omistukseksi (kapitalismin vallitessa), vaikka yksityisten tuottajien tuotantovälineet muuttuivat (teknillisesti) yhteiskunnallisiksi, samalla kun kapitalistit pakkoluovuttivat ne välittömiltä tuottajilta. Hallitsevana luokkana kapitalistit pyrkivät säilyttämään omistusyksinoikeutensa.

4. Kapitalismin perusristiriita on tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja omistuksen kapitalistisen muodon välinen ristiriita. Tämä ristiriita ilmenee toiselta puolen proletariaatin ja porvariston, toiselta puolen yksityisen tehtaan työn järjestyneisyyden ja koko yhteiskunnan tuotannon anarkian välisenä vastakohtana.

II. TAVARAN ANALYYSI. ARVO. (Kysymykset sivulta 21.)

1. Tavaran käyttöarvo on sen ominaisuus tavalla tai toisella tyydyttää jotain ihmisen tarvetta.

2. Ei. Jokaisella tavaralla on käyttöarvo, mutta jokaisen käyttöarvon ei tarvitse olla tavara (esim. kommunismin vallitessa ei käyttöarvoa tulla tuottamaan markkinoita varten). Siis käyttöarvo on riippumaton tuotantotavan yhteiskunnallisesta muodosta.

3. Tavaran vaihtoarvo on paljoudellinen suhde, jossa tavara vaihdetaan toiseen tavaraan. Tämän vaihtoarvon perustana on arvo, s. o. tavarassa esineellistynyt yhteiskunnallinen työ.

4. Vaihtoarvoina ovat vaihdetut tavarat **samanlaisia,** mutta käyttöarvoina **erilaisia.** Sen tähden vaihtoarvoa ei voi määrätä käyttöarvo, vaan sen määrää arvo, sillä vain arvoina ovat kaikki tavarat samanlaisen ihmistyön tuotteita.

5. Tavarassa esineellistynyt työ on kahta laatua: se on lähinnä määrättyä, tarkoituksenmukaista tuottavaa työtä (sepäntyötä, räätälintyötä, rakennustyötä, jne.) ja tässä mielessä se on konkreettista ja tuottaa tavaroiden erilaisia käyttöarvoja. Toiselta puolen kulutetaan työn jokaisessa konkreettisessa muodossa ihmisen yleistä energiaa, — tässä mielessä on työ yleistä, samanlaista, abstraktista työtä, joka tuottaa sen mikä kaikissa tavaroissa on **samanlaista — arvoa.**

6. Konkreettinen ja abstraktinen työ eivät ole kaksi eri työtä, jotka kulutetaan toinen toisensa jälkeen, vaan saman työn kaksi ominaisuutta, puolta tai määräystä.

7. Tavaran arvoa ei määrää yksilöllinen, vaan yhteiskunnallisesti välttämätön työaika, koska arvo on yhteiskunnallisen työn esineellistymä ja ilmenemismuoto, joka saa ilmauksensa vaihdossa.

8. Työn tuotantovoiman kehityksestä on seurauksena, että tavarayksikön tuottamiseen tarvitaan yhä vähemmän työaikaa, jonka takia tämän tavarayksikön arvosuuruus pienenee.

III. ARVO YHTEISKUNNALLISEN TYÖN ERIKOISENA ILMENEMISMUOTONA

1. Tavaratuotannollisessa yhteiskunnassa vallitsee työnjako. Tavaroita ei tuoteta tuottajan omaa kulutusta varten, vaan vaihtoa varten, toisten kulutettaviksi. Tämä yhteiskunnallinen työ suoritetaan kuitenkin toisistaan erillisten yksityisten tavaraintuotta-

jien yksityisen työn muodossa, koska vallalla on yksityisomistus. Työn yhteiskunnallinen luonne ilmentyy tavarataloudenvallitessa tavaran arvona, tuotteen arvomuodossa.

2. Järjestyneessä yhteiskunnassa (esim. kommunismin vallitessa), jossa ei ole yksityisomistusta, jossa tuotteita ei vaihdeta, vaan jaetaan yhteiskunnan jäsenten kesken, ei tuote voi saada tavaramuotoa tai arvomuotoa. Työ on siellä alunpitäen yhteiskunnallisesti järjestettyä työtä eikä saa ilmaisuaan arvona, jonka takia arvo on vain historiallinen, ohimenevä, vain tavaratuotannolle ominainen yhteiskunnallisen työn ilmenemismuoto.

IV. ARVOMUODOT. RAHA JA HINTA

1. Tavara, jonka arvo saa toisen tavaran käyttöarvossa vain suhteellisen ilmaisunsa, on suhteellisessa arvomuodossa. Tavara, jonka käyttöarvossa toisen tavaran arvo saa ilmaisunsa, muodostaa arvon vastikemuodon.

2. Vastikemuodon erikoisuutena on se, että käyttöarvo ilmaisee vastakohtansa — arvon, joten siis konkreettinen työ on vastakohtansa — abstraktisen työn — ilmenemismuoto. Tämä erikoisuus johtuu tavaratuotannon perusristiriidasta ja nimenomaan siitä, että yhteiskunnallinen työ ei ole välittömästi yhteiskunnallista työtä, joten sen täytyy saada ilmaisunsa kiertoteitse tavaranvaihdon kautta.

3. Arvomuoto kehittyy yksinkertaisesta eli satunnaisesta arvomuodosta, jossa on vain yksityinen, satunnainen vastike, kehkeytyneeksi arvomuodoksi, jossa jokainen tavara voi ilmaista arvonsa useissa vastikkeissa. Kehkeytynyt arvomuoto kehittyy yleiseksi arvomuodoksi, jossa kaikki tavarat esiintyvät vielä vain suhteellisessa muodossa ja vain yksi tavara säilyttää vastikemuodon (yleinen vastike). Kun yleisen vastikkeen tehtävä siirtyy yksistään jalometalleille, muuttuu yleinen arvomuoto rahamuodoksi.

4. Sitä erikoista tavaraa, jonka käyttöarvo on yleisen arvomuodon ainoa kantaja, nimitämme rahaksi. Arvon rahanilmaisu on hinta.

5. Jatkuvat muutokset yhteiskunnallisten tuotantovoimien jaossa eri tuotantoalojen kesken ilmenevät siten, että tavaroiden hinta poikkeaa niiden arvosta. Tämä poikkeaminen johtaa tuotantovoimien uudestijakoon eri tuotantoalojen kesken (se ala jolla hinta on arvoa korkeampi, supistaa tuotantoaan). Tämä säännöstely tapahtuu luonnonvoimaisesti ja väkivaltaisesti sekä liittyy siihen yhteiskunnallisten tuotantovoimien ja tuotettujen tuotteiden osittainen tuhoaminen ja hävittäminen.

V. TAVARAFETISHISMI

1. Tavarafetishismin olemuksena on ensinnäkin se, että tavaratuotannon vallitessa yhteiskunnalliset tuotantosuhteet ilmenevät nurinkurisissa muodoissa (henkilöiden esineelliset suhteet ja esineiden yhteiskunnalliset suhteet). Toiseksi on tavarafetishismi porvarillista ideologiaa, joka pitää yhteiskunnallisten suhteiden ulkonaisia, nurinkurisia ilmenemismuotoja näiden suhteiden olemuksena.

Tavarafetishismi aiheutuu tavaratuotannon perusristiriidasta, nimittäin siitä, että yhteiskunnallinen työ ei tapahdu välittömästi yhteiskunnallisena työnä, vaan suoritetaan se yksityisen työn muodossa.

Tavarafetishismin tehtävänä on hämätä nurinkuristen ilmenemismuotojen avulla kapitalismin yhteiskunnallisten suhteiden todellinen luonne.

2. Arvoteorian typistäminen pelkästään paljoudelliseksi määritelmäksi merkitsee tavaran ja tavaratuotannon ristiriitojen ja sen kautta myöskin kapitalismin vallitessa ilmenevien luokkaristiriitojen huomiotta jättämistä. Se johtaa siis luokkien sopusoinnun, järjestyneen kapitalismin ja talousdemokratian teoriaan, proletariaatin kavaltamiseen.

KYSYMYKSEN YHTEENVETOTEEMAAN

Arvokkainta Marxin arvoteoriassa on arvon käsittäminen kapitalistisen tuotantotavan ristiriitojen yleiseksi ilmaukseksi, jonka ristiriidat voidaan ratkaista vain vallankumouksellisesti, kapitalistisen tuotantotavan kumoamisen kautta.

Työsuunnitelma

I. PÄÄOMA JA LISÄARVO. — 1. Rahan muuttuminen pääomaksi. 2. Lisäarvon tuotanto.

II. KÄSITTEEN "TYÖN ARVO" ja sen kanssa yhteydessä olevien proletariaatin ja porvariston välisiä taloudellisia suhteita koskevien, porvarillisten ja sosialidemokraattisten käsitysten arvostelu. 1. Käsitteen "työn arvo" sisäinen järjettömyys ja yhteiskunnallinen merkitys. — 2. N.s. kolmen tuotantotekijän teoria. — 3. "Työn arvo" ja pikkuporvarillinen sosialismi.

III. PYSYVÄ JA VAIHTUVA PÄÄOMA.

V. LISÄARVON SUHDELUKU JA RIISTON SUHDELUKU.

IV. PÄÄOMA JA LISÄARVO HISTORIALLISINA KATEGORIOINA.

VI. EHDOTON LISÄARVO. — 1. Ehdottoman lisäarvon käsite. — 2. Työpäivän rajat. — 3. Taistelu työpäivän pituudesta.

VII. SUHTEELLINEN LISÄARVO. — 1. Suhteellisen lisäarvon tuotanto. — Suhteellisen lisäarvon tuotanto ja työläisten aseman huonontuminen: a) naisten ja lasten työ; b) työpäivän pitentäminen; c) työn voimaperäisyys ja tuottavaisuus; d) järkiperäistyttäminen ja työläisen orjuuttaminen; e) teknillisen edistyksen rajat kapitalismissa.

VIII. TUOTANTOSUHTEET NEUVOSTOLIITOSSA. — 1. Tuotantosuhteiden olemus valtion laitoksissa. — 2. Tuotantosuhteiden muoto valtion laitoksissa Neuvostoliitossa.

TOINEN TEEMA:

Pääoma ja lisäarvo

Johdanto

Edellisessä vihkossa esitimme kapitalistisen tuotantotavan perusristiriidat: ristiriita työn yhteiskunnallisen luonteen ja yksityisomistuksen välillä ja siitä johtuvat vastakohdat: 1) proletariaatin ja porvariston välillä ja 2) yhden laitoksen työn järjestyneisyyden ja yhteiskunnan tuotannon anarkian välillä. Olemme myöskin tutustuneet tavaroita tuottavan talouden tuotantosuhteiden yleiseen ilmenemismuotoon — arvoon.

Edellisessä luvussa esitimme kapitalistisen tuotantotavan perusristiriidat: ristiriita työn yhteiskunnallisen luonteen ja yksityisomistuksen välillä ja siitä johtuvat vastakohdat: 1) proletariaatin ja porvariston välillä ja 2) yhden laitoksen työn järjestyneisyyden ja yhteiskunnan tuotannon anarkian välillä. Olemme myöskin tutustuneet tavaroita tuottavan talouden tuotantosuhteiden yleiseen ilmenemismuotoon — arvoon.

Mutta tämä on yleinen muoto* — tuotteen tavara- ja arvomuoto — ei ole ominainen yksistään kapitalistiselle tuotantotavalle vaan myöskin esikapitalistiselle tavaratuotannolle, pikkuyritysten omaan työhön perustuvalle tavaratuotannolle keskiajan kaupungeissa (n.s. "yksinkertaiselle tavaratuotannolle"). Kuten lukija jo varmaankin on huomannut, olemme arvoa, arvomuotoa ja sen kehitystä esittäessämme pitäneet yleensä silmällä tavarataloutta sen kapitalistisesta tai ei-kapitalistisesta luonteesta riippumatta. Selvä asia, että vasta kehittyneessä, s.o. kapitalistisessa tavaratuotannossa, tuotteen tavara- eli arvomuoto ja sen yhteydessä myöskin arvolaki tulee yleiseksi perustaksi, sillä keskiajalla ei tavaratuotanto vielä ollut vallitseva tuotantomuoto, mutta kapitalismissa se on vallitseva ja kaikki muut tuotantomuodot ovat alistettuja tuotantomuotoja.

Vaikkakaan ensimäisessä teemassa esittämämme tavaran ja arvon analyysi ei ole vielä *tyhjentävä* kapitalismin analyysi, muo-

dostaa se kuitenkin tärkeimmän lähtökohdan kapitalismin analyysiä varten, sillä ensinnäkin myöskin kapitalismissa on arvo tuotantosuhteiden *yleinen* muoto (*lisäarvo* on toki oikeastaan "lisää arvoa"), ja toiseksi sisältyy jo "tuotteen arvomuotoon . . . koko kapitalistisen tuotantotavan itu" (Engels). Jos yhteiskunnallinen tuotanto on muuttunut tavaratuotannoksi, tulee se väistämättömästi kehittymään edelleen kapitalistiseksi tuotantotavaksi.

> "Jos tavaroita tuottava yhteiskunta kehittää tavaroille sellaisinaan ominaisen arvomuodon edelleen rahamuodoksi, niin murtautuvat jo esille arvossa vielä piilevät eri idut. Lähimpänä ja oleellisimpana seurauksena on tavaramuodon yleistyminen. Vieläpä siihen asti välittömästi omaa kulutusta varten tuotetut esineet pakottaa raha ottamaan tavaramuodon ja vetää ne vaihtoon. Samalla tunkeutuu tavaramuoto ja raha tuotantoa varten välittömästi yhtyneiden yhdyskuntain sisäiseen talouteen, katkoo yhdyskuntia yhdistävistä siteistä toisen toisensa jälkeen ja hajottaa yhdyskunnan yksityistuottajain joukoksi. Raha asettaa ensinnäkin maan yhteisviljelyksen sijalle yksityisviljelyksen, niinkuin näemme Intiassa käyneen; myöhemmin lakkauttaa se vielä aika ajoin toistuvissa uusintajaoissa ilmenevän peltomaiden yhteisomistuksen tilapäisen maanjaon kautta (esim. Moselin varrella olevissa yhdyskunnissa; alkuasteella myöskin Venäjän maayhteisössä); vihdoin pakottaa se jakamaan vielä jälellä olevat yhteiset metsät ja niittymaat. Mitkä muut tuotannon kehitykseen perustuvat syyt tässä lisäksi mukana vaikuttavatkaan, raha on aina mahtavin välline niiden vaikuttaessa yhteisön oloihin". (Engels, "Anti-Dühring").

Jo yksinkertaisen tavaravaihdon kehityksen kautta syntyy mahdollisuus työvoiman muuttumiselle tavaraksi, s. o. palkkatyön mahdollisuus. Jos on mahdollista ostaa markkinoilta elintarpeita, silloin on tavallisesti myöskin mahdollista, että ostoon tarvittavat rahat saadaan paitsi omien tuotteiden ja toisten tavaroiden myynnin kautta, myöskin myymällä oma työvoima. Historiallinen kehitys muuttaa mahdollisuuden pakoksi. Ulkomaisten ja kotimaisten markkinoiden laajeneminen vaatii tuotannon sellaista laajentamista, johon ei riitä yksityiseen työhön ja alkeellisiin tuotantovälineisiin perustuva tavaratuotanto. Kauppapääoma siirtyy yksityisten pienten tavaratuottajain tuotteiden ostosta omien, palkkatyötä käyttävien laitostensa perustamiseen, jotka työntävät pois tieltään pienet "itsenäiset" tuottajat. Yhteiskunnallisten tuotantovoimien kehitys, joka on aiheuttanut yksinkertaisesta tavaratuotannosta kapitalismiin siirtymiseen, pakottaa edelleen teollisuuskapitalismin jatkuvassa kehityksessään siirtymään manufaktuurista, s. o. käsityöhön perustuvasta kapitalistisesta tuotannosta, koneelliseen tehdastuotantoon ja edelleen teollisuuskapitalismista monopolistiseen kapitalismiin, imperialismiin, joka on proletaarisen vallankumouksen aatto.

Yksinkertaisesta tavaratuotannosta kapitalistiseen tavaratuotantoon siirtyminen ei ole suinkaan mitään rauhallista, idyllistä yksityisten tavarantuottajain kasvamista kapitalistisiksi liikeyrittäjiksi. Tämä muutos on pikemminkin välittömäin tuottajain pakkoluovuttamisen prosessi, näiden väkivaltaisen proletarisoimisen prosessi.

Porvarilliset taloustieteilijät koettavat esittää väärin tämän prosessin todellisen kulun. Kapitalismin syntyminen, sanoo Marx,

> "selitetään kertomalla se menneen ajan taruna. Kaukaisessa muinaisuudessa oli toiselta puolen ahkera, lahjakas ja ennen kaikkea säästäväinen valiojoukko ja toiselta puolen laiskottelevia, kaikkensa ja vieläpä enemmän tuhlaavia heittiöitä. Niin tapahtui, että edelliset kasasivat rikkautta ja jälkimäisillä ei lopulta ollut muuta myytävää kuin oma nahkansa. Siitä alkaen on olemassa köyhyys suurissa kansanjoukoissa, joilla yhä edelleen kaikesta työstään huolimatta ei ole muuta myytävää kuin oma itsensä, ja muutamilla rikkautta, joka yhä lisääntyy, vaikka he jo aikoja sitten ovat lakanneet työtä tekemästä." (Pääoma" I siv. 655).

Marx sitä vastoin esittää kapitalismin syntymisprosessin lyhyesti seuraavin sanoin:

> "Raha ja tavara eivät alunpitäen ole pääomaa, yhtä vähän kuin tuotanto tai elintarpeet. Niiden täytyy muuttua pääomaksi. Mutta itse tämä muutos voi tapahtua vain määrätyissä oloissa, jotka keskittyvät seuraavaan: Kahden hyvin erilaisen tavaranomistajan tulee joutua toistensa kanssa tekemisiin, toiselta puolen rahan, tuotantovälineiden ja elintarpeiden omistajien, joiden tarkoituksena on lisätä omistamaansa arvosummaa ostamalla vierasta työvoimaa; toiselta puolen vapaiden työmiesten, oman työvoimansa ja sen kautta työn myyjien. Vapaina työmiehinä siinä kaksinaisessa merkityksessä, etteivät he itse välittömästi kuulu tuotantovälineisiin, niinkuin orjat, maaorjat jne., eivätkä myöskään tuotantovälineet kuulu heille, niinkuin omaa taloutta pitävillä talonpojilla ym., vaan että he päinvastoin ovat niistä täydellisesti irti ja vapaat. Tämä tavaramarkkinain kahtia jakaantuminen muodostaa kapitalistisen tuotantotavan pääedellytyksen. Pääomasuhde edellyttää eroa työmiesten ja työn todellistuttamisedellytysten omistamisen välillä. Niin pian kuin kapitalistinen tuotanto kerran seisoo omilla jaloillaan, ei se ainoastaan säilytä tuota eroa, vaan uudistaa sen yhä suurempana ja suurempana. Prosessi, joka luo pääomasuhteen, ei siis voi olla muuta kuin työmiehen eroaminen työnsä edellytysten omistamisesta, prosessi, joka toiselta puolen muuttaa yhteiskunnalliset elintarpeet ja tuotantovälineet pääomaksi, toiselta puolen välittömät tuottajat palkkatyöläisiksi....
>
> Välitön tuottaja, työmies, saattoi vasta silloin hallita itseään, kun hän oli lakannut olemasta turpeeseen sidottu ja toisen orja tai oma. Tullakseen vapaaksi työvoiman myyjäksi, joka vie tavaransa kaikkialle, missä sitä ostetaan, täytyi hänen vielä vapautua ammattikuntien vallasta, niiden oppipoika- ja kisällisäännöistä ja häiritsevistä työmääräyksistä. Siten näyttää se historiallinen liike, joka muuttaa tuottajat palkkatyöläisiksi, toiselta puolen vapauttavan heidät palvelijan asemasta ja ammattipakosta; ja ainoastaan

tämän puolen ottavat porvarilliset historiankirjoittajamme huomioon... Mutta toiselta puolen tulevat nämä äsken vapautetut vasta sitten oman itsensä myyjiksi, kun heiltä on riistetty kaikki heidän tuotantovälineensä ja se tuki ja turva, minkä vanhat feodaaliset laitokset heille tarjosivat. Ja tämän pakkoluovutuksen historia ei ole pelkkää olettamusta. Se on kirjoitettu ihmiskunnan aikakirjoihin kulumattomin veri- ja tulikirjaimin". ("Pääoma" I nide, siv. 656 ja 657. Kehoitamme samalla lukemaan "Pääoman" I osan 24:nen luvun, jossa esitetään verraton kuvaus kapitalismin synnystä).

Kapitalismin oleellisimmat tunnusmerkit ovat yhteiskunnallisten tuotantovälineiden yksityisomistus ja tavaratuotanto. Sentähden kapitalismi ei ole myöskään kumonnut arvoa ja arvolakia. Pääoman olemus ja kapitalistisen voiton muodostuminen ei ole selitettävissä arvolain rikkomisen tulokseksi, vaan päinvastoin itsestään arvolaista lähtien, tuloksena arvolain edelleenkehittymisestä. Tiedämme jo, että arvo on yhteiskunnallisen työn omituinen ilmenemismuoto, nimenomaan sellaisessa yhteiskunnassa, jossa työ ei ole enää välittömästi yhteiskunnallista, vaan työn yhteiskunnallinen luonne tulee ilmaistuksi vasta kiertoteitse tavaravaihdon kautta. Kapitalismin vallitessa tämä vielä voimistuu, koska kapitalismi pakottaa yhteiskunnallisen työnjaon yhä korkeampiin muotoihin ja kärjistää näiden vastakohtia. Sitäkin välttämättömämpää on että kapitalismin lakeja kehitellään arvoteorian perustalla.

Tällä metoodilla — että kapitalismia ei pidetä arvolain rikkomisena, vaan sen edelleen kehityksenä — on paitsi teoreettinen, myöskin suuri poliittinen merkitys. Kaikki pikkuporvarilliset "sosialistit" näkevät kapitalismissa "todellisen", "oikean" jne. arvon loukkauksen. He tahtovat kumota kapitalistisen tuotantotavan kumoamatta tavaratuotantoa ja siis myös tuotteen arvomuotoa ja arvolakia. Tämän takia on erikoisen tärkeätä pitää aina mielessään Marxin metodologia.

I. Pääoma ja lisäarvo

Ymmärtääksemme pääoman olemuksen ja arvon kehittymisen lisäarvoksi on meidän ensinnä ratkaistava seuraava kysymys: miten on mahdollista rahan — yleisen arvomuodon — muuttuminen pääomaksi, s. o. arvoksi, joka tuottaa lisää arvoa? Miten raha muuttuu pääomaksi?

1. Rahan muuttuminen pääomaksi

"Tavarankiertokulku on pääoman lähtökohta. Tavaratuotanto ja kehittynyt tavarankiertokulku, kauppa, ovat ne historialliset edellytykset, joitten nojassa pääoma syntyy...

Tavarankiertokulun välitön muoto on T—R—T, tavaran muuttuminen rahaksi ja rahan jälleen muuttuminen tavaraksi, myyminen ostamista varten. Mutta tämän muodon ohella tapaamme toisen, erityisesti siitä eroavan muodon, R—T—R, rahan muuttuminen tavaraksi ja tavaran jälleen muuttuminen rahaksi, ostamisen myymistä varten. Raha, joka liikkuessaan käy viimemainitun kiertokulun rataa, muuttuu pääomaksi, siitä tulee pääomaa, ja se on jo tarkoitukseltaan pääomaa." ("Pääoma", siv. 106 ja 107).

"Marx tutkii nyt edelleen niitä prosesseja, joiden kautta raha muuttuu pääomaksi, ja havaitsee ensinnä, että se muoto, jossa raha kiertää pääomana, on vastakkainen sille muodolle, jossa se kiertää yleisenä tavaravastikkeena. Yksinkertainen tavaranomistaja myy ostaakseen; hän myy sen, mitä hän ei tarvitse ja ostaa saaduilla rahoilla sen, mitä hän tarvitsee. Liiketoimintaan ryhtyvä kapitalisti ostaa alunpitäen sitä, mitä hän itse ei tarvitse, hän ostaa myydäkseen ja sitäpaitsi myydäkseen kalliimmalla, saadakseen takaisin kauppatoimeen alunperin heitetyn raha-arvon, suurentuneena rahan lisäkasvulla, ja tätä lisäkasvua nimittää Marx lisäarvoksi.

Mistä on peräisin tämä lisäarvo? Se ei voi syntyä siitä, että ostaja osti tavarat alle arvon, eikä myöskään siitä, että myyjä möi ne yli arvon. Sillä kummassakin tapauksessa jokaisen yksilön voitot ja tappiot tasoittavat toisensa, koska jokainen esiintyy vuorotellen ostajana ja myyjänä. Se ei voi myöskään syntyä petoksesta, sillä petos voi kyllä rikastuttaa toista toisen kustannuksella, mutta ei voi suurentaa molempain omistamaa yleissummaa, ei siis myöskään ylipäänsä kiertokulussa olevien arvojen summaa. "Määrätyn maan kapitalistiluokka kokonaisuudessaan ei voi itseään petkuttaa."

Ja kuitenkin havaitsemme, että jokaisen maan kapitalistiluokka kokonaisuudessaan alituisesti rikastuu silmäimme edessä myyden kalliimmalla kuin oli ostanut, anastaen itselleen lisäarvoa. Olemme siis yhtä pitkällä kuin alussakin: mistä on peräisin tämä lisäarvo? Tämä kysymys on ratkaistava ja sitäpaitsi ratkaistava **puhtaasti taloudellista** tietä, sulkemalla pois kaiken petoksen, kaiken pakottuksen sekaantumisen, nimittäin kysymys: miten on mahdollista jatkuvasti myydä kalliimmalla kuin on ostettu, vieläpä olettaen, että kaiken aikaa yhtäsuuret arvot vaihdetaan toisiinsa?" (Engels, "Anti-Dühring").

Marx ratkaisee probleemin seuraavasti:

"Jälellä on siis enää vain se mahdollisuus, että arvomuutos johtuisi tavaran käyttöarvosta, s. o. sen käyttämisestä. Voidakseen jonkun tavaran kulutuksesta saada arvoa, pitäisi rahanomistajamme onnistua kiertokulunpiirissä, markkinoilla, keksimään tavaran, jonka käyttöarvolla itsellään olisi se omituinen ominaisuus, että se olisi arvon lähteenä, jonka todellinen kuluttaminen siis olisi työn esineellistyttämistä, ja niin muodoin arvon luomista. Ja rahanomistaja löytääkin markkinoilta sellaisen tavaran — työkyvyn eli työvoiman.

Työvoimalla eli työkyvyllä tarkoitamme kaikkia niitä ruumiillisia ja henkisiä kykyjä yhteensä, jotka ihmisellä on ruumillisessa olemuksessaan, elävässä persoonallisuudessaan, ja jotka hän panee liikkeelle joka kerta kun hän tuottaa jonkunlaisia käyttöarvoja." ("Pääoma" I, siv. 125).

"Muuttaakseen rahan pääomaksi täytyy rahanomistajan siis kohdata tavaramarkkinoilla vapaa työmies, vapaa siinä kaksoismerkityksessä, että hän vapaana ihmisenä hallitsee työvoimaansa omana tavaranaan, että hänellä toiselta puolen ei ole myytävänä muita

tavaroita, että hän on joutilas ja vapaa kaikesta, mikä on tarpeellista hänen työvoimansa todellistuttamiseen." ("Pääoma" I, siv. 127).

"Tätä omituista tavaraa, työvoimaa, on nyt lähemmin tarkasteltava. Samoin kuin kaikilla muillakin tavaroilla, on sillä arvo. Kuinka se määrätään?

Työvoiman samoin kuin kaiken muunkin tavaran arvon määrää tämän erikoisen tavaran tuottamiseen ja siis myöskin uusintamiseen välttämätön työaika. Mikäli työvoima esiintyy arvona, edustaa se vain määrättyä paljoutta siihen esineellistettyä yhteiskunnallista keskimääräistyötä. Työvoima on olemassa vain elävään yksilöön kuuluvana. Sen tuottaminen edellyttää siis viimemainitun olemassaoloa. Kun yksilö on olemassa, on työvoiman tuottaminen sen oman itsensä uusintamista eli säilytystä. Säilyäkseen tarvitsee elävä yksilö määrätyn paljouden elintarpeita. Työvoiman tuottamiseen välttämätön työaika sattuu siis yhteen näiden elintarpeiden tuottamisen välttämättömän työajan kanssa, eli työvoiman arvo on sen omistajan ylläpitoon tarvittavien elintarpeiden arvo. Työvoima todellistuu kuitenkin vain ulkonaisessa ilmauksessaan, se tulee käytäntöön vain työssä. Mutta sen käyttämisessä, työssä, kulutetaan määrätty paljous ihmisen lihaksia, hermoja, aivoja jne., jotka jälleen ovat korvattavat. Tämä lisääntynyt menekki edellyttää lisääntynyttä tuloa.

Jos työvoiman omistaja on tehnyt työtä tänään, täytyy hänen huomenna voimansa ja terveytensä puolesta voida uudistaa sama prosessi samoilla ehdoilla. Elintarpeiden summan täytyy siis riittää elättämään työtätekevää henkilöä työtätekevänä henkilönä hänen säännöllisessä tilassaan. Luonnolliset tarpeet, kuten ravinto, vaatteet, lämpö, asunto jne, ovat erilaisia aina maan ilmastollisen ja muiden luonnollisten erikoisuuksien mukaan. Toiselta puolen on n. s. välttämättömien tarpeiden laajuus, samoinkuin niiden tyydyttämisen laatukin itse historiallinen tuote ja riippuu siis suureksi osaksi maan sivistystasosta, muun muassa olennaisesti myöskin siitä, missä oloissa ja siis mihin tottumuksiin ja elämän vaatimuksiin vapaa työväenluokka on kehittynyt. Päinvastoin kuin oli laita muiden tavaroiden, sisältyy siis työvoiman arvon määräämiseen historiallinen ja siveellinen tekijä. Mutta määrätyssä maassa, määrättynä aikakautena on välttämättömien elintarpeiden keskimääräistaso tietty.

Työvoiman omistajat ovat kuolevaisia. Jos siis sellaisten omistajien täytyy yhä uudelleen ilmestyä markkinoille, niinkuin rahan yhä uusiintuva muuttuminen pääomaksi edellyttää, täytyy työvoiman myyjäin ikuistuttaa itsensä, samoin kuin jokainen elävä yksilö ikuistuttaa itsensä, siitoksen kautta. Loppuun kulutettujen ja kuoleman kautta markkinoilta poistuneiden työvoimien täytyy alati tulla korvatuiksi vähintäinkin yhtä suurella lukumäärällä uusia työvoimia. Työvoiman tuottamiseen tarpeellisten elintarpeiden summa sisältää siis korvausmiesten, s. o. työläisten lapsien, elintarpeet, niin että tämä omituisten tavaranomistajien rotu tavaramarkkinoilla ikuistuttaa itsensä.

Jotta yleinen ihmisluonne muodostuisi niin, että se määrätyllä työalalla saavuttaa taidon ja kätevyyden, tulee kehittyneeksi ja erikoislajiseksi työvoimaksi, tarvitaan määrättyä kehitystä eli kasvatusta, joka puolestaan maksaa suuremman tai pienemmän summan tavaravastikkeita. Työvoiman enemmän tai vähemmän monimutkaisen luonteen mukaan ovat sen muodostamiskustannukset erilaiset. Nämä muodostamiskustannukset, jotka ovat häviävän pienet

tavalliselle työvoimalle, sisältyvät siis sen tuottamiseen käytettyihin arvoihin.

Työvoiman arvo osottautuu määrätyn elintarpeiden summan arvoksi. Se vaihtelee siis myöskin näiden elintarpeiden arvon, s. o. niiden tuottamiseen vaaditun työajan pituuden mukaan.

Me tunnemme nyt, millä tavalla se arvo määrätään, jonka rahanomistaja maksaa tämän omituisen tavaran, työvoiman omistajalle. Käyttöarvo, jonka edellinen vaihdossa puolestansa saa, näyttäytyy vasta todellisessa käytännössä, työvoiman kulutusprosessissa. Kaikki tähän prosessiin tarpeelliset olokappaleet, niinkuin raaka-aineet jne, ostaa rahanomistaja tavaramarkkinoilta ja maksaa niistä täyden hinnan. Työvoiman kulutusprosessi on samalla tavaran ja lisäarvon tuotantoprosessi. Työvoiman kulutus, samoin kuin kaiken muunkin tavaran kulutus, tapahtuu markkinoiden eli kiertokulkupiirin ulkopuolella." ("Pääoma" I, siv. 128—133).

2. Lisäarvon tuotanto

"Työvoiman käyttäminen on itse työ. Työvoiman ostaja kuluttaa sitä antaessaan sen myyjän tehdä työtä. Viimeksimainittu tulee tämän kautta todella toimivaksi työvoimaksi, työmieheksi, jota hän oli aikaisemmin vain potentsiaalisesti (mahdollisesti)." ("Pääoma" I, siv. 235).

"Työprosessissa, kapitalistin aiheuttamassa työvoiman kulutusprosessissa, on havaittavissa kaksi omituista ilmiötä.

Työmies työskentelee kapitalistin tarkastuksen alaisena ja hänen työnsä kuuluu tälle. Kapitalisti pitää huolen siitä, että työ sujuu kunnollisesti ja että tuotantovälineitä käytetään tarkoituksenmukaisesti, ettei siis raaka-aineita tuhlata ja että työkaluja säästetään, s. o. että niitä kulutetaan vain sikäli kuin niiden käyttö työssä vaatii.

Mutta toisekseen on tuote kapitalistin omaisuutta, eikä välittömän tuottajan, työmiehen. Kapitalisti maksaa esim. työvoiman päiväarvon. Työvoiman, samoin kuin kaiken muunkin tavaran käyttäminen, esim. hevosen, jonka hän on vuokrannut päiväksi, kuuluu hänelle sen päivän ajan. Tavaran käyttäminen kuuluu tavaran ostajalle, ja työvoiman omistaja antaa, luovuttamalla työnsä, todellisuudessa ainoastaan häneltä ostetun käyttöarvon. Siitä hetkestä alkaen, jolloin hän astui kapitalistin työpajaan, on hänen työvoimansa käyttöarvo, siis sen käyttö, s. o. hänen työnsä, kuulunut kapitalistille. Ostamalla työvoiman on kapitalisti liittänyt itse työn elävänä käymisaineena tuotteen kuolleisiin, niinikään hänen ostamiinsa muodostamisalkeisiin. Hänen kannaltaan katsoen on työprosessi ainoastaan hänen ostamansa tavaran ‚työvoiman kuluttamista, jota hän kuitenkin voi kuluttaa ainoastaan siten, että hän lisää siihen tuotantovälineitä. Työprosessi on kapitalistin ostamien, hänelle kuuluvien olioitten välinen prosessi. Tämän prosessin tuote on siis kokonaan hänen omansa yhtä hyvin kuin hänen viinikellarissaan tapahtuvan käymisprosessin tuote..." ("Pääoma I, siv. 142 ja 143).

"Me tiedämme, että itsekunkin tavaran arvon määrää sen käyttöarvoon aineellistetun työn määrä, sen tuottamiseksi yhteiskunnallisesti välttämätön työaika. Tämä pitää paikkansa myöskin siihen tuotteeseen nähden, jonka kapitalistimme sai työprosessin tuloksena. Meidän on siis ensiksikin laskettava tähän tuotteeseen esineellistetyn työn määrä.

Olkoon tuote esim. lankaa.

Langan valmistamiseen tarvittiin ensiksikin sen raaka-aine esim. 10 naulaa puuvillaa. Meidän ei ole tarvis tutkia, mikä arvo puuvillalla on, sillä kapitalisti on sen ostanut markkinoilta sen arvosta esim. 10 shillingistä. Puuvillan hinnassa on sen tuottamisen vaadittu työ yhteiskunnallisena työnä jo ilmaistu. Oletamme edelleen, että puuvillan valmistamiseen kulutetulla kehrämäärällä, joka esimerkissämme edustaa kaikkia muita käytettyjä työvälineitä, on 2 shillingin arvo. Jos 12 shilligin kultamäärä on 24 työtunnin eli kahden työpäivän tuote, niin seuraa siitä lähinnä, että langassa on esineellistynyt kaksi työpäivää." ("Pääoma" I, siv. 142—143).

"Nyt on siis kysymys siitä arvon osasta, jonka itse kehrääjän työ tuo, lisää puuvillaan.

Nyt on meidän tarkasteltava tätä työtä kokonaan toiselta kannalta kuin työprosessin yhteydessä. Silloin oli kysymys tarkoituksenmukaisesta toiminnasta muuttaa puuvilla langaksi. Kuta tarkoituksenmukaisempaa oli työ, sitä parempaa oli lanka, jos kaikkien muiden olosuhteiden oletettiin pysyneen ennallaan. Kehrääjän työ oli muihin tuottaviin töihin nähden erikoistettua ja erilaista, ja tämä erilaisuus ilmeni subjektiivisena ja objektiivisena, kehräämisen erikoisessa tarkoituksessa, siinä noudatettavassa erikoisessa menettelytavassa, sen tuotantovälineiden erikoisessa luonteessa ja sen tuotteen erikoisessa käyttöarvossa. Puuvilla ja kehrä ovat kehruutyön elintarpeita, mutta niillä ei voi tehdä rihlattuja tykkejä. Mutta mikäli kehrääjän työ on arvoa muodostavaa työtä, s. o. arvon lähde, ei se ensinkään eroa tykinputken tekijän työstä tahi, mikä tässä on meitä lähempänä, puuvillanviljelijän ja kehräntekijän töistä, jotka ovat todellistettuina langan tuotantovälineissä. Ainoastaan tämän yhden samaisuutensa takia voivat puuvillanviljeleminen, kehräntekeminen ja kehrääminen olla saman kokonaisarvon, langanarvon vain määrältään eroavia osia. Tässä ei enää ole kysymyksessä työn laatu, ominaisuus ja sisällys, vaan ainoastaan sen määrä. Se on yksinkertaisesti laskettavissa. Me oletamme, että kehruutyö on yksinkertaista työtä, yhteiskunnallista keskimääräistyötä. Tulemme myöhemmin näkemään, että päinvastainen oletteminen ei ensinkään muuta asiaa.

Työprosessin aikana muuttuu työ alati levottomuuden muodosta olemisen muotoon, liikkeen muodosta esineellisyyden muotoon. Tunnin kuluttua on kehruuliike esitetty vississä määrässä lankaa; siis määrätty paljous työtä, työtunti, on esineellistetty puuvillassa. Sanomme työtunti, s.o. kehrääjän elinvoiman käyttäminen tunnin kuluessa, sillä kehruutyö tulee tässä kysymykseen vain työvoiman käyttämisenä, ei erikoisena kehräämistyönä.

Ratkaiseva merkitys on tässä sillä, että prosessin kestäessä, s.o. puuvillaa muutettaessa langaksi, kulutetaan vain yhteiskunnallisesti välttämätön työaika. Jos normaalisilla, s.o. keskimääräisillä yhteiskunnallisilla työehdoilla 1 2/3 naulaa puuvillaa pitää yhdessä työtunnissa muuttua (tai tulla muutetuksi) 1 2/3 naulaksi lankaa, niin käy 12-tuntisesta työpäivästä ainoastaan sellainen työpäivä, joka muuttaa 12 x 1 2/3 naulaa puuvillaa 12 x 1 2/3 naulaksi lankaa. Sillä ainoastaan yhteiskunnallisesti välttämätön työaika on arvoa muodostavaa.

Samoin kuin itse työ, esiintyy tässä myöskin raaka-aine ja tuote aivan toisessa valossa kuin varsinaisen työprosessin kannalta katsottuna. Raaka-aine tulee tässä vain kysymykseen määrätyn työnpaljouden itseensäimijänä. Tämän imemisen kautta muuttuu se

tosin langaksi, koska työvoima käytettiin kehräämisen muodossa ja liitettiin siihen. Mutta tuote, lanka, on nyt enää ainoastaan puuvillan itseensä imemän työn astemittari. Jos tunnissa kehrätään 1 2/3 naulaa puuvillaa eli se muutetaan 1 2/3 naulaksi lankaa, niin ilmaisee 10 naulaa lankaa 6 imettyä työtuntia. Määrätyt ja kokemukseen perustuen vahvistetut paljoudet tuotetta eivät nyt esitä mitään muuta kuin määrättyjä paljouksia työtä, määrättyä paljoutta kokoonjuoksettunutta työaikaa. Ne ovat enää ainoastaan tulos yhden tunnin, kahden tunnin, yhden päivän yhteiskunnallisesta työstä.

Se että työ on juuri kehruutyötä, sen aine puuvillaa ja sen tuote lankaa, on tässä aivan yhtä yhdentekevää kuin se, että itse työesine on jo tuote, siis raaka-aine. Jos työmies olisi työssä hiilikaivoksessa sen sijaan että hän on kehräämössä, niin olisi työn esine hiili luonnostaan olemassa. Kultenkin esittäisi määrätty paljous, esim. yksi sentneri louhittua hiiltä määrättyä paljoutta itseensä imemäänsä työtä.

Työvoimaa myytäessä oletettiin sen päiväarvoksi 3 shillingiä ja että viimemainittuun oli aineellistunut 6 työtuntia, mikä työmäärä siis oli tarpeen työmiehen keskimääräisten päivittäisten elintarpeiden tuottamiseksi. Jos nyt kehrääjämme yhdessä työtunnissa muuttaa 1 2/3 naulaa puuvillaa 1 2/3 naulaksi lankaa, niin muuttaa hän 6 tunnissa 10 naulaa puuvillaa 10 naulaksi lankaa. Kehruuprosessin aikana siis puuvilla imee itseensä 6 työtuntia. Tätä työaikaa esittää 3 shillingin kultamäärä. Puuvillaan lisätään siis itse kehräämisen kautta 3 shillingin arvo.

Katsokaamme nyt tuotteen, 10 lankanaulan kokonaisarvoa. Siihen on aineellistettu 2½ työpäivää, 2 puuvillaan ja kehrämäärään sisältynyttä päivää, ½ kehruuprosessin aikana imettyä päivää. Samaa työaikaa ilmaisee 15 shillingin kultamäärä. 10 lankanaulan arvoa vastaava hinta on siis 15 sh. 1 lankanaulan hinta 1 sh. 6 p.

Kapitalistimme hämmästyy. Tuotteen arvo on yhtä suuri kuin liikkeeseen ennakolta pannun pääoman arvo. Ennakolta pantu arvo ei ole lisääntynyt, ei ole synnyttänyt lisäarvoa, raha ei siis ole muuttunut pääomaksi. 10 lankanaulan hinta on 15 sh. ja tavaramarkkinoilla suoritettiin 15 sh tuotteen muodostamisalkeista, eli mikä on samaa, työprosessin tekijöistä: 10 sh. puuvillasta, 2 sh. kulutetusta kehrämäärästä ja 3 sh. työvoimasta. Langan lisääntynyt arvo ei auta mitään, sillä sen arvo on ainoastaan puuvillan, kehrän ja työvoiman osalle aikaisemmin jakaantuneiden arvojen summa, ja pelkästä sellaisesta olevien arvojen yhteenlaskemisesta ei nyt eikä koskaan lisäarvoa voi syntyä. Kaikki nämä arvot on nyt keskitetty yhteen olioon, mutta samoin olivat ne keskitetyt 15 sh:n rahasummaan, ennen kuin tämä kolmen tavaranoston kautta pirstoutui." (Pääoma" I, siv. 145—148).

"Katsokaamme lähemmin. Työvoiman päiväarvo oli 3 sh., koska siinä esineellistyy ½ työpäivää, s.o. koska työvoiman tuottamiseen joka päivä tarvittavat elintarpeet maksavat puoli työpäivää. Mutta aikaisempi työ, joka sisältyy työvoimaan, ja elävä työ, jonka tämä työvoima voi suorittaa, sen päivittäiset ylläpitokustannukset ja sen päivittäinen käyttäminen ovat kaksi aivan eri suuretta. Edellinen määrää sen vaihtoarvon, jälkimäinen on sen käyttöarvo. Se, että tarvitaan puoli työpäivää pitämään hengissä työmiestä 24 tuntia, ei suinkaan estä häntä tekemästä työtä koko päivää. Työvoiman arvo ja sen arvon lisääntyminen työprosessissa ovat siis kaksi eri suuretta.

Tämä arvon erotus oli kapitalistilla mielessään kun hän osti työvoiman. Sen hyödyllinen ominaisuus valmistaa lankaa tahi kenkiä oli ainoastaan välttämätön ehto, koskapa työtä on käytettävä hyödyllisessä muodossa, jotta se synnyttäisi arvoa. Mutta ratkaiseva merkitys oli tämän tavaran erikoisella käyttöarvolla, olla arvon lähteenä, ja suuremman arvon kuin mitä sillä itsellään on. Tämä on se erikoinen palvelus, jota kapitalisti siltä odottaa. Ja hän menettelee tässä tavaranvaihdon ikuisten lakien mukaan. Todellakin, työvoiman myyjä, samoin kuin kaiken muunkin tavaran myyjä todellistuttaa sen vaihtoarvon ja luovuttaa sen käyttöarvon. Hän ei voi saada toista antamatta pois toista. Työvoiman käyttöarvo, itse työ, on yhtä vähän myyjän omaisuutta kuin myydyn öljyn käyttöarvo on öljykauppiaan. Rahanomistaja on maksanut työvoiman päiväarvon; työvoiman käyttäminen yhden päivän aikana, päivän pituinen työ kuuluu siis hänelle. Se seikka, että työvoiman päivittäinen ylläpito maksaa vain puoli työpäivää, vaikka työvoima voi vaikuttaa, työskennellä koko päivän, että siis se arvo, jonka sen käyttäminen yhden päivän aikana luo, on kaksi kertaa niin suuri kuin sen oma päiväarvo, on ostajan erikoinen onni, mutta ei suinkaan mikään vääryys myyjää kohtaan.

Kapitalistimme on jo edeltäpäin ymmärtänyt tämän asiaintilan, ja se häntä naurattaa. Työmies löytää siis työpajassa tarpeelliset tuotantovälineet, ei vaan kuusituntista, vaan kaksitoistatuntista työprosessia varten. Jos 10 naulaa puuvillaa kulutti 6 työtuntia ja muuttui 10 naulaksi lankaa, niin 20 naulaa puuvillaa kuluttaa 12 työtuntia ja muuttuu 20 naulaksi lankaa. Katsokaamme pitennetyn työprosessin tuotetta! 20 naulassa lankaa on nyt aineellistettuna 5 työpäivää, 4 kulutetussa puuvilla- ja kehrämäärässä. 1:n on puuvilla imenyt itseensä kehruuprosessin aikana. Mutta 5 työpäivän kultaimaisu on 30 sh. eli 1 punta 10 sh. Tämä on siis 20 lankanaulan hinta. Naula lankaa maksaa kuten ennenkin 1 sh 6 p. Mutta prosessiin pantujen tavaroiden arvosumma oli 27 sh. Langan arvo on 30 sh. Tuotteen arvo on noussut 1/9 suuremmaksi sen tuottamiseen ennakolta pantua arvoa. Niin on 27 sh. muuttunut 30 sh:ksi. Ne ovat synnyttäneet 3 sh:n lisäarvon. Taitonäyte on vihdoinkin onnistunut. Raha on muuttunut pääomaksi.

Tehtävän kaikki kohdat ovat ratkaistut eikä tavaravaihdon lakeja ole millään tavoin rikottu. Vastike vaihdetaan vastikkeeseen. Ostajana kapitalisti maksoi kaikista tavaroista, puuvillasta, kehrämäärästä ja työvoimasta niiden arvon. Hän teki sitten sen, minkä jokainen muukin tavaranomistaja tekee, hän kulutti niiden käyttöarvon. Työvoiman kulutusprosessi, joka samalla oli tavaran tuotantoprosessi, antoi tuotteeksi 20 naulaa lankaa, jonka arvo on 30 sh. Kapitalisti palaa nyt markkinoille ja myy tavaran, sitä alkaisemmin ostettuaan tavaraa. Hän myy lankaa naulan 1 sh. 6 p:sta, ei rahtuistakaan yli tai alle sen arvon. Ja kuitenkin hän saa kiertokulusta 3 sh. enemmän kuin hän siihen alkuaan pani. Koko tämä tapahtuma, hänen rahansa muuttuminen pääomaksi, kehittyy kiertokulun piirissä eikä kuitenkaan tapahdu siinä. Se tapahtuu kiertokulun välityksellä, koska sen ehtona on työvoiman ostaminen tavaramarkkinoilta. Se ei tapahdu kiertokulussa, sillä kiertokulku on vain johdattajana arvonlisäysprosessiin, joka tapahtuu tuotannon piirissä. Ja niin on nyt kaikki parhaiten mahdollisimman parhaassa maailmassa." ("Pääoma" I, s. 149—151).

Kapitalistisen tuotantoprosessin analyysin perusteella voidaan antaa seuraava lisäarvon määritelmä: lisäarvo on arvo, jonka palkkatyö luo yli oman työvoimansa arvon. Taikka: lisäarvo on työpäivän kuluessa palkkatyön luoman arvon ja työvoiman arvon erotus. Määritelmää: "Lisäarvo on maksamaton työ" voidaan käyttää vain ehdollisesti, sillä, kuten seuraavassa kohdassa tulemme näkemään, työtä ei yleensä makseta. Työläiseltä ei osteta työtä, vaan työvoima. Viimeksi esitetty määritelmä voi synnyttää käsityksen, että koska on olemassa maksamatonta työtä, niin on olemassa myös maksettua työtä. Tätä määritelmää voidaan kuitenkin käyttää sillä ehdolla, että pidetään aina mielessä, että ylipäänsä on olemassa vain maksettua työvoimaa eikä maksettua työtä.

Näemme siis, että Marx selittää rahan muuttumisen pääomaksi ja lisäarvon muodostumisen arvon edelleen kehitykseksi, eikä arvon rikkoutumiseksi. On ilman muuta selvää, että Marx ei suinkaan väitä työvoimaa aina myytävän arvonsa mukaan. Seuraavassa teemassa tulemme osoittamaan, että Marxin paljastamien lakien mukaan työvoima yleensä myydään alle arvonsa. Marx osoittaa arvoteoriassaan juuri sen, että vieläpä vastikevaihdon yhteydessä, — siis silloinkin, kun työvoimasta maksetaan sen täysi arvo — kapitalistit saavat lisäarvoa.

Ei tarvitse myöskään erikoista todistamista, että edellyttäessään työvoiman myytävän arvonsa mukaan Marx ei vähimmässäkään määrässä peittele kapitalistista riistoa ja proletariaatin ja porvariston välistä sovittamatonta ristiriitaa, vaan päinvastoin paljastaa sen kaikessa alastomuudessaan. Koska lisäarvon muodostuminen perustuu suorastaan arvolakiin, tapahtuu palkkatyöläisen riisto silloinkin, kun hän myy työvoimansa täydestä arvosta, — kaikki tämä osoittaa työläiselle, että poikkeuksena kaikkiin muihin tavaran myyjiin verrattuna hän jää häviölle silloinkin, kun myy tavaransa — työvoiman — täydestä arvosta, samalla kun kapitalisti työläisen tuottaman tavaran täydestä hinnasta myydessään saa vielä voittoa. Ei siis arvolain rikkomus, vaan itse arvolaki on suunnattu työväenluokkaa vastaan. Sentähden ivaa Engels herra Dühringin parannusreseptejä.

> "Se että tahtoisi poistaa kapitalistisen tuotantomuodon esittämällä oikean arvon, on samaa kuin jos tahtoisi poistaa katolilaisuuden esittämällä oikean paavin, taikka tahtoisi muodostaa yhteiskunnan, jossa tuottajat viimeinkin tulevat hallitsemaan tuotteitaan, saattamalla asteettain voimaan taloudellisen kategorian, joka on tuottajain omien tuotteidensa kautta orjuuttamisen laajin ilmaisu." (Engels, "Anti-Dühring)".

Marx on voinut paljastaa kapitalistisen tuotantotavan, kapitalistisen riiston salaisuuden sen takia, että hän on nähnyt eron työvoiman ja työn välillä. Työvoima on vain kyky tehdä työtä. Voi omata työvoiman, olla työkykyinen, mutta olla työskentelemättä, panematta työvoimaa liikkeelle. Työ on liikkeellepantua työvoimaa. Työläinen ei myy työtänsä, vaan työvoimansa. Työvoiman ja työn, työvoiman arvon ja työvoiman käyttöarvon (itse työn) eroittaminen toisistaan muodostaa marxilaisen arvo- ja lisäarvoteorian ydinkohdan. Eikä ole suinkaan sattuma, että kaikki proletariaatin vastustajat ovat pyrkineet kumoamaan juuri Marxin väitettä ja osoittamaan päinvastoin, että ei työvoima, vaan itse työ on tavara, että vain se myydään ja maksetaan täydellisesti.

Koska tällä seikalla on ratkaiseva merkitys, on meidän ryhdyttävä arvostelemaan porvarillista käsitettä "työn arvo".

KONTROLLIKYSYMYKSIÄ.

1. Mitkä ovat kapitalistisen tuotantotavan historialliset ehdot?
2. Miten tapahtui siirtyminen yksinkertaisesta tavarataloudesta kapitalismiin?
3. Minkä takia kapitalistisen tuotantotavan analyysi on välttämättä alotettava arvoteorian perustalla?
4. Minkä takia lisäarvo ei voi syntyä kiertokulusta?
5. Miten raha muuttuu pääomaksi?
6. Miten määrätään työvoiman arvo? Mikä on työvoiman käyttöarvo? Mikä on työvoiman ja työn välinen ero?
7. Mitä on lisäarvo?

II. Käsitteen „työn arvo" ja sen kanssa yhteydessä olevien proletariaatin ja porvariston välisiä taloudellisia suhteita koskevien porvarillisten ja sosialidemokraattisten käsitysten arvostelu

Marx ei ollut ensimmäinen, joka on paljastanut, että tavaran arvon määrää työ. Jo 18:nnen vuosisadan toisella puoliskolla Adam Smith tiesi, että arvon määrää työ. Mutta sen lisäksi hän samalla asetti teorialleen turmiollisia kysymyksiä — mikä sitten määrää työn arvon ja vastasi siihen: työläisen ylläpitoon tarvittavat elintarpeet, työpalkka. Täten joutui Smith hulluun ympyrään: tavaran arvon määrää työ ja työn arvon määrää tavaran arvo. Ricardo kehitti edelleen Smithin esittämää työn kautta suoritettavaa arvonmääritystä ja hylkäsi Smithin esittämän arvomäärityksen työpalkan kautta. Ricardo itse oli porvarillinen taloustieteilijä, joka pääsi lähimmäksi ka-

pitalistisen tuotantotavan salaisuuden ratkaisua. Hän näki sen ristiriidan, johon Smith oli joutunut, mutta ei kuitenkaan itse voinut esittää kysymykselle mitään ratkaisua, koska hän ei vielä keksinyt työn ja työvoiman välistä arvoitusta. Sen on vasta Marx selvittänyt ja siten paljastanut lisäarvon kapitalistisen voiton lähteeksi.

Ricardoon päättyi porvarillinen taloustiede. Tusinataloustieteilijät[1]) ovat asettaneet tarkoitusperäkseen kapitalismin objektiivis-tieteellisen tutkimisen sijasta kapitalismin oikeutuksen todistelun ja sen puolustelun kaikin keinoin. Kaikilla myöhemmillä porvarillisilla taloustieteilijöillä, vieläpä silloinkin kun he tahtovat olla vakavan tieteellisiä, pysyy apologeettinen[2]) momentti vallitsevana momenttina. Koko porvarillinen taloustiede suuntaa nuolensa sitä Marxin väitettä vastaan, että ei työ, vaan työvoima on tavara.

Jo englantilainen pappi Malthus, eräs tusinataloustieteen edeltäjä, joka on pääasiallisesti tunnettu suoraan ja tietoisesti työväenluokkaa vastaan tähdätyn väestöteoriansa takia, esiintyi jo v. 1820 Smithin esittämää työpalkan kautta suoritettavaa työn arvomääräystä ja Ricardoa vastaan, joka tämän määräyksen hylkäsi. Toiselta puolen hän ilmeisesti hylkäsi Smithin oikein esittämän työn kautta suoritettavan arvon määräämisen. Eräs Malthusin oppilaista on kirjassaan "Poliittisen taloustieteen alkeet" tuonut ilmi sangen avoimesti sen käytännöllisen perustan, jonka takia malthuslaiset vastustavat arvon määräämistä työajan kautta:

> "Että työ on rikkauden ainoa lähde, se näyttää olevan sellainen oppi, joka on vähintään yhtä vaarallinen kuin vääräkin, koska se onnettomuudeksi tarjoaa kädensijan niille, jotka väittävät, että kaikki omaisuus kuuluu työtätekeville luokille ja että se osa, jonka toiset saavat haltuunsa, on joko näiden ryöväämää taikka varastamaa." (Lainattu Marxin kirjan "Theorien über den Mehrwert" mukaan).

1. Käsitteen „työn arvo" sisäinen järjettömyys ja yhteiskunnallinen merkitys

> "Tavaran arvon määrääminen työpalkan kautta, jota Adam Smith vielä tavallisesti käyttää sen sijaan että käyttäisi arvon määräämistä työajan kautta, on Ricardon ajoista lähtien ollut karkoltettuna tieteellisestä talousopista ja esiintyy se meidän päivinämme vain tusinataloustieteessä. Juuri nykyisen kapitalistisen yh-

[1]) Silloin kun — Marxin mukaan — kaikki todellinen tiede hakee ilmiön "olemusta", ajelehtii vulgäärinen tiede (valhe- eli tusinatiede) ilmiön pinnalla eikä tunkeudu sen olemukseen.

[2]) Puolusteleva.

teiskuntajärjestyksen kaikkein typerimmät imartelijat saarnaavat arvon määräämistä työpalkan kautta ja samaan aikaan pitävät kapitalistin voittoa työpalkan korkeimpana lajina, maksuna pidättymisestä (siitä, että kapitalisti ei ole tuhlannut pääomaansa), riskipalkkiona, liikeyrityksen hoitamispalkkana jne...

On kultenkin selvää: se, mitä työläinen tuottaa ja se, mitä hän maksaa, ovat yhtä paljon toisistaan eroavia seikkoja kuin se, mitä kone tuottaa ja mitä se maksaa. Arvolla, jonka työläinen luo 12-tuntisessa työpäivässä, ei ole mitään yhteistä niiden elintarpeiden arvon kanssa, jotka hän kuluttaa tänä työpäivänä ja siihen kuuluvina lepohetkinä. Näissä elintarpeissa voi olla esineellistyneenä kolme-, neljä-, seitsemäntuntinen työaika, aina sen mukaan, millainen on työn tuottavaisuuden kehitysaste. Jos oletamme, että niiden tuottamiseen on ollut tarpeen 7 työtuntia, niin tusinataloustieteellinen arvoteoria sanoo, että 12 työtunnin tuotteella on 7 työtunnin tuotteen arvo, eli että 12=7. Sanokaamme vielä selvemmin: maatyöläinen, samantekevää millaisten yhteiskunnallisten olosuhteiden vallitessa, tuottaa vuodessa erään viljamäärän, sanokaamme 20 hehtolitraa vehnää. Hän kuluttaa tänä aikana erään arvosumman, joka saa ilmaisunsa 15 hehtolitrassa vehnää. Silloin on 20 hehtolitralla vehnää sama arvo kuin 15 hehtolitralla ja vieläpä samoilla markkinoilla, muiden ehtojen ollessa samat, toisin sanoen 20 on yhtäkuin 15. Ja tätä nimitetään taloustieteeksi! Ihmisyhteiskunnan koko kehitys eläimelliseltä villiysasteelta alkaa siitä päivästä, jona perheen työ alkoi luoda enemmän tuotteita kuin tarvittiin sen ylläpitoon, siitä päivästä, jona osa työstä voitiin käyttää tuotantovälineiden tuottamiseen, eikä enää yksistään elintarpeiden tuottamiseen. Työntuotteen yli jäämä työn ylläpitokustannusten yli ja yhteiskunnallisen tuotanto- ja reservifondin muodostuminen ja lisääntyminen tästä ylijäämästä on ollut ja on kaiken yhteiskunnallisen, valtiollisen ja sivistyksellisen kehityksen perusta. Tähän saakka historiassa on tämä fondi ollut etuoikeutetun luokan omaisuutta, jolle tämän omaisuuden mukana on langennut myös poliittinen herruus ja henkinen johto. Edessä oleva yhteiskunnallinen kumous vasta tekee tämän yhteiskunnallisen tuotanto- ja reservifondin, s.o. raaka-aineiden, tuotantovälineiden ja elintarpeiden kokonaismäärän todella yhteiskunnalliseksi, ottaa sen pois tuon etuoikeutetun luokan hallusta ja luovuttaa sen koko yhteiskunnalle yhteisomaisuudeksi.

On vaihtoehto: joko tavarain arvon määräävät niiden tuottamiseen tarvittavan työn ylläpitokustannukset, s.o. nykyisessä yhteiskunnassa työpalkka. Siinä tapauksessa **jokainen työläinen saa työpalkassaan työn tuotteensa arvon** ja silloin palkkatyöläisten luokan riistäminen kapitalistiluokan puolelta on mahdottomuus. Oletamme, että yhden työläisen ylläpitokustannukset määrätyssä yhteiskunnassa ilmaistaan kolmen markan rahasummalla. Silloin on yllämainitun tusinataloustieteellisen teorian mukaan työläisen päivätuotteella kolmen markan arvo. Oletamme nyt, että kapitalisti, joka on palkannut tämän työläisen, lisää tuotteeseen voiton, yhden markan korotuksen ja myy sen neljällä markalla. Samoin tekevät toisetkin kapitalistit. Mutta siinä tapauksessa ei työläinen enää voi maksaa päivittäistä ylläpitoaan kolmella markalla, vaan tarvitsee siihen samaten neljä markkaa. Koska kaikkien muiden ehtojen on edellytetty säilyvän ennallaan, niin täytyy elintarpeissa ilmaistun työpalkan pysyä samana: siis rahassa ilmaistun työpal-

kan täytyy kohota, ja nimenomaan 3 markasta 4 markkaan päivässä. Sen, mitä kapitalistit ottavat työväenluokalta voiton muodossa, ovat he pakoitetut antamaan sille takaisin työpalkan muodossa. Olemme siis nyt yhtä pitkällä kuin alussakin: jos työpalkka määrää arvon, niin ei minkäänlainen työläisen riistäminen kapitalistin puolelta ole mahdollista. Mutta myöskin tuotteiden ylijäämän muodostuminen on mahdotonta, sillä edellytyksemme mukaan työläiset kuluttavat tarkalleen yhtä paljon arvoa kuin he sitä tuottavatkin. Ja koska kapitalistit eivät tuota mitään arvoa, ei voida edes kuvitella, millä he oikein elävät. Ja kun nyt tällainen tuotannon ylijäämä kulutukseen verrattuna, tällainen tuotanto- ja reservifondi kuitenkin on olemassa ja vielä kapitalistien hallussa, niin ei jää mahdolliseksi mikään muu selitys kuin se, että työläiset kuluttavat ylläpitoonsa pelkästään tavaroiden **arvon**, mutta itse tavarat jäävät kapitalisteille edelleen käyttämistä varten.

Taikka sitten: koska tämä tuotanto- ja reservifondi on tosiasiallisesti olemassa kapitalistiluokan hallussa, koska se on tosiasiallisesti syntynyt voiton kasaamisen kautta (maakoron jätämme tässä toistaiseksi syrjään) niin muodostuu se välttämättömästi siitä kasatusta ylijäämästä, minkä työväenluokka työnsä tuotteina on kapitalistiluokalle luovuttanut yli sen työpalkkasumman, minkä kapitalistiluokka on työväenluokalle maksanut. Mutta silloin arvoa ei määrää työpalkka, vaan työn paljous; silloin työväenluokka luovuttaa kapitalistiluokalle työntuotteessa suuremman arvomäärän kuin se siltä työpalkkana saa ja silloin pääoman voitto, kuten kaikki vieraan, maksamattoman työntuotteen anastuksen muutkin muodot osoittautuu Marxin paljastaman lisäarvon eroittamattomaksi osaksi." (Engels, "Anti-Dühring").

"Työ on kaikkien arvojen luoja. Vain se antaa luonnontuotteille arvon taloudellisessa mielessä. Arvo itse ei ole mitään muuta kuin jossakin oliossa esineellistyneen yhteiskunnallisesti välttämättömän ihmistyön ilmaus. Työllä ei siis **voi** olla **mitään** arvoa. Yhtä hyvin kuin voitaisiin puhua työn arvosta ja yritettäisiin määrätä se, yhtä hyvin voitaisiin puhua arvon arvosta tai voitaisiin yrittää määrätä itse painavuuden paino, eikä jonkun painavan kappaleen paino". (Engels, "Anti-Dühring").

Näemme siis kuinka sisällyksetön on käsite "työn arvo". Se ei olekaan mikään käsite, se on järjetön sanayhdistelmä. Mutta tällä tieteellisesti järjettömällä lavertelulla on sangen selvä ja määrätty tarkotus. Ensinnäkin tämä "työn arvo" sulkee pois arvon määräämisen työn kautta, s.o. sen arvon määräämisen, joka "tarjoaa kädensijan niille, jotka väittävät, että kaikki omaisuus kuuluu työtätekevälle luokalle ja että se osa, jonka toiset saavat haltuunsa, on joko näiden ryöstämää tai varastamaa". Toiseksi "työn arvo" kieltää kapitalistisen riiston olemassaolon. Tosiaankin, kun tavaraa ei ole työvoima, vaan työ, kun työläinen saa työpalkassaan työnsä arvon, silloin ei voitolla yleensä ole mitään tekemistä työn kanssa, silloin ei kapitalisti mitenkään riistä työläistä. Mutta silloin herää jälleen kysymys, mistä saavat alkunsa työtätekemättömän luokan voitto ja kaikki muut tulojen lajit?

2. Niinsanottu kolmen tuotantotekijän teoria

Tämä "teoria"tarjoaa hyvin yleisen porvarillisen vastauksen kysymykseen kapitalistisen tulon lähteestä.

Lisäarvo, jonka työväenluokka luo, on riistäjäluokkien kaikkien kerrosten kaikkien tulojen ainoa lähde. Mutta lisäarvon jakaminen näiden luokkain taikka kapitalistiryhmäin kesken käy kilpailun perusteella, joka kilpailu saattaa kaikki todelliset suhteet ilmenemään nurinkurisessa muodossa. Lisäarvo muuttuu voitoksi — teollisuus- ja kauppakapitalistien tuloksi, rahakoroksi — rahakapitalistien tuloksi, ja maakoroksi — maanomistajain tuloksi. Sitäpaitsi tapahtuu lisäarvon jakautuminen ja sen muodonvaihdos erilaisten lakien mukaan (nämä lait esitämme myöhemmin kurssimme kolmannessa teemassa) niin että voitto, rahakorko ja maakorko *näyttävät* itsenäisiltä, erilaisia tuotantolähteitä vastaavilta tulojen lajeilta. Porvarillinen työarvon "teoria" pitää työpalkkaa ja kapitalistien ja maanomistajien tulolajeja samoina ja käsittää työn vain *yhdeksi* tulojen lähteeksi.

Marxin suuri, mullistava ansio on, että hän ensimmäisenä periaatteellisesti erotti työpalkan kaikista muista tulojen lajeista ja asetti sen niiden vastakohdaksi, että hän siis tutki lisäarvoa sen erilaisista ilmenemismuodoista riippumatta. Marx on itse tästä kirjoittanut eräässä Engelsille lähettämässään kirjeessä (24 pv. elok. 1867) seuraavaa:

> "Parasta minun kirjassani on lisäarvon käsittely riippumatta sen erilaisista muodoista kuten voitosta, rahakorosta, maakorosta jne."

Jo klassillinen taloustiede, etupäässä Ricardo yritti löytää *yhden* lähteen voitolle, rahakorolle ja maakorolle, siinä kuitenkaan onnistumatta. Tusinataloustieteilijät sitävastoin ovat asettaneet päämääräkseen kaikkien tulolajien luulotellun itsenäisyyden todistamisen ja sen etujen kytkemisen sopusointuteoriansa kanssa yhteen.

Ranskalaisen taloustieteilijän Jean Baptiste Say'n (1767—1832), tusinataloustieteen isän, mukaan saavat "tuotteen arvot kiittää syntymisestään työn, pääoman ja luonnonvoimain yhteistoimintaa; vain nämä kolme tekijää luovat arvoa, uutta rikkautta". (Lukija varmaankin huomaa, että Say tarkottaa arvolla kokonaan toista kuin me, nimittäin käyttöarvoa. Kts. 1. teemasta kohtaa "Tavarafetishismistä"). Tämän mukaan on olemassa kolme tuotannollista tekijää: työ, pääoma ja luonto (maa). Jokainen niistä suorittaa tuotantoprosessissa "hyödyllisen palveluksen", jonka takia kunkin tuotantotekijän omistaja

saa vastaavan korvauksen eli tulot (työpalkka, rahakorko ja maakorko).

On ilmeistä, että Say asettaa samanarvoisiksi yhteiskunnalliset tuotantosuhteet, luokat ja tuotannon teknillisen prosessin. Työ, tuotantovälineet ja maa ovat aina tarpeen tuotantoprosessissa, mutta aina ei työ ole palkkatyötä, aina eivät tuotantovälineet ole pääomaa ja aina ei maa ole yksityisomaisuutta. Kolmen tuotantotekijän teoriallaan tahtoo Say, ja yhdessä hänen kanssaan koko porvarillinen taloustiede, esittää kapitalismin ikuiseksi "luonnolliseksi" tuotantotavaksi.

Tällä ei kuitenkaan ole esitetty tyhjentävästi kolmen tuotantotekijän teorian luokkamerkitystä. Arvoa ei mukamas ole työvoimalla, vaan työllä, joka saa suorittamansa "palveluksen" takia osan tuosta kolmen tekijän tuottamasta tuotteesta; jos voitto ei saa alkuaan työstä, vaan tuotantovälineistä, silloin ei ylipäänsä työläisten ja kapitalistien välillä ole mitään ristiriitoja, päinvastoin on olemassa vain sopusointu ja molemminpuolinen etuyhteisyys: kapitalisti, työläinen ja maanomistaja ovat kolme saman liikeyrityksen osakasta, jotka eivät voi olla olemassa ilman toisiaan!

> "Sillä esim. muodossa maa — maakorko, pääoma — rahakorko, työ — työpalkka ovat lisäarvon eri muodot ja kapitalistisen tuotannon ihmishahmot kyllä samassa seurassa, mutta ovat toisilleen ventovieraita ja toisistaan välinpitämättömiä ikäänkuin olisivat aivan erillisiä ja vailla **keskinäisiä vastakohtia.** Erilaiset tulot juoksevat aivan eri lähteistä, yksi maasta, toinen pääomasta ja kolmas työstä. Ne eivät ole siis minkäänlaisessa vihamielisessä suhteessa, koska ne eivät ole yleensä minkäänlaisessa sisäisessä suhteessa toistensa kanssa. Jos ne kuitenkin toimivat tuotannossa yhdessä, on se sopusointuista toimintaa, sopusoinnun ilmaus, samoinkuin esim. talonpoika, härkä, aura ja maa niiden erilaisuudesta huolimatta työskentelevät yhdessä **sopusointuisasti** maataloudessa, todellisessa työprosessissa. Mikäli niiden välillä on sijaa vastakohdalle, johtuu se kokonaan kilpailusta, kuka asianosaisista tulee saamaan enemmän siitä tuotteesta, arvosta, jonka ne yhdessä luovat. Jos se sattumalta johtaakin tappeluun niin on tuo tappelu silloin vain lopputulos tästä kilpailusta maan, pääoman ja työn välillä, niin että samalla kun ne kiistelevät keskenään jaosta, ovat ne kilpailunsa kautta niin suuresti lisänneet tuotteen arvoa, että jokainen saa suuremman repaleen, joten siis itse heidän kilpailunsa näyttää vain heidän sopusointunsa piikitetyltä ilmaukselta." (Näin ivaa Marx tätä käsitystä kirjassaan "Theorien über den Mehrwert").

Saattanee näyttää siltä, että ei maksaisi vaivaa ruveta selvittelemään vielä erästä teoriaa, joka syntyi viime vuosisadan alussa (Say'n kirja ilmestyi v. 1803) ja jonka Marx on niin loistavasti kumonnut. Mutta tämän teorian arvostelulla on kuitenkin juuri tällä hetkellä mitä suurin päivänpolttava merkitys. Tusinataloustiede on ottanut Say'n teorian lipukseen ja siitä

lähtien vallitsee se joko avoimessa tai peitetyssä muodossa *kaikkia* porvarillisia teoreettis-taloustieteellisiä järjestelmiä. Saksassa on Oppenheimer, tunnettu porvarillinen taloustieteilijä, n.s. "liberaalisen sosialismin" luoja ja Saksan sosialidemokratian varsinainen teoreettinen uusi Mooses julistanut 20:nnellä vuosisadalla Smithiin ja Malthus'een palaamisen korkeimmaksi tieteelliseksi saavutukseksi.

Vielä kiintoisempaa on se, että Erik ja Ernest Nölting kirjassaan "Einführung in die Theorie der Wirtschaft" esittävät aivan avoimesti tämän Oppenheimerin opin tieteen viimeiseksi sanaksi, rakentavat koko teoksensa kolmen tuotantotekijän teorialle kruunatakseen sen sitten talousdemokratian teorialla. Samoin luemme Saksan Yleisen Ammattijärjestön v.1922 julkaisemassa kirjassa "Kansantaloudellisia esitelmiä" n:o 44: "Maata, pääomaa ja työtä nimitämme tuotannollisiksi tekijöiksi."

Silloin kun tätä "teoriaa" saarnataan avoimesti, yrittää "vasemmistososialidemokraatti" Alfred Braunthal poliittisen taloustieteen "sosialistisessa" oppikirjassaan ("Die Wirtschaft der Gegenwart und ihre Gegensätze") salakuljettaa tieteeseen etujen sopusointuteoriaa. Jos hän tekisi sen avoimesti, ei hän voisi näytellä erikoista "vasemmistolaisen" osaansa. Vieläpä hän on pakotettu myöntämään: "Käsitys *luokkien välisestä talous- ja etusopusoinnusta* tuli sen kautta (sen eroituksen kautta, jonka Marx teki työvoiman arvon ja työläisen tuottaman arvon välillä — Toim.) perinpohjin *kumotuksi*" (s.56). Mutta pari sivua jälempänä selittelee Braunthal silmäänsäkään räpäyttämättä etujen sopusointuteorian ydinsisältöä. Braunthalin niinkuin *kaikkien* porvarillisten taloustieteilijöiden mukaan on proletariaatin ja porvariston välinen taistelu kapitalismin vallitessa vain taistelua yhteiskunnallisen tuotteen jaosta, eikä taistelua riistäjien ja riistettyjen välillä. Sivulla 64 kirjoittaa hän:

> "Toiselta puolen on, kuten jo aikaisemmin teimme, myönnettävä että työn tuottavaisuus asettaa esteen joukkotaistelulle. Ei luonnollisestikaan voida jakaa enemmän kuin on tuotettu ja mitä enemmän on tuotettu, sitä suuremmat mahdollisuudet on jaon suorittamiselle. Sentähden on **työläisen etujen mukaista tuottavaisuuden kohoaminen mahdollisimman korkealle.**" (Tummennus Braunthalin)

Työläisen ja kapitalistin edut sattuvat siis yhteen. He ovat saman liikeyrityksen kaksi osakasta. Ja niin osuvia ovat nuo aikaisemmin esitetyt Marxin sanat tusinataloustieteilijöitä vastaan ikäänkuin ne olisivat erikoisesti suunnatut muodissa olevaa sosialidemokratiaa vastaan:

> "Mikäli niiden välillä on sijaa vastakohdalle, johtuu se kokonaan kilpailusta, kuka asianosasista tulee saamaan enemmän siitä tuotteesta,

arvosta, jonka he yhdessä luovat! Ja jos se sattumalta johtaakin tappeluun, niin on tuo tappelu silloin vain lopputulos tästä kilpailusta maan pääoman ja työn välillä, niin että samalla kuin ne kiistelevät keskenään jaosta, ovat ne kilpailunsa kautta lisänneet niin suuresti tuotteen arvoa, että jokainen saa suuremman repaleen, joten siis itse heidän kilpailunsa näyttää vain heidän sopusointunsa piikitetyltä ilmaukselta."

Kolmen tuotantotekijän ja etusopusoinnun teoria ei kuitenkaan ole vallalla vain sosialidemokraattisissa ja porvarillisissa oppikirjoissa, myöskin käytännössä turvaudutaan siihen usein, jotta työväenluokka voitaisiin sitoa kiinni käsistä ja jaloista. Niinpä Saksan tehdasneuvottelukuntia koskevan lain ensimäisessä pykälässä sanotaan:

"Työnottajan[1]) (työläisen ja virkamiehen) ja työnantajan yhteisen tuotannollisen edun huomioon ottamista varten ja työnantajan tukemiseksi liiketarkoitusperien toteuttamisessa perustettakoon tehdasneuvostoja kaikkiin tehtaisiin, joissa työskentelee säännöllisesti vähintäin 20 työnottajaa."

Tämä sama aate on Mussolinin "ammattiyhdistysvaltion opin" perustana, eikä ole suinkaan sattuma, että vallankumouksellinen proletariaatti leimaa sosialidemokratian sosialifasismiksi, koska se saa ravintonsa fasistisesta aatelähteestä. Saksan sos.dem. puolueen lehti "Die Gesellschaft" (1930, n:o 2) kirjoittaa eräässä artikkelissaan "Tehdasneuvostolaki 10 vuotias" seuraavaa:

"Mutta vielä ei ole kuitenkaan täysin käsitetty tehdasneuvostolain korkeata yhteiskunnallista merkitystä, joka sisältyy työtätekevän ihmisen arvon kohottamiseen".

Nykypäivien sosialidemokratian käytäntö on etusopusoinnun käytäntöä yhtä hyvin ensimäisen ratsionalisoimisaallon kuin nykyisen pulankin vallitessa. Beckerin terästehtaassa sattuneen tapauksen, jossa työnantaja hyökkäsi yhdessä ammattiliittobyrokratian ja sosialifasistien kanssa työväestöä vastaan, on koko porvarillinen sanomalehdistö toitottanut etusopusoinnun malliesimerkiksi. Ja Saksan ammattijärjestön johdon trustipääoman edustajain kanssa pitämän neuvottelukokouksen johdosta kirjoittaa "Vorwärts" (n:o 139):

"Sen (Saksan sosdem. puolueen) on, jos se ei tahdo joutua vastuuseen työläisen epävarmasta kohtalosta, huolehdittava myöskin kapitalististen muotojen vallitessa tuotannon eteenpäin menosta ja kohoamisesta."

---

[1]) Saksalaisen porvarillisen kielenkäytön mukaan nimitetään työvoimainsa myyjää samalla Arbeitnehmer — työnottaja, ja työvoiman ostaja sanalla Arbeitgeber — työnantaja. Suom. huom.

Olemme esittäneet nämä lainaukset ja hyvin tunnetut esimerkit osoittaaksemme lukijoille, ensinnäkin, kuinka suuri käytännöllis-poliittinen merkitys on työvoiman arvon ja käyttöarvon eroitusta koskevalla teoreettis-taloustieteellisellä kysymyksellä, joka näyttää ensi silmäykseltä sangen abstraktiselta; toiseksi, kuinka sosialidemokratian teoria ja käytäntö kulkevat käsikädessä ja kolmanneksi, että nykyinen sosialidemokratian "teoria" ei ole vain tusinataloustieteellinen, apologeettinen teoria, jonka jo Marx on arvostellut tyhjentävästi, vaan myös "hyödyllinen palvelus" proletariaatin joukkojen pettämiseksi!

3. „Työn arvo" ja pikkuporvarillinen sosialismi.

Taloudellisen asemansa takia porvarillisessa yhteiskunnassa on pikkuporvaristo ristiriitaista ainesta, toiselta puolen vastustaa se pääoman puristusta, toiselta puolen vastustaa se yksityisomistuksen ja tavaratuotannon kumoamista, koska ne muodostavat sen oman olemassaolon perustan. Sentähden julistavat pikkuporvariston aatteelliset johtajat kapitalismin muuttamista yhteiskunnaksi, jossa jokaisen yhteiskunnan jäsenen tulee saada "täysi työntulos", täysi "työnsä arvo". Tämä vaatimus perustuu siihen, että pienkäsityöläinen, pien- ja keskivarakas talonpoika ovat joutuneet suuresti kärsimään suurpääoman kilpailun johdosta ja että heitä riistää loppujen lopuksi myöskin kauppapääoma, mikäli he ovat pakotetut myymään sille tuotteensa alle sen arvon.

Pikkutavarantuottaja ei ole palkkatyöläinen, sillä hän ei myy työvoimaansa, vaan myy tuottamansa tavarat. Vaatimus että jokaisen on saatava työnsä täysi arvo, ilmaisee oikeastaan tämän tosiseikan. Mutta samanaikaisesti on tämä vaatimus yhtäpitävä ylempänä arvostelemamme työn arvoa koskevan apologeettisen ajatuksen kanssa. Pikkuporvarillinen sosialismi uskoo, että työläinen myy työnsä, mutta ei saa sen täyttä arvoa.

Näitä vaatimuksia ja käsityksiä on Engels "Anti-Dühringissä" arvostellut seuraavasti:

> "Olemme jo nähneet, että puhuminen työn arvosta on sinänsä ristiriita. Kun työ määrättyjen yhteiskunnallisten suhteiden vallitessa tuottaa paitsi tuotteita, myöskin arvon, ja tämä arvo mitataan työllä, niin sillä voi yhtä vähän olla erikoinen arvo kuin painavuudella sellaisenaan jokin erikoinen paino tai lämmöllä erikoinen lämpötila. Mutta kaikkien 'oikeata arvoa' mielessään hautovien yhteiskunnallisten sekasoppamestarien kuvaavana erikoisominaisuutena on luulottelu, että työläinen ei nykyisessä yhteiskunnassa saa työnsä täyttä 'arvoa' ja että sosialismi on poistava tämän epäkohdan. Tässä tapauksessa olisi ensinnäkin keksittävä, mikä on työn arvo, ja se

muka löydetään siten että työ yritetään mitata työn tuotteella eikä työtä vastaavalla mitalla, ajalla. Työläisen on saatava työnsä täysi tuote'. Ei vain työntuotteen, vaan itse työn pitää olla välittömästi vaihdettavissa tuotteeseen, työtunnin vaihdettavissa työtunnin tuotteeseen. Mutta tässä on heti hyvin arveluttava pulma.

Koko tuote jaetaan. Yhteiskunnan tärkein edistyksellinen toiminto, kasaaminen, otetaan pois yhteiskunnalta ja jää yksityisten käsiin niiden mielivallasta riippuvaksi. Tehköötyksityiset 'tuloillaan' mitä tahtovat, yhteiskunta jää parhaimmassa tapauksessa yhtä rikkaaksi tai yhtä köyhäksi kuin se olikin. Siis aikaisemmin kasatut tuotantovälineet on keskitetty yhteiskunnan haltuun vain sitä varten, että kaikki tulevaisuudessa kasatut tuotantovälineet jälleen ripotellaan yksityisten haltuun. Omille edellytyksille annetaan isku vasten kasvoja, on tultu ilmeiseen järjettömyyteen.

Elävä työ, toimiva työvoima on vaihdettava työn tuotteeseen. Silloin se on tavara aivan samoin kuin tuote, johon se on vaihdettava. Silloin ei tämän työvoiman arvoa suinkaan määrätä sen tuotteen mukaan, vaan työvoimassa esineellistyneen yhteiskunnallisen työn mukaan, siis työpalkan nykyisen lain mukaan.

Mutta näin juuri ei nähkääs saa olla. Elävä työ, työvoima pitää olla vaihdettavissa täyteen tuotteeseensa. Tämä merkitsee, että sen pitää olla vaihdettavissa **käyttöarvoonsa**, eikä **arvoonsa**, arvolain pitää päteä kaikkiin muihin tavaroihin nähden, mutta työvoimaan nähden sen pitää olla kumottu. Ja tämä itsensä kumoava sekasotku se kätkeytyy 'työn arvon' taa.

'Työn vaihtaminen työhön samanlaisen arvioinnin pohjalla' mikäli tässä on mitään järkeä, siis samanlaisen yhteiskunnallisen työn tuotteiden vaihdettavuus toisiinsa, siis arvolaki, se on juuri tavaratuotannon ja siis myös tavaratuotannon korkeimman muodon, kapitalistisen tuotannon peruslaki. Se ajaa itsensä nykyisessä yhteiskunnassa lävitse samalla tavalla kuin taloudelliset lait voivat yksityistuottajain yhteiskunnassa itsensä ajaa lävitse: esineissä ja suhteissa olevana, tuottajain tahdosta tai pyrkimyksistä riippumattomana, sokeasti vaikuttavana luonnonlakina. Kohottaessaan tämän lain talouskommuuninsa peruslaiksi ja vaatiessaan, että tuon kommuunin pitää se täysin tietoisesti toteuttaa, tekee herra Dühring nykyisen yhteiskunnan peruslaista mielikuvitukselliseen yhteiskuntansa peruslain. Hän haluaa säilyttää nykyisen yhteiskunnan, mutta ilman sen epäkohtia. Tällöin hän liikkuu aivan samalla pohjalla kuin Proudhon. Samoin kuin tämä tahtoo hän poistaa epäkohdat, jotka ovat syntyneet tavaratuotannon kehittymisestä kapitalistiseksi tuotannoksi, siten että hän sen vastapainoksi saattaa täysivoimaiseksi tavaratuotannon peruslain jonka vaikutus on juuri nuo epäkohdat synnyttänyt. Samoin kuin Proudhon, tahtoo hänkin poistaa arvolain todelliset seuraukset mielikuvituksellisilla.

Mutta niin korskeasti kuin uusi Don Quijote'mme ratsastaneekin jalolla Rosinantellaan, 'oikeudenmukaisuuden universaalilla periaatteella' ja seuranaan urhoollinen Sancho Pansansa Abraham Enss hullulle ristiretkelle valloittamaan Mambrinen kypärää[1]) 'työn arvoa', me pelkäämme, että hän ei tuo kotiin muuta kuin tuon vanhan tunnetun parturivadin."

(Engels, "Anti-Dühring").

---

[1]) Vihjaus Cervantesin (1547—1616) satiirisen ritariromaanin "Don Guijote'n" tapahtumiin.

Kuten tunnettua, on myöskin Lassalle esittänyt tunnuksen "lyhentämättömästä työntuotteesta", jota Marx ankarasti arvosteli.[1]) Nyt se muodostaa kulmakiven jo mainitun Oppenheimerin järjestelmässä. Ilmenee siis, että pikkuporvarillinen sosialismi, jolla on määrätty vaikutus eräisiin proletariaatin kerroksiin, ei ole mitään muuta kuin porvarillisen ideologian eräs haarautuma.

Näemme kuinka ratkaiseva merkitys on Marxin opilla työvoiman arvosta. Se on ydinkohta hänen opissaan pääomasta ja lisäarvosta ja siten hänen koko taloustieteellisen teoriansa keskipiste. Marx itse on tämän ilmaissut seuraavin sanoin:

> "Hänen (Ricardon) olisi pitänyt työn asemesta puhua työvoimasta. Mutta silloin olisi myöskin pääoma esiintynyt työläisiä vastaan itsenäistyneenä voimana olevina esineellisinä työehtoina. Ja pääoma olisi heti esiintynyt **määrättynä yhteiskunnallisena suhteena**". ("Theorien über den Mehrwert." Tumm. Marxin.)
>
> Engels sanoo: "Sosialismille, joka tahtoo vapauttaa ihmisen työvoiman **tavaran** asemastaan, on hyvin tärkeä se tieto, että työllä ei ole eikä voi olla mitään arvoa". Ja edelleen: "Tämän kysymyksen ratkaiseminen on Marxin teoksen suuri historiallinen ansio. Se levittää kirkkaan päivänvalon sellaisille taloustieteen aloille, joilla aikaisemmin sosialistit yhtä paljon kuin porvarilliset taloustieteilijät olivat harhailleet syvimmässä pimeydessä. Siitä saa alkunsa, sen ympärille ryhmittyy tieteellinen sosialismi".
>
> (Engels, "Anti-Dühring").

KONTROLLIKYSYMYKSIÄ:

1. Minkä takia työllä ei voi olla arvoa?
2. Minkä luokan luokkaedut liittyvät käsitteeseen: arvo on työllä, eikä työvoimalla?
3. Minkä takia kolmen tuotantotekijän teoria johtaa väistämättömästi luokkien sopusoinnun teoriaan?
4. Osoittakaa, miten sosialidemokratia hylkää Marxin opin kapitalismista ja asettuu porvarillisen taloustieteen kannalle?
5. Minkä takia käsite 'työn arvo' on sovittamaton sosialismin kanssa?
6. Mikä merkitys on Marxin opilla työvoiman arvosta?

III. Pysyvä ja vaihtuva pääoma

Edellä esitetystä Marxin lisäarvoteoriasta ja 'työn arvo' opin arvostelusta ilmenee, että pääoma sisältää erikoisen yhteiskunnallisen suhteen työväenluokan ja kapitalistiluokan välillä. Tämä suhde ei kuitenkaan ole pelkkä jakosuhde, sillä jos se vain sitä olisi, niin proletariaatin ja porvariston välillä ei olisi mitään periaatteellista vastakohtaa. Taistelussa kolmen tuotantotekijän

[1]) Kts. Marx- Engels. "Gothan ohjelman arvostelua".

ja tuotantoon osallistujan välillä n.s. "yhteiskunnallisen tuotteen" jaosta voisi tulla ilmeiseksi jopa etujen yhteisyys, esim. kapitalisteilla ja työläisillä olisi yhteistä etua siitä, että maanomistajat saisivat kokonaistuotteesta mahdollisimman pienen osan, sillä silloinhan kapitalistien ja työläisten kesken jaettavaksi jäävä osa tulisi sitä suuremmaksi. Jakokäsite sulkee siis pois perustavat luokkavastakohdat.

Mutta pääomasuhde on periaatteellinen, sovittamaton ja ylipääsemätön luokkavastakohta, joka voidaan selittää ja ymmärtää vain marxilaiselta kannalta lähtien. Porvarillisessa yhteiskuntajärjestyksessä palkkatyöläinen ei ole mikään itsenäinen tuottaja, eikä hän ole myöskään tasaoikeudellinen osakas kapitalistisessa tuotantoprosessissa: tuotantoprosessissa hänen työvoimansa ei kuulu hänelle itselleen, vaan kapitalistille, jolle hän on sen myynyt. Hän saa kapitalistilta työvoimansa arvon työpalkan muodossa. Työprosessin kuluessa tuottaa työläinen uutta arvoa, joka kuuluu alunalkaen kapitalistille ja josta siis pieninkään murto-osa ei voi kuulua työläiselle. Tämän uuden arvon eräs osa korvaa kapitalisteille heidän maksamansa taikka maksettavanansa olevan työpalkan, s.o. työvoiman arvon; toisesta osasta muodostuu lisäarvo, joka koko riistäjäluokan eri ryhmien erilaisten tulojen muodossa jakautuu voitoksi, rahakoroksi ja maakoroksi. Kaikkien tulojen alkulähteenä on kuitenkin työ ja vain työ. Tämän kautta tulee paljastetuksi proletariaatin ja porvariston välinen periaatteellinen luokkaristiriita: porvariston olemassaolo perustuu vieraan työn, proletariaatin maksamattoman työn anastamisen. Pääomasuhde ei ole enää jakosuhde, se on riistosuhde.

Porvarillinen taloustiede, varsinkin tusinataloustiede, pyrkii hämäämään pääomasuhteen olemuksen, palkkatyön riiston. Tahtoessaan kumota Marxin opin työvoiman arvosta, puhuessaan työnarvosta ja pitäessään työtä, pääomaa ja maata kolmena *itsenäisenä* tulojen lähteenä, päätyy se väistämättömästi siihen lopputulokseen, että pääomalla, s.o. rahalla, koneilla, raaka-aineilla jne. on kyky tuottaa voittoa. Miten, millä tavalla ja minkä objektiivisten prosessien pohjalla tämä ajatus syntyy, sen kykenemme selvittämään vasta käsitellessämme työpalkkakysymystä, sen jälkeen kun olemme tutkineet pääoman kiertokulkuprosessia. Toistaiseksi arvostelemme tämän käsityksen erästä tärkeätä puolta, nimittäin sitä, voivatko yleensä koneet, raaka-aineet, s.o. elottomat esineet, tuotantovälineet, luoda arvoa ja siis myöskin lisäarvoa, voittoa. Sillä porvarillinen taloustiede pitää pääomana vain tuotantoprosessin esineellisiä ehtoja, mutta ei työvoimaa.

Tosiasia on, että toimivaa, tuotantoprosessissa olevaa pääomaa eivät muodosta yksistään tuotantovälineet, vaan myöskin kapitalistille myyty työvoima. Kun kapitalisti muuttaa rahansa pääomaksi, muuttaa hän sen tuotantovälineiksi *ja* työvoimaksi, s.o. tuotantoprosessin esineellisiksi ja henkilöllisiksi tekijöiksi. Kapitalistin ostama työvoima kuuluu nyt hänelle, eikä enää työläiselle, se muodostaa kapitalistin tuotantopääoman erottamattoman osan. Pääoman eri osilla on kuitenkin sangen erilainen tehtävä.

"Työprosessin eri tekijät ottavat eri lailla osaa tuotteen arvon muodostumiseen.

Työmies lisää työesineeseen uutta arvoa panemalla siihen määrätyn paljouden työtä, jolloin ei tule kysymykseen hänen työnsä sisällys, tarkoitus ja teknillinen laatu. Toiselta puolen tapaamme me kulutettujen tuotantovälineiden arvot jälleen tuotteenarvon osina, esim. puuvillan ja kehrän arvot langan arvossa. Tuotantovälineiden arvo säilyy siis siirtymällä tuotteeseen. Tämä siirtyminen tapahtuu tuotantovälineiden muuttuessa tuotteeksi työprosessissa. Sen välittäjänä on työ. Mutta kuinka?

Työmies ei tee kahta työtä samalla aikaa, yhtä lisätäkseen työllään puuvillan arvoa, ja toista säilyttääkseen sen vanhan arvon, tahi mikä on samaa, siirtääkseen puuvillan arvon, joka on hänen työnsä esineenä, ja kehrän arvon, jolla hän työskentelee, tuotteeseen, lankaan. Vaan pelkästään uutta arvoa lisäämällä säilyttää hän vanhan arvon. Mutta kun uuden arvon lisääminen työesineeseen ja vanhojen arvojen säilyttäminen tuotteessa ovat kaksi aivan eri tulosta, jotka työmies aikaan saa samassa ajassa, vaikkakin hän tuona aikana tekee vain yhtä työtä, voi tämä tuloksen kaksinaisuus ilmeisesti saada selityksensä vain itse hänen työnsä kaksinaisuudesta. Samana ajankohtana täytyy hänen työnsä yhdessä ominaisuudessaan luoda arvoa ja toisessa ominaisuudessaan säilyttää eli siirtää arvoa.

Kuinka lisää kukin työläinen tuotteeseen työaikaa ja siis arvoa? Aina vain oman ominaisen tuottavan työtapansa muodossa. Kehrääjä lisää työaikaa vain kehräämällä, kutoja kutomalla, seppä takomalla. Mutta se määrätty muoto, jossa he yleensä työtä ja siis uutta arvoa lisäävät, kehräämällä, kutomalla, takomalla, tekee tuotantovälineet, puuvillan ja kehrän, langan ja kangaspuut, raudan ja alasimen, tuotteen, uuden käyttöarvon muodostamisaikeiksi. Sen käyttöarvon vanha muoto katoaa, mutta ainoastaan sisältyäkseen uuteen käyttöarvon muotoon. Mutta arvonmuodostamisprosessia tarkasteltaessa kävi selville, että mikäli käyttöarvo tarkoituksenmukaisesti kulutetaan uuden käyttöarvon muodostamiseen, tulee kulutetun käyttöarvon synnyttämiseen välttämätön työaika uuden käyttäarvon synnyttämiseen välttämättömän työajan osaksi, ja on siis työaikaa joka kulutetusta tuotantovälineestä siirtyy uuteen tuotteeseen. Työmies säilyttää siis kulutettujen tuotantovälineiden arvot eli siirtää ne arvon osina tuotteeseen, ei työnsä lisäämisen kautta yleensä, vaan tämän lisättävän työn erikoisen hyödyllisen luonteen, sen erityisen tuottavan muodon kautta. Sellaisena tarkoituksenmukaisena tuottavana toimintana, kehräämisenä, kutomisena, takomisena, herättää työ pelkällä kosketuksellaan tuotantovälineet kuolleista, henkevöittää ne työprosessin tekijöiksi ja yhtyy niiden kanssa tuotteiksi.

Jos työmiehen erikoinen tuottava työ ei olisi kehräämistä, niin ei hän muuttaisi puuvillaa langaksi eikä siis siirtäisi puuvillan ja kehrän arvoja lankaan. Jos sitä vastoin sama työmies muuttaa ammattiaan ja rupeaa puusepäksi, niin hän nyt niinkuin ennenkin lisää työpäivällään aineksiinsa arvoa. Hän lisää sitä siis työllään, ei mikäli se on kehruutyötä tahi puusepäntyötä, vaan mikäli se on abstraktista, yhteiskunnallista työtä yleensä, ja hän lisää määrätyn arvosuureen, ei sentähden, että hänen työllään on erikoinen hyödyllinen sisällys, vaan sentähden, että se kestää määrätyn ajan. Abstraktisessa yleisessä ominaisuudessaan, ihmisen työvoiman käyttämisenä, lisää kehrääjän työ siis puuvillan ja kehrän arvoihin uutta arvoa, ja konkreettisessa, erikoisessa hyödyllisessä ominaisuudessaan kehruuprosessina siirtää se näiden tuotantovälineiden arvon tuotteeseen ja säilyttää siten niiden arvon tuotteessa. Siitä siis työn tuloksen kaksinaisuus samana ajankohtana.

Työn pelkkä paljoudellinen lisääminen lisää uutta arvoa, lisätyn työn laadun kautta säilyvät tuotantovälineiden vanhat arvot tuotteessa. Tämä saman työn kaksinainen vaikutus, joka johtuu sen kaksinaisesta luonteesta, esiintyy kouriintuntuvana useissa eri ilmiöissä.

Olettakaamme, että joku keksintö tekisi kehrääjän kykeneväksi kehräämään 6 tunnissa yhtä paljon puuvillaa kuin aikaisemmin 36 tunnissa. Tarkoituksenmukaisesti hyödyllisenä, tuottavana toimintana on hänen työnsä kuusinkertaistuttanut voimansa. Sen tuote on kuusikertainen. 36 naulaa lankaa 6 naulan asemesta. Mutta 36 naulaa puuvillaa imee nyt itseensä työaikaa ainoastaan niin paljon kuin aikaisemmin 6 naulaa. Siihen lisätään 6 kertaa vähemmän uutta työtä kuin vanhalla menettelytavalla, siis enää vain kuudennes aikaisemmasta arvosta. Toiselta puolen on nyt olemassa puuvillan kuusinkertainen arvo tuotteessa, 36 naulassa lankaa. 6 kehruutunnissa säilytetään ja siirretään tuotteeseen 6 kertaa suurempi raaka-aineen arvo. Tämä osoittaa, kuinka se työn ominaisuus, jossa se saman jakamattoman prosessin aikana arvoja säilyttää, on olennaisesti erilainen kuin se ominaisuus, jossa se luo arvoa. Kuta enemmän välttämätöntä työaikaa kehruutoiminnassa menee samaan määrään puuvillaa, sitä suurempi on uusi arvo, joka lisätään puuvillaan, mutta kuta useampia nauloja puuvillaa samassa työajassa kehrätään, sitä suurempi on vanha arvo, joka tuotteessa säilyy.

Olettakaamme päinvastoin, että kehruutyön tuottavaisuus jää muuttumattomaksi, että kehrääjä siis tarvitsee nyt niinkuin aikaisemminkin yhtä paljon aikaa muuttaakseen naulan puuvillaa langaksi. Mutta otaksukaamme itse puuvillan vaihtoarvon muuttuvan, puuvillanaulan hinnan nousevan tahi laskevan kuusinkertaisesti. Molemmissa tapauksissa kehrääjä edelleenkin lisää samaan puuvillamäärään saman työajan, siis saman arvon, ja molemmissa tapauksissa hän tuottaa samassa ajassa yhtä paljon lankaa. Kuitenkin on arvo, jonka hän siirtää puuvillasta lankaan, tuotteeseen, toisessa tapauksessa 6 kertaa pienempi, toisessa tapauksessa 6 kertaa suurempi kuin ennen. Samoin käy kun työvälineet kallistuvat tahi halpenevat, mutta suorittavat aina saman tehtävän työprosessissa.

Jos kehräämisen teknilliset edellytykset pysyvät muuttumattomina ja jollei myöskään sen tuotantovälineissä tapahdu arvonmuutosta, niin kuluttaa kehrääjä nyt niinkuin aikaisemminkin samoina työaikoina samat määrät raaka-aineita ja samanarvoisen määrän koneistoa. Arvo, jonka hän tuotteessa säilyttää, on silloin suorassa

suhteessa uuteen arvoon, jonka hän tuotteeseen lisää. Kahdessa viikossa lisää hän kaksi kertaa niin paljon työtä kuin yhdessä, siis kaksi kertaa niin paljon arvoa, ja samalla käyttää hän kaksi kertaa niin paljon ainesta, jolla on kaksi kertaa niin suuri arvo, ja kuluttaa kaksi kertaa niin paljon koneistoa ja säilyttää siis kahden viikon tuotteessa kaksi kertaa niin paljon arvoa kuin yhden viikon tuotteessa. Määrättyjen muuttumattomina pysyvien tuotantoehtojen vallitessa säilyttää työmies sitä enemmän arvoa, kuta enemmän arvoa hän lisää, mutta hän ei säilytä enemmän arvoa sentähden, että hän lisää enemmän arvoa, vaan sentähden, että hän lisää sitä yhtäläisinä pysyvien ja hänen omasta työstään riippumattomien edellytysten vallitessa." ("Pääoma" I osa. siv. 155—158).

"Ainoastaan mikäli tuotantovälineet työprosessien kestäessä vanhojen käyttöarvojensa muodossa kadottavat arvoa, siirtävät ne arvoa tuotteen uuteen muotoon. Sitä suurinta määrää, jonka ne voivat arvostaan työprosessissa menettää, rajoittaa ilmeisesti se alkuperäinen arvonsuuruus, joka niillä oli niiden joutuessa työprosessiin, eli niiden itsensä tuottamiseen vaadittu työaika. Tuotantovälineet eivät siis koskaan voi lisätä enemmän arvoa tuotteeseen kuin niillä on riippumatta siitä työprosessista, jota ne palvelevat. Olipa työaine, kone, tuotantoväline kuinka hyödyllinen tahansa, jos maksaa 150 puntaa, s.o. 500 työpäivää, ei se lisää siihen kokonaistuotteeseen, jonka muodostamista se palvelee, koskaan enempää kuin 150 puntaa. Sen arvoa ei määrää se työprosessi, johon se tuotantovälineenä sisältyy, vaan se työprosessi, josta se itse tulee esiin tuotteena. Työprosessissa on se vain käyttöarvo, hyödyllisillä ominaisuuksilla varustettu olio, eikä se siirtäisi mitään arvoa tuotteeseen, jollei sillä olisi ollut arvoa ennen prosessiin joutumistaan.

Se mikä tuotantovälineistä kulutetaan, on niiden käyttöarvo, jota kuluttamalla työ muodostaa tuotteita. Niiden arvoa ei kuluteta, eikä siis myöskään voida uusintaa. Arvo säilyy, mutta ei sentähden, että se työprosessissa joutuu jonkun käsittelyn alaiseksi, vaan sentähden että käyttöarvo, jossa se alkuaan asuu, tosin katoaa, mutta katoaa ainoastaan toiseen käyttöarvoon. Tuotantovälineiden arvo esiintyy siis jälleen tuotteen arvossa, mutta sitä ei, täsmällisesti sanoen, uusinneta. Se mikä tuotetaan on uusi käyttöarvo, jossa vanha vaihtoarvo jälleen esiintyy." (Pääoma" I osa. siv. 161—162).

Periaatteellisesti toisenlaisena ilmenee työvoiman arvo tuotteen arvossa. Työvoima esittää tuotantoprosessissa *aktiivista* osaa. Tuotantovälineet eivät voi luoda arvoa, mutta työ (liikkeellepantu työvoima) luo uutta arvoa, jolla se korvaa työvoiman arvon, ja vielä lisäksi muodostaa myös lisäarvoa. Työvoiman arvo ei siis siirry, vaan se korvataan uudesti tuotetulla arvolla, se siis tuotetaan uudestaan eli uusinnetaan.

"Toisin on työvoiman, työprosessin subjektiivisen tekijän laita. Samalla kun työ tarkoituksenmukaisen muotonsa kautta siirtää tuotantovälineiden arvon tuotteeseen ja säilyttää tämän arvon, muodostaa jokainen sen liikunnon hetki lisää arvoa, uutta arvoa. Oletakaamme, että tuotantoprosessi katkeaa juuri silloin kun työmies on tuottanut oman työvoimansa arvon vastikkeen, siis esim. 6-tuntisella työllä on lisännyt 3 sh:n arvon. Tämä arvo on se ylijäämä joka tuotantoarvolla on yli sen arvon, mikä johtuu sen tuotantovälineiden

arvosta. Se on ainoa alkuperäinen arvo, joka tässä prosessissa on syntynyt, ainoa tuotteen arvon osa, jonka itse prosessi on tuottanut. Tosin korvaa se ainoastaan sen rahamäärän, jonka kapitalisti työvoimaa ostaessaan on liikkeeseen pannut ja jonka työmies itse on pannut elintarpeisiinsa. Näihin kulutettuihin 3 sh:iin nähden esiintyy uusi 3 sh:n arvo vain uusimisessa, reproduktsioonina. Mutta tämä arvo onkin todella uudistettu, ei ainoastaan näennäisesti niinkuin tuotantovälineiden arvo. Arvon korvaamisen toisella välittää tässä uusi arvonluominen.

Me tiedämme jo kuitenkin, että työprosessi kestää yli sen hetken, jolloin pelkkä työvoiman arvon vastike on saatu uusituksi ja työesineeseen lisätty. Prosessi kestää 6 tunnin asemesta, jotka tähän riittävät, esim. 12 tuntia. Työvoiman toiminnan kautta ei siis ainoastaan uusita sen omaa arvoa, vaan myöskin tuotetaan ylimääräinen arvo. Tämä lisäarvo on se ylijäämä, joka tuotteen arvossa on yli kulutettujen tuotteen muodostajain, s.o. tuotantovälineiden ja työvoiman arvon.

Selittäessämme työprosessin eri tekijäin erilaisia osia tuotteen arvon muodostamisessa, olemme todellisuudessa kuvanneet pääoman eri ainesten tehtävät sen omassa arvonlisäysprosessissa. Tuotteen kokonaisarvon ylijäämä yli sen omien aineksien arvosumman on sama kuin lisääntyneen pääoman ylijäämä yli alkujaan liikkeeseen pannun pääoman arvon. Tuotantovälineet toisella puolen, työvoima toisella, ovat ainoastaan ne eri olomuodot, jotka alkuperäinen pääomaarvo otti rahamuodosta luopuessaan ja muuttuessaan työprosessin tekijöiksi. Siis se pääoman osa, joka muuttuu tuotantovälineiksi, s.o. raaka-aineeksi, apuaineiksi ja työvälineiksi ei muuta tuotantoprosessissa arvonsa suuruutta. Minä sanon sitä sentähden konstantiksi, pysyväksi pääoman osaksi eli lyhemmin **pysyväksi pääomaksi.**

Sitä vastoin pääoman työvoimaan kiinnitetty osa muuttaa tuotantoprosessissa arvoaan. Se uusii oman vastikkeensa ja tuottaa sitä paitsi ylijäämän, lisäarvon, joka taas voi vaihdella, olla suurempi tai pienempi. Tämä osa pääomaa jatkuvasti muuttuu pysyvästä suureesta vaihtelevaksi. Minä sanon sitä sentähden vaihtelevaksi pääoman osaksi, eli lyhyemmin **vaihtuvaksi pääomaksi**[1]). Samat pääoman osat, jotka työprosessin kannalta katsoen jakaantuvat arvonlisäysprosessin kannalta katsoen pysyvään pääomaan ja vaihtelevaan pääomaan".

("Pääoma" I osa, siv. 163—164.)

Pääoman jakautuminen pysyvään ja vaihtuvaan pääomaan, jonka ensimäisenä keksi Marx ja jota porvarilliset taloustieteilijät kiertävät, sisältää paljon aineksia kapitalistisen riiston paljastamista varten: tuotantovälineet esittävät passiivista osaa tuotantoprosessissa, ne eivät luo mitään arvoa eikä siis myöskään lisäarvoa, niiden arvo säilyy sen kautta, että se siirtyy tuotteeseen ainoan aktiivisen tuotannollisen tekijän — työvoiman toiminnan, työn kautta. Vain työ muodostaa pääoman varsinaisen liikkeellepanevan voiman, vain se "elävöittää" tuo-

[1]) "Pääoman" suomenkielisessä painoksessa käytetyn termin vaihteleva pääoma asemasta käytämme termiä vaihtuva pääoma.

tantovälineet, vain se on lisäarvon ainoa lähde. Tämän kapitalistisen tuotantoprosessin, jonka ymmärtäminen on välttämätöntä ymmärtääkseen pääoman jakautumisen pysyvään ja vaihtuvaan, saattoi Marx löytää sentähden, että hän oli paljastanut työn kaksinaisen luonteen. Näimme, että tuotantoprosessissa luo arvoa abstraktinen työ, samalla kun konkreettinen työ siirtää tuotteeseen tuotantovälineiden arvon. Abstraktista ja konkreettista työtä erottamatta olisi ylipäänsä mahdoton ymmärtää tuotantovälineiden ja työvoiman erilaista osuutta kapitalistisessa tuotantoprosessissa.

KONTROLLIKYSYMYKSIÄ.

1. Mistä osista muodostuu tuotteen arvo?
2. Miten tuotantovälineiden osuus eroaa työvoiman osuudesta tuotteen arvon muodostamisessa?
3. Missä ilmenee työn kaksinaisen luonteen vaikutus kapitalistiseen tuotantoprosessiin?
4. Mitä on pysyvä ja mitä vaihtuva pääoma?

IV. Pääoma ja lisäarvo historiallisina kategorioina

Olemme jo edellä osoittaneet, että pääomasuhteen olemuksena on palkkatyön riistäminen. Nyt, tutkittuamme pääoman jakautumista pysyvään ja vaihtuvaan pääomaan, on meillä kaikki tarvittavat edellytykset vastataksemme kysymykseen, mitä se pääoma oikein on?

Jatkuvassa liikunnassaan ottaa pääoma vuorotellen erilaisia muotoja. Ensinnä esiintyy se rahamuodossa, sitten tuotantovälineiden ja työvoiman muodossa, sen jälkeen valmistetun tavaran muodossa ja sitten jälleen rahamuodossa. Emme saa kuitenkaan antaa pääoman erilaisten ilmenemismuotojen pettää itseämme. Meidän on ymmärrettävä kaikkien näiden muotojen yhteinen sisältö. Meidän on määriteltävä pääoman olemus sen erilaisista ilmenemismuodoista riippumatta. Marx asettaa ja ratkaisee tämän kysymyksen seuraavin sanoin (kirjassaan "Palkkatyö ja pääoma". Suom. kommunist. sarjajulkaisu n:o 80, siv. 35—38):

"Pääoman muodostavat kaikenlaatuiset raaka-aineet, työvälineet ja elintarpeet, joita käytetään uusien raaka-aineiden, uusien työvälineiden ja uusien elintarpeiden valmistamiseen. Kaikki nämä sen osat ovat työn luomia, työn tuotteita, **koollekertynyttä työtä.** Koollekertynyt työ, joka käytetään uuden tuotannon välineeksi, on pääoma. Niin sanovat taloustieteilijät.

Mitä on neekeriorja? Mustarotuinen ihminen. Toinen selitys on toisen arvoinen.

Neekeri on neekeri. Määrätyissä olosuhteissa hänestä vasta tulee orja. Puuvillankehruukone on kone, jolla kehrätään puuvillaa. Vain määrätyissä olosuhteissa siitä tulee **pääomaa.** Niiden olosuhteiden ulkopuolella on se yhtä vähän pääomaa, kuin kulta itsessään on **rahaa** tai sokeri samaa kuin sokerinhinta.

Tuotannossa ihmiset eivät vaikuta ainoastaan luontoon, vaan myöskin toisiinsa. He tuottavat vain toimiessaan määrätyllä tavalla yhdessä ja vaihtamalla toimintojaan keskenään. Tuotantoa harjoittaessaan astuvat he määrättyihin yhteyksiin ja suhteisiin toinen toistensa kanssa, ja vain näiden yhteiskunnallisten yhteyksien ja suhteiden sisällä tapahtuu heidän vaikutuksensa luontoon, tapahtuu tuotanto.

Aina riippuen tuotantovälineiden laadusta ovat luonnollisesti erilaiset ne yhteiskunnalliset suhteet, joissa tuottajat ovat toisiinsa, ne ehdot joiden alaisina he vaihtavat toimintojaan ja ottavat osaa tuotannon yhteissuoritukseen. Kun keksittiin uusi sota-ase, ruutikivääri, muuttui välttämättömästi armeijan koko sisäinen järjestys, muuttuivat ne suhteet, joiden sisällä yksilöt voivat muodostaa armeijan ja toimia armeijana, muuttuu myöskin eri armeijojen suhde toisiinsa.

Ne yhteiskunnalliset suhteet, joiden sisällä yksilöt tuottavat, **yhteiskunnalliset tuotantosuhteet siis muuttuvat, muuttuvat samalla kuin aineelliset tuotantovälineet, tuotantovoimat muuttuvat ja kehittyvät. Tuotantosuhteet siis kokonaisuudessaan muodostavat sen, mitä sanotaan yhteiskunnallisiksi suhteiksi, yhteiskunnaksi, ja määrätyllä historiallisella kehitysasteella olevaksi yhteiskunnaksi.** Yhteiskunnaksi, jolla on oma ominainen, sen muista eroittava luonne. **Vanhanajan,** antiikin yhteiskunta, feodaalinen yhteiskunta, **porvarillinen** yhteiskunta ovat sellaisia tuotantosuhteiden kokonaisuuksia, joista jokainen samalla merkitsee erityistä kehitysjaksoa ihmiskunnan historiassa.

Myöskin **pääoma** on yhteiskunnallinen tuotantosuhde. Se on porvarillisen yhteiskunnan **porvarillinen tuotantosuhde.** Eikö elintarpeita, työvälineitä, raaka-aineita, joista pääoma muodostuu, ole tuotettu ja koottu määrättyjen yhteiskunnallisten edellytysten, määrättyjen yhteiskunnallisten olosuhteiden vallitessa? Eikö niitä määrättyjen yhteiskunnallisten olosuhteiden, määrättyjen yhteiskunnallisten edellytysten vallitessa käytetä uuteen tuotantoon? Ja eikö juuri tämä määrätty yhteiskunnallinen luonne tee uutta tuotantoa palvelevia tuotteita **pääomaksi?**

Pääomaan kuuluu siis paitsi elintarpeita, työvälineitä ja raaka-aineita, paitsi aineellisia tuotteita, samoin myöskin **vaihtoarvoja.** Kaikki tuotteet, joista pääoma muodostuu, ovat **tavaroita.** Pääoma ei siis ole ainoastaan aineellisten tuotteiden summa, se on tavaroiden summa, **yhteiskunnallisten suureiden summa.**

Pääoma pysyy samana, vaikka asetamme villan sijaan puuvillaa, viljan sijaan riisiä, rautateiden sijaan höyrylaivoja, sillä edellytyksellä vain, että puuvillalla, riisillä, höyrylaivoilla — pääoman ulkonaisella muodolla — on sama vaihtoarvo, sama hinta kuin villalla, jyvillä, rautateillä, joiden muodossa se ensin esiintyi. Pääoman ulkonainen muoto voi alituisesti muuttua ilman että pääoma pienimmässäkään määrässä muuttuu.

Mutta vaikka jokainen pääoma on joku tavarasumma, s.o. vaihtoarvojen summa, niin ei kumminkaan jokainen tavarasumma, vaihtoarvojen summa ole silti pääomaa.

Jokainen vaihtoarvojen summa on vaihtoarvo. Jokainen eri vaihtoarvo on vaihtoarvojen summa. Esimerkiksi talo, joka on 1000 markan arvoinen, on 1000 markan suuruinen vaihtoarvo. Pala paperia, joka on 1 pennin arvoinen, on 100/100 pennin vaihtoarvon summa. Tuotteet, jotka ovat toisiinsa vaihdettavissa ovat **tavaroita.** Määrätty suhde, jossa ne voi vaihtaa, muodostaa niiden **vaihtoarvon,** tai, rahassa lausuttuna, niiden **hinnan.** Näiden tuotteiden määrä ei voi muuttaa niiden tarkoitusta, jona on olla **tavara** tai **vaihtoarvo,** omata määrätty **hinta.** Olipa puu suuri tai pieni, aina on se puu. Vaihdammepa rautaa luodittain tai sentnerittäin muihin tuotteisiin, muuttaako se sen luonnetta, jona on olla tavara, vaihtoarvo? Riippuen määrästään on se enemmän- tai vähemmänarvoinen tavara, kalliimman- tai halvemmanhintainen.

Miten tulee nyt jostain tavara- tai vaihtoarvomäärästä pääoma?

Siten, että se säilyy itsenäisenä yhteiskunnallisena **mahtina,** s.o. **yhteiskunnan osan** mahtina, ja lisääntyy **välittömään, elävään työvoimaan vaihdon kautta.** Sellaisen luokan olemassaolo, joka ei omista mitään muuta kuin työkyvyn, on pääoman välttämätön edellytys.

Se että koollekertynyt, suoritettu, esineellistynyt työ hallitsee välitöntä, elävää työtä, se tekee koollekertyneen työn pääomaksi.

Pääoma ei ole sitä, että koollekertynyt työ palvelee elävää työtä uuden tuotannon välikappaleena. Se on sitä, että elävä työ palvelee koollekertynyttä työtä sen vaihtoarvon säilyttämisen ja lisäämisen välikappaleena".

Viimeksi esitetyllä ajatuksella on oleellinen merkitys. Tuotantoprosessin objektiivinen perusta on yhteiskunnallisen elämän säilyttäminen, tuottaminen. Mikään yhteiskunta ei voisi pysyä kauan pystyssä tyydyttämättä tavalla tai toisella ainakin joukkojen minimaalisimpia tarpeita. Tämä välttämättömyys pitää paikkansa myöskin kapitalismiin nähden. "Mutta jotta voisi sortaa jotakin luokkaa, täytyy tällä olla turvattuina sellaiset edellytykset, että se niiden puitteissa voi ylläpitää ainakin orjan elämäänsä" — kirjoittaa Marx "Kommunistisessa Manifestissa" ("Kirjan" v. 1927 kustantama suom. painos. siv.50). Kapitalistisen tuotantotavan olemuksena ei kuitenkaan ole yhteiskunnallisen tarpeen tyydyttäminen, vaan lisäarvon tuottaminen, sen perustana on yhteiskunnallisen tuotannon ja yksityisen kapitalistisen omistuksen välinen ristiriita. Kapitalistisen tuotantotavan ristiriitaisuus ei perustu siihen, "että koollekertynyt työ palvelee elävää työtä uuden tuotannon välikappaleena", vaan siihen, "että elävä työ palvelee koollekertynyttä työtä sen vaihtoarvon säilyttämisen ja lisäämisen välikappaleena". Yhteiskunnallisen tuotannon tarpeiden ja sen kapitalistisen muodon välinen ristiriita kärjistyy yhä enemmän, joten se tulee johtamaan kapitalistisen tuotantotavan yleiseen pulaan. Seuraavat "Kommunistisessa Manifestissa" esitetyt lauseet ovat ikäänkuin kirjoitetut pitämällä silmällä kapi-

talismin yleisen pulan nykyistä vaihetta hirvittävine työttömien armeijoineen:

> "Työläisestä tulee köyhimys, ja tämä köyhäläisyys kehittyy vielä nopeammin kuin väestön ja rikkauden määrä. Täten on ilmeistä, että porvaristo on kykenemätön jäämään enään pitemmälti yhteiskunnan hallitsevaksi luokaksi ja pakottamaan luokkansa elämänedellytyksiä yhteiskuntaa määrääväksi laiksi. Se on kykenemätön hallitsemaan, koska se on kykenemätön turvaamaan orjalleen toimeentuloa edes hänen orjuudessaan, koska sen on pakko antaa orjansa vajota sellaiseen asemaan, jossa häntä on pakko elättää, sensijaan että orja sitä itseä elättäisi. Yhteiskunta ei enään voi elää porvariston alaisena, se on: porvariston elämä ei enään sovellu yhteiskunnan edellytyksiin" ("Kirjan" v.1927 kustantama suom.painos. siv.50).

Pääoma ei ole siis vain yhteiskunnallinen suhde, vaan historiallisesti rajoitettu, ohimenevä yhteiskunnallinen suhde, s.o. historiallinen kategoria. Kapitalistinen tuotantotapa ei ole ainoa historian tuntema tuotantotapa, eikä myöskään ainoa historian tuntema riistomuoto. Vanhan ajan orjatalous oli myöskin riistotaloutta, mutta orja ei ollut palkkatyöläinen, sillä hän kuului orjanomistajalle. Riisto oli avointa. Samoin oli asianlaita keskiaikaiseen maaorjatalouteen nähden, jonka vallitessa maaorjatalonpoika suoritti päivätyönsä ja veronsa saamatta siitä mitään palkkaa. Kapitalismin vallitessa hämää riistoa se seikka, että henkilöllisesti työläinen on vapaa ja lain mukaan samanarvoinen kapitalistin kanssa, että hän saa työstään palkan, että hän näennäisesti ei myy työvoimaansa, vaan itse työn.

Kun maaorjatalonpoika työskentelee yli olemassaolonsa ylläpitämiseen välttämättömän työajan suorittaakseen tilanherralle kuuluvat palvelukset ja verot, ei hän tällöin tuota lisäarvoa, sillä ei hänen työvoimallaan, eikä myöskään hänen tuottamillaan tuotteilla ole arvoa (vaihtoarvoa), koska ne eivät ole tavaroita. Myöskään yksinään ilman palkkatyöläisiä työskentelevä pienkäsityöläinen ei tuota lisäarvoa. Vaikkakin hän tuottaa tavaroita, vaikkakin hän tuottaa suuremman arvon kuin on hänen työvoimansa uusintamiseen tarvittavien elintarpeiden arvo ja vaikkapa hän suotuisain olosuhteiden vallitessa saisi realisoiduksi tämän ylijäämän(mikä harvoin tapahtuu) ei tämä ylijäämä kuitenkaan ole lisäarvoa. *Määrällisesti* se saattaa olla lisää arvoa, mutta *taloudellisessa* mielessä se ei ole lisäarvoa, koska sen ottaa haltuunsa käsityöläinen, joka sen itse on tuottanut. Tämä arvoylijäämä ei ilmaise mitään riistosuhdetta, vieraan työn anastamista tai luokkasuhdetta.

Lisäarvo on siis taloudellinen kategoria, joka ilmaisee erikoisen ja nimenomaan kapitalistisen tuotantosuhteen, palkkatyöläisen ja kapitalistin välisen suhteen.

Sitä, että kapitalismi on historiallisesti rajoitettu tuotantotapa, ei osoita vain menneisyys, eikä myöskään vain teoreettisesti paljastettu kapitalismin kehitystendenssi, vaan jo nykyisyys: Sosialistinen rakennustyö Neuvostoliitossa on siitä elävänä esimerkkinä. Ne samat tuotantovälineet, jotka ennen proletaarista vallankumousta olivat pääomaa, eivät nyt enää Neuvostoliitossa ole pääomasuhteiden esineellistymiä eivätkä niin ollen enää ole pääomaa tämän sanan varsinaisessa merkityksessä.[1])

Porvarillinen ajatustapa ei kykene käsittämään tätä pääoman historiallisesti rajoitettua luonnetta. Paitsi sitä, että porvarilliset taloustieteilijät subjektiivisesti pyrkivät todistamaan oikeutetuksi kapitalistisen tuotantotavan, on kuten jo ensimäisessä teemassa osoitimme, heidän ajattelutapansa yhteiskunnallisten suhteiden ulkonaisen ilmenemismuodon kahlitsema. Tavarataloudessa ovat yhteiskunnalliset tuotantosuhteet esineiden suhteiden välittämiä (tavaravaihto). Porvarillisessa yhteiskunnassa on meillä "henkilöiden esineelliset suhteet ja esineiden yhteiskunnalliset suhteet" (Marx), jonka takia siellä vallitsee tavarafetishismi. Yhteiskunnalliset suhteet ilmenevät siellä esineellisessä muodossa. Arvo, joka on yhteiskunnallinen suhde, näyttää tavaran *luonnolliselta* ominaisuudelta, ja sellaiseksi sen porvarilliset taloustieteilijät käsittävätkin. Porvarillinen taloustiede on kykenemätön — muutenhan se ei olisikaan *porvarillista* taloustiedettä — tunkeutumaan syvemmälle tuohon ilmenemismuotoon, se on kykenemätön paljastamaan esineellisessä ilmenemismuodossa piiloutuvan yhteiskunnallisen suhteen *olemusta.*

Juuri tästä syystä porvarillinen taloustiede ei voi irrottautua pääoman esineellisestä ilmenemismuodosta. Pääoma ei ole suorastaan yhteiskunnallinen suhde, se on esineellistynyt yhteiskunnallinen suhde, se esiintyy rahan, tuotantovälineiden ja elintarpeiden muodossa. Näitä pääoman ulkonaisia ilmenemismuotoja pitää porvarillinen taloustiede pääoman olemuksena. Tämän kautta häviää pääoman yhteiskunnallinen ja historiallinen luonne: tämän käsityksen mukaan pääoma ei ole palkkatyön riiston kautta lisääntyvä arvo, vaan se on pelkkiä tuotantovälineitä, jotka palvelevat jatkuvaa tuotantoa! Teknillinen momentti asetetaan yhteiskunnallisen momentin sijalle, porvarilliselle tuotantotavalle ominaisen luonnepiirteen

[1]) Seuraavassa osassa tulemme seikkaperäisemmin puhumaan tuotantosuhteista Neuvostoliiton sosialistisissa laitoksissa, sen jälkeen kun olemme kuvanneet kapitalistisissa tuotantolaitoksissa vallitsevia suhteita. Samalla arvostelemme sosialidemokraattisia käsityksiä "talousdemokratiasta" kapitalismin vallitessa.

sijalle astuu teknillinen tuotantoprosessi, joka on yhteinen kaikille yhteiskuntajärjestelmille. Pääoma muutetaan siis epähistorialliseksi, ikuiseksi kategoriaksi.

> "Ensimäisessä kivessä, — kirjoitti englantilainen taloustieteilijä R. Torrens v. 1836, — jonka villi heittää takaa ajamaansa petoa kohti, ensimäisessä kepissä, johon hän tarttuu vetääkseen alas hedelmän, johon ei ylety käsillään, näemme, että kappale omaksutaan, jotta saataisiin toinen, ja löydämme siten —. pääoman alkuperän".

Tämä lausunto, jonka Marx esittää lainauksena "Pääomassa" (I nide, suom. painos. siv. 141 alaviitassa), on esimerkki siitä, kuinka pääoman fetishiluonne (henkilöiden esineelliset suhteet), kuinka yhteiskunnallisen suhteen nurinkurinen ilmenemismuoto luo nurinkurisen, fetishistisen käsityksen pääoman olemuksesta.

Tämä fetishisoitu pääomakäsite on vallitsevana porvarillisessa poliittisessa taloustieteessä, millaisia eri vivahteita sillä sitten lieneekään.

Sangen laajalle on siinä levinnyt myöskin pääoman yksityistaloudellinen ja kansantaloudellis-teknillinen käsite. Tämän erotuksen, joka on vain pääomafetishismin hienompi muoto, tekee myöskin jo aikaisemmin mainitsemamme Nölting, joka kirjoittaa kirjassaan näin:

> "Pääoma kansantaloudellisessa mielessä ei Oppenheimerin erään lausunnon mukaan ole mitään muuta kuin talousyhteiskunnassa oleva tuotannollinen tai toiminnallinen hyödyke. Tuli jo viitatuksi siihen, että absoluuttisesti pääomaa vailla olevaa tuotantoa ei voida olettaa edes inhimillisen talouden alussa olleen... Jo alkeellisinkin metsästysmuoto edellyttää määrättyjä teknillisiä apuvälineitä, joiden avulla ihminen pyrkii varmentamaan, täydentämään ja rikastuttamaan työnsä tuloksia. Olla työtä helpottavina apuvälineinä — se on pääoman tarkoitus ja tehtävä kansantaloudellisessa mielessä. Sen alkumuotona on alkeellinen työkalu, jolla villi-ihminen lähtee hankkimaan ja muokkaamaan luonnonaineita."

Tässä tulee siis pääomasta niin sanottuna "kansantaloudellisena pääomana" historiasta riippumaton kategoria, aivan samoin kuin Torrensilla. Samalla luodaan teoreettinen pohja talousdemokratialle, jotta voitaisiin puolustaa työväenluokan kustannuksella tapahtuvaa pääoman muodostamista edistävää sosialidemokratian politiikkaa.

KONTROLLIKYSYMYKSIÄ:

1. Mitä on pääoma?
2. Minkä takia pääoma on historiallinen kategoria?
3. Mitä on pääoman fetishiluonne ja missä yhteydessä se on tavarafetishismin kanssa?

V. Lisäarvon suhdeluku ja riiston suhdeluku

Jo edellä käyneestä esityksestä tiedämme, että kapitalistinen tuotantoprosessi on lisäarvon tuotantoprosessi. Kapitalisti ostaa työvoiman ja tuotantovälineet, muuttaa siis rahansa pääoman aineksiksi: vaihtuvaksi ja pysyväksi pääomaksi. Pysyvän pääoman arvo ei lisäänny tuotantoprosessissa, työläisen konkreettinen työ sen vain siirtää uuteen tuotteeseen. *Lisäarvon ainoa lähde on vaihtuva pääoma* eli työvoimaksi muutettu pääomanosa: työläinen näet lisää tuotantovälineisiin *uutta arvoa*, hän tuottaa suuremman arvon kuin on hänen työvoimansa arvo. Tämä erotus muodostaa lisäarvon.

Lisäarvon tuotanto, palkkatyöläisen riistäminen on pääoman sisältö, sen olemus. Kun kapitalistisen tuotantoprosessin tarkoitusperänä on pääoman arvon lisääminen, s.o. kapitalistin ennakkoon sijoittaman arvon suurentaminen vieraan työn anastamisen kautta, niin kapitalistille ei tietenkään ole samantekevää, kuinka suuri ennakkoon sijoitetun pääoman lisääntyminen on. Pääoman olemukseen kuuluu mahdollisimman runsaan ja nopean arvonlisäyksen takaa-ajo. Eikä ainoastaan mieskohtainen pyrkimys, vaan myöskin kilpailun pakko ajaa jokaisen kapitalistin tavottelemaan mahdollisimman suurta voittoa. Jokainen kapitalisti menettelee siten kuin hänen pääomansa arvonlisäystarpeet vaativat. Tämä seikka pätee senvuoksi aivan kuin luonnonlaki koko kapitalistiluokan suhteen.

Mutta koska voiton ainoa lähde on työläisen työ, niin on selvää, että voiton *kohottaminen* on saavutettavissa ainoastaan työläisen lisätyn riistämisen kautta. On olemassa kaksi menettelytapaa, joilla voidaan työläisestä pusertaa enemmän lisäarvoa: *ehdottoman lisäarvon tuotanto ja suhteellisen lisäarvon tuotanto*. Mutta ennenkuin käymme näitä metoodeja tutkimaan pitää meidän tietää, kuinka voidaan mitata työläisen *riiston aste*.

Kun kapitalistit tahtovat määrätä pääomansa tuottoisuuden käyttävät he mittana voittoprosenttia. Mutta tämä mitta ei ilmaise todellista riiston astetta, päinvastoin se hämää, peittää riiston. Kapitalistit mittaavat pääomansa tuottoisuuden siten, että vertaavat saamansa voiton summaa pääomansa summaan, jakavat voittosumman pääomasummalla. Jos esim. 100.000 markan pääoma antaa voittoa 10.000 markkaa, niin voittonormi on 10 %. Kun asia näin esitetään, jää voiton todellinen lähde näkymättömäksi; voitto suhtautetaan *koko-*

naispääomaan, riippumatta siitä kuinka pääoma jakautuu pysyvään ja vaihtuvaan osaansa. Jokaista 100 markkaa kohden tulee esimerkissämme 10 markan voitto. Tyyten toiseksi muuttuu asia, kun suhtautamme lisäarvon sen todelliseen lähteeseen, vaihtuvaan pääomaan. Jos kokonaispääoma, 100.000 markkaa, jakautuu niin, että siitä on 90.000 markkaa pysyvää ja 10,000 markkaa vaihtuvaa pääomaa, ja voitto on 10,000 markkaa[1]), niin voiton suhde vaihtuvaan pääomaan=1:1 eli 100 %. Tätä lisäarvon kokonaismäärän suhdetta vaihtuvaan pääomaan nimittää Marx *lisäarvon suhdeluvuksi*. Jos merkitsemme lisäarvon määrän kirjaimella l, vaihtuvan pääoman kirjaimella V ja pysyvän pääoman kirjaimella P, niin kaava l:V ilmaisee lisäarvon suhdeluvun. Selvä asia, että lisäarvon suhdeluku on suurempi kuin voiton suhdeluku (voittoprosentti), sillä edellinen kuvastaa lisäarvon suhteen vain yhteen pääoman *osaan*, $(\frac{l}{V})$, kun sitävastoin voiton suhdeluku ilmaisee lisäarvon suhteen *kokonaispääomaan* $(\frac{l}{P+V})$. Mutta voiton suhdeluku ylipäänsä hämää työläisen riistämisen, lisäarvo näyttää siinä kokonaispääoman tuotteelta. Siis vain lisäarvon suhdeluku esittää, missä suhteessa se minkä kapitalisti saa työläiseltä ilman mitään vasta-arvoa — lisäarvo (l) — on siihen minkä hän on työläiselle välittömästi maksanut — työvoiman arvoon, — jonka luovuttamisen kapitalisti on kyllä työläiselle korvannut työpalkan (V) muodossa.

Lisäarvon suhdeluvun molemmat tekijät — l ja V — edustavat esineellistynyttä, kokoonjuoksettunutta työtä, siis arvosuureita. Mutta niiden välinen suhde, lisäarvon suhdeluku, osoittaa myöskin sen, kuinka työläisen elävä työ jakautuu työhön, joka tuottaa työvoiman arvon, ja työhön joka luo lisäarvon. Sitä työpäivän osaa, jonka kuluessa uusinnetaan työvoiman arvo, nimittää Marx *välttämättömäksi työajaksi*, ja sitä työtä, mikä tämän työajan kuluessa luovutetaan, *välttämättömäksi työksi*.

Samalla osoittaa Marx tämän välttämättömyyden kaksinaisen merkityksen. Ensiksikin se on

> "työmiehelle välttämätön sentähden, että se on riippumaton hänen työnsä yhteiskunnallisesta muodosta" ("Pääoma", s. 170).

---

[1]) Todellisuudessa ei työläisen tuottama lisäarvo jää kokonaan sen kapitalistin käsiin, jonka laitoksessa työläinen työtä tekee. Lisäarvo jakautuu eri kapitalistien kesken erikoisten lakien mukaisesti, joita tulemme myöhemmin käsittelemään. Osa lisäarvosta joutuu kauppavoittona kauppakapitalistien käsiin, osa maakorkona maanomistajille. Mutta me jätämme tämän kysymyksen vielä toistaiseksi sivuun ja katselemme aluksi lisäarvoa riippumatta sen muodoista, oletamme siis, että koko lisäarvo jää teollisuuskapitalisteille.

Se merkitsee, että olipa tuotannon yhteiskunnallinen järjestys mikä tahansa, aina täytyy tuottajan luovuttaa määrätty aika työvoimansa uusintamiseen. Toiseksi on se

> "välttämätön pääomalle ja sen maailmalle sentähden, että työmiehen alituinen olemassaolo on sen perusta" (Sama).

Sitten luonnehtii Marx työpäivän jälellejääpää osaa:

> "Työprosessin toinen jakso, jonka työmies raataa yli välttämättömän työn rajojen, vaatii häneltä kyllä työtä, työvoiman käyttämistä, mutta se ei muodosta hänelle mitään arvoa. Se synnyttää lisäarvon, joka kapitalistille hymyilee tyhjästä luodun koko viehättäväisyydellä. Tätä työpäivän osaa nimitän minä **lisätyöajaksi** ja siinä käytettyä työtä **lisätyöksi**" (Sama).

Koska työvoiman arvon eli vaihtuvan pääoman uusintaa välttämätön työ, kun taas lisäarvon uusintaa lisätyö, niin on selviö, että lisäarvon suhde vaihtuvaan pääomaan on sama kuin lisätyön suhde välttämättömään työhön. Esimerkki: jos päivittäisen työvoiman arvo on 5 markkaa ja päivittäinen lisäarvo on 10 markkaa ja työpäivä 9 tuntia, niin työläinen uusintaa siis jo ⅓ työpäivästä (3 tunnissa) työvoimansa arvon, ja ⅔ työpäivästä (6 tunnin ajan) tuottaa hän lisäarvoa. Välttämätön työaika on tässä tapauksessa 3 tuntia, lisätyöaika 6 tuntia. 6 suhde 3:een on sama kuin 10 suhde 5:een, eli 2 suhde 1 eli 200 %.

> "Lisäarvon suhdeluku ilmaisee siis tarkalleen pääoman harjoittaman työvoiman, eli kapitalistin harjoittaman työmiehen riistämisen astemäärää". ("Pääoma" I, s. 171.)

Muistutamme vielä kerran, että Marx tarkastelee lisäarvoa riippumatta sen eri muodoista (voitto, korko, maakorko). Niinkuin edellä jo osoitimme, asettaa Marx tällä tavoin työläisen periaatteellisesti riistäjiensä koko ryhmän kanssa vastakkain, sillä olipa riistäjäluokkain eri osien tulojen muoto mikä tahansa, kaikki ne ammentavat tulonsa samasta lähteestä, nimittäin lisäarvosta. Lisäarvon suhdeluku osoittaa työväen riistämisen todellisen asteen, s.o. työläisen luoman *koko* lisäarvon suhteen työvoiman arvoon — samantekevää millaisiin erikoisiin muotoihin tämä lisäarvo myöhemmin jakautuu. Eli toisin sanoin: työväen *koko* lisätyön suhteen välttämättömään työhön — samantekevää mitkä kaikki loisluokat ja -ryhmät tämän lisätyön nojalla elävät. Lisäarvon suhdeluvussa kuvastuu siis koko riistäjäluokan suhde työväenluokkaan.

Nyt tiedämme, kuinka ilmaistaan riiston aste, ja se tekee *lisäarvon suurentamismetoodien,* riiston kiristämismetoodien ymmärtämisen helpommaksi. Jotta murtoluku 1/V suurenisi, täytyy 1 suurentaa taikka V pienentää. Niinpä voidaan viimeisessä esimerkissämme (jossa välttämätön työaika oli 3 tuntia

ja lisätyöaika 6 tuntia) tätä suhdetta suurentaa sillä tavalla, että jätetään välttämätön työaika muuttumattomaksi ja pitennetään työpäivä 10 tuntiseksi. Silloin tulee riiston asteeksi 7:3 eli 233⅓ % entisten 200 % asemesta. Taikka jätetään työpäivän pituus muuttumattomaksi ja lyhennetään välttämätön työaika 2 tunniksi. Silloin saadaan riistämisasteeksi 350 %.

KONTROLLIKYSYMYKSET:

1. Mitä on lisäarvon suhdeluku?
2. Mitä on välttämätön työ? Ja mitä on lisätyö?
3. Mitä on riiston aste ja miksi se on aina sama kuin lisäarvon suhdeluku?
4. Mitä on voiton suhdeluku ja kuinka se hämää riistosuhteen?
5. Tehtävä: 10.000 markan pääoma jakautuu siten, että 8.000 markkaa on pysyvää pääomaa ja 2.000 markkaa on vaihtuvaa pääomaa; lisäarvon suhdeluku on 150 %; työpäivä 10 tuntinen. — Mikä on lisäarvon kokonaismäärä? Mikä on tällöin voiton suhdeluku? Kuinka paljon aikaa tarvitaan välttämättömään työhön ja kuinka paljon lisätyöhön?

VI. Ehdoton lisäarvo

1. Ehdottoman lisäarvon käsite

Edellistä riiston kiristämismetoodia sanoo Marx ehdottoman lisäarvon tuotannoksi, jälkimäistä suhteellisen lisäarvon tuotannoksi:

> "Työpäivän pitentämisellä tuotettua lisäarvoa nimitän minä **absoluuttiseksi** (ehdottomaksi) **lisäarvoksi**; sitä lisäarvoa taas, joka johtuu välttämättömän työajan lyhentämisestä ja sitä vastaavasta muutoksesta työpäivän molempien osien suuruussuhteessa — **suhteelliseksi lisäarvoksi**" (S. 267).

Suhteellisen lisäarvon käsitteellä on Marxilla kaksinainen merkitys. Määrätyssä mielessä on ehdotonta lisäarvoa kaikki lisäarvo, mikäli sen muodostamiseen tarvitaan työpäivän pitentäminen yli välttämättömän työn. Se on ehdoton siinä mielessä, että ilman sitä on kapitalismi ylipäänsä mahdoton.

> "Jos työläinen tarvitsee kaiken aikansa tuottaakseen omaan ja perheensä ylläpitoon välttämättömät elintarpeet, niin ei hänelle jää mitään aikaa tehdäkseen ilmaista työtä muille ihmisille. Ilman määrättyä työn tuotantoastetta ei työläinen voi saada käytettäväkseen sellaista aikaa, ilman sellaista liika-aikaa ei voi olla mitään lisätyötä eikä siis mitään kapitalisteja, mutta ei myöskään mitään orjien omistajia, ei läänitysparooneja, sanalla sanoen ei mitään suuromistajaluokkaa" ("Pääoma" I, s. 452).
>
> "Kun työpäivää pitennetään yli sen ajankohdan, jolloin työläinen on tuottanut vain vastikkeen työvoimansa arvolle, ja kun pääoma anastaa haltuunsa tämän lisätyön — silloin tuotetaan absoluuttista (ehdotonta) lisäarvoa. ... Absoluuttisen lisäarvon tuotanto on kapitalistisen järjestelmän yleisenä perustana" (s. 450).

Pääoma ei ole luonut työpäivän jakoa välttämättömään työaikaan ja lisätyöaikaan, se on ollut olemassa jo aikaisemmin. Mutta kapitalismissa tulee lisätyöstä lisäarvoa luova työ. Ja jo saamansa työn tuottavaisuustason perustalla pyrkii pääoma tyydyttämään arvonlisäystarpeitaan myöskin työpäivän pelkän pitentämisen kautta. Tässä ei siis enää ole kysymys työpäivän pitentämisestä yli välttämättömän työajan, vaan lisätyön *suurentamisesta* pitentämällä työpäivää yli sen aikaisempien rajojen. Tämä on ehdottoman lisäarvon tuotantoa toisessa merkityksessään: kapitalistisen riiston *kiristämisen* metoodina.

Tämä metoodi oli vallitsevana kapitalismin kehityksen ensi vaiheissa, jolloin kapitalismi ei vielä ollut täydelleen uusiksi muovannut alistamiaan tuotantometoodeja; mutta väärä olisi olettamus, että ehdottoman lisäarvon tuotanto ei ole näytellyt mitään osaa kapitalismin myöhemmässä kehityskulussa. Jokainen työläinen tietää vallan hyvin, että työpäivän pitentäminen on vielä nytkin kapitalistisen järkiperäistyttämisen tärkeimpiä kohtia. Niinkuin vielä tulemme osoittamaan, on ehdottoman lisäarvon tuotanto kapitalismin seuralaisena koko sen kehitystaipaleella.

2. Työpäivän rajat

Pääoma pyrkii mahdollisimman paljon pitentämään työpäivää. Mutta mitkä ovat tämän pitentämisen rajat, mitkä ovat ylipäänsä työpäivän rajat ja mitkä seikat sen määräävät?

> "Kapitalisti on ostanut työvoiman sen päiväarvosta. Hänelle kuuluu työvoiman käyttöarvo yhden päivän kuluessa. Hän on siis saanut oikeuden teettää työmiehellä työtä itselleen yhden päivän ajan. Mutta mitä on työpäivä? Joka tapauksessa vähemmän kuin luonnollinen elinpäivä. Kuinka paljon? Kapitalistilla on oma mielipiteensä tästä ultima Thule'sta[1]), työpäivän välttämättömästä rajoituksesta. Kapitalistina on hän vain pääomaa ihmismuodossa. Hänen sielunsa on pääomasielu. Mutta pääomalla on yksi ainoa elämänpyrkimys, pyrkimys lisätä arvoaan, luoda lisäarvoa, imeä pysyvällä osallaan, tuotantovälineillä, mahdollisimman suuri määrä lisätyötä puoleensa. Pääoma on kuollutta työtä, joka vain verenimijän, vampyyrin tavoin pitää itseään elossa imemällä itseensä elävää työtä, ja elää sitä enemmän, kuta enemmän itseensä imee. Aika, jonka työmies työskentelee, on aika jonka kuluessa kapitalisti kuluttaa häneltä ostamansa työvoiman. Jos työmies kuluttaa käytettävissä olevan aikansa itseään varten, niin varastaa hän kapitalistilta.
>
> "Kapitalisti vetoaa siis tavaravaihdon lakiin. Samoin kuin muutkin ostajat koettaa hän saada mahdollisimman suuren hyödyn tavaransa käyttöarvosta. Mutta äkkiä kuuluu työmiehen ääni, joka tuotantoprosessin kuohunnassa oli vaiennut:

[1]) Islannin vanha nimi, Islannin jota pidettiin asutun maailman loppuna; siis ultima Thule=äärimäinen raja.

"Tavara, jonka minä olen myynyt sinulle, eroaa muusta tavararajusta sen kautta, että sen käyttö luo arvoa ja suurempaa arvoa kuin mitä se itse maksaa. Se oli syy miksi sinä sen ostit. Se mikä sinun tahollasi näyttää pääoman arvonlisäykseltä, on minun taholtani työvoiman liikakäyttöä. Sinä ja minä tunnemme tavaramarkkinoilla vain yhden lain, tavaravaihdon lain. Ja tavaran kuluttaminen ei ole myyjän asia, joka sen luovuttaa, vaan ostajan asia, joka sen itselleen hankkii. Sinun asianasi on siis minun päivittäisen työvoimani käyttö. Mutta sen päivittäisen myyntihinnan avulla minun täytyy joka päivä voida uudistaa ja sitten uudelleen voida myydä se. Lukuunottamatta luonnollista kulumista iän mukana jms., täytyy minun kyetä huomenna työskentelemään voimiltani, terveydeltäni ja reippaudeltani samassa normaalitilassa kuin tänäänkin. Sinä saarnaat minulle alati "säästäväisyyden" ja "pidättyväisyyden" evankeliumia. No hyvä! Minä tahdon järkevänä, säästäväisenä isäntänä hoitaa ainoata omaisuuttani, työvoimaani ja pidättyä kaikesta sen järjettömästä tuhlaamisesta. Minä tahdon kunakin päivänä käyttää sitä, muuttaa sitä liikkeeksi, työksi ainoastaan niin paljon kuin sen normaalikestävyyteen ja terveeseen kehitykseen soveltuu. Rajattomasti työpäivää pitentämällä voit sinä käyttää suuremman määrän minun työvoimaani kuin mitä minä voin kolmena päivänä korvata. Minkä sinä siten voitat työssä, menetän minä työn perusolemuksessa (substanssissa). Minun työvoimani käyttäminen ja ryöstäminen ovat kaksi aivan eri asiaa. Jos se keskimääräinen aika, minkä tavallinen työmies järkevällä työvauhdilla voi elää, on 30 vuotta, on minun työvoimani arvo, jonka sinä kunakin päivänä minulle maksat, 1/365×30 eli 1/10.950 sen kokonaisarvosta. Mutta jos sinä kulutat sen 10 vuodessa, niin maksat sinä minulle joka päivä 1/10.950 sen kokonaisarvosta 1/3.650 asemesta, siis ainoastaan 1/3 sen päiväarvosta, ja varastat minulta siten 2/3 tavarani arvosta. Sinä maksat minulle yksipäiväisestä työvoimasta, mutta kulutat kolmipäiväisen. Se on vastoin meidän sopimustamme ja tavaravaihdon lakia. Minä vaadin sentähden normaalipituista työpäivää ja vaadin sitä vetoamatta sinun sydämeesi, sillä raha-asioissa ei tunteellisuus tule kysymykseen. Sinä saatat olla mallikelpoinen kansalainen, ehkäpä eläinsuojelusyhdistyksen jäsen ja sitäpaitsi voit käydä hurskaasta miehestä, mutta sillä oliolla, jolla sinä minua kohtaan esiinnyt, ei ole sydäntä rinnassa. Mikä siellä näyttää tykyttävän, on minun oman sydämeni lyöntiä. Minä vaadin normaalityöpäivää sen tähden, että minä vaadin tavarani arvon samoin kuin jokainen muukin myyjä.

"Näemme siis, että jollemme ota lukuun hyvin venyviä rajoja, ei itse tavaravaihdon luonnosta johdu mitään rajoja työpäivälle eikä siis lisätyölle. Kapitalisti pitää kiinni ostajan-oikeudestaan koettaessaan tehdä työpäivän niin pitkäksi kuin mahdollista ja jos suinkin yhdestä päivästä kaksi. Toiselta puolen sisältää myydyn tavaran erikoinen luonne rajan, jonka yli ostaja sen kuluttamisessa ei voi mennä, ja työmies pitää kiinni oikeudestaan myyjänä koettaessaan rajoittaa työpäivän määrättyyn normaalipituuteen. Tässä on siis ristiriita (lakien välillä), oikeus oikeutta vastassa, ja molemmissa on yhtälailla tavaravaihdon lain sinetti. Yhtäläisten oikeuksien välillä ratkaisee voima. Ja niin esiintyy kapitalistisen tuotannon historiassa työpäivän määrääminen taisteluna työpäivän rajoista — taisteluna yleiskapitalistin, s.o. kapitalistiluokan, ja yleistyömiehen eli työväenluokan välillä." ("Pääoma" I, s. 184—187.)

3. Taistelu työpäivän pituudesta

Mitkä työpäivän rajat kulloinkin ovat, sen ratkaisee luokkataistelu. Työpäivän lyhentäminen laeilla 14—16 tunnista 10—12 tuntiin 19. vuosisadan kuluessa ei suinkaan ollut vapaaehtoinen teko porvarillisen valtion puolelta, se oli työväenluokan taistelun tulos.

> "Normaalityöpäivän aikaansaaminen on siis kapitalistiluokan ja työväenluokan välisen enemmän tai vähemmän salatun pitkällisen kansalaissodan tulos" ("Pääoma" I, s. 251).

Aivan samoin pakotti proletariaatin kumousliikkeen voimakas nousu useimmissa Euroopan maissa ottamaan käytäntöön 8 tunnin työpäivän. Kun sitten kumousaalto laski ja pääoma alotti hyökkäyksensä työväenluokkaa vastaan pitennettiin työpäivää jälleen ja 8 tunnin työpäivä tosiasiallisesti kumottiin.

Vuonna 1930 oli teollisuustyöläisten työviikko 45——60 tuntinen, maatyöväen työviikko 60—70 tuntinen. Saksassa, jossa v. 1923 jälkeen työpäivä on useilla teollisuusaloilla pitennetty 10-tuntiseksi, ovat kapitalistit nyt jälleen hyökkäämässä työajan kimppuun, ja sosialifasistit ottavat siihen toimeliaasti osaa ja tukevat sitä.

Työväen koko historiallista taistelua työpäivän lyhentämisen puolesta ei kylläkään saa pitää työväenluokan tietoisena hyökkäyksenä kapitalisteja vastaan. Se on pikemminkin ollut proletariaatin itsepuolustusta fyysillisen nääntymisen vaaraa vastaan kapitalismin kehittyessä tavattomiin kohotetun *työn voimaperäisyyden* seurauksena. Koneiden kehitys ja siihen yhtynyt työn voimaperäistyminen pakotti työläiset taistelemaan työpäivän rajoittamisen puolesta, sillä muuten uhkasi tuho. Mutta tuloksena jokaisesta työpäivän lyhentämisestä oli työn yhä suurempi voimaperäistyminen. Ja kun kumouksellinen proletariaatti nyt kumouksellisen ammatillisen oppositsion johdolla esittää vaatimuksen seitsentuntisesta työpäivästä, niin on siihen pakottanut työn voimaperäisyyden tavaton kohoaminen järkiperäistyttämisen seuralaisena. 7 tunnin työpäivän käytäntöön ottaminen on nyt pakottava elämänvälttämättömyys.

Se mitä Marx kirjoitti kahden tai kolmen proletaarisen elinpäivän käyttämisestä yhden työpäivän kuluessa, se pätee myöskin työn voimaperäisyyden (intensiivisyyden) suhteen, eikä ainoastaan työpäivän pituuden suhteen. Jos työn voimaperäisyys kaksinkertaistuu ja työpäivän pituus pysyy muuttumattomana, niin työläinen luovuttaa nyt saman ajan kuluessa kaksi kertaa enemmän energiaa. Tällä on sama merkitys kuin työpäivän pitentämisellä kaksinkertaiseksi säilyttämällä voimape-

räisyyden entisellään. Työn voimaperäisyyden kaksinkertaistuttaminen merkitsee siis sitä, että työläinen luovuttaa nyt yhden päivän kuluessa saman määrän työvoimaa kuin aikaisemmin kahden päivän kuluessa. Kun työvoiman kulutus kohoaa määrättyjen rajojen yli ei sitä voi korvata minkäänlainen palkan korotus. Selvää on, että työläinen ei voi tällaisissa oloissa täydellisesti palauttaa takaisin työvoimaansa, vaan kuluttaa osan "peruspääomastaan", haaskaa elinvoimiensa varastoa ja siten lyhentää elinikäänsä.

> "Pääoma ei kysy työvoiman elämänpituutta. Sitä liikuttaa yksinomaan se suurin määrä työvoimaa, mikä yhden päivän kuluessa voidaan saada irti. Se saavuttaa tämän päämäärän lyhentämällä työvoiman elinikään, samoin kuin maanviljelijä saa maantuoton lisääntymään riistämällä maasta sen hedelmällisyyden. Kapitalistinen tuotanto aiheuttaa itse työvoiman ennenaikaisen uupumisen ja kuoleentumisen. Se pitentää työmiehen tuotantoaikaa määrätyn ajanjakson kuluessa lyhentämällä hänen elinaikaansa." ("Pääoma" I, s.217.)

Yleensä tunnettu tosiasia on, että lyhentynyt on työläisten keskimääräinen työkykyinen elinaika kaikissa kapitalistisissa maissa sodan jälkeen. Ja työn voimaperäisyyttä yhä kohotetaan samalla kun työpäivää pitennetään ja palkkoja poljetaan alas. Taistelu 7 tunnin työpäivän puolesta on sendähden taistelua työväenluokan elämän puolesta, taistelua fyysillistä ryöstämistä ja raunioittamista vastaan.

Sosialidemokraattinen ammatillinen byrokratia yrittää verhota työväenluokan pettämistaktiikkaansa m.m. lauseparsilla työpäivän lyhentämisestä alle 8 tunnin. Aktiivinen apu, jota sosialidemokraatit ovat porvaristolle antaneet lailla säädetyn työpäivän pitentämisessä, sosialifasistien petos Berliinin metallityöläisten asiassa, jotka taistelivat 7 tunnin työpäivän puolesta, ja loputon ketju muita samanlaisia tosiasioita paljastavat paraiten sosialifasismin fraseologian. Lukijan mieltä kiinnittää varmaan seuraava seikka:

Yhä terävämmäksi käyneen pulan seurauksena on ollut sekä työttömien että vajaita viikkoja työskenteleväin määrän lisääntyminen. Eräälle työväen osalle lyhenee työpäivä, mutta samalla pienenee myös työpalkka, ja se tietää työläisille uusia kärsimyksiä. Tämän riiston kiristämisen, joka kytkeytyy yhteen työttömyyden kanssa ja johtuu siitä, tämän tahtoo saksalainen sosialifasisti Franz Hering ottaa perustaksi taistelussa työttömyyttä vastaan. Aikakauslehdessä "Die Arbeit" (1930, N:o 4) hän kirjoittaa:

> "Ainoastaan toisten, työntuottavaisuutta kohottavien toimenpiteiden yhteydessä on mahdollinen taistelu työttömyyttä vastaan työajan lyhentämisen kautta".

Seuraavassa teemassa osoitamme, että tämä tie ei suinkaan vie työttömyyden supistumiseen, vaan päinvastoin sen lisääntymiseen. Tässä askarruttaa meitä nyt asian toinen puoli. Muutoin kuin sillä ehdolla, että *ensin* kohoaa työn voimaperäisyys, muutoin ei sosialifasistinen ammatillinen byrokratia voi edes kuvitella työajan lyhentämistä, jota se joukkoja pettääkseen lupailee, ei siis edes näennäistä työajan lyhentämistä. Kun he pelkäävät muutoin joutuvansa herrainsa epäsuosioon, niin esittävät he sellaista työajan lyhentämistä, joka merkitsee työväenluokan aseman yhä suurempaa kurjistumista. Sosialidemokraatit ovat tosiaan "hyvin" tutkineet Marxin kuvailemaa ja analysoimaa ehdottoman lisäarvon tuotannon metoodia, tutkineet sitä kyetäkseen auttamaan kapitalisteja tämän metoodin toteuttamisessa raaimmassa ja ruokottomimmassa muodossa.

KONTROLLIKYSYMYKSET:

1. Mitä on ehdoton lisäarvo? Selitä ehdottoman lisäarvon kaksinainen merkitys.
2. Minkä takia itse tavaravaihdon luonnosta ei johdu mitään rajoja työpäivälle?
3. Mitkä seikat määräävät työpäivän normaalipituuden?
4. Minkätähden työn voimaperäistymisen seurauksena on välttämätön työpäivän lyhentäminen?
5. Missä ilmenee sosialidemokratian työväelle vihamielinen asenne kysymyksessä työpäivän lyhentämisestä?

VII. Suhteellinen lisäarvo

1. Suhteellisen lisäarvon tuotanto

Kilpailu pakottaa kapitalistit mahdollisimman paljon halventamaan laitoksissaan valmistettavia tavaroita, jouduttamaan tuotantoprosessia, pitentämään työpäivää, voimaperäistyttämään työläisten työtä, ottamaan käytäntöön teknillisiä uudistuksia jne. Kun työväenluokka on pitkällä ja sitkeällä taistelulla saanut useissa kapitalistisissa maissa työpäivän lyhennetyksi, niin on tämä lyhentäminen taikka se seikka että kapitalisteille on käynyt mahdottomaksi työpäivän pitentäminen, ollut pääasiallisena kannustimena siihen, että kapitalistit ovat pyrkineet kohottamaan työn tuotantovoimaa ja sillä tavalla pitentämään lisätyöaikaa vaikka työpäivä on jäänyt ennalleen taikka lyhentynytkin.

Olettakaamme, että viiva a b'b c esittää 12 tuntista työpäivää, ja osa a—b (10 tuntia) muodostaa välttämättömän työajan ja viiva b—c (2 tuntia) lisätyöajan. Jos nyt ei voida pitentää enää lisätyöaikaa esim. 12:sta 13:een tuntiin, niin on

selvää, että sitä voidaan pitentää myöskin lyhentämällä *välttämätöntä työaikaa* esim. 9 tuntiin (a—b'), sillä siten tulee lisätyöajaksi b'—c 3 tuntia.

Välttämätön työaika on riippuvainen työvoiman arvonsuuruudesta, s.o. työläisen elämänvälineiden tuotantoon yhteiskunnallisesti välttämättömästä työajasta. Jos näiden elämänvälineiden arvo alenee, niin alenee myöskin työvoiman arvo ja lyhenee siis myöskin työpäivän välttämätön osa, jonka kuluessa työläinen uusintaa työvoimansa arvon. Niinkuin jo tiedämme, nimittää Marx tällaista lisäarvon suurentamismetoodia työpäivän välttämättömän osan lyhentämisen kautta *suhteellisen lisäarvon tuotannoksi.*

Luonnollisesti voitaisiin lisäarvoa kohottaa myöskin yksinkertaisesti polkemalla työpalkat työvoiman arvon alapuolelle. Mutta tässä tapauksessa ei voi olla puhe siitä:

> "Huolimatta siitä tärkeästä osasta, jota tämä menettely työpalkan todellisessa liikunnassa näyttelee, ei se tässä tule kysymykseen, kun olemme olettaneet, että tavarat, siis myöskin työvoima, ostetaan ja myydään täydestä arvostaan. Kun tämä kerran edellytetään, ei työvoiman tuottamiseen eli sen arvon uusintamiseen välttämätön työaika voi vähetä, kun työmiehen palkka alenee hänen työvoimansa arvon alapuolelle, vaan ainoastaan jos itse tämä arvo alenee." ("Pääoma" I, s. 266.)
>
> "Alentaakseen työvoiman arvoa täytyy tuotantovoiman nousun tapahtua sellaisten teollisuushaarojen alalla, joiden tuotteet määräävät työvoiman arvon, jotka siis kuuluvat tavallisten elintarpeiden piiriin tahi voivat niitä korvata. Mutta tavaran arvoa ei määrää ainoastaan sen työn paljous, joka antaa sille viimeisen muodon, vaan yhtä hyvin myöskin sen tuotantovälineihin sisältyvä työmäärä. Esim. saappaan arvoa ei määrää ainoastaan suutarin työ, vaan myöskin nahkan, pien, rihman j.n.e. arvo. Tuotantovoiman kohoaminen ja sitä vastaava tavaroiden halpeneminen teollisuudenhaaroissa, jotka tuottavat pysyvän pääoman aineelliset alkeet, työvälineet ja työaineet välttämättömien elintarpeiden synnyttämiseksi, alentavat siis niinikään työvoiman arvoa. Sitä vastoin jättää tuotantovoiman kohoaminen niissä tuotannonhaaroissa, jotka eivät tuota välttämättömiä elintarpeita eivätkä tuotantovälineitä niiden valmistamiseksi, työvoiman arvon koskematta.
>
> **"Halventunut tavara alentaa luonnollisesti työvoiman arvoa ainoastaan suhteessa, jossa se sisältyy työvoiman uudistamiseen.** Esim. paidat ovat välttämätön elintarve, mutta vain yksi monista. Niiden halpeneminen vähentää työmiehen menoja vain paitoihin nähden. Välttämättömien elintarpeiden kokonaissumma on kuitenkin kokoonpantu vain eri tavaroista, vain eri teollisuuksien tuotteista, ja jokaisen sellaisen tavaran arvo on aina osana työvoiman arvosta. Tämä arvo vähenee sen uusintamiseen välttämättömän työajan mukana, jonka kokonaislyhennys on yhtä kuin sen lyhennysten summa noissa kaikissa eri tuotannonhaaroissa." ("Pääoma" I, s. 267—268.)

Selvä asia, että kapitalistit eivät aseta välittömästi tehtäväkseen työläisen elintarpeiden halventamista. Jokaisen kapi-

talistin ainoana päämääränä on mahdollisimman korkean voiton saavuttaminen. Voittoa voidaan kohottaa pienentämällä tuotantokustannuksia, ja niiden joukossa ottavat työvoimakustannukset hyvin tärkeän sijan. Työläisten elintarpeiden halventaminen työvoiman arvon pienentämistarkoituksessa ei ole kapitalistin tietoisen teon tulos, vaan se on tulos kapitalistien erillisistä ponnistuksista heidän pyrkiessään pienentämään *omien* tavarainsa tuotantokustannuksia.

Tutkimme tätä hieman tarkemmin.

"Jos työtunti esiintyy 6 pensen eli ½ shillingin kultamäärässä, tuotetaan kaksitoistatuntisessa työpäivässä 6 shillingin arvo. Oletamme, että määrätyllä työn tuotantovoimalla valmistetaan 12 kappaletta tavaraa näissä 12 työtunnissa. Joka kappaleeseen kulutettujen tuotantovälineiden, raaka-aineiden jne. arvo olkoon 6 penseä. Näillä ehdoilla maksaa kukin tavara 1 shillingin, nimittäin 6 penseä tuotantovälineiden arvoa ja 6 penseä niiden jalostamisessa lisättyä uutta arvoa. Otaksukaamme nyt, että jonkun kapitalistin onnistuu lisätä työn tuotantovoima kaksinkertaiseksi ja siis tuottaa tämänlaista tavaraa 12-tuntisessa työpäivässä 24 kappaletta 12:n asemesta. Kun tuotantovälineiden arvo pysyy muuttumattomana, laskee kunkin tavaran arvo nyt 9 penseksi, nimittäin 6 penseä tuotantovälineiden arvosta ja 3 penseä viimeisen työn kautta lisätystä uudesta arvosta. Huolimatta kaksinkertaiseksi tulleesta tuotantovoimasta synnyttää työpäivä nyt niinkuin aikaisemminkin ainoastaan 6 shillingin uuden arvon, joka kuitenkin nyt jakautuu 2 kertaa niin suurelle määrälle tuotteita. Jokaista yksityistä tuotetta kohti tulee siis nyt vain 1/24 kokonaisarvosta 1/12:n asemesta, 3 penseä 6 pensen asemesta, eli, mikä on sama asia, tuotantovälineisiin lisätään niitä muutettaessa tuotteiksi, laskettuna joka kappaleelta, nyt vain puoli tuntia entisen kokonaisen tunnin asemesta. Tämän tavaran yksilöllinen arvo on nyt alempi kuin sen yhteiskunnallinen arvo, s.o. se maksaa vähemmän työaikaa kuin samojen tavaroiden enemmistö, joka on tuotettu yhteiskunnallisilla keskimääräisillä ehdoilla. Kappale maksaa keskimäärin 1 shillingin eli esittää 2 tuntia yhteiskunnallista työtä; muuttuneella tuotantotavalla valmistettuna maksaa se vain 9 penseä eli sisältää vain 1½ työtuntia.

Mutta tavaran todellinen arvo ei ole sen yksilöllinen, vaan sen yhteiskunnallinen arvo, s.o. sitä ei mitata sillä työajalla, jonka se yksityistapauksessa todella tuottajalle maksaa, vaan sen tuottamiseen yhteiskunnallisesti vaaditulla työajalla. Jos siis kapitalisti, joka käyttää uutta menettelytapaa, myy tavaransa sen yhteiskunnallisesta arvosta 1 shillingistä, niin myy hän sen 3 penseä yli sen yksilöllisen arvon ja saa siten **ylimääräisen lisäarvon** 3 penseä. Mutta toiselta puolen esiintyy hänelle nyt 12-tuntinen työpäivä 24 tavarakappaleena 12:n aikaisemman sijasta. Saadakseen siis myydyksi yhden työpäivän tuotteet tarvitsee hän kaksinkertaisen menekin eli kaksi kertaa niin suuret markkinat. Jos olosuhteet muutoin pysyvät samoina, valtaavat hänen tavaransa suuremman menekin vain sen kautta että niiden hinnat halvennetaan. Hän myy ne senvuoksi yli niiden yksilöllisen, mutta **alle** niiden yhteiskunnallisen arvon, esim. 10 pensestä kappaleen. Siten kiskoo hän jokai-

sesta yksityisestä kappaleesta yhä vielä 1 pensen ylimääräisen lisävoiton. Tämä lisäarvon kohoaminen tapahtuu hänelle, kuulukoopa hänen tavaransa välttämättömien elintarpeiden piiriin tahi ei, ja siis huolimatta siitä, sisältyykö se määräävänä tekijänä työvoiman yleiseen arvoon. Huolimatta viimeksimainitusta seikasta on siis jokaisella yksityisellä kapitalistilla syytä halventaa tavaraansa työn tuotantovoimaa kohottamalla." (Pääoma,I, s. 260—270.)

Siinäkin tapauksessa, että kysymyksessä oleva tavara ei kuulukaan työläisen elämisen välineisiin, on työn tuottavaisuuden kohoamisesta seurauksena *välttämättömän työajan lyhentyminen* ja lisätyöajan pitentyminen. Olettakaamme, että Marxin ottamassa esimerkissä välttämätön työaika on 10 tuntia, lisätyöaika 2 tuntia ja työpalkka 5 shillinkiä (1 tunti yhteiskunnallisesti välttämätöntä työaikaa = ½ shillinkiä). Otetamme yksinkertaisuuden vuoksi, että kapitalistimme myy tavaransa niiden yhteiskunnallisesta arvosta, s.o. 1 shillingistä kappaleen. Kaikkien 24 tavarakappaleen yhteiskunnallinen arvo on 24 shillinkiä. Näistä 24 shillingistä on tuotantovälineistä siirtynyttä arvoa 12 shillinkiä, ja lisääntynyttä uutta arvoa 12 shillinkiä, mikä jakautuu: 5 shillinkiä työvoiman arvo ja 7 shillinkiä lisäarvo.

Olettamuksemme mukaan on siis yhdessä tuotantolaitoksessa työn tuottavaisuus kohonnut kaksinkertaiseksi. Työn tuottavaisuus tässä tuotantolaitoksessa eroaa siis työn tuottavaisuudesta saman tuotantoalan muissa laitoksissa. Saman alan toisten laitoksien työläinen luo 12-tuntisen työpäivän kuluessa 12-tuntisen arvon, 6 shillinkiä. Mutta tämän tuotantolaitoksen työläinen luo samoin 12-tuntisen työpäivän kuluessa 24-tuntisen arvon 12 shillinkiä. Hän siis uusintaa työvoimansa arvon, joka on 10 tuntia yhteiskunnallisesti välttämätöntä työtä eli 5 shillinkiä, jo 5 tunnin kuluessa, eikä tarvitse siihen enää 10 tuntia. Mutta hän saa edelleenkin työpalkkaa 5 shillinkiä ja ostaa näillä 5 shillingillä elintarpeita saman määrän kuin ennenkin. Tosiasiallisesti on välttämätön työ, jossa hän tämän arvon tuottaa, vähentynyt 5 tunniksi, ja siis lisätyön aika, jonka kuluessa hän tuottaa lisäarvoa, on pitentynyt 2 tunnista 7 tunniksi.

Selvä asia että tämä tila ei voi kestää kovin kauan jollei kapitalistien keskinäistä kilpailua rajoittamassa ole monopooli[1]). Esittämämme kapitalisti ei myy tavaroitaan 12 pensellä kappale, vaan ehkäpä 10 pensellä, jotta saisi menekin kasvaneelle tavaramäärälleen. (Tässä tapauksessa myydään työläisen päi-

[1]) Myöhemmin osoitamme, millä tavalla ylimääräinen lisäarvo maataloudessa tulee yksityisen maanomistusmonopoolin kautta kiinnitetyksi ja muuttuu maakoroksi, sekä millä tavalla monopolistisen kapitalismin alla monopoolihinnat vievät monopolistisen ylivoiton muodostumiseen.

vätuote 20 shillingillä = 12 shillinkiä tuotantovälineistä plus 8 shillinkiä vasta luotua uutta arvoa. Tämä uusi arvo jakautuu: 5 sh. työpalkkaan ja 3 sh lisäarvoa. Tätä vastaavasti on välttämätön työaika 7½ tuntia ja lisätyöaika 4½ tuntia, sillä työläinen on tuottanut 1 shillingin uuden arvon 1½ tunnissa). Jos kapitalisti myy tavaransa 10 pensestä kappaleen, myy hän ne kalliimmalla kuin niiden yksilöllinen arvo on, mutta halvemmalla kuin niiden yhteiskunnallinen arvo. Siten pakottaa hän myöskin kilpailijansa kohottamaan työn tuottavaisuutta laitoksissaan taikka tunkee ne pois tieltään vallaten niiden paikan. Mutta tässä tapauksessa vähenee ero työn tuottavaisuudessa tuossa yhdessä laitoksessa ja kaikissa muissa laitoksissa sekä häviää lopuksi kokonaan. Keskimäärää suuremman lisäarvon lähde poistuu. Seurauksena työn tuottavaisuuden kohoamisesta jonkun teollisuusalan kaikissa laitoksissa tapahtuu tämän *teollisuusalan tuotteiden arvon yleinen alentuminen.*

Mutta työn tuottavaisuuden kohoaminen ei milloinkaan käy tasaisesti. Sitä eteenpäin ajavana voimana on kilpailu, tuottavaisuuden kohoaminen alkaa jossakin laitoksessa ja siten syntyy ero tuotteen yksilöllisen arvon ja sen yhteiskunnallisen arvon välille. Kilpailun vaikutuksesta tämä ero pienenee ja tasottuu, mutta syntyy aina yhä uudelleen. Sillä vaikka joku tuotannon parannus ulotettaisiinkin jonkun tuotantoalan kaikkiin laitoksiin, niin jo huomenna saatetaan jossain laitoksessa, tehtaassa ottaa käytäntöön uusi teknillinen parannus, joka taas synnyttää eron tämän tehtaan tuotteen yksilöllisen arvon ja saman tuotteen yhteiskunnallisen arvon välille.

Se että kapitalistit aina pyrkivät saamaan keskimääräistä korkeamman lisäarvon, se on siis yhteiskunnallisen työn tuottavaisuuden kohoamisen käyttövoima. Tuloksena siitä on työläisen elinvälineiden arvon aleneminen, siis myöskin työvoiman arvon aleneminen ja lisätyön yleinen kohoaminen sen kautta, että osa välttämättömästä työstä muuttuu lisätyöksi.

> "Kun yksityinen kapitalisti työn tuotantovoiman kohottamisella esim. halventaa paitoja, ei hänen mielessään suinkaan tarvitse välttämättä olla tarkoitus vastaavassa määrässä alentaa työvoiman arvoa ja siis välttämätöntä työaikaa, mutta ainoastaan mikäli hän lopulta puolestaan myötävaikuttaa tähän tulokseen, myötävaikuttaa hän lisäarvon yleisen suhdeluvun korotuksen. Pääoman yleiset ja välttämättömät pyrkimykset ovat eroitettava niiden ilmenemismuodoista." (s. 268.)

Yleinen ja kiertämätön tendenssi on tässä yhteiskunnallisen työn tuotantovoiman kohoaminen ja tällä perustalla työvoiman arvon aleneminen ja lisäarvonkasvu. Mutta tämä tendenssi ilmenee kapitalistien kilpataistelun muodossa, jotka,

tässä taistelussa voittaakseen, pyrkivät alentamaan tuotteensa arvoa.

2. Suhteellisen lisäarvon tuotanto ja työläisten aseman huonontaminen.

Olisi virheellistä kuvitella tuotantovoimien kehitysprosessia kapitalismin aikana rauhallisesti etenevänä prosessina, joka johtaa työehtojen helpottumisen ja työväenluokan aseman paranemiseen. Tekniikan kohoaminen sinänsä luo tosin *"mahdollisuuden"* työehtojen valtavaan helpottamiseen, työpäivän lyhentämiseen jne. Porvarillisen taloustutkijan S. Falknerin laskelmien mukaan voitaisiin tekniikan ollessa amerikkalaisella tasolla suorittaa koko nykyinen maailman tuotanto *kaksituntisena työpäivänä*. Mutta kapitalismin vallitessa ei tuottavaisuutta kohoteta tarkoituksella tyydyttää yhteiskunnan enemmistön tarpeita niin paljon kuin mahdollista, vaan tarkotuksella suurentaa liikevoittoa, lisätä riistoa.

> "Siitä johtuu se taloudellinen paradoksi (mielettömyys), että mahtavin väline työajan lyhentämiseksi (Marx puhuu koneesta) muuttuu pettämättömimmäksi keinoksi muuttaa työläisen ja hänen perheensä koko elämä pääoman käytettävissä olevaksi työajaksi sen arvon lisäämistä varten, 'Jos' uneksi Aristoteles, muinaisajan suurin ajattelija, jos jokainen työkalu voisi tehdä tehtävänsä käskystä tai myöskin itse arvaten... jos samalla tapaa sukkulat itsestään kutoisivat, niin ei tarvitsisi työnjohtaja apulaisia eikä herrat orjia'." ("Pääoma").

Itse tuottavaisuus, joka on aina *työn tuotantovoimaa*, näyttää *pääoman* tuotantovoimalta. Pientuotantoon verraten on kapitalistinen tuotanto tavattoman paljon tuottavampaa. Mutta se on tulos siitä tosiasiasta, että *työläiset* tekevät kapitalistisessa laitoksessa työtä yhtenäisen kollektiivisen tuotantokoneiston jäseninä. Työnjako työläisten kesken, alkaen kapitalistisen tuotannon ensimäisistä asteista aina nykyaikaiseen telaketjuun (konveieriin) asti, se merkitsee näiden kaikkien työläisten muodostaman kollektiivin *yhteiskunnallisen työn tuottavaisuuden* kasvua.

> Mutta "riippumattomina henkilöinä ovat työläiset yksilöitä, jotka joutuvat suhteeseen samaan pääomaan, mutta elvät toinen toisiinsa. Heidän yhteistoimintansa alkaa vasta työprosessissa, mutta työprosessissa ovat he lakanneet kuulumasta itselleen. Siihen astuessaan ovat he liittyneet pääomaan. Yhteistoiminnassa olevina, työtätekevän elimistön jäseninä, ovat he itse vain pääoman erikoinen olintapa. Tuotantovoima, jonka työläinen yhteiskunnallisena työläisenä kehittää itsestään, on siis pääoman tuotantovoimaa. Työn yhteiskunnallinen tuotantovoima kehittyy ilmeisesti niin pian kuin työmiehet ovat joutuneet määrättyjen ehtojen alaisiksi, ja näiden ehtojen alaisiksi asettaa heidät pääoma. Koska työn yhteiskunnallinen tuotantovoima ei maksa mitään pääomalle, ja koska toiselta puo-

len työmies ei sitä synnytä ennen kuin itse hänen työnsä kuuluu pääomalle, esiintyy se tuotantovoimana, joka pääomalla on luonnostaan, sen sisäisenä tuotantovoimana." (Pääoma. I. s. 284).

Eikä tämä ole tuotantovoimien pelkkä nurinkurinen ilmenemismuoto, tässä tulee myös ilmi se tosiasia, että pääoma hallitsee yhteiskunnallisen työn tuotantovoimaa, että yhteiskunnallinen työ on *pääoman komennon alla*:

"Kapitalisti ei ole kapitalisti sentähden että hän on teollisuuslaitoksen johtaja, vaan hänestä tulee teollisuuden käskijä sentähden, että hän on kapitalisti" (s. 283—284).

Tätä komentajan osaa yhteiskunnallisessa tuotannossa, osaa joka on ollut historiallisesti väistämätön ja välttämätön, voi pääoma näytellä sen nojalla että se riistää työväenluokkaa:

"Jos siis kapitalistinen tuotantotapa toiselta puolen esiintyy historiallisena välttämättömyytenä, jotta työprosessi muuttuisi yhteiskunnalliseksi prosessiksi, niin esiintyy toiselta puolen tämä työprosessin yhteiskunnallinen muoto pääoman käyttämänä menettelytapana riistää mainittua työprosessia suuremmalla voitolla lisäämällä sen tuotantovoimaa" (s. 286)

Mitä enemmän pääoma voittoa kohottaessaan kehittää yhteiskunnallisen työn tuotantovoimaa, sitä enemmän kiristyy työväenluokan orjuus, sitä enemmän typistyy työläisen merkitys pelkäksi koneen lisäkkeeksi ja sitä enemmän kasvaa työväenluokan hätä ja kurjuus.

Marx on "Pääoman" ensi osassa (luku 13) antanut tähän saakka voittamattoman kuvauksen *koneteollisuuden vaikutuksesta työläiseen*. Porvaristo ja nykyinen sosialidemokratia yrittävät kaikin mahdollisin tavoin todistella, että Marxin tutkiman kapitalismin ja nykyisen kapitalismin välillä on muka iso ero, muka se ero, että nyt ei enää käytetä noita aikaisempia raakoja riistomenetelmiä, että nykyinen kapitalismi on muka kulttuurisempaa kapitalismia. Ja enemmänkin, sosialifasismi väittää, että nykyään on työläisen asema kapitalistisessa laitoksessa muka perinpohjin muuttunut, että nyt muka olemme tehdasdemokratian aikakaudessa, jossa työläinen ei enää olekaan orjan asemassa, vaan saa yhä suuremman sananvallan kapitalistisen tuotantolaitoksen asioissa (äänestysoikeus tehtaan asioissa, tehdasneuvostot jne[1])). Sosialifasismi pitää kapitalismia jo sellaisena tuotantotapana, jonka tarkoitusperänä ei enää olekaan voitto, vaan joukkojen tarpeiden tyydyttäminen.

Luokaamme senvuoksi aivan lyhyt katsaus Marxin tärkeim-

[1]) Niinpä sanotaan Saksan Yleisen Amm. Keskusjärjestön v. 1922 julkaisemassa "Kansantaloudellisia esitelmiä": **"Tänä päivänä emme yleensä enää voi puhua työläisen riistämisestä kapitalistinsa puolelta**, yhtä vähän kuin voimme puhua työläisen riistämisestä kunnan, valtion taikka kulutusosuuskunnan puolelta" (17).

piin lausuntoihin, joissa hän luonnehtii suhteellisen lisäarvon tuotannon menetelmiä, ja asettakaamme tässä myös kysymys, onko nykyinen kapitalismi tuonut mitään oleellisia muutoksia työläisen asemaan kapitalistisessa tuotantolaitoksessa.

a) Naisten ja lasten työ

Tarkastellessaan koneellisen tuotannon lähimpiä vaikutuksia työläiseen tutkii Marx ensinnä sitä, kuinka pääoma ottaa riistettäväkseen uutta työvoimaa, ensi sijassa *naisten ja lasten työvoimaa.*

> "Mikäli koneet tekevät lihasvoiman tarpeettomaksi tulee niistä keinoja sellaisten työläisten käyttämiseen, joilla ei ole lihasvoimaa tahi joiden ruumiinkehitys on keskeneräinen, mutta jäsenten notkeus sitä suurempi. Naisten ja lasten työ oli senvuoksi koneiden kapitalistisen käytön ensi sana! Tämä työn ja työläisten mahtava korvaaja muuttui siten heti keinoksi lisätä palkkatyöläisten lukua kokoomalla työläisperheen kaikki jäsenet sukupolvesta ja iästä huolimatta pääoman välittömän herruuden alle." (S. 339.)

Kun kapitalistinen tuotanto hajottaa työläisperheen, alentaa se samalla työvoiman arvoa. Perheenpään työvoiman arvoon eivät sitten enää sisällykään perheen ylläpitokustannukset.

> "Työvoiman arvoa ei määrännyt ainoastaan yksityisen täysikasvuisen työläisen ylläpitoon, vaan työläisperheen ylläpitoon tarvittava työaika. Heittäessään työläisperheen kaikki jäsenet työmarkkinoille jakaa koneisto miehen työvoiman arvon hänen koko perheensä kesken. Se alentaa siis hänen työvoimansa arvoa. Esim. 4 työvoimaan jakautuvan perheen ostaminen maksaa ehkä enemmän kuin ennen perheen pään työvoiman ostaminen, mutta sitä vastoin saadaan nyt 4 työpäivää yhden sijasta, ja niiden hinta halpenee samassa suhteessa kuin neljän lisätyö on suurempi yhden lisätyötä. Neljän täytyy nyt tuottaa pääomalle ei ainoastaan työtä, vaan lisätyötä, jotta perhe eläisi. Niin enentävät koneet alusta alkaen sekä inhimillistä käyttöainesta, joka on pääoman ominaisin riistämisalue, että samalla myöskin sen riistämisastetta." (S. 340.)

Naisten ja lasten työssä saa pääoma ihmisaineksen, jota voi riistää paljon lujemmin, ja samalla keinon, jolla voi puristaa miesten työtä:

> "Lisäämällä enimmäkseen lapsia ja naisia yhdistettyyn työväestöön murtaa konejärjestelmä viimeinkin sen vastarinnan, jota miespuolinen työläinen manufaktuurissa vielä teki pääoman itsevaltiudelle" (s. 347).

Nyt on järkiperäistyttäminen suuresti laajentanut *ammattiopittoman työn* käytön alaa. Nyt vedetään tuotantoon entistä enemmän naisia ja lapsia ja korvataan niillä miehen työ. Järkiperäistyttäminen tunkee nopeasti ulos tuotannosta ammattitaitoiset työläiset ja asettaa näiden tilalle ammattiopittomia tai puoliksi ammattioppisia työläisiä. Niinpä esim. Fordin laitoksissa Yhdysvalloissa tarvitsee 43 % kaikista työläisistä vain yhden päivän opetuksen, 36 % 1—8 päivän opetuksen, 6 % 1—2

viikon opetuksen, 14 % yhdestä kuukaudesta vuoteen asti ja vain 1 % enemmän kuin vuoden opetuksen.

Työprosessin uskomaton yksinkertaistuminen pitkälle ulotetun mekanisoinnin kautta ja tuotantoprosessin järkiperäistyttämisen kautta tekee mahdolliseksi raajarikkoisten, henkisesti kyvyttömien, jopa heikkomielisten idioottienkin käyttämisen työssä. Yhdysvalloissa on oikein erikoisia asioimistoja, jotka välittävät tällaista työvoimaa, n.k. tieteellinen psykotekniikka propagoi henkisesti kehittymättömien ihmisten käyttämistä teollisuudessa oikein laajassa mitassa, sillä tämä väki tyytyy alhaiseen työpalkkaan, on järjestymätöntä eikä kapinoi barbaaristakaan riistämistä vastaan. Amerikalainen porvarillinen kirjailija Arthur Pound kuvaa kirjassaan "The iron man in the industry" teollisuutta Detroitissa ja sanoo m.m.:

> "Arvokkain ihminen sellaisessa verstaassa, jossa on automaattikoneet, on ihminen, jolla ei ole omia käsityksiä, ja ylipäänsä ihminen, jonka henkinen kehitys on keskitason alapuolella".

Fordin menetelmien yleistyminen Europassa, menetelmien joita sosialidemokratia ylistää pelastuskeinoksi siitä umpikujasta, johon kapitalismi on ajautunut, vie tietenkin samoihin seurauksiin kuin Amerikassakin — lähinnä siihen että työprosessiin vedetään sellaista työvoimaa, minkä kapitalistit värväävät työväenluokan arimpien ja takapajuisimpien kerroksien keskuudesta.

b) Työpäivän pitentäminen

Toinen tuotantovoimien kapitalistista kehitystä luonnehtiva seikka on *työpäivän pitentäminen*:

> "Kun koneisto on mahtavin keino työn tuottavaisuuden kohottamiseksi, s.o. tavaran tuottamiseen tarpeellisen työajan lyhentämiseksi, tulee se pääoman kannattajana lähinnä sen välittömästi valtaamissa teollisuuden haaroissa mahtavaksi keinoksi pitentää työpäivää yli kaikkien luonnollisten rajojen" (s. 347).

Tämä pyrkimys johtuu siitä, että koneet eivät kulu ainoastaan käytettäessä, vaan myöskin seisoessaan (luonnonvoimien hävittävä vaikutus: ruostuminen jne). Koneiden kuluminen niiden tuottavassa käytössä korvataan valmistettujen tavaroiden hinnan kautta, mutta niiden seisoessa tapahtuvaa kulumista ei korvaa mikään. Sentähden pyrkii jokainen kapitalisti supistamaan koneiden seisonnan mahdollisimman vähään. Mutta sitäkin tärkeämpi tekijä on niinkutsuttu koneiden moraalinen kuoleminen, vaara että koneet menettävät arvonsa kun keksitään parempia koneita. Sekin pakottaa kapitalistit vähentämään koneiden seisonta-ajan minimiin. Edelleen, kone korvaa osan työvoimasta ja siten vähentää sitä työläismäärää, minkä määrätyn suuruinen pääoma käyttää.

"...juuri tämä ristiriita puolestaan vie pääoman, sen itsensä olematta siitä tietoinen, työpäivän mitä tavattomimpaan pitkittämiseen, jotta sekä suhteellisen että absoluuttisen lisätyön eneneminen tasottaisi riistettyjen työläisten suhteellisessa lukumäärässä tapahtuneen vähentymisen" (Pääoma, I, s. 352).

Tämän ilmiön havaitsemme paitsi kapitalismin kehityksen varhaisemmassa vaiheessa, myöskin nykyaikana, ja paitsi siirtomaissa, myöskin ns. "edistyneissä" kapitalistisissa maissa. Muistutamme tässä siitä, mitä jo edellä olemme puhuneet työpäivän pitentämisestä sodan jälkeen. Muistutamme siitä hullusta kampailusta, jota porvaristo nyt sosialidemokraattien tukemana Saksassa käy työpäivän pitentämisen puolesta.

Ainoastaan porvariston vannoutuneet lakeijat voivat puhua järkiperäistyttämisestä pelkkänä teknillisenä edistysaskeleena. Todellisuudessa sisältyvät järkiperäistyttämiseen *kaikki* ne menetelmät, joilla voitto saadaan kohoamaan. Kapitalistin kannalta katsoen on järkiperäinen jokainen toimenpide, joka vain lisää yrityksen kannattavaisuutta. Jos työpäivän pitentäminen lisää voittoa on se järkiperäinen toimenpide ja on yksi järkiperäistyttämisen muoto. Yleensä tunnettu tosiasia on kuinka esim. Saksassa on valtavaa osaa näytellyt *työpäivän pitentäminen järkiperäistyttämisen aikana.* Yleensä tunnettua on myöskin se, kuinka sosialidemokratia vaati työväenluokkaa uhrautumaan järkiperäistyttämisen nimessä, koska muka sen kautta työväenluokan asema jyrkästi paranee.

Tässäkään suhteessa meillä ei siis ole mitään oleellista eroa vanhan kapitalismin ja nykyisen kapitalismin välillä, ja kaikki se, mitä Marx on kirjoittanut, pätee vielä tänäkin päivänä, mutta eritoten seuraava:

"Työn säästäminen työn tuotantovoiman kehittämisen kautta ei siis kapitalistisessa tuotannossa suinkaan tarkoita työpäivän lyhentämistä. Se tarkoittaa vain määrätyn tavarapaljouden tuottamiseen välttämättömän työajan lyhentämistä. Se että työmies työnsä tuotantovoiman kohoamisen johdosta tuottaa tunnissa esim. 10 kertaa enemmän tavaraa kuin aikaisemmin, siis tarvitsee jokaista tavarakappaletta varten 10 kertaa vähemmän työaikaa, ei ensinkään estä teettämästä hänellä työtä nyt niinkuin ennenkin 12 tuntia ja tuottamasta näinä 12 tuntina 1.200 kappaletta entisten 120 asemesta. Voidaanpa hänen työpäiväänsä samalla pitentääkin ,niin että hän nyt tuottaa 14 tunnissa 1.400 kappaletta jne. Sellaisten kansantaloustieteilijäin kuin Ure'n, Culloch'in, Senior'in ja heidän kaltaistensa teoksista saa lukea yhdeltä sivulta, että työmies on kiitollisuuden velassa pääomalle tuotantovoimien kehittämisestä, koska se lyhentää välttämätöntä työaikaa, ja seuraavalta sivulta, että hänen on osotettava tätä kiitollisuuttaan tekemällä työtä tulevaisuudessa 15 tuntia 10 sijasta. Työn tuotantovoiman kehitys kapitalistisessa tuotannossa tarkoittaa lyhentää sitä työpäivän osaa, jona työmiehen täytyy työskennellä itseään varten, jotta juuri sen kautta

pitenisi työpäivän toinen osa, jona hän voi työskennellä ilmaiseksi kapitalistille." (Pääoma, I, ss. 272—273.)

Juuri sosialifasismi on "auttanut" proletariaattia lausumaan kiitoksensa kapitalisteille työn tuottavaisuuden kohottamisesta siten, että työpäivää on pitennetty, mikä onkin järkiperäistyttämisen tärkeimpiä kohtia. Nykyaikainen MacCulloch sosialifasisti Franz Heringin hahmossa kirjoittaa Saksan Yleisen Ammatillisen Keskusjärjestön äänenkannattajassa kirjaimellisesti näin:

> "Aivan viime aikoihin asti on Saksan työväki aina puolustanut järkiperäistyttämistä. Päinvastoin kuin Englannin työväki on saksalainen työläinen oppinut marxismin koulussa, että jokainen teknillinen edistysaskel vaatii aluksi uhreja ennenkuin se voi tuottaa jotain parannusta yleisiin työehtoihin. Saksan kapitalisteilla olisi kaikki syyt kiittääkseen nyt sitä paljon haukuttua marxismia siitä, että se on tehnyt heille mahdolliseksi, ilman sanottavaa vastarintaa työväen puolelta, järkiperäistyttämisen toteuttamisen, joka on heittänyt sadat tuhannet työläiset kadulle."

Miten täydelleen tämä nykyinen kapitalismi muistuttaakaan sitä vanhaa kapitalismia! Paitsi sitä, että meillä nyt tässä "kulttuurisessa", "demokraattisessa" kapitalismissa on ehdottoman lisäarvon tuotanto suhteellisen lisäarvon tuotannon seuralaisena, on meillä myöskin nykyaikaiset MacCulloch'it, joilla on samanlaiset pyrkimykset kuin 19:nnen vuosisadan MacCulloch'eilla, mutta esittävät ne paljon röyhkeämmin ja kyynillisemmin kuin nämä.

c) Työn voimaperäisyys ja tuottavaisuus.

Marxin antama analyysi siitä, kuinka kapitalismin vallitessa yhteiskunnallisen työn kasvava tuotantovoima vaikuttaa työväen asemaan, saa entistä varmemman vahvistuksen työn voimaperäisyyteen nähden kapitalismin nykyisen järkiperäistyttämisen tosiasiain kautta.

Työn voimaperäisyydellä tarkoitetaan työn tiiviyden astetta määrätyssä aikayksikössä. Se energiamäärä, minkä työläinen voimaperäisesti työtä tehdessään luovuttaa yhden tunnin kuluesssa, on yhtä suuri kuin se energiamäärä, minkä hän vähemmän voimaperäisesti työtä tehdessään luovuttaa 1½, 2 jne tunnin kuluessa. Työn voimaperäisyys pitää tarkoin erottaa työn tuottavaisuudesta. Tavallisessa kielenkäytössä tätä erotusta ei tehdä. Jos työläinen tuottaa entisten 10 tavarakappaleen asemesta nyt samassa työajassa 20 kappaletta, niin sanotaan sitä tavallisesti työn tuottavaisuuden kohoamiseksi. Mutta hyvin tärkeä on kysymys, millä tavalla tämä tuotannon kohoaminen on saatu aikaan: sitenkö että on otettu käytäntöön uusi kone, jonka avulla nyt samalla työenergialla voidaan tuottaa kaksinkertainen tuotemäärä, vai sitenkö, että on otettu

uusi palkkajärjestelmä, joka pakottaa työläisen jännittämään kaikki voimansa valmistaakseen entisillä teknillisillä tuotantovälineillä nyt kaksinkertaisen tuotemäärän.

Sentähden Marx erottaa nämä kaksi käsitettä: työn voimaperäisyyden ja työn tuottavaisuuden. Viimemainitulla ymmärtää hän sitä tuottoisuutta, mikä riippuu yksinomaan tekniikan tilasta. Luokkakannalta katsoen on tällä erotuksella hyvin suuri merkitys. Jos se jätetään huomiotta, saatetaan helposti tulla päätelmään, että järkiperäistyttäminen on pelkästään teknillistä edistystä, että onhan sitä kyllä tapeltava kapitalistisen järkiperäistyttämisen vissejä seurauksia vastaan, mutta ei itse kapitalistista järkiperäistyttämistä vastaan, — siis juuri siihen johtopäätökseen, johon kaikki reformistit ovat tulleet.

Jos työn voimaperäisyys kohoaa niin työläinen luovuttaa enemmän energiaa, ja se on merkitykseltään sama kuin jos työpäivää pitennettäisiin ja voimaperäisyys pysyisi entisellään. Tässä mielessä on työn voimaperäisyyden kohoaminen ehdottoman lisäarvon tuotantoa. Mutta toisaalta edellyttää yhteiskunnallisen työn jokainen tuottavaisuuden aste määrättyä voimaperäisyyden astetta. Ei ole mitään työtä ilman tämän työn määrättyä voimaperäisyyden astetta. Kun voimaperäisyyden kasvu tulee yleiseksi, kun se käsittää jonkun tuotantohaaran kokonaisuudessaan, silloin tulee tämä uusi, korkeampi työn voimaperäisyyden aste yhteiskunnallisen työn tuotantovoimalle luonteenomaiseksi ja ratkaisevaksi. Ja tässä mielessä merkitsee työn tuotantovoiman kohoaminen suhteellisen lisäarvon tuotantoa.

Kapitalisteilla on oikeastaan *kaksi keinoa työn voimaperäisyyden kohottamiseksi.* Toinen on työpalkkajärjestelmä (siitä puhumme seuraavassa teemassa). Mutta paljon voimakkaampana keinona ovat koneet.

> "Niin pian kuin työpäivän lyhentäminen, joka ensiksi synnyttää työn tiivistyttämisen subjektiivisen ehdon, nimittäin työläisen kyvyn panna määrättynä aikana enemmän voimaa liikkeelle, tehdään lain kautta pakolliseksi, tulee kone kapitalistin käsissä objektiiviseksi ja järjestelmällisesti käytetyksi keinoksi pusertaa enemmän työtä samassa ajassa. Tämä tapahtuu kahdella tavalla: koneiden nopeutta lisäämällä ja saman työläisen silmälläpidettävän koneiston tahi hänen työalueensa laajentamisella. Koneiden rakenteen parantaminen on osaksi välttämätön suuremman painostuksen käyttämistä varten työläiseen nähden, osaksi johtuu se itsestään työn voimaperäistyttämisestä, koska työpäivän rajottaminen pakottaa kapitalistia mitä suurimpaan säästäväisyyteen tuotantokustannuksissa." (Pääoma, I, s. 356).

Kaikkien teknillisten täydennysten seuralaisena kapitalismin aikana on ollut työn voimaperäisyyden kasvu. Erikoisen

vahvana on tämä voimaperäisyyden kasvu esiintynyt nykyisessä järkiperäistyttämisessä, jossa tosin on merkittävissä myös sarja suuria teknillisiä uudistuksia, mutta jossa pääpaino sittenkin on työn voimaperäistyttämisessä. Jokainen työläinen tuntee luissaan sen tosiasian, että työn voimaperäisyys on järkiperäistyttämisen yhteydessä kohotettu vallan tappavaksi. Tämän tosiasian järjestelmällinen kuvaaminen, niinkuin Marx aikoinaan teki, antaisi nyt paljon kaameamman kuvan tuosta kuritushuoneesta, jota nimitetään kapitalistiseksi tehtaaksi.

Riittänee kun viime vuosien hirvittävän järkiperäistyttämisen kuvaukseksi esitämme seuraavat luvut[1]):

Tuotanto työläistä kohti %:ssa v:n 1913 tuotannosta:

Teollisuus:	1913	1925	1926	1928	1929
Kalituotanto	100	115,1	122,6	167,6	—
Sementtituotanto	100	124	144,4	174,4	—
Voimavaunutuotanto	100	252	288	503	—
Rautamalmi	100	111,6	113,8	129,1	—
Arseeni- ja kuparimalmi	100	110,8	125,3	145,6	—
Lyijy, sinkki ja hopea	100	96,3	107,5	137,3	—
Rautatiet (akselikilom. työntekijää kohti)	--	100	110	124	128
Konerakennus	—	100	126	133	142
Ruhrin kivihiili	100	—	—	126,3	134,8
Reinin al. ruskohiili	100	—	—	154,1	200

Niitä vaikutuksia, mitä tällaisella työn voimaperäistyttämisellä nykyisissä kapitalistisissa suurtalouksissa on, kuvaa porvarillinen professori Schlesinger kirjoittaessaan Fordin laitoksista ("Werkstattstechnik" 1925):

> "Numerot työvoiman vaihtumisesta Fordilla osoittavat, että huolimatta korkeista työpalkoista Fordin tehtaissa on työläisten vaikea kestää pitkää aikaa tätä työtä. Ensimäinen välitön tutustuminen kokoomisosaston liikkuvaan telaketjuun teki valtaisan vaikutuksen ja katselija, jopa uusiaikaisiin työehtoihin tottunutkin katselija asettaa tahtomattaan kysymyksen: miten saattaa työläinen kestää tuon työn yksitoikkoisuuden... Ford ottaa vuosittain satoja tuhansia uusia työläisiä ja asettaa heidän hermonsa tuon yksitoikkoisen työn koetuksen alaiseksi, työn joka tuhoaa ruumiin ja hengen."

Jo mainitsemamme Arthur Pound kuvailee, kuinka työläiset pakenevat tuota tappavaa yksitoikkoista työtä, lähtevät etsimään parempia työaloja, mutta kaikkialla kohtaavat samanlaisen tilan:

> "Kuukauden päivät työskentelee hän sadon korjuussa tai puunkaadossa, sitten valmistaa auton osia. Samana vuonna pakkaa hän lohta konservipurkkeihin jossakin Tyynenmeren rannalla, valaa

[1]) Katso "Rationalesierung und Wirtschaftskrise". Internationaler Arbeiterverlag, Berlin 1930, s. 10.

sementtiä Idahossa, jauhaa viljaa Minnesotassa, leikkaa simpukankuoria Iowassa, muovaa rautaa Ohiossa, kutoo silkkiä New-Yerseyssa ja valmistaa vanteita Uudessa Englannissa, eikä hänellä sittenkään oikeastaan ollut mitään ammattia, sillä aikaisemmat ammattihaarat alkoivat hävitä... He (työläiset) etsivät jotain tietä ulos, kiertävät tehtaasta toiseen, tuotannosta toiseen, kunnes tulevat vakuutetuiksi, että työ uusiaikaisella koneella on kaikkialla samanlaista. Liikkeenomistajat, joille tämä työvoiman vaihtuminen tulee melko kalliiksi, askartelevat nolens volens psykologian kimpussa ja kokeilevat kaikkia lääkintäkeinoja yksitoikkoisuutta vastaan — työn vaihtamista, palkkioita, osallistumista voittoihin jne. Mutta kaikki tämä kiinnittää työläistä vain perin pienessä määrässä... hänen elämänsä alkaa vasta sitten kun hän jättää koneen ja hän tekee työtä ainoastaan elääkseen. Joka päivä jättää hän työnsä iloisin tuntein kuin ainakin ihminen, joka pääsee vankilasta vapauteen."

Tapaturmien tavaton lisääntyminen[1]), hermotautien kasvu ja kaikkein tärkein: elimistön näivettyminen lyhyessä ajassa niin että 40—45 vuotias työläinen, usein jo nuorempikin, heitetään ulos laitoksesta "liian vanhana" — tällaisia ovat kapitalismin teknillisen "edistyksen" ihanat tulokset viimeisten vuosien aikana.

Mutta porvaristolle ei riitä vielä tämäkään, se pakottaa agenttinsa työväenluokan keskuudessa vaatimaan vielä suurempaa työn voimaperäisyyden kohottamista, ja nämä tekevät työtä käskettyä verhoten sen muka taisteluksi työttömyyttä vastaan: "Ainoastaan toisten, työn tuottoisuutta kohottavien toimenpiteiden yhteydessä on taistelu työttömyyttä vastaan työajan lyhentämisen kautta mahdollinen", sanoo esim. Franz Hering.

d) Järkiperäistyttäminen ja työläisen orjuuttaminen

Tässä emme ryhdy tarkastelemaan sitä vaikutusta, mikä tuotantovoimien kasvulla kapitalismin aikana on työttömyyden lisääntymiseen (siitä seuraavassa), kiinnitämme ensin huomion työssä olevien työläisten asemaan. Kuinka pitkälle työläisen asemaa voidaan huonontaa — miltä se *nykyinen* "tehdasdemokratia" todella näyttää! — se voidaan erinomaisesti kuvata seuraavilla Marxin sanoilla, sillä *tuotantoprosessin mekanisointi* ja *automatisointi* on nykyään verrattomasti pitemmällä kuin Marxin aikoina, ja senvuoksi on sillä, mitä Marx aikoinaan sanoi, sitäkin suurempi merkitys nykyajalle:

"Pääoma kehittyi edelleen pakkosuhteeksi, joka pakotti työväenluokan tekemään enemmän työtä kuin sen omien elintarpeiden ahdas

[1]) Ammattiyhdistysten uusimpien lukujen mukaan ilmoitettiin jokaista 100 jäsentä kohti tapaturmia v. 1924 5, v. 1925 6, v. 1926 8 ja v. 1929 9. Tapaturmien luku teollisten ammattiyhdistysten jokaista 100 jäsentä kohti on siis melkein kaksinkertaistunut. Sellainen on 5 järkiperäistyttämisvuoden tulos Saksassa.

piiri vaati. Ja vieraan työteliäisyyden tuottajana, lisätyön ulospumppaajana ja työvoiman riistäjänä voittaa se tarmossa, rajattomuudessa ja toimeliaisuudessa kaikki aikaisemmat suoranaiseen pakkotyöhön perustuvat tuotantojärjestelmät." (Pääoma, I, s. 262.)

"Jos tarkastelemme tuotantoprosessia työprosessin kannalta, niin ei työmies suhtaudu tuotantovälineihin niinkuin olisivat ne pääomaa, vaan kuin olisivat ne hänen tarkoituksenmukaisen tuottavan toimintansa pelkkä väline ja aines. Nahkuriliikkeessä esim. käsittelee hän vuotia pelkkänä työnsä esineenä. Ei hän kapitalistille nahkoja parkitse. Toiseksi muuttui asia kun katselimme tuotantoprosessia arvonlisäämisprosessin kannalta. Tuotantovälineet muuttuivat kohta vieraan työn imemisvälineiksi. Työmies ei enää käytä tuotantovälineitä, vaan tuotantovälineet käyttävät työmiestä." (S. 263.)

"Samassa kun konetyö mitä suurimmassa määrässä turmelee hermostoa, tukahuttaa se lihasten monipuolisen leikin ja panee pannaan kaiken vapaan ruumiillisen ja henkisen toiminnan. Vieläpä työn helpontuminenkin tulee kidutuksen välineeksi, koska kone ei vapauta työläistä työstä, vaan vie hänen työltään kaiken sisällyksen. Kaikelle pääomalliselle tuotannolle, mikäli se ei ole vain työprosessi, vaan samalla pääoman arvonlisäämisprosessi, on yhteistä, ettei työläinen käytä työvälineitä, vaan päinvastoin työväline työläistä; mutta vasta konejärjestelmässä tulee tämä nurinkurisuus tekniilliseksi, kouriintuntuvaksi todellisuudeksi. Muuttuessaan automaatiksi joutuu työväline työprosessin aikana pääomana työläistä vastaan, kuolleena työnä, joka hallitsee ja imee itseensä elävää työvoimaa."

"Työläisen teknillinen alistaminen työvälineen tasaiseen käyntiin ja kumpaakin sukupuolta olevien ja mitä eri ikäisimpien yksilöiden omituinen yhteen liittäminen työruumiiksi synnyttävät kasarmimaisen kurin, joka kehittyy täydelliseksi tehdasjärjestykseksi ja kehittää täydelliseksi jo ennen mainitun ylivalvontatyön, siis samalla työläisten jaon käsityöläisiin ja työnkaitsijoihin, tavallisiin teollsuussotilaihin ja teollisuuden aliupseereihin." (S. 367.)

Pääomasuhteen pääsisältö on nimenomaan se, että pääoma esiintyy työläistä *vastassa* työläistä hallitsevana ja *riistävänä* voimana. Sentähden minkäänlainen työläisten "tunkeutuminen" valvontaelimiin ja sen sellaisiin ei voi muuttaa tätä pääomasuhteen luonnetta. Ainoa mitä "tehdas- ja talousdemokratian" elimet voivat tehdä ja tekevät, on pääoman vallan vahvistaminen työn yli. Pääoman valta työn yli voidaan poistaa vain siten, että poistetaan itse pääomasuhde, vain siten että väkivaltaisesti, vallankumouksellisesti murtaudutaan porvarillisen yksityisomistuksen pyhään oikeuteen. Ja mitä enemmän yhteiskunnallisen työn tuotantovoimat kasvavat, sitä sietämättömämmäksi työväenluokalle käy niiden säilyminen pääoman tuotantovoimina, sitä terävämmäksi käy konflikti tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden välillä, sitä voimakkaammin kolkuttaa proletaarinen vallankumous ovelle.

e) Teknillisen edistyksen rajat kapitalismissa

Kapitalismi ei ainoastaan kehitä tuotantovoimia. *Se myöskin pidättää* niiden *kehitystä*. Ei ole tärkeätä kapitalismille se,

kuinka paljon kone säästää yhteiskunnallisesti välttämätöntä työtä, sille on tärkeätä se kuinka paljon se saa säästetyksi maksettua työtä, siis työpalkkaa. Kun työpalkka on alhainen on useinkin edullisempaa ostaa halpaa työvoimaa kuin kalliita koneita. Koneiden hankkiminen käy edulliseksi vasta silloin, kun työpalkat ovat korkeat. Sentähden voidaan sosialistisessa yhteiskunnassa ottaa käytäntöön teknilliset uudistukset, jotka kapitalismissa ovat käyttökelpoisia vain erikoisten ehtojen vallitessa, koska sosialistisessa yhteiskunnassa on tuotannon tarkoitusperänä yhteiskunnallisten tarpeiden tyydyttäminen ja samalla työolojen helpottaminen, kun taas kapitalistisen tuotannon tarkoitusperänä on voitto. Sentähden (tietysti myös muista syistä) käy Neuvostoliitossa nyt yhä nopeampi teknillinen edistys ja tuotannon kasvu, kun samaan aikaan kapitalistisissa maissa tuotanto on kasvanut pääasiassa työn voimaperäistyttämisen kautta, siis työtä ryöstämällä.

Kaukonäköisimmät porvaritkin ymmärtävät, mihin tekniikan edelleen kehittyminen saattaisi kapitalismin viedä, he *pelkäävät* tätä kehitystä ja ovat *iloissaan* pysähdystilan johdosta. Niinpä kirjoittaa esim. "Deutsche Bergwerkszeitung" n:o 191 elok. 16 p. 1930:

> "Jo nyt on meillä voimalaitoksia ilman henkilökuntaa, sellaisia joita ohjataan kaukaisesta keskuksesta, ja suuria automaattisesti valvottuja ja säännösteltyjä kattilalaitteita. Se merkitsee paljon **enemmän** kuin ruumiillisen työn poistamista! Sähkölaitteet, jotka ovat herkempiä ja luotettavampia kuin ihminen, ottavat työtapahtumien kontrollin ja ohjauksen!.. Nyt vuossadan ensi kolmanneksen lopussa, ei enää ylipäänsä ole mitään periaatteellisia, **teknillisiä** vaikeuksia ohjaustekniikalle, se voisi jo tänään ottaa kaiken ruumiillisen ja osan henkisestä työstä, kun vain laitoksen organisatsio asetetaan uusien suhteiden perustalle, kun vain kaikkialla kykenemme luomaan kyllin pitkät, tasasuhtaiset työrivistöt. Ilman että me tähän asti olemme edes oikein selvillä tämän kantavuudesta, tapahtuu tässä aivan valtava mullistus. Se syöksyisi meidän päällemme kuin tuhoava myrsky jolleivät sen tiellä olisi 'sopimattomien yritysmuotojen' taloudelliset esteet. Jokainen periaatteellisesti uusi tekniikan muoto vaatii myös uutta yritysmuotoa. Mutta **onni on ettei meillä tätä muotoa vielä ole.**"

"Sopimattomia yritysmuotoja", jotka ovat edelleen kehityksen tiellä ovat kapitalistiset yritysmuodot taikka oikeammin sanoen kapitalismi, jonka harrastuksena ei ole ihmisen työn keventäminen, vaan lisäarvon tuottaminen. Vasta sitten kun yhteiskunnalliset tuotantovoimat vapautetaan kapitalistisista tuotantosuhteista, vasta sitten saavat ne valtavan kehitysvaikuttimen. Työvälineet eivät sitten hallitse eivätkä käytä työläistä vaan päinvastoin proletariaatti on oleva työvälineidensä haltija ja käyttää niitä luokattoman yhteiskunnan luomiseen,

jossa ei tunneta mitään sortoa eikä riistoa. Todistuksena siitä on Neuvostoliitto, jossa jo on astuttu sosialismin vaiheeseen ja jossa sosialistisen yhteiskunnan perustan rakennustyö on päättymässä.

KONTROLLIKYSYMYKSET:

1. Mitä on suhteellinen lisäarvo?
2. Miksi työn tuotantovoiman kohoaminen vie suhteellisen lisäarvon tuotantoon?
3. Minkä takia ero tavaran yksilöllisen ja yhteiskunnallisen arvon välillä antaa tulokseksi ylimääräisen lisäarvon?
4. Kuinka ylimääräinen lisäarvo vie suhteellisen lisäarvon tuotantoon?
5. Minkätähden kapitalismissa yhteiskunnallisen työn tuotantovoima esiintyy pääoman tuotantovoimana?
6. Mikä on työn voimaperäisyyden ja työn tuottavaisuuden ero?
7. Minkä takia tunnussana "taisteluun kapitalistisen järkiperäistyttämisen seurauksia vastaan" on proletariaatin kannalta katsoen poliittisesti väärä ja ristiriidassa proletariaatin luokkaetujen kanssa?
8. Minkätähden "tehdasdemokratia" on mahdoton? Mikä tosiasiallinen merkitys tällä sosialifasismin iskusanalla on?

VIII. Tuotantosuhteet Neuvostoliitossa

I. Tuotantosuhteiden olemus valtion laitoksissa

Vielä tähän asti on Neuvostoliitossa olemassa erilaisia talousmuotoja, erilaisia tuotantosuhteiden tyyppejä. Suurten sosialististen tuotantolaitoksien rinnalla, joilla nyt on aivan ylivoittoinen ominaispaino ja ratkaiseva merkitys sosialistisen yhteiskunnan rakentamisessa, on Neuvostoliitossa vielä luontaistalouden jätteitä, pientalonpoikain yksinkertaista tavaratuotantoa, vielä vähäisiä kapitalismin jäännöksiä kaupungeissa (etupäässä kaupan alalla) ja kapitalismia maaseudullakin; sitä nyt hävitetään, mutta ei vielä ole kokonaan saatu hävitetyksi. Kun uuden talouspolitiikan, NEP'in alussa, jota alettiin noudattaa kansalaissodan päätyttyä (1921), valtion tuotantolaitoksilla oli kyllä johtava, mutta ei vielä ylivoittoista ominaispainoa koko kansantaloudessa, niin nyt on teollinen tuotanto jo miltei kokonaan (yli 99 %) sosialistisen sektorin käsissä. Kun maataloudessa nepin alussa sosialististen laitoksien osalle tuli vajaa 2 % maatalouden kokonaistuotannosta, niin ovat nyt sosialistiset tuotantomuodot maataloudessa myrskyisästi kasvamassa nopean teollistamisvauhdin pohjalla. Jo v. 1931 saadaan sosialistisista talouksista noin ¾ kaikesta tavaraviljasta

(valtion taloudet ja kollektiiviset taloudet). Tämä merkitsee sitä, että sosialistiset tuotantomuodot ovat jo vallitsevana talousmuotona, eivätkä ainoastaan näyttele johtavaa, suunnanmääräävää osaa. Tämä tosiasia merkitsee sitä, että huolimatta vielä säilyneistä muiden, ei sosialististen tuotantomuotojen jätteistä, Neuvostoliitto jo on astunut sosialismin vaiheeseen, sitä että sosialistisen yhteiskunnan perustan rakentaminen on jo päättymässä.

Tarkastamme nyt tuotantosuhteiden olemusta *valtion laitoksissa* Neuvostoliitossa. Lenin sanoi näitä laitoksia *"tyypillään johdonmukaisen sosialistisiksi laitoksiksi* (joissa tuotantovälineet kuuluvat valtiolle, samoin maa jolla tuotantolaitos on, kuin tuotantolaitos kokonaisuudessaankin)". Näistä johdonmukaisen sosialistisista laitoksista on erotettava toiset sosialistiset laitokset — kollektiiviset taloudet —, joissa ainoastaan maa kuuluu valtiolle, kun sitävastoin muut tuotantovälineet ovat suurelta osaltaan kollektiivin jäsenten yhteistä omaisuutta. Ne ovat nimenomaan kollektiivista omaisuutta, eivätkä näiden jäsenten yksityistä omaisuutta, ja juuri sentähden kollektiiviset taloudet ovat sosialistisia laitoksia. Mutta ne eivät ole johdonmukaisen sosialistisia laitoksia, mikäli tuotantovälineet ovat vielä kunkin kollektiivin omaisuutta. Valtion tuotantolaitos sitävastoin ei ole kunkin laitoksen työläisten omaisuutta; se on koko työväenluokan omaisuutta, valtioksi järjestyneen työväenluokan omaisuutta. Se on sosialismin korkeampi muoto. Kollektiiviset taloudet, jotka ovat muodostuneet yksilöllisistä talonpoikaistalouksista kehittyvät johdonmukaisen sosialistisiksi laitoksiksi muuttumisen suuntaan. Tämä kehitysprosessi päättyy sitten, kun sosialistisen yhteiskunnan perustus on rakennettu, kun maatalous on saanut uuden teknillisen perustan, kun kulakit on täydelleen hävitetty luokkana. Tämän kehitysprosessin liikuntavoimana on johdonmukaisen sosialististen valtionlaitoksien kasvu.

Ymmärtääkseen Neuvostoliitossa vallitsevien tuotantosuhteiden olemuksen pitää lukijan muistaa se, mitä olemme jo edellä sanoneet pääoman olemuksesta tuotantosuhteena (katso edellä s. 69 luku IV "Pääoma ja lisäarvo historiallisina kategorioina"). Pääoma ei ole mikään esine, mikään tuotantoväline, se on historiallisesti määrätty tuotantosuhde, *riisto*suhde, esineellisen muodon taakse kätkeytyneenä. Pääomasuhde edellyttää: 1) tavaratuotannon, 2) kapitalistien yksinoikeuden tuotantovälineisiin ja 3) luokan, jonka hallussa ei ole tuotantovälineitä, vaan joka myy työvoimansa kapitalisteille, riistäjäluokalle.

Ovatko nämä edellytykset olemassa Neuvostoliiton valtionlaitoksissa?

Ottakaamme ensin toinen ja kolmas yllämainituista edellytyksistä. Valtion laitokset eivät kuulu kapitalisteille, ne kuuluvat proletaarisen diktatuurin valtiolle, s.o. valtioksi järjestyneelle proletariaatille, käyttääksemme Marxin sanontaa. Ne ovat työväenluokan omaisuutta. Mutta samalla muuttuu vississä määrin itse proletariaatin luonne: kapitalistisessa yhteiskunnassa proletariaatti on luokka, jolla ei ole hallussaan tuotantovälineitä, mutta Neuvostoliitossa *proletariaatti on tärkeimpien tuotantovälineiden kollektiivinen omistaja.* Siitä seuraa että se ei enää olekaan mitään proletariaattia sanan varsinaisessa erikoisessa merkityksessä. Tuotantovälineet eivät enää ole proletariaattia vastassa sitä hallitsevana mahtina, ne ovat nyt työväenluokan hallitsemia, sen vallassa olevia tuotantovälineitä, palvelevat nyt työväkeä sosialistisen yhteiskunnan rakentamistarkoituksessa ja joukkojen tarpeiden tyydyttämistarkoituksessa. Näemme, että valtion laitoksissa ei enää ole olemassa *kahta luokkaa,* niissä on vain yksi ainoa luokka. Välittömien tuottajien luokka on niissä samalla tuotantovälineiden haltija. Muistakaamme, mitä Marx on sanonut välittömien tuottajien suhteesta tuotantovälineisiin koko yhteiskunnallisen rakenteen perustana:

> "Tuotantovälineiden omistajien välitön suhde välittömiin tuottajiin on kulloinkin se seikka, josta löydämme koko yhteiskunnallisen rakenteen ja siksi myöskin hallinta- ja riippuvaisuussuhteen, poliittisen muodon, lyhyesti kunkinaikaisen erikoisen valtiomuodon **sisimmän salaisuuden**, kätketyn perustan." (Pääoma, III, 2, s. 324)

Tuotantoehtojen "sisin salaisuus", "kätketty perusta" Neuvostoliitossa on juuri se, että välittömien tuottajien luokka on tuotantovälineiden omistaja.

Kaikki mitä työväenluokka tuottaa, kuuluu sille itselleen, Mutta se ei suinkaan merkitse, että sosialististen laitoksien koko tuote menisi välittömästi kulutukseen, työvoiman *välittömään* uusintamiseen. Jos se siihen menisi, olisi tuotannon kehitys ja siis myöskin sosialismin rakentaminen mahdoton. Kehittyneessäkin kommunistisessa yhteiskunnassa käytetään vain osa tuotteesta välittömien henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämiseen, vaikka tarpeiden tyydyttäminen siellä onkin verrattomasti korkeampaa kuin joukkojen kulutus kapitalismin vallitessa. Tästä ei kuitenkaan seuraa, että se tuotteen osa, jota välittömästi ei käytetä henkilökohtaiseen kulutukseen, olisi lisäarvoa. Lisäarvo ja lisätyö ovat riistosuhteen ilmaus. Sosialistisessa taloudessa häviää ylipäänsä raja välttämättömän työn ja lisätyön väliltä, sillä koko työ tulee välttämättömäksi työksi tar-

peiden tyydyttämistä varten, ja tarpeissa pitää erottaa niin sanoaksemme juoksevat, välittömät (nykyhetken) tarpeet ja välilliset (tulevaiset) tarpeet. Siirtymiskaudella ovat välilliset tulevaiset tarpeet, nimittäin luokattoman kommunistisen yhteiskunnan rakentaminen proletariaatin pääasiallisen harrastuksen kohteena.

> "Työpäivän absoluuttisen alirajan muodostaa yleensä tämä sen välttämätön, mutta kokoonpuserrettava osa. Jos koko työpäivä kutistuisi siihen saakka, katoaisi lisätyö, mikä kapitalistisen järjestelmän vallitessa on mahdotonta. Kapitalistisen tuotantomuodon poistaminen sallii työajan rajoittamisen välttämättömään työhön. Kuitenkin viimemainittu, olosuhteiden pysyessä muutoin ennallaan laajenisi alaltaan. Ensiksi, koska työläisen elinehdot tulisivat runsaammiksi ja hänen elämänvaatimuksensa suuremmiksi. Toisekseen pidettäisiin osa nykyisestä lisätyöstä välttämättömänä työnä, nimittäin yhteiskunnallisen vara- ja kasautumisvaraston aikaansaamiseen tarpeellinen työ". (Pääoma I s. 468.)

Kun sosialidemokratia selittää, että pitäähän sitä kasata sosialistisessakin yhteiskunnassa, ja sentähden vaatii työväenluokkaa kantamaan uhreja, jotta kapitalistinen kasautuminen lisääntyisi, niin vaikenee se tarkoituksellisesti siitä tosiasiasta, että *työväenluokka Neuvostoliitossa kasaa itseään varten* ja sen kautta saavuttaa välittömiä etuja jo nyt (elintaso kohoaa, työttömyys voitettu nopeasti ja täydellisesti, työpäivä lyhentynyt jne), kun sitävastoin kapitalismin vallitessa pääoman kasautuminen merkitsee sitä, että pääoma yhä enemmän *huonontaa työväen asemaa* ja lisää kiristystä. Koko kysymyksen ydin on se, kuka on tuotantovälineiden omistaja, ketä varten ja missä tarkoituksessa tuotetaan (katso I teeman I kohdan loppuosaa s. 12 alk.).

2. Tuotantosuhteiden muoto valtionlaitoksissa Neuvostoliitossa

Kaikki Neuvostoliiton viholliset väittävät, että tuotantosuhteet Neuvostoliitossa eivät mitenkään eroa tuotantosuhteista kapitalismin maissa. "Todistelu" on perin yksinkertainen: Neuvostoliitossa tuotetaan tavaroita samoin kuin kaiptalistisissakin maissa, kapitalistisissa tehtaissa saa työläinen työpalkkansa ja Neuvostoliiton valtionlaitoksissa on myöskin tämä sama työpalkan muoto. Kapitalistisen tuotantolaitoksen johdossa on kapitalisti taikka hänen edustajansa, neuvostomaan tuotantolaitoksien johdossa on punaisten tirehtöörien "kasti", joka muka riistää työläisjoukkoja.

Tarkastetaanpa näitä "perusteluja".

1. Neuvostoliitossa tuotetaan *tavaroita*. Mutta *tämän tavaratuotannon luonne* on tyyten toinen. Se on jo vähitellen kuole-

vaa tavaratuotantoa. Kun valtion hiilikaivos tuottaa kivihiiltä ja "myy" sitä toiselle valtion laitokselle, esim. metallitehtaalle taikka valtion rautateille, niin ulkopuolisesti katsellen olemme tässä kyllä tekemisissä tavaroiden, hintojen jne kanssa. Mutta oleellisesti on tässä edessämme tyyten toinen ilmiö kuin kapitalistisessa yhteiskunnassa. Kivihiili tuotetaan määrätyn suunnitelman mukaan, jonka valtio vahvistaa koko yhteiskunnallistettua taloutta varten; tuotetun kivihiilen jakaminen käy samaten jo edeltäpäin laaditun suunnitelman mukaan, hinnat vahvistaa samoin valtio. Kuinka sitten voidaan tässä vielä puhua tavaratuotannosta? Sitä ei enää ole, kun otetaan asia pohjia myöten. *Hinnat* ovat tässä vain erikoinen muoto, erikoinen laskelmien teon ja suunnittelun keino. Tässä eivät hinnat enää ole tuotannon luonnonvoimainen säännöstelijä, ne ovat nyt tietoisen taloussubjektin — proletaarisen valtion käsissä se keino, jolla määritellään oikeat suhteet yhteiskunnallistetun talouden eri osien välille[1]).

Mikäli Neuvostoliitossa vielä on suuri määrä kollektiiveihin yhtymättömiä pientalonpoikain tavarataloutksia, sikäli kyllä on vielä *tavaratuotannon todellisia jätteitäkin*. Mutta kansantalouden tässäkin osassa on tavaran sisältö jo jossain määrin muuttunut, ei tosin siinä määrin kuin sosialistisissa laitoksissa. Talonpoikain yksityinen pientalous on näet niinikään proletaarisen valtion suunnitelmanmukaisen taloudellisen vaikutuksen alaisena ja sitä säännöstellään luoton, osuuskuntien, hintapolitiikan jne kautta. Hinta ei tässäkään enää ole tuotannon yksinomainen, luonnonvoimainen säännöstelijä.

2. Olemme juurikään nähneet, että tuossa vanhassa "tavaran" muodossa on jo aivan uusi sisältö. Samoin on työvoima "tavaran" laita. Muodollisesti jokainen työläinen myy työvoimansa. Mutta kenelle? Omalle luokalleen! Kapitalismin vallitessa luovuttaa koko työväenluokka työvoimansa kapitalistiluokalle, Neuvostoliiton työväki myy työvoimansa itselleen. Tässä tapauksessa se ei enää ole mitään myymistä sanan varsinaisessa merkityksessä. *Työpalkka Neuvostoliiton sosialistisissa tuotantolaitoksissa* on vain erikoinen koko työväenluokan ja sen eri jäsenten välisen suhteen muoto, se erikoinen muoto,

---

[1]) Vert. Marxin lausuntoa Gothan ohjelman arvostelussa, v. 1875: "Yhteistoiminnallisen tuotantovälineiden yhteiseksi hyväksi käytölle perustuvan yhteiskunnan sisällä tuottajat eivät vaihda tuotteitaan; yhtä vähän esiintyy siellä tuotteisiin käytetty työ näiden tuotteiden **arvona**, niiden ottamana esineellisenä ominaisuutena, sillä nyt, päinvastoin kuin kapitalistisessa yhteiskunnassa, yksilölliset työt ovat olemassa välittömästi kokonaistyön osina, eivätkä enää kiertoteitse."

jolla määrätään, minkä verran kukin työläinen saa kuluttaa sosialistisesta kokonaistuotteesta.[1])

Siirtymiskaudella ei voida päästä vanhoista, vain vähitellen kuolevista, tyyten toisenlaisia yhteiskunnallisia suhteita edustavista muodoista. Vasta sitten kun koko kansantalous on yhteiskunnallistettu, kun markkinasuhteet on täydellisesti poistettu, vasta sitten tulee mahdolliseksi uusien laskelma- ja jakomuotojen luominen.

3. Nyt tulemme kolmanteen "perusteeseen", "argumenttiin", "uuteen porvaristoon" *punaisten tirehtöörien* hahmossa.

Neuvostoliitossa on kyllä "uutta porvaristoa", mutta sitä ovat kauppiaat, pikku yrittäjät ja kulakit. Mikäli osa siitä tuotteesta, minkä proletariaatti luo, on joutunut ja vississä määrin vieläkin joutuu niiden käsiin, sikäli on olemassa lisäarvoa. Mutta kiertokulun yhteiskunnallistuttaminen, minkä loppuun suorittaminen on lähiaikojen kysymys ja käy pikaista vauhtia, hävittää tämänkin ilmiön. Aivan samoin hävitetään kulakit luokkana maaseudulla ja nep-porvaristo kaupungeissa.

Vain sosialismin vannoutuneet viholliset saattavat uskotella, että punaiset tirehtöörit ovat muka kapitalisteja. Punainen tirehtööri on työväenluokan omia poikia, työväenluokka itse asettaa hänet sosialistisen rakennustyön järjestäjän vastuulliselle ja vaikealle paikalle.[2]) Työväenvaltio antaa hänelle määrätyn tehtävän. Hän on siis *työväenluokan toimihenkilö* eikä laitoksen omistaja. Hänen saamansa palkka on usein alhaisempi kuin korkean ammattitaidon työläisten palkka.

Kuten jo sanottu, kuuluvat kaikki tuotantolaitokset työväenvaltiolle, eivätkä laitoksen työläisille. Muutoinhan ei olisikaan mitään sosialismia, vaan anarkosyndikalismia, todella tavaratalous (vaihto eri yrityksien välillä); suunniteltu talous ei olisi mahdollinen, mutta palaaminen kapitalismiin olisi väistämätön. Valtiontalous Neuvostoliitossa on yksi yhtenäinen

---

[1]) Työpalkan muodoista ja palkkapolitiikasta Neuvostoliitossa puhumme vielä seuraavassa teemassa, työpalkkateorian yhteydessä.

[2]) Porvarillinen sanomalehtimies Arthur Feiler kertoo kirjassaan "Bolshevismin koe", 1929, s. 108: "Itse olen kohtaamieni punaisten tirehtöörien joukossa tavannut koko joukon miehiä, jotka tekivät hyvin kyvykkäiden miesten vaikutuksen. Ja asiantuntijat, joilla on paljon laajempi kokemuspiiri, myöskin puolueettomat ovat minulle selittäneet, että yrityksen kokonaisuudessaan on katsottava onnistuneen, että siellä on muokkautunut huomattava määrä todella loistavia miehiä, jotka ovat kasvaneet puolueen mukana, yhdistävät sangen edulliseksi sekotukseksi kansanmiehen terveen, byrokratiasta vapaan mielen ja yksinkertaisen työläisen tarmokkuuden vastahankittujen tietojen ja kykyjen kanssa, ottavat tehtävänsä aivan vakavasti, suorittavat sen itseään säästämättä ja erinomaisesti."

talous, jota johdetaan yhden yhtenäisen suunnitelman mukaan. Sentähden laitoksen tirehtööriä eivät valitse sen laitoksen työläiset, hänet nimittää valtio. Tämä ei merkitse sitä että hän olisi työssään laitoksen henkilökunnasta riippumaton. Tirehtööri on laitoksen työläisten johtaja. Tirehtööri, joka ei osaa asettua laitoksen työläisjoukkoa johtamaan, joka ei ymmärrä ohjata työläisten taistelua sosialismin puolesta, ei voi olla punainen tirehtööri.

Edelleen: laitoksen tuotantosuunnitelmaa ei vahvisteta yksinomaan ylhäältäpäin, suunnitteluelinten puolelta. Koko työläisjoukko ottaa osaa suunnitelman laatimiseen ja sen toteuttamiseen sitten, kun sen ovat vahvistaneet valtion korkeammat elimet, jotka saattavat tämän suunnitelman sopusointuun toisten laitoksien suunnitelmien kanssa. Tämä todellinen — eikä vain näennäinen — demokratia työpaikoilla ilmenee siinä, että *työläisjoukot* muokkaavat laitoksen kaikki kysymykset joukkojärjestöjensä kautta, ammatillisen järjestönsä, työpaikkaneuvoston, tuotannollisen neuvottelun, kontrollikomitean ja yleisten kokouksiensa kautta, harjoittaa todella proletaarista olevien puutteiden arvostelua ja taistelee proletariaatin puolueen johdolla niiden poistamisen puolesta.

Tässä ei siis ole mitään pääoman komentovaltaa, tässä on joukkojen kollektiivinen luova työ, ja juuri sen tuloksena on tuo hämmästyttävä, ihmiskunnan historiassa ennen tuntematon nopea kehitysvauhti.

> "Riippumattomina henkilöinä ovat työmiehet yksilöitä, jotka joutuvat suhteeseen samaan pääomaan, mutta eivät toinen toisiinsa" (Pääoma I, s. 284).

Sentähden työn tuotantovoima kapitalismin vallitessa esiintyy pääoman tuotantovoimana. Juuri siksi on kaikki "talousdemokratia" mahdotonta. Sosialistisessa laitoksessa sitävastoin joutuvat työläiset suhteeseen toinen toisiinsa, heidän tuotantovoimansa on välittömästi yhteiskunnallisen työn tuotantovoimaa. Siellä työläinen ei ole tuotantovälineen lisäke, vaan tuotantovälineiden valtias. Hän tekee työtä omaksi hyväkseen, sosialismin hyväksi, ja sentähden kehittää ja käyttää hän kaikkia kollektiivisia luovia kykyjään, vapautuneen luokan kykyjä, jotka pääoman valta tukahutti. Siellä, *proletariaatin diktatuurin oloissa kehittyy todellinen demokratia, joka* jo on Neuvostoliiton työväenluokalle antanut valtavia tuloksia kaikkien muiden maiden työväkeen verraten: elintason yhtämittainen kohoaminen, täydellisin yhteiskunnallinen lainsäädäntö koko maailmassa, 7 tunnin työpäivä(ja 5-vuotissuunnitelman täyttämisen jälkeen 6 tunnin työpäivä), 5-päiväinen viikko, työttömyys täydelleen poistettu, nopea kehitys sosialismia kohti.

KONTROLLIKYSYMYKSET

1. Miksi valtion laitokset Neuvostoliitossa ovat johdonmukaisen sosialistisia laitoksia?
2. Minkätähden se työ, mikä sosialistisissa laitoksissa luovutetaan yhteiskunnallisen vara- ja kasaamisvaraston tuottamiseen, ei ole lisätyötä?
3. Mikä on työpalkan uusi yhteiskunnallinen sisältö SSSR:n sosialistisissa laitoksissa?
4. Miten eroavat sisäiset suhteet neuvostomaan sosialistisissa tuotantolaitoksissa sisäisistä suhteista kapitalistisissa laitoksissa?

Vastaukset toisen teeman kontrollikysymyksiin

1. Pääoma ja lisäarvo

1. Kapitalistisen tuotantotavan historialliset ehdot ovat: a) välittömien tuottajien henkilöllinen vapauttaminen (maaorjuuden poistaminen) ja b) välittömien tuottajien erottaminen tuotantovälineistä. Palkkatyöläinen on vapaa kahdessa merkityksessä: juridisesti vapaa ja vapaa tuotantovälineistä.
2. Siirtyminen yksinkertaisesta tavaratuotannosta kapitalismiin ei käynyt rauhallisena muutoksena, vaan se kävi väkivaltaisena pakkoluovutusprosessina (n.s. alkuperäinen kasautuminen).
3. Kapitalistista tuotantotapaa on tutkittava arvoteorian pohjalla, koska pääomasuhde ei kumoa arvolakia, vaan on tämän lain edelleen kehittymistä. Edelleen, vain tällainen käsittelytapa antaa teoreettisen perustan sille tietoisuudelle, että kapitalismia ei voida poistaa muutoin kuin poistamalla tavaratuotanto ylipäänsä.
4. Lisäarvo ei voi syntyä kiertokulusta sentähden, koska vaihto ei ole mikään arvoa luova prosessi, koska vaihto on vain arvon muodonvaihdosta (vaihdossa muuttuu arvo tavaramuodosta rahamuotoon ja päinvastoin). Toiseksi: jos lisäarvo syntyisi kiertokulusta, siis erisuurten arvojen vaihdon seurauksena, niin täytyisi kapitalistiluokan toisen osan rikastua toisen osan kustannuksella; mutta kapitalistiluokka kokonaisuudessaan ei voi tällä tavalla lisätä kokonaispääomaansa. Oppi lisäarvosta selvittää, mistä lähteestä ne koko kapitalistiluokan tulot juoksevat ja kasvavat.
5. Raha muuttuu pääomaksi sen kautta että ostetaan tavarana työvoima, jonka käyttö kapitalistien laitoksissa on sitä että työläinen luo paljon suuremman arvosumman kuin on hänen työvoimansa arvo.
6. Työvoiman arvon määrää työvoiman uusintamiseen yhteiskunnallisesti välttämätön työaika, s.o. se työaika, mikä kuluu työläisen välttämättömien elintarpeiden tuottamiseen. Työvoiman käyttöarvo taas on se hyödyllinen työ, minkä työläinen suorittaa. Mutta kapitalistille on työvoiman käyttöarvona työläisen kyky tuottaa vaihtoarvoa ja siinä lisäarvoa. Työvoima on kaikkien niiden ominaisuuksien kokonaissumma, jotka tekevät työläisen kykeneväksi suorittamaan määrättyä työtä. Ihmisellä voi olla työvoima vaikkei hän työtä teekään (työtön); työ on liikuntatilaan saatettua työvoimaa.
7. Lisäarvo on se arvo, minkä työläinen tuottaa oman työvoimansa arvon yli, taikka: työläisen tuottaman arvon ja hänen työvoimansa arvon välinen erotus.

II. Käsite „työn arvo" ja sen yhteydessä olevat porvarilliset ja sosialidemokraattiset käsitykset taloudellisista suhteista proletariaatin ja porvariston välillä. Näiden arvostelu.

1. Työ ei ole "tavara", se on työvoimatavaran käyttöarvo; työ itse luo arvon, siksi sillä ei voi olla mitään arvoa.

2. Väite, että työllä on arvo, on tosiasiassa työarvoteorian kieltämistä: jos työllä itsellään olisi arvo, niin heti heräisi kysymys, mikä määrää tämän arvon. Jos sen määräisi työläisen kuluttamien elämänvälineiden arvo, niin olisimme virheellisessä kehässä: tavaran arvon määräisi työ ja työn arvon määräisi tavaran arvo, siis tavaran arvon määräisi tavaran arvo. Ilmeistä, että tämä ei olisi mikään selitys. Toiseksi, käsitys että työllä on arvo, merkitsee riiston kieltämistä: jos työllä on arvo ja sen arvo maksetaan, niin pääomavoitto ei synny vieraan työn anastamisesta, vaan muista lähteistä. Jos pääoman voitto syntyisi siitä, että työstä maksetaan liian vähän, silloin kapitalismi ei olisi arvolain edelleen kehitystä, vaan sen rikkomista, silloin olisi kapitalismin poistaminen mahdollista ilman tavaratuotannon kumoamista. Käsite "työn arvo" vie siis kapitalismin oikeuttamiseen ja ikuistuttamiseen.

3. Oppi kolmesta tuotantotekijästä väittää, että tuotteen arvo on peräisin pääomasta, maasta ja työstä. Näin ei olisikaan mitään vastakohtaa kapitalistien, maanomistajien ja työväenluokan välillä. Näiden kolmen luokan tulot juoksisivat kolmesta **itsenäisestä** lähteestä, työväenluokka ei olisikaan riistonalainen, jokainen näistä kolmesta tuotantotekijästä olisi saman yrityksen osakas. Oppi kolmesta tuotantotekijästä on sentähden luokkasopusoinnun oppi.

4. Kun sosialidemokraattiset teoreetikot edustavat sitä käsitystä, että ei osteta eikä myydä työvoimaa vaan työtä (Nölting), että taistelu porvariston ja proletariaatin välillä on taistelua jaosta ja että työläisen "edut vaativat tuottavaisuuden mahdollisimman suurta kohoamista" (Braunthal), niin he hylkäävät Marxin opin ja asettuvat porvarillisen talousopin kannalle.

5. Käsitys, että työllä on arvo, ei ole sovitettavissa sosialismin kanssa sentähden, koska se väittää, että pääomasuhde ei ole mikään riistosuhde, vaan on jakosuhde ja että pääoman ja työn välillä ei ole mitään vastakohtaa. Jos näin olisi, niin kapitalismin hävittäminen ei olisi välttämätön, tehtävänä olisi vain kapitalismin "parantaminen", reformien aikaansaaminen.

6. Marxin oppi työvoiman arvosta sitävastoin paljastaa kapitalistisen riiston salaisuuden ja osoittaa, että vastakohdat pääoman ja työn välillä ovat sovittamattomat, ja että sentähden tehtävänä on kapitalismin kumouksellinen kukistaminen ja sosialistisen yhteiskunnan rakentaminen.

III. Pysyvä ja vaihtuva pääoma

1. Tuotteen arvo muodostuu kulutettujen tuotantovälineiden arvosta ja työläisen tuottamasta uudesta arvosta.

2. Tuotantovälineiden arvo **siirretään** valmiiseen tuotteeseen, tuotantovälineet näyttelevät tuotteen arvokokoonpanossa passiivista osaa. Sitävastoin työvoima näyttelee tuotantoprosessissa aktiivista osaa — työ (työvoiman käyttö) luo uutta arvoa.

3. Arvon siirtyminen tuotantovälineistä tuotteeseen ei tietenkään

tapahdu itsestään, sen siirtää konkreettinen työ, kun taas abstraktinen työ luo uutta arvoa.

4. Tuotantovälineiksi muutettu pääoman osa, jonka arvo ei suurene tuotantoprosessissa, vaan vain säilyy siirtymällä tuotteeseen, on **pysyvää** pääomaa. Työvoimaksi muutettu pääoman osa suurenee tuotantoprosessissa sen kautta että sen kuluttaminen — työ — luo suuremman arvon: tämä pääoman osa on siis muuttuvainen (variabel, vaihteleva) ja nimitetään sentähden **vaihtuvaksi** pääomaksi... Se on lisäarvon lähde.

IV. Pääoma ja lisäarvo historiallisina kategorioina

1. Pääoma on yhteiskunnallinen suhde, joka on palkkatyön riistämistä ja ottaa esineellisen muodon (tuotantovälineet, työvoima, raha, tavara).

2. Pääoma on historiallisesti rajotettu, ohimenevä kategoria, sillä tuotantovälineiden luontoon ei kuulu pääomana oleminen. Kapitalismin kehitys kärjistää kapitalistisen tuotantotavan perusristiriitaa — ristiriitaa yhteiskunnallisen työn ja kapitalistisen omistuksen välillä — sillä tavalla, että lopulta kapitalistit tulevat pakkoluovutetuiksi ja yhteiskunnalliset tuotantovälineet muutetaan yhteiskunnalliseksi omaisuudeksi (proletaarisen vallankumouksen kautta). Silloin lakkaavat tuotantovälineet olemasta pääomaa.

3. Pääoma on yhteiskunnallinen suhde esineellisessä muodossa. Tämä esineellinen muoto on se pääoman ilmenemismuoto, johon pääoman yhteiskunnallinen olemus verhoutuu. Näyttää siltä kuin olisivat tuotantovälineet itsessään pääomaa ja kuin niiden luontoon tuotantovälineinä sisältyisi voiton tuottamiskyky. Tätä on pääoman fetishiluonne, joka johtuu tuotantosuhteiden erikoisuudesta kapitalismissa, nimittäin siitä, että kapitalistiset tuotantosuhteet eivät ilmaise yhteiskunnallisia suhteita välittömästi, vaan "henkilöiden esineellisinä suhteina ja esineiden yhteiskunnallisina suhteina" (vertaa s. 36). Pääoman fetishiluonteen juuret ovat siis tavarafetishismissä (katso I teema, kohta V: tavarafetishismi).

V. Lisäarvon suhdeluku ja riiston aste

1. Lisäarvon suhdeluku on lisäarvon suhde vaihtuvaan pääomaan.

2. Se työ, mikä uusintaa työvoiman arvon, on välttämätön työ. Se työ, mikä tuottaa lisäarvoa, on lisätyö.

3. Riiston aste on lisätyön suhde välttämättömään työhön. Riiston aste on yhtä suuri kuin lisäarvon suhdeluku, sillä lisätyö tuottaa lisäarvoa, ja välttämätön työ uusintaa vaihtuvan pääoman.

4. Voiton suhdeluku on lisäarvon suhde kokonaispääomaan. Tämä suhde salaa riiston, sillä se asettaa lisäarvon kokonaispääoman, siis myöskin tuotantovälineiden tuotteeksi.

5. Lisäarvon määrä on 3000 markkaa, voiton suhdeluku 30 prosenttia, välttämätön työ kestää 4 ja lisätyö 6 tuntia.

VI. Absoluuttinen lisäarvo

1. Absoluuttinen lisäarvo hankitaan työaikaa pitentämällä. Koska jokainen lisäarvo hankitaan pitentämällä työaikaa välttämättömän työajan rajojen yli, on jokainen lisäarvo, myöskin suhteellinen,

absoluuttista lisäarvoa. Absoluuttinen lisäarvo ahtaammassa merkityksessä on se lisäarvo, mikä hankitaan venyttämällä jo ennestään käytännössä olevaa lisätyöaikaa siten, että koko työpäivää pitennetään.

2. Työpäivän rajoja ei voida tavaravaihdon kautta välittömästi määritellä. Tavaravaihdon lakien mukaan kuuluu myyty työvoima kapitalistille, joka määrää sen käyttöarvosta. Työvoiman käyttöarvo on työ, jonka määrää mitataan sen kestämisajalla.

3. Työläinen on kapitalistille myynyt vain päivittäisen työvoimansa. Jos hän tekee työtä niin paljon, että ei kykene tätä työvoimaa uusintamaan, antaa hän kapitalistille enemmän kuin yksipäiväisen työvoiman. Koska hän saa työpalkkana vain yksipäiväisen työvoiman arvon, lyhentää hän siis elinikäänsä, työpäivä on venytetty normaalimäärää suuremmaksi. Työpäivän tosiasiallinen pituus on porvariston ja proletariaatin keskinäisten voimasuhteiden tulos.

4. Jos työpäivän ja palkan jäädessä entiselleen työ käy voimaperäisemmäksi, merkitsee tämä samaa kuin työpäivän piteneminen. Työn voimaperäistyminen saavuttaa tavallisesti asteen, jolloin palkkanousukaan ei voi korvata korkeampaa voimankulutusta. Nykyisellä kaudella, jolloin ratsionalisointi on tavattomasti kohottanut työtehoa ja palkat ovat alhaiset, on seitsemäntuntisen työpäivän käytäntöönotto korvauksineen palkkaan nähden työväenluokan suoranaisten elinetujen mukaista.

5. Kun sosialidemokraatit esittävät työpäivän lyhentämisen edellytyksenä työn voimaperäistyttämistä, osoittavat he sillä, että he eivät todellisuudessa pyri minkäänlaiseen helpotukseen työväenluokan tilassa, sillä työläisen voimankäyttö ei senkautta vähene, vaan parhaimmassa tapauksessa jää samaksi kuin ennen työpäivän lyhentämistä.

VII. Suhteellinen lisäarvo

1. Se lisäarvo, joka hankitaan senkautta, että lisätyöaika välttämättömän työajan lyhenemisen kautta pitenee, on suhteellinen lisäarvo.

2. Työn tuotantovoiman kohoaminen alentaa välttämättömien elintarpeiden ja samalla myöskin työvoiman arvoa sekä lyhentää välttämätöntä työaikaa. Senkautta pitenee lisätyöaika ja syntyy suhteellista lisäarvoa.

3. Kun jollakin tuotantoalalla tuottavaisuus kohoo korkeammalle kuin yhteiskunnassa yleensä, on tällä alalla tuotetuilla tavarolla pienempi yksilöllinen arvo kuin kaikkien muitten samanlaatuisten tavarain yhteiskunnallinen arvo. Mutta kapitalisti myy tavaransa niiden yhteiskunnallisesta arvosta ja saa siten ylimääräistä lisäarvoa.

4. Ylimääräisen lisäarvon tavottelu pakottaa kilpailun pohjalla jokaista kapitalistia kohottamaan omalla tuotantoalallaan tuottavaisuutta ja tehoa. Tämän kautta kohoaa tuottavaisuus kaikilla yhteiskunnassa esiintyvillä tuotantoaloilla niin, että välttämättömien elin- ja muitten tarpeitten arvo ja samalla myöskin työvoiman arvo alenee ja koko työväenluokan lisätyö lisääntyy.

5. Työn tuotantovoima on itse asiassa **yhteiskunnallisen** työn tuotantovoimaa; se johtuu useampien työläisten yhteistyöstä. Mutta kapitalistisessa yhteiskunnassa näyttää se pääoman tuotantovoimalta sillä pääoma kiinnittää toisiinsa välittömät tuottajat, työläiset, ja

järjestää työprosessin tuotantoalalla arvonlisääntymistarpeitaan vastaavasti.

6. Tuottavaisuuden kohoamisella käsitetään tässä sitä työnsuorituksen kohoamista, joka saavutetaan vain työvälineiden kehittymisen kautta yhä täydellisemmiksi. Sitä vastoin on voimaperäisyyden kohoamisella käsitettävä lisääntynyttä voimien käyttöä, työn tiivistymistä saman ajan kuluessa, mistä niinikään johtuu työnsuorituksen kohoaminen. Tekniikan kehitys aiheuttaa miltei aina voimaperäisyyden kasvamista (koneiden nopeampi käynti, niiden kasvava koko).

7. Kapitalistinen ratsionalisointi perustuu pääasiassa voimaperäisyyden tavattomaan kohoamiseen, ja sisältyy siihen työajan piteneminen sekä työpalkan aleneminen. Siksi on tunnuslause: "Taistelu kapitalistisen ratsionalisoinnin seurauksia vastaan" perusteiltaan väärä. Ei voida taistella ratsionalisoinnin seurauksia vastaan taistelematta itse ratsionalisointia vastaan. Kun sosialidemokraatit asettuvat puolustamaan kapitalistista ratsionalisointia ja lupaavat taistella vain sen seurauksia vastaan, on tämä pilkantekoa työväenjoukoista. Ainoa oikea tunnuslause on: "Taistelu kapitalistista ratsionalisointia vastaan sosialistisen ratsionalisoinnin puolesta"!

8. Kapitalismin aikana ei mikään tuotantodemokratia ole mahdollinen, sillä niin kauan kuin kapitalistit (taikka kapitalistinen valtio) omistavat tuotantolaitokset, kuuluu määräysvalta työläisiin nähden pääomalle. "Tuotantodemokratiaa" koskevain teoriain tarkoituksena on verhota pääoman määräysvaltaa työläisiin nähden, esittää palkkaorjuutta "demokratiaksi" ja johtaa työväenluokkaa pois taistelusta kapitalismin kukistamiseksi sekä taivuttaa sitä vahvistamaan kapitalistista riistoa.

VIII. Tuotanto-olot SNTL:ssa

1. Neuvostoliitossa ovat valtion tuotantolaitokset johdonmukaisen sosialistisia tuotantolaitoksia, koska ne kuuluvat proletaariselle valtiolle, s.o: koko työväenluokalle. Koko välittömien tuottajien luokka on täällä tuotantovälineiden kollektiivisena omistajana. Näissä tuotantolaitoksissa ei ole kahta luokkaa, ei siis myöskään riistoa.

2. Työ, jonka tarkoituksena sosialistisessa tuotantolaitoksessa on luoda yhteiskunnallisia vara- ja kasautumisfondeja, ei ole lisätyötä, kuten kapitalismin vallitessa, koska kasautumisen tarkoituksena on kohottaa omaa elintasoa sosialistisen yhteiskunnan mahdollisimman nopean rakentamisen kautta. Lisätyönä on pidettävä vain sellaista työtä, jonka toinen luokka maksutta anastaa.

3. Valtion tuotantolaitoksissa Neuvostoliitossa on työpalkalla uusi, aivan toinen sisältö kuin kapitalistisissa tuotantolaitoksissa. Proletariaatti ei enään ole proletariaattia tämän sanan varsinaisessa merkityksessä, koska se itse on tuotantovälineidensä kollektiivinen omistaja. Siksi lakkaa myöskin työvoima olemasta tavaraa varsinaisessa merkityksessä. Työpalkka on vain väline työväenluokalle kuuluvan kokonaistuotannon jakamiseksi kulutusosaan ja kasautumisosaan.

4. Kapitalistisissa tuotantolaitoksissa riistää pääoma työläisiä, mutta Neuvostoliiton sosialistisissa tuotantolaitoksissa ei ole riistoa.

Kapitalistisissa maissa kuuluu määräysvalta työläisiin nähden kapitalisteille, Neuvostoliitossa johtavat tuotantoa työläisvaltion toimitsijat työväestön aktiivisesti osallistuessa. Kapitalistisessa tuotantolaitoksessa on työläinen koneen lisäke, Neuvostoliiton tuotantolaitoksissa on hän tuotantovälineitten herra. Kapitalistisissa maissa hallitsee pääoman hirmuvalta, proletaarisessa valtiossa todellinen demokratia.

KOLMAS TEEMA:

Työpalkka ja pääoman kasautuminen

Työsuunnitelma

I. Työpalkka työvoiman arvon muunnettuna muotona. — 1. Työpalkan olemus. 2. Työpalkan muodot: a) aikapalkka. 3. Työpalkan muodot: b) kappalepalkka.

II. Työpalkka ja pääomasuhteet yksinkertaisen uusintamisen prosessissa. — 1. Palkkatyö palkkaorjuutena. 2. Pääomasuhteen uusintaminen.

III. Työpalkka ja pääomasuhde laajennetun tuotannon prosessissa. — 1. Kasautuminen pääoman kokoonpanon jäädessä ennalleen. 2. Kasautuminen pääoman elimellisen kokoonpanon kasvaessa.

IV. Kapitalistisen kasautumisen yleinen laki — työväenluokan aseman huononeminen. — 1. Vara-armeijan muodostuminen. 2. Työväenluokan kurjistuminen.

V. Sosialidemokratian yleinen teoreettinen käsitys työpalkasta. 1. Työpalkan olemus. — 2. Marxilaisen kasautumislain kieltäminen. — 3. Tuottavaisuus- ja voimateoria työpalkan alalla.

VI. Niinsanottu korkeitten palkkojen teoria.

VII. Korkeitten palkkojen teoria verhona alhaisten palkkojen teorian politiikalle. — 1. Korkeitten palkkojen teoria ja ratsionalisointi: a) työttömyys; b) työpalkka: c) tapaturmat. — 2. Miltä työpalkan voimateoria näyttää käytännössä? — 3. Korkeitten palkkojen teoriasta alhaisten palkkojen teoriaan.

VIII. Työpalkka ja työväenluokan asema Neuvostoliitossa.

Johdanto

Kapitalistisen tuotantoprosessin tutkiminen on paljastanut sen arvonlisäysprosessiksi, s.o. lisäarvon tuottamisprosessiksi. Kapitalistin ja työläisen väliset tuotantosuhteet ovat sitä, että työläinen myy kapitalistille työvoimansa sen arvoa vastaavasta hinnasta ja tuotantoprosessissa tuottaa työllään suuremman arvon kuin se arvo, mitä hänen työvoimansa edustaa. Tämä yli

jäämä muodostaa lisäarvon, jonka kapitalisti anastaa itselleen. Lisäarvo on kaikkien kapitalististen tulolajien ainoa lähde (se esiintyy teollisuuden voittona, kauppavoittona, rahakorkona, maakorkona, valtionveroina jne). Marx on teoriassaan selvittänyt porvariston ja proletariaatin välisten yhteiskunnallisten suhteiden *olemuksen*. Mutta nämä suhteet eivät todellisuudessa niin avoimesti esiinny riistosuhteina, vaan ovat ne "henkilöitten esineellisten suhteiden ja esineiden yhteiskunnallisten suhteiden" verhoamina. Siksi on tieteen tehtävänä löytää "ilmenemismuotojen" verhon alta tuotantosuhteiden todellinen olemus. Tämän tehtävän on Marx ratkaissut todeten tutkimuksillaan lisäarvon riippumattomaksi erikoisista ilmenemismuodoistaan.

Jollei käsitä lisäarvoa "puhtaassa" muodossaan on mahdotonta ymmärtää kapitalistisen tuotantotavan mutkikasta todellisuutta. Olisi kuitenkin väärin luulla, että lisäarvon tutkimisella on kapitalistisen tuotantotavan kokonaisanalyysi tullut suoritetuksi. On vielä ratkaistava, miksi sitten kapitalistin ja työläisen väliset tosiasialliset suhteet ovat saaneet tällaiset peitetyt ilmenemismuodot. On lähinnä tutkittava, missä muodoissa ilmenee työvoiman arvo. Tiedämme jo, ettei työ vaan työvoima on tavara, mutta todellisuudessa näyttää kuitenkin siltä, kuin ostettaisiin ja myytäisiin työtä eikä työvoimaa.

Toinen kysymys, jonka ratkaisu perustuu lisäarvoteoriaan, on kysymys työpalkan vaihtelun laeista: mihin suuntaan työpalkat kehittyvät. Käsitellessämme lisäarvoteoriaa olemme lähteneet siitä edellytyksestä, että työvoimasta maksetaan koko sen arvo, ja osoittaneet, että tässäkin tapauksessa riistetään työläistä. Mutta todellisuudessa maksetaan työvoimasta enimmäkseen alle sen arvon; työpalkan heilahtelut työvoiman arvon ympärillä muodostuvat tavallisesti melko epäsuotuisiksi proletariaatille. Työpalkan yleinen vaihtelu riipuu pääoman kasautumisesta. Kapitalistisen kasautumisen yleinen laki on siis se päätekijä, joka säännöstelee työpalkan vaihtelua.

Meidän lähin tehtävämme on siis oppia tuntemaan työpalkan muodot ja sen vaihtelun lait.

Työpalkka- ja kasautumisteoriassaan paljastaa Marx työväenluokan ja porvariston välisen ylipääsemättömän kuilun ja osoittaa, että ainoana ulospääsynä on kapitalismin kukistaminen vallankumouksen avulla.

On aivan luonnollista, että kaikki sosialismin viholliset pyrkivät väsymättömästi "todistamaan" Marxin opit yleensä ja varsinkin hänen oppinsa pääoman kasautumisesta paikkansapitämättömiksi. Mutta historia on yleisen pulan kautta kapitalistisissa maissa ja voitokkaan sosialistisen rakennustyön

kautta Neuvostoliitossa täydellisesti todennut Marxin analyysin oikeaksi.

Tästä huolimatta yrittää sosialidemokratia vieläkin "kumota" Marxia. Reformismi taistelee Marxin oppeja vastaan varsinkin työpalkkaa ja pääoman kasautumista koskevissa kysymyksissä. Reformistit väittävät, että perinpohjainen parannus työväenluokan asemassa on mahdollista kapitalisminkin aikana ja että työväenluokan vapauttaminen on toteutettavissa kapitalismin rauhallisen sosialismiin kasvun kautta jne. Vaikka reformismi kapitalismin yleisen pulan nykyisellä kehitysasteella herkeämättä ja aktiivisesti auttaa porvaristoa sälyttämään pulan koko painon proletariaatin kannettavaksi ja lujittamaan kaikista liitoksistaan natisevaa kapitalistista järjestystä, eivät vielä läheskään kaikki proletaarit ole selvillä siitä, että nykyinen reformismi on niin teoriassa kuin käytännössäkin fasismin eräs siipi, s.o. juuri sosialifasismia.

Erikoisen selvästi käy tämä ilmi niissä kysymyksissä, jotka ovat yhteydessä työväenluokan nykyisten taloudellisten taistelujen kanssa, niin työpalkkateoriaa koskevissa kysymyksissä kuin myöskin palkkapolitiikassa. Porvariston rosvoretki työväenluokkaa vastaan hävittää, suunnattoman työttömyyden ja työväenjoukkojen tavattoman alhaisen elintason vallitessa, proletariaatin olemassaoloperusteet. Siksi on erikoisen tärkeätä, että jokainen työläinen hankkii itselleen selvyyden palkan olemuksesta ja palkkojen vaihtelusta.

Lukija ehkä kysyy, miksi me omistamme niin suurta huomiota arvosteluun, sensijaan että rajoittuisimme Marxin taloudellisen teorian sisältöön. Mutta me muistutamme mieliin sen otsikon, mikä on Marxin pääteoksella: "Pääoma. Kansantaloustieteen arvostelua". Marx kehitti taloudellista teoriaansa arvostelemalla porvarillista teoriaa. Marxilaisuus on syntynyt ja kehittynyt alituisessa taistelussa työväenluokan vastustajien lukemattomia muunnoksia vastaan. Marxilaisuus on vallankumouksellinen teoria, proletariaatin vallankumouksellisen luokkataistelun ase. Ja tämän taistelun tärkeimpiä edellytyksiä on myöskin työväenluokan keskuudessa kiertelevien epämarxilaisten, epäproletaaristen teoriain voittaminen.

Lenin on erinomaisen sattuvasti luonnehtinut marxilaisuuden kriitillistä sisältöä:

> "Poleemista luonnettaan ei marxilaisuus osoita siksi, että se on "tendenssimäinen", vaan siksi, että se teorian alalla tarkasti koskettelee kaikkia elämässä vallitsevia vastakohtaisuuksia. Siksi ovat m.m. kaikki yritykset omaksua 'marxilaisuus' omaksumatta sen 'poleemista luonnetta' tuloksettomia ja sellaisiksi jäävätkin. Marxilaisuuden 'poleeminen luonne' on vain kuvastusta kapitalismin it-

sensä 'poleemisesta luonteesta' (Leninin koottujen teosten toinen nide).

Niinpä täytyykin meidän seikkaperäisesti arvostella sosiaalidemokratian palkkateoriaa ja palkkapolitiikkaa, jotka epämarxilaisista teorioista ovat eniten levinneet työväenluokan keskuuteen.

1. Työpalkka työvoiman arvon muunnettuna muotona

1. Työpalkan olemus

Jo aikaisemmin olemme laajasti arvostelleet "työn arvo"-käsitettä. Tällöin olemme nähneet, mikä luokkamerkitys tällä väärällä käsitteellä on ja miksi kaikki proletariaatin vastustajat tarrautuvat siihen. Mutta kuvittelu työn arvosta ei ole syntynyt sattumalta, vaan juontaa se juurensa työvoiman arvon todella olevaiseen ilmenemismuotoon.

> "Porvarillisen yhteiskunnan pinnalla esiintyy työläisen palkka työn hintana, määrättynä paljoutena rahaa, joka määrätystä työn paljoudesta maksetaan. Tällöin puhutaan työn arvosta ja sanotaan sen ilmaisua rahassa sen välttämättömäksi eli luonnolliseksi hinnaksi. Toiselta puolen puhutaan työn markkinahinnoista, s.o. hinnoista, jotka poikkeavat sen välttämättömän hinnan joko ylä- tahi alapuolelle". ("Pääoma" sivu 473[1]).

Työpalkka on todellisuudessa vain työvoiman arvon rahailmaus, työvoiman hinta. Mutta muotonsa puolesta se on työn hinta. Merkitseehän itse sanakin "työpalkka" palkkaa työstä. Käytännössäkään ei työvoimasta sellaisenaan suoriteta maksua, vaan saa työläinen palkkansa viikkopalkkana, päivä-palkkana, tuntipalkkana taikka palkkana *vissistä työmäärästä*. Näin ei käsitä vain kapitalisti ja tämän ideologi, porvarillinen taloustieteilijä, vaan sangen usein myöskin työläinen.

> "Käsite "työn arvo" on imaginäärinen käsite, (joka ei vastaa todellisuutta). Se on kuvaannollinen sanontatapa samoin kuin esim. maapallon arvo. Nämä kuvaannolliset sanontatavat johtuvat kuitenkin itse tuotantosuhteista. Ne ovat olennaisten suhteiden ilmenemismuotojen kategorioja (yleiskäsitteitä). Että oliot ulkonaisesti usein esiintyvät nurinkurisessa muodossa, on jokseenkin kaikissa tieteissä tunnettua, kansantaloustiedettä (s.o. porvarillista kansantaloustiedettä. — Toimituksen huomautus) lukuunottamatta". ("Pääoma" sivu 475).

[1]) Kaikki lainaukset K. Marxin "Pääoman" I osasta ovat yleensä tehdyt sen v. 1913 ilmestyneestä suomenkielisestä painoksesta, johon myöskin sivunumerot viittaavat.

Nyt herää kysymys, *miksi* työvoiman arvo ei esiinny suoranaisesti työvoiman hintana? Kaikkiin tavaroihin nähden on arvo tavaran tuottamiseen välttämättömän yhteiskunnallisen työn ilmenemismuoto. Sama koskee myöskin sitä tavaraa, jota kutsutaan työvoimaksi. Mutta jos työvoimatavaran *hintamuotoa* verrataan kaikkien muiden tavarain hintamuotoihin, voidaan todeta oleellinen ero. Tavaran hinta on *tämän tavaran* arvon muoto (rahamuoto), eikä työvoimatavaraankaan nähden hinta, työpalkka, ole muuta kuin työvoiman arvon ilmaus rahassa, mutta käytännössä näyttää se olevan erään toisen "tavaran", työn, hinta. Mistä johtuu tämä ero?

Tämä työvoiman arvon muodon erikoisuus johtuu itse työvoimatavaran ominaisesta luonteesta. Muistelkaamme, mitä on työvoima.

> "Työvoimalla eli työkyvyllä tarkoitamme kaikkia niitä ruumiillisia ja henkisiä kykyjä yhteensä, jotka ihmisellä on ruumiillisessa olemuksessaan, elävässä persoonallisuudessaan, ja jotka hän panee liikkeelle joka kerta, kun hän tuottaa jonkunlaisia käyttöarvoja". ("Pääoma" sivu 125).

Kun työläinen myy kapitalistille työvoimaansa, ei hän siis voi myymäänsä tavaraa irroittaa ruumiistaan ja luovuttaa sitä ostajalle.

> "Tämän erikoisen tavaran, työvoiman, omituisesta luonteesta seuraa, että silloin kun sopimus ostajan ja myyjän kesken tehdään, sen käyttöarvo ei vielä ole todella siirtynyt ostajan haltuun. Samoin kuin muidenkin tavarain, oli sen arvo määrätty ennen kuin se oli joutunut kiertokulkuun, sillä työvoiman tuottamiseen oli käytetty määrätty paljous yhteiskunnallista työtä, mutta sen käyttöarvona on vasta myöhempi voimanilmaisu (s.o. työ. Toimituksen huomautus). Voiman myyminen ja sen todellinen ilmaisu, s.o. sen olemassaolo käyttöarvona, eroavat siis ajallisesti toisistaan". ("Pääoma" sivut 131—132).

Työvoimasta maksetaan sitten, kun kapitalisti on sen käyttänyt työprosessiin, siis työn tapahduttua, päinvastoin kuin mikä on käytäntö kaikkiin muihin tavaroihin nähden, joista maksu suoritetaan ennen niiden käyttöä. Tämä merkitsee sitä, että työläinen myy tavaransa, työvoimansa, aina velaksi.

Miten voidaan työvoimatavaraa mitata? Myydyn sokerin määrä mitataan painon mukaan. Kahdella sokerikilolla on kaksi kertaa suurempi käyttöarvo ja kaksi kertaa suurempi arvo kuin yhdellä sokerikilolla. Mutta miten voidaan mitata se työvoimamäärä, jonka työläinen myy kapitalistille? Tässä ei ole muuta mittapuuta kuin sen toiminta-aika, s.o. *se aika, minkä itse työ kestää*, sillä vain itse työn kautta siirtyy työvoimatavara ostajan käsiin. Tämä työvoiman omituinen luonne tavarana on siis syynä siihen omituiseen seikkaan, että työ-

voiman arvo ei esiinny itse työvoiman hintana, vaan työn hintana.

Tarkastellaanpa nyt lähemmin, *miten* työvoiman arvo ja hinta ilmenee työpalkassa, muunnetussa muodossaan.

> "Me tiedämme, että työpäivän päiväarvo on laskettu työläisen määrätynpituisen elinlän mukaan, mitä vastaa määrätty työpäivän pituus. (Katso tästä aikaisemmin kohtaa "Työpäivän rajat"). Oletakaamme, että tavanmukaisessa työpäivässä olisi 12 tuntia ja työvoiman päiväarvo 3 sh., sellaisen arvon ilmaisu rahassa, mikä esittää 6 työtuntia. Jos työläinen saa 3 sh., niin saa hän 12 tuntia toimivan työvoimansa arvon. Jos nyt tämä työvoiman päiväarvo ilmaistaan päivätyön arvona, niin saadaan kaava: kaksitoistatuntisen työpäivän arvo on 3 sh. Työvoiman arvo määrää siten työn arvon eli rahassa ilmaistuna sen välttämättömän hinnan. Jos sitävastoin työvoiman hinta poikkeaa sen arvosta, niin poikkeaa niinkään työn hinta sen n.s. arvosta". ("Pääoma" sivu 477).
>
> "Me huomaamme edelleen, että 3 sh:n arvo, joka esittää työpäivän maksettua osaa, s.o. kuusituntista työtä, esiintyy 12-tuntisen kokonaistyöpäivän arvona eli hintana, kokonaistyöpäivän, joka sisältää 6 maksamatonta tuntia. Työpalkan muoto hävittää siis kaikki jäljetkin työpäivän jakautumisesta välttämättömään työhön ja lisätyöhön, maksettuun ja maksamattomaan työhön. **Kaikki työ näyttää maksetulta työltä.** (Meidän harventamamme. Toimituksen huomautus). Pakollisessa päivätyössä (Fronarbeit) eroavat paikallisesti ja ajallisesti, kouriintuntuvan aistillisesti, päiväpalkollisen työ itseään varten ja hänen pakkotyönsä maanomistajaa varten. Orjien työssä yksinpä sekin osa työpäivästä, jonka aikana orja vain korvaa omien elintarpeittensa arvon, ja jonka hän todellisuudessa siis työskentelee itseään varten, näyttää työltä hänen herransa hyväksi. Kaikki hänen työnsä näyttää maksamattomalta työltä. Palkkatyössä näyttää päinvastoin lisätyökin eli maksamaton työ maksetulta. Edellisessä omaisuussuhde peittää orjan itselleen työskentelyn, jälkimäisessä rahasuhde palkkatyöläisen ilmaiseksi työskentelyn.
>
> Voimme sentähden ymmärtää, kuinka ratkaisevan tärkeä on työvoiman arvon ja hinnan muuttuminen työpalkan muotoon eli itse työn arvoksi ja hinnaksi. Tähän ilmiöön, joka peittää todellisen suhteen näkymättömiin ja tuo ilmi päinvastoin sen vastakohdan, perustuvat kaikki sekä työläisen että kapitalistin oikeuskäsitykset, kaikki kapitalistisen tuotantotavan harhakuvat, kaikki sen vapaudenkuvittelut, kaikki arkipäiväisen taloustieteen puolustelevat kieräilyt". ("Pääoma" sivu 478).

Työvoiman arvoa ei siis suoranaisesti esitetä työläisen tuottaman kokonaisarvon *osana*. Rahailmauksessaan lasketaan se mukaan koko työpäivään, niin että jokainen työtunti näyttää maksetulta, vaikkakin todellisuudessa työtunnin hinta edustaa vain osaa siitä arvosta,minkä työläinen on tämän tunnin aikana luonut. Tämä on työvoiman arvon taikka hinnan *muuttumista* työpalkaksi.

Olisi väärin määritellä työpalkka vain työvoiman hinnaksi, koska tällainen määrittely ei ollenkaan osoita sitä, että työpalkan muotoon on peitettynä riistosuhde. *Työpalkka* ei

siis ole pelkkä työvoiman hinta, se on *työvoiman arvo taikka hinta työn hinnaksi esitettynä.* Tällä muutoksella on Marxin mielestä "ratkaiseva merkitys". Jos käsitämme muutoksen, kykenemme me myöskin paljastamaan kapitalistisen tuotantotavan vapausharhakuvat niille työläisille, jotka vielä ovat näiden harhakuvien kahlehtimia, tekemään heille selväksi heidän todellisen asemansa kapitalismin palkkaorjina, hävittämään "talousdemokratian"harhakuvat ja "saattamaan tänään sorrettu luokka tietoiseksi sen oman toiminnan edellytyksistä ja luonteesta". (Engels, "Anti-Dühring", sivu 306).

2. Työpalkan muodot: a) aikapalkka

Työpalkkaan nähden on erotettava kaksi seikkaa. Ensinnäkin on työpalkka työvoiman arvon muoto. Mutta toiseksi itse työpalkallakin on erilaisia muotoja (aikapalkka, yksinkertainen kappalepalkka, urakkapalkka, palkkiopalkka jne.). Kaikki työpalkkamuodot johtuvat työpalkan kahdesta vallitsevasta perusmuodosta, aikapalkasta ja kappalepalkasta.

Tarkastelkaamme ensinnä aikapalkkaa.

> "Rahasumma, jonka työläinen saa päivätyöstään, viikkotyöstään j. n. e., on hänen nimellisen eli arvon mukaan lasketun työpalkkansa määrä. Selvää on kuitenkin, että aina työpäivän pituuden mukaan, siis aina hänen päivittäin luovuttamansa työmäärän mukaan, sama päiväpalkka, viikkopalkka j. n. e. voi edustaa hyvin erilaista työn hintaa, s. o. hyvin erilaisia rahasummia samasta työmäärästä. Aikapalkassa on siis jälleen erotettava työpalkan, päiväpalkan, viikkopalkan j. n. e. kokonaismäärä ja työn hinta. Kuinka voidaan nyt löytää tämä hinta, s. o. määrätyn työpaljouden raha-arvo? Työn keskihinta saadaan, kun työvoiman keskimääräinen päivähinta jaetaan keskimääräisen työpäivän tuntiluvulla. Jos esim. työvoiman päivänarvo on 3 sh., 6 työtunnin arvotuote, ja jos työpäivä on kaksitoistatuntinen, niin yhden työtunnin hinta $= \frac{3\,sh}{12} = 3d.$ (1 shillinki — 12 penceä). Niin saatu työtunnin' hinta on työn hinnan mittayksikkö". (Pääoma" sivu 481).

On helppo käsittää, että päiväpalkan kokonaismäärä voi muuttua työn hinnan pysyessä muuttumattomana ja päinvastoin. Jos työpäivää esim. pitennetään tuntipalkan jäädessä entiselleen, kasvaa päiväpalkka, työn hinnan jäädessä entiselleen. Jos työläinen saa pitennetyltä työpäivältä saman palkan kuin ennen lyhyemmältä työpäivältä, alenee työn hinta, sillä sama palkka jakautuu suuremman tuntimäärän kesken. Tässä tapauksessa olemme tekemisissä muuttumattoman palkan ja samalla laskevan työnhinnan kanssa. Tarkastelkaamme lopuksi vielä erästä tapausta, jonka valossa paraiten käy ilmi se osa, jota työpalkan muoto (työn hinta) näyttelee riiston kiristämisen välineenä. Tämä tapaus näyttelee huomattavaa osaa proletariaatin nykyisessä taiste-

lussa. On kysymys siitä tapauksesta, että työpalkka alenee työn hinnan jäädessä entiselleen.

"Aikapalkan mittayksikkö, työtunnin hinta, on osamäärä, joka saadaan, kun työvoiman päiväarvo jaetaan tavanmukaisen työpäivän tuntimäärällä. Oletamme, että viimemainitussa on 12 tuntia, työvoiman päiväarvo 3 sh., 6 työtunnin arvotuote. Työtunnin hinta on näillä edellytyksillä 3 d., sen arvotuote 6 d. Jos nyt työläinen on työssä vähemmän kuin 12 tuntia päivässä (tahi vähemmän kuin 6 päivää viikossa), esim. 6 tai 8 tuntia, niin saa hän, kun työn hinta on tämä, vain 2:n tahi 1½ sh:n päiväpalkan. Kun hänen olettamuksemme mukaan on työskenneltävä keskimäärin 6 tuntia päivässä tuottaakseen vain työvoimansa arvoa vastaavan päiväpalkan, kun hän saman oletamuksen mukaan kustakin tunnista työskentelee vain puolet itseään varten, puolet taas kapitalistia varten, niin on selvää, että hän ei voi tuottaa 6 tunnin arvotuotetta, jos hän on työssä vähemmän kuin 12 tuntia. Jos edellä olemme tutustuneet liikatyön tuhoisiin seurauksiin, niin näemme tässä niiden kärsimysten lähteet, jotka työläiselle johtuvat liian vähästä työstä". ("Pääoma" sivut 482-483).

Muodollisesti jää tässä työn hinta muuttumattomaksi; tosin saa työläinen pienemmän päiväpalkan, mutta vain siksi, että hän myy kapitalistille pienemmän määrän "tavaraansa", nim. vähemmän työtä; kapitalisti ei alenna hänen tavaransa hintaa, tuntipalkkaa; tavaranomistajain — kapitalistin ja työläisen — "kohtuuden", "vapauden" ja "tasa-arvoisuuden" lait näyttävät jäävän mitenkään rikkomatta, sillä eihän kapitalisti osta työvoimaa vaan työtä. Siltä näyttävät asiat, jos ilmenemismuotoa pidetään olemuksena.

Näemme siis, että työpalkan muoto työn hintana on keino painaa työvoiman hinta sen arvon alapuolelle, niin että työläinen ei itse huomaakaan kun kapitalisti maksaa hänen tavarastaan vajaan hinnan. Luokkatietoisten työläisten tärkeä tehtävä on siis selittää porvarillisen ja sosialidemokraattisen ideologian kahleissa oleville työläisille, että nämä eivät myy kapitalistille työtään vaan työvoimaansa ja että entisen tuntipalkan pysyminen voimassa työpäivän lyhentyessä on työläisten yksinkertaista pettämistä kapitalistin taholta, varkautta.

Kapitalismin nykyisen pulan vallitessa, jolloin osittainen työaika on muodostunut "normaaliksi" ilmiöksi, esittää ammattiliittobyrokratia työajan lyhentämistä (40 viikkotuntiin). Etteivät sosialifascistiset ammattiliittobyrokraatit ota omia ehdotuksiaan todesta, osoittaa heidän petollinen menettelynsä Berlinin metallityöntekijäin ja Ruhrin alueen vuorityöntekijäin lakoissa. Työläiset ovat taistelleet seitsemän tunnin työpäivän puolesta, ja ammattiliittobyrokratia on pannut liikkeelle kaikki voimansa tukehuttaakseen lakot. Heidän ehdotuksensa 40-tuntisesta työviikosta eivät tarkoita mitään muuta kuin palkkojen polkemista.

TIEMOARKISTO

Niinpä kirjoittaa esim. Rudolf Wissell "Vorwärtsissä" tammikuun 1 päivänä vuonna 1931:

"Minä olen vakuutettu siitä, että meillä on edessämme muutoksen teko taloutemme rakenteeseen ja että vain työajan **kestävä lyhentäminen** voi auttaa meitä pois hätätilanteesta. Ellei tämä ole muuten mahdollista kuin **luopumalla osasta palkkaa,** on tähänkin suostuttava".

Tarkastelkaamme lopuksi vielä erästä tapausta kokonaispalkan ja työn hinnan välisen vuorovaikutuksen alalla, tapausta, mikä välittömästi liittyy kysymykseen ylityötunneista.

"Kun päivä- tahi viikkopalkka kasvaa, voi työn hinta nimellisesti pysyä entisellään ja kuitenkin alentua normaalitasoaan alemmaksi. Tämä tapahtuu aina , kun työpäivä jatketaan tavallista pituuttaan pitemmäksi työn, eli työtunnin, hinnan pysyessä samana. Kun murtoluvussa $\frac{\text{työvoiman päiväarvo}}{\text{työpäivä}}$ nimittäjä kasvaa, kasvaa osoittaja vielä nopeammin. Työvoiman arvo kasvaa, koska sen kuluminen lisääntyy sen toiminta-ajan mukaan ja nopeammin kuin lisäys sen kestämisajassa". ("Pääoma" sivu 484).

Se merkitsee sitä, että mitä kauvemmin työ kestää, sitä enemmän työvoimaa käytetään, sitä raskaampaa ja rasittavampaa on työ viimeisinä tunteina, niin ettei edes tuntipalkan kohottaminen anna työläiselle aina tilaisuutta korvata kasvanutta voimankulutusta. Yhden työpäivän aikana käytetään kahden taikka kolmen päivän työvoima, ja vaikkakin tuntipalkka (työn hinta) jäisi ennalleen — taikka vaikkapa se nousisikin — painuu se työpäivän pitentyessä kuitenkin menetetyn työvoiman arvoa alemmaksi.

Olemme nähneet, että "työn hinta saadaan, kun työvoiman päivähinta jaetaan keskimääräisen työpäivän tuntiluvulla". Mutta jos kerran syntyy tuntipalkkateoria, muuttuu se käytännöllisesti katsoen vississä määrässä itsenäiseksi, työvoiman arvosta riippumattomaksi kategoriaksi, kuten ylempänä mainitun, osittaista työaikaa koskevan tapauksen yhteydessä näimme. Jos juuri todettu yhteys työvoiman päiväarvon ja työn hinnan välillä rikkoutuu, nimittäin sen kautta, että kapitalisti ei sitoudu maksamaan päiväpalkkaa vaan vain palkan työtunneilta, voi tuntipalkka tulla vahvistetuksi niin alhaiseksi, että koko normaalilta työpäivältä tuleva päiväpalkka ei riitä välttämättömien elintarpeiden ostoon. Näin ollen tulee työläinen pakotetuksi pitentämään työpäivää.

"Olemme ylempänä määritelleet lain: "Työn hinnan ollessa määrätty, riippuu päivä- tahi viikkopalkka tehdyn työn paljoudesta." Tästä laista johtuu ensiksikin, että kuta alhaisempi työn hinta on, sitä suurempi täytyy olla työn määrä tahi sitä pitempi työpäivä, jotta työläinen saisi edes niukankin keskipalkan. **Alhainen työnhinta on tässä kannustimena työajan pitentämiseen.**" ("Pääoma" sivu 485).

Korkeampi palkka ylitunneista ei merkitse sitä, että tämän kautta lisäarvon määrä vähenisi. Tämä korkeampi palkka peittää vain sitä tosiasiaa, että palkka "normaalisilta" työtunneilta on käytetyn työvoiman arvon alapuolella, se on kannustin työpäivän pitentämiseen. Kokonaistyöpalkka jää kuitenkin, ylityö mukaan luettuna, ylimalkaan työvoiman arvon alapuolelle, sillä työvoiman menetys "kasvaa nopeammin kuin sen toimiajan lisääntyminen".

Ylityöllä on vielä sekin vaikutus, että se voimistuttaa kilpailua työläisten kesken ja siten huonontaa yleisiä työehtoja. Ylityön johdosta jää osa työläisistä työttömiksi. Mutta työttömyyden kasvaminen on työnantajille keino painostuksen lisäämiseksi siihen työväenluokan osaan, joka on työssä, s. o. keino työn hinnan alentamiseksi. Me näemme, että alhainen työpalkka on keino työajan pitentämiseksi ja että työajan pitentäminen vaikuttaa puolestaan keinona työpalkan alentamiseksi. Taistelu ylityötä vstaan on siis kaikkien työläisten tehtävä, niin työttömien kuin työssäolevienkin.

3. Työpalkan muodot : b) kappalepalkka

Aikapalkan muoto, työn hinta, tuntipalkka tekee riistosuhteen huomaamattomaksi. "Maksetun ja maksamattoman työn välinen riippuvaisuus häviää". Muoto on riiston voimistuttamisen välineenä. Vielä voimakkaammin ilmenee tämä kappalepalkkaan nähden. Kun aikapalkka (työn hinta) on työvoiman arvon muuttunut muoto, on kappalepalkka aikapalkan muuttunut muoto, siis työvoiman arvon muodonvaihdoksen etäisempi aste ja siis myöskin muoto, jossa riisto on käynyt vieläkin huomaamattomammaksi kuin aikapalkan muodossa.

Miten muuttuu aikapalkka kappalepalkaksi?

"Olettakaamme, että tavallisessa työpäivässä on 12 tuntia, joista 6 maksettua ja 6 maksamatonta. Olkoon tuon työpäivän arvotuote 6 sh., yhden työtunnin siis 6 d. Oletamme edelleen kokemuksesta käyvän selville, että työläinen, joka tekee työtä keskimääräisellä voimaperäisyydellä ja taidolla sekä niinmuodoin käyttää todellisuudessa vain yhteiskunnallisesti välttämättömän työajan tavaran tuottamiseen, tuottaa 12 tunnissa 24 kappaletta joko erilaisia valmisteita tahi yhtenäisen valmisteen osia, jotka voidaan mitata. Silloin on näiden 24 kappaleen arvo, kun vähennetään, niihin sisältyvä pysyväinen pääomanosa, 6 sh., ja kunkin yksityisen kappaleen arvo 3 d. Työläinen saa 1½ d. kappaleelta ja ansaitsee siten 12 tunnissa 3 sh. Samoinkuin aikapalkan suhteen on yhdentekevää, olettaako, että työläinen tekee 6 tuntia työtä itseään ja 6 kapitalistia varten, vaiko että hän kustakin tunnista tekee puolet itseään varten ja toiset puolet kapitalistia varten, on myöskin tässä yhdentekevää, sanooko, että yksityinen kappale on puoleksi maksettu ja puoleksi maksamatta, vaiko että vain 12 kappaleen hinta korvaa

työvoiman arvon, kun taas jälellä olevilin 12 esineellistyy lisäarvoa". ("Pääoma" sivu 489.)

Kappalepalkka määritellään siis alkuaan vallitsevan aikapalkan pohjalla. Että kappalepalkka ei ole mitään muuta kuin aikapalkan muuttunut muoto, on aina huomattavissa siitä tosiasiasta että kappalepalkkaa alennetaan kun kokonaispalkka kohoo yli keskimääräisen päivä- taikka viikkopalkan. Mutta kappalepalkasta itsestään ei huomaa että se on aikapalkan muuttunut muoto.

"Kappalepalkan muoto on yhtä vähän järjellinen kuin aikapalkankin. Kun esim. kaksi kappaletta tavaraa, sitten kun niistä on vähennetty niihin kulutettujen tuotantovälineiden arvo, yhden työtunnin tuotteena on arvoltaan 6 d., saa työläinen niistä 3 d:n hinnan. Kappalepalkka ei todellisuudessa välittömästi ilmaise mitään arvosuhdetta. Siinä ei ole kysymyksessä kappaleen arvon mittaaminen siinä esineellistyneellä työllä, vaan päinvastoin työläisen käyttämän työn mittaaminen hänen tuottamiensa kappaleiden lukumäärällä." ("Pääoma" sivu 490).

Kun aikapalkan ollessa käytännössä näyttää siltä kuin maksettaisiin työstä eikä työvoimasta niin näyttää kappalepalkan ollessa käytännössä jo siltä, kuin maksettaisiin suorituksesta, itse kappaleesta, eikä työstä.

"Kappalepalkkaa tarkasteltaessa näyttää aluksi siltä, kuin ei työläisen myymä käyttöarvo olisikaan hänen työvoimansa toimintaa, elävää työtä, vaan jo tuotteessa esineellistynyttä työtä, ja kuin ei tämän työn hintaa määrättäisikään niinkuin aikapalkkaa murtoluvulla:

työvoiman päiväarvo
määrätuntinen työpäivä

vaan tuottajien tuotantokyvyllä". ("Pääoma" sivu 488).

Kappalepalkan erikoisuutena on, että koko päivän taikka viikon ansio on riippuvainen työntekijän suorituskyvystä. Kappalepalkka vaikuttaa työn voimaperäisyyttä rajattomasti kohottavana itsetoimivana keinona.

"Kun kappalepalkka on määrätty, vaatii luonnollisesti työläisen mieskohtainen etu häntä jännittämään työvoimaansa mahdollisimman ankarasti, mikä helpottaa kapitalistille työn voimaperäisyyden normaalisen asteen korottamista. Niinikään vaatii työläisten mieskohtainen etu pitentämään työpäivää, koska sen kautta hänen päivä- taht viikkopalkkansa kohoaa." ("Pääoma" sivut 491—492).

Voimaperäisyyden kohoaminen merkitsee, että työtunnin aikana käytetään paljon enemmän työvoimaa kuin ennen. Vaikutus on sama kuin työpäivän pitentämisellä ylituntien kautta: palkan kokonaismäärä laskee käytetyn työvoiman arvon alapuolelle. Tuloksena on työläisen elimistön nopeampi kuluminen.

Vieläkin hävittävämmin vaikuttavat työläiseen erilaiset monimutkaiset urakka- ja palkkiojärjestelmät, jotka edustavat eri-

laisia aika- ja kappalepalkkayhdistelmiä. Yhteistä näille järjestelmille on se, ettei kappale- (urakka-) palkkaa eikä palkkaa tuntityöstä määrätä keskinkertaisen suorituksen vaan korkeimman suorituksen perusteella. Keskimääräinen päiväpalkka jaetaan voimaperäisimmin työskentelevien työläisten valmistamien kappaleitten luvulla, joten keskinkertaisen työläisen täytyy äärimäisesti jännittää työvoimaansa voidakseen yleensä päästä tyydyttäville palkoille. Palkkioihin nähden on asianlaita sama kuin "paremmin" maksettuihin ylitunteihin: "normaalinen" kappalepalkka asetetaan niin alhaiseksi, ettei työläinen voi ilman "palkkiota" yleensä tulla toimeen.

Mutta mikä kappalepalkan ollessa käytännössä on vahingollista koko työväenluokalle, on se kilpailu, jota se herättää työväenluokan riveissä. Täällä toistuu, nyt paljon suuremmassa mitassa, sama ilmiö, josta tarkastellessamme ylityötä jo mainitsimme. Kappalepalkka kaikissa vivahduksissaan on kapitalisteille väline eri työläisryhmien nostamiseksi toinen toistaan vastaan, luokkasolidariteetin hävittämiseksi Vastuu tuotannosta asetetaan työläisten itsensä niskoille, varsinkin ryhmäpalkan (ryhmäurakan) ollessa käytännössä. Tällöin hoputtavat työläiset jokaista toveriaan, sillä jonkun työläisen jääminen jälkeen vaikuttaa kaikkien muiden työläisten palkkaan. Kappalepalkka antaa kapitalistille mahdollisuuden

> "tehdä sopimuksen päätyöläisen — manufaktuurissa ryhmän johtajan, kaivoksissa hiiltenmurtajan y.m., tehtaissa varsinaisen konetyöläisen kanssa niin ja niin paljosta kappaletta kohden, s.o. hinnasta, josta päätyöläinen ottaa itse hankkiakseen ja maksaakseen apulaisensa. Tässä pääoma riistää työläisiä siten, että työläinen riistää työläistä" ("Pääoma" sivu 491).

Kaikki palkkamuodot siis salaavat riistoa ja siten helpottavat kapitalistille riiston kiristämistä. Tämä on kaikkien ratsionalisoinnin yhteydessä "täydellistettyjen", "tieteellisten" työnjärjestely- ja työpalkkajärjestelmien tärkein tehtävä.

> "Itsestään on kuitenkin selvää, että työpalkan maksussa tavattavien muotojen eroavaisuus ei ensinkään muuta sen olemusta, vaikka toinen muoto voikin olla kapitalistisen tuotannon kehitykselle suotuisampi kuin toinen". ("Pääoma" sivu 489).

KONTROLLIKYSYMYKSIÄ:

1. Miksi työvoiman arvoa ei voida ilmaista työvoiman hintana vaan työn hintana?
2. Miten työvoiman arvo muuttuu työpalkaksi?
3. Mikä on tämän muutoksen luokkamerkitys?
4. Millä tavoin työpalkan muoto (työn hinta) on keino työvoiman hinnan alentamiseksi sen arvon alapuolelle (osittaisen työajan ja ylityön ollessa käytännössä)?

5. Miksi työväenluokan, taistellessaan työajan lyhentämisen (seitsemäntuntisen työpäivän) puolesta, täytyy samalla taistella kokonaispalkan alentamista vastaan?

6. Miksi kappalepalkka on aikapalkan muuttunut muoto ja miksi kappalepalkan ollessa käytännössä riistosuhde muodostuu vieläkin peitetymmäksi kuin aikapalkan ollessa käytännössä?

7. Miksi kappalepalkka on keinona riiston voimistuttamiseksi?

II. Työpalkka ja pääomasuhde yksinkertaisessa uusintamisprosessissa

Tähän saakka olemme tutkineet työpalkkaa ja yleensä pääomasuhdetta, kapitalistiluokan ja työväenluokan välistä suhdetta tuotannon niin sanoaksemme kertaprosessin aikana. Vielä emme ole tutkineet tuotantoprosessia alituisesti uusiintuvassa liikkeessään. Mutta juuri tämä liike on luonteenomaista kapitalismille. Kun kapitalisti ei enään myy tuotettuja tavaroita taikka vaikkapa myykin ne, mutta ei jatka tuotantoprosessia, lakkaa hän olemasta kapitalisti. Kapitalismin liikkeelläpitävänä voimana ei ole pelkästään tavarain tuottaminen, vaan lisäarvon tuottaminen, vieläpä sen alituinen tuottaminen.

Jos tarkastelemme tuotantoprosessia alituisesti toistuvana, s.o. *uusintamisprosessina*, näemme uusia, oleellisia piirteitä, jotka ovat luonteenomaisia perustaville pääomasuhteille, piirteitä, joita emme kyenneet huomaamaan silloin, kun vielä olimme tuotannon kertaprosessin puitteissa.

Mitkä ovat nämä pääomasuhteen uudet piirteet, jotka tulevat ilmi uusintamisprosessin kautta?

On tehtävä ero yksinkertaisen ja laajenevan uusintamisprosessin välillä. *Yksinkertaisella uusintamisella* ymmärretään tuotantoprosessin toistumista alkuperäisessä, muuttumattomassa laajuudessaan. Näin on asianlaita, kun tuotettua lisäarvoa ei käytetä tuotannon laajentamiseen, vaan koko lisäarvo käytetään kapitalistin omaan kulutukseen. *Laajeneva uusintaminen* taasen edellyttää, että osa lisäarvosta liitetään alkuperäiseen pääomaan, minkä kautta lisätään paitsi tätä pääomaa, myöskin sen lisäarvon määrää, mikä tämän lisätyn pääoman avulla tuotetaan. Laajeneva uusintaminen on siis pääoman kasautumista muuttamalla lisäarvoa pääomaksi.

Tarkastelkaamme ensiksi niitä pääomasuhteen uusia piirteitä, jotka ilmenevät yksinkertaisessa uusintamisprosessissa.

1. Palkkatyö palkkaorjuutena

Olemme tähän saakka edellyttäneet, että kapitalisti käyttää osan pääomastaan *etukäteen* työvoiman ostoon (vaihtuva

pääoma, työpalkka). Tuotannon yksityisen, kertaprosessin kannalta onkin asianlaita näin. Tosin saa työläinen työpalkkansa vasta sitten, kun kapitalisti on käyttänyt hänen työvoimansa (ja tämä merkitsee sitä, että työläinen antaa kapitalistille luottoa), mutta kuitenkin ennen kuin kapitalisti on ehtinyt myydä työläisen tuottaman tavaran. Mutta aivan toisin on asianlaita uusintamisen kannalta. Kun kutakin yksityistä tuotantokautta (päivää, viikkoa, kuukautta) ei katsota yksinäiseksi, eristetyksi tapahtumaksi, vaan uusintamisprosessin osaksi, palaksi siitä, osoittautuu että työpalkka ei ole mitään muuta kuin sellainen rahaksi muuttunut arvo, jonka työläinen on aikaisemmin tuotantokauden kuluessa luonut.

Valaisemme tätä seuraavalla esimerkillä. Edellyttäkäämme, että työpalkka suoritetaan viikottain, kunkin työviikon lopulla. Kun kapitalisti toisen viikon aikana myy ensimmäisen viikon aikana tuotetun tavaran, muuttaa hän *työläisen tuottaman mutta tälle* (työläiselle) *kuulumattoman arvon* rahaksi ja maksaa tällä rahalla toisen viikon lopulla työpalkan.

> "Työläiselle vuotaa takaisin työpalkan muodossa alituisesti osa hänen itsensä alituisesti uusintamasta tuotteesta. Kapitalisti tosin maksaa hänelle tavaran arvon rahassa. Mutta tämä raha on vain työn tuotteen tai pikemmin työntuotteen osan muutettu muoto. Työläisen muuttaessa osan tuotantovälineitä uudeksi tuotteeksi, kiertää osa hänen aikaisemmasta tuotteestaan markkinoilla, joilla se muuttuu jälleen rahaksi. Hänen tämänpäiväinen tahi tulevan puolen vuoden työnsä maksetaan sillä työllä, jonka hän on suorittanut edellisellä viikolla tahi viimeksi kuluneena puolena vuotena." ("Pääoma" sivut 504—505).

Tämä ei kuitenkaan tule näkyviin, sillä kapitalistinen tuotantosuhde toteutuu siten, että yksityinen työläinen myy yksityisesti työvoimansa yksityiselle kapitalistille. Kukin työläinen saa työpalkan kapitalistin rahoista, ja siksi näyttää, kuin antaisi kapitalisti rahoistaan etukäteen työläisen työpalkan.

> "Mutta rahamuodon synnyttämä harhakuva hälvenee kohta kun yksityisen kapitalistin ja yksityisen työläisen sijasta tarkastaa kapitalistiluokkaa ja työläisluokkaa. Kapitalistiluokka antaa työväenluokalle alituisesti rahan muodossa osotuksia osaan viimeksimainittujen tuottamasta ja edellisten anastamasta tuotteesta. Nämä osoitukset antaa työläinen kapialistiluokalle yhtä säännöllisesti takaisin ja luopuu siten sen hyväksi hänelle itselleen kuuluvasta osasta omaa tuotettaan. Tuotteen tavaramuoto ja tavaran rahamuoto peittävät tämän toimen todellisen luonteen." ("Pääoma" sivu 505).

Voitaisiin väittää, että työläiselle tämän ensimmäisenä viikkona suorittamasta työstä maksettu työpalkka ei edusta hänen aikaisemmin tuottamansa tuotteen rahamuotoa, ja että kapitalisti ei siis saa tätä työpalkkaa työn kautta tuotetusta tuotteesta. Kun kapitalisti nyt muuttaa toisen viikon aikana työn kautta tuotetun arvon rahaksi, saa hän tämän myynnin avulla takai-

sin muka vain sen rahan, jonka hän tähän myyntiin asti on vaihtuvana pääomana antanut omista rahoistaan.

Olemme jo aikaisemmin osoittaneet, mistä ylipäänsä on peräisin "ensimmäinen pääoma". Me näimme, että se oli saatu välittömien pientuottajien ryöstämisen kautta. Mutta tästäkin riippumatta tuo ylläesitetty väite, joka vastustaa marxilaista käsitystä työpalkasta uusintamisprosessissa on perusteiltaan pätemätön, koskapa jokainen pääoma, alkuperästään riippumatta, edustaa, jopa yksinkertaisessakin uusintamisessa, kasautunutta lisäarvoa. Ottakaamme seuraava esimerkki. 10.000 markan pääoma tuottaa vuodessa esim. 2.000 markkaa lisäarvoa. Kun kysymys on yksinkertaisesta uusintamisesta, kuluttaa kapitalisti kaikki 2.000 markkaa. Hänen 5 vuoden aikana kuluttamansa lisäarvo tekee siis $2.000 \times 5 = 10.000$ markkaa, s.o. saman määrän kuin alkuperäinen pääoma. Jos taas kapitalisti kuluttaa vuosittain vain 1.000 markkaa, tulee hän kuluttaneeksi alkuperäistä pääomaa vastaavan määrän lisäarvoa 10 vuodessa. Mitä seuraa tästä?

> "Pääoma-arvo, jaettuna vuosittain kulutetulla lisäarvolla, antaa osamääräksi sen vuosimäärän taikka uusintamiskausien lukumäärän, minkä kuluttua kapitalisti on kuluttanut alkuperäisen liikkeeseen sijoitetun pääoman ja se siis on hävinnyt.
>
> Kapitalistin käsitys, että hän kuluttaa vieraan, maksamattoman työn tuotetta, lisäarvoa, ja säilyttää alkuperäisen pääoma-arvon, ei voi ensinkään muuttaa itse asiaa...
>
> Jos joku kuluttaa koko omaisuutensa sen kautta, että hän tekee velkoja, jotka vastaavat tämän omaisuuden arvoa, niin edustaa koko omaisuus vain hänen velkojensa kokonaissummaa. Ja samoin, jos kapitalisti on kuluttanut liikkeeseen sijoitetun pääomansa vastikkeen, edustaa tämän pääoman arvo enää vain hänen ilmaiseksi omaksumansa lisäarvon kokonaissummaa. Hänen vanhan pääomansa arvosta ei ole hiukkastakaan jälellä.
>
> Kokonaan huolimatta kaikesta kasautumisesta muuttaa siis pelkkä tuotantoprosessin jatkuvaisuus eli yksinkertainen uusintaminen pitemmän tahi lyhyemmän ajanjakson kuluttua kaiken pääoman välttämättä kasautuneeksi pääomaksi eli pääomallistetuksi (kapitalisoiduksi) lisäarvoksi. Vaikka se olisi tuotantoprosessiin joutuessaan ollut käyttäjänsä mieskohtaisesti ansaitsemaa omaisuutta, ennemmin tahi myöhemmin tulee siitä **maksamatta jätetyn vieraan työn** ilman vastiketta anastettu arvo eli aineellistuma, joko rahan muotoinen tahi muunlainen." ("Pääoma" sivu 507.. Meidän harventamamme. Toimituksen huomautus).
>
> "Juuri siksi menettää vaihteleva pääoma luonteensa kapitalistin omasta rahastosta ennakolta suoritettuna arvona, jos me katselemme kapitalistista tuotantoprosessia alati uudistuvana virtana." ("Pääoma" sivu 506).

Kapitalistiluokan ja työväenluokan välinen suhde esiintyy siis aivan uudessa valossa. Proletariaatti luokkana tuottaa alituisesti toimeentulovälineensä, mutta se ei tuota niitä siten, että

ne jäisivät sen omaan haltuun, vaan joutuvat ne porvariston haltuun. Porvaristo antaa proletariaatille työpalkkana osan viimemainitun itsensä tuottamista tuotteista. Tämä suhde on pohjaltaan orjasuhde, ollen se kuitenkin erikoislaatuista orjuutta, nim. palkkaorjuutta, jota peittää työvoimaansa vapaasti ja "vapaaehtoisesti" myyvän "vapaan" työntekijän harha. Sensijaan, että yksityisen työläisen ja yksityisen kapitalistin välisissä suhteissa tätä orjasuhdetta peittää työpalkan muoto, häviää tämä peite heti, kun katsellaan työpalkkaa koko työväenluokan kannalta muotona, jonka avulla kapitalisti jakaa työväenluokalle toimeentulovälineitä.

Uusintamisen valossa häviää siis lopullisesti se "talousdemokraattinen" käsitys, jonka mukaan työläisellä muka on yhtä oikeutettu osansa tuotteisiin kuin kapitalistillakin, ja siksi työläisiä kiinnostaa tuotteiden menekki. On tapauksia, että työpaikkaneuvosto korkean omakätisesti huolehtii liikkeensä tuotteiden menekistä.Tämän käytännön edellytyksenä on kuvittelu, että työläinen ei anna luottoa kapitalistille (työpalkka maksetaan vasta työvoiman käyttämisen jälkeen), vaan kapitalisti työläiselle koskapa kapitalisti maksaa työläiselle työpalkan jo ennen kuin hän on myynyt työn kautta tuotetun tavaran. Yksityisen tuotantoilmiön kannalta täyttää näin todella olevankin asianlaita, mutta tämä on vain ulkonäköä, mikä peittää työläisen palkkaorja-aseman. Jos työläinen olisi osakas kapitalistin rinnalla, jos työläiselle kuuluisi edes osa hänen tuottamastaan tavarasta, silloin olisi ennen tuotteen myymistä maksettu työpalkka vississä mielessä kapitalistin työläiselle antamaa luottoa. Todellisuudessa ei työläinen kuitenkaan myy kapitalistille tuottamaansa tavaraa, vaan hän myy työvoimansa, hän ei ole silmänräpäyksenkään aikaa tuottamansa tavaran omistaja.

Että palkkatyö on palkkaorjuutta ja että juuri mainittu talousdemokraattinen kuvitelma on edullinen vain porvaristolle, se näkyy aina, kun työväen *joukot* ryhtyvät lakkoon kapitalisteja vastaan. Silloin esiintyy yksityisten, hajallisten toimintojen sijasta työläisten ja kapitalistien välillä proletaariaatin toiminta *luokkana*. "Oikeudenmukaisen" tavaranvaihtolain sijasta vetoovat kapitalistit silloin asevoimaan ja *pakottavat* valtiokoneistonsa alastomalla ja raa'alla väkivallalla, talousdemokratian profeettojen aktiivisella tuella, työläiset "myymään" työvoimansa kapitalisteille (muistettakoon tuoreinta esimerkkiä, Ruhrin kaivosalueen vuorityöläisten lakkoa).

Pääomasuhteiden *ensimäinen erikoisuus* mikä uusintamisen valossa tulee esiin, on siis se, että vaihtuva pääoma eli työpalkka ei ole *kapitalistin liikkeeseen panemaa* pääomaa. Työväenluokal-

le annetaan vain osa sen itsensä tuottamista tuotteista. Palkkatyö on palkkaorjuutta.

2. Pääomasuhteitten uusintaminen

Tarkastellessamme yksityistä, muista irrotettua tuotantoprosessia näytti työläisen kulutus hänen yksityisasialtaan, jolla ei ole mitään tekemistä hänen ja kapitalistin välisen tuotantoprosessin kanssa. Työläinen kuuluu kapitalistille vain sinä aikana, kun hän on tälle myynyt työvoimansa, mutta tuotantoprosessin ulkopuolella on hän "vapaa kansalainen", jolta kapitalisti ei porvarillisen oikeuden mukaan voi mitään vaatia. Mutta kohta, kun me alamme tarkastaa tuotantoprosessia vissinä uusintaprosessin osana, kohta, kun yksityisen työläisen sijasta otamme koko työväenluokan ja yksityisen kapitalistin sijasta koko kapitalistiluokan näemme, että työväenluokka, käyttäessään kapitalistin sille jakamia toimeentulovälineitä, uusintaa vain itseään työvoimana, lisäarvon lähteenä. Ja vain tältä kannalta katsoen on työläisen kulutuksella merkitystä kapitalismille. Työläisen henkilökohtaisen kulutuksen tulee olla tuottava, eikä se saa nousta sen tason yläpuolelle, mikä pääoman lisääntymiseksi on tarpeellista.

"Työvoimaan vaihdetun pääoman muuttaa työväenluokka elintarpeiksi, joiden kulutuksen tehtävänä on uusintaa työläisten lihaksia, hermoja, luita ja aivoja sekä tuottaa uusia työläisiä. Työväenluokan henkilökohtainen kulutus on siis ehdottoman välttämättömyyden rajojen sisälläkin pääoman työvoimaan vaihtamien elintarpeiden muuttamista takaisin työvoimaksi, jota pööoma taas voi riistää. Se on kapitalistille kaikkein välttämättömimmän tuotantovälineen, työläisen itsensä tuottamista ja uusintamista. Työläisen henkilökohtainen kulutus pysyy siis suuresti katsoen kohtana pääoman tuottamisessa ja uusintamisessa, tapahtukoonpa tämä kulutus työpaikan sisä- tai ulkopuolella, työprosessin sisä- tai ulkopuolella, aivan niinkuin koneen puhdistus, tehtiinpä se työn aikana tahi sen väliaikoina.

Asiaan ei ensinkään vaikuta se, että työläinen suorittaa henkilökohtaisen kulutuksen omaksi eikä kapitalistin mieliksi. Eihän kuormajuhtien kulutuskaan ole silti vähemmän välttämätön kohta tuotantoprosessissa, vaikkakin eläimet itse nauttivat siitä, mitä syövät. Työväenluokan säännöllinen ylläpitäminen ja uusintaminen pysyy pääoman uusintamisen alituisena ehtona. Kapitalisti voi sen täyttämisen huoleti jättää työläisten itsensäsäilyttämis- ja suvunjatkamisvietin varaan. Hän pitää vain huolen heidän henkilökohtaisen kulutuksensa rajoittamisesta vähimpään mahdolliseen määrään.

Sentähden pitääkin kapitalisti ja hänen ideoolooginsa (aatteellinen edustajansa), kansantaloustieteilijä, vain sitä osaa työläisen henkilökohtaisesta kulutuksesta tuottavana, mikä vaaditaan työväenluokan ikuistuttamiseksi: mikä siis todella on käytettävä, jotta pääoma voisi kuluttaa työvoimaa. Mitä ehkä työläinen tämän lisäksi huvikseen kuluttaa, on tuottamatonta kulutusta. Jos pääoman kasautumisesta olisi seurauksena työpalkan kohoaminen ja siis työläisen kulutusvälineiden lisääntyminen ilman että pääoma kuluttaisi enemmän työvoi-

maa, niin olisi lisäpääoma kulutettu tuottamattomasti. Todellisuudessa on **työläisen henkilökohtainen kulutus hänelle itselleen tuottamatonta sillä se vain uusintaa tuon tarvittavan henkilön: se on tuottavaa kapitalistille ja valtiolle, sillä se on vierasta rikkautta tuottavan voiman synnyttämistä.**" (Pääoma" sivut 509—510). (Alleviivaus meidän. Toimituksen huomautus).

Tämä ilmenee erikoisen törkeästi nykyisen pulan aikana, jolloin porvaristo julistaa kaikissa kadunkulmissa, että yhtenä syynä pulaan on muka työläisten liian korkea elintaso. Samalla kannalla on myöskin sosialidemokratia selittäessään:

"Köyhä voi vain säästämällä ja työtä tekemällä, mutta ei lisäämällä kulutustaan, päästä hyvinvointiin". (Katso ylempää).

Puhuessaan näin vaikenevat sosialidemokraatit siitä silmiinpistävästä tosiasiasta, että "kurjuuden" syynä ei ole tavarain puute vaan niitten liiallinen paljous. Mutta asianlaita on se että työväenluokan surkea elintaso on nykyään vielä liian korkea verrattuna siihen, mitä pääoman lisääntyminen vaatii. Osa työväenluokan näinkin niukasta henkilökohtaisesta kulutuksesta on osoittautunut pääomaan nähden tuottamattomaksi. Liikuttaako pääomaa se, että työväenluokka näkee nälkää, kuolee ennenaikaisesti ja huonontuu? Eihän työväenluokka ole olemassa itseään varten, sen tehtävänä on luoda lisäarvoa. Ja kun sen kulutus estää tuottamasta lisäarvoa niin paljon kuin pääoman normaaliselle kasvamiselle on välttämätöntä, on tätä kulutusta vähennettävä, vaikkapa tämä tapahtuisikin työväenluokan osan fyysillisen hävittämisen hinnalla.

"Sillä yhteiskunnalliselta kannalta katsoen on siis työväenluokka myöskin välittömän työprosessin ulkopuolella pääomaan kuuluvaa, samoin kuin kuollut työkalu siihen kuuluu. Sen henkilökohtainen kulutuskin on visseissä rajoissa vain kohta pääoman uudistamisprosessissa". ("Pääoma" sivu 510).

Vieläpä kuuluu työläinen kapitalistille jo ennen, kuin hän on itsensä tälle myynytkään. Jo se seikka, että työläisellä itsellään ei ole mitään tuotantovälineitä, pakottaa hänet myymään työvoimansa kapitalistille. Työläinen voi (eikä sitäkään aina) "vapaasti" valita sen yksityisen työnantajan, sen yksityisen kapitalistin, joka tulee häntä nylkemään. Mutta kapitalistiluokkaan nähden on hän tuomittu palkkaorjuuteen, sillä hän on, kulutettuaan porvariston kautta jaetut toimeentulovälineet, jälleen pakotettu myymään työvoimaansa saadakseen uusia toimeentulovälineitä. Hän ei uusinna itseään pelkkänä työläisenä, vaan nimenomaan palkkatyöläisenä.

"Kapitalistinen tuotantoprosessi sellaisenaan aiheuttaa siis työvoiman ja työehtojen eroamisen toisistaan. Se synnyttää siten ja ikuistaa työläisen riistämisedellytykset. Se pakottaa alati työläisen myymään työvoimaansa eläkseen ja tekee kapitalistille alati mahdolliseksi sen ostamisen rikastuakseen.Ei enää sattuma aseta kapitalistia

ja työläistä ostajana ja myyjänä markkinoilla vastatusten. Itse prosessin piiskamylly (Zwickmühle) se on, joka aina tuo toisen takaisin markkinoille työvoimansa myyjänä ja aina muuttaa hänen oman tuotteensa toisen ostovälineeksi. **Todellisuudessa on työläinen pääoman oma jo ennenkuin hän myy itsensä kapitalistille".** ("Pääoma" sivu 515.) (Alleviivaus meidän. Toimituksen huomautus).

Mutta tätä kuuluvaisuussuhdetta peittää se tosiasia, että jokainen yksityinen työläinen myy työvoimansa "vapaasti".

"Hänen taloudellista orjanasemaansa samalla kertaa välittää ja peittää hänen itsemyyntinsä määräaikainen uudistuminen, hänen yksilöllisen palkkaherransa vaihtuminen ja markkinahinnan vaihtelut". ("Pääoma" sivu 515).

Siksi sosialidemokratian huolehtiminen "tuotannon jatkumisesta ja kohoamisesta" "myöskin kapitalististen muotojen vallitessa" (katso ylempää) ei ole mitään muuta kuin huolehtimista siitä, että työ jää ikuisesti palkkatyöksi, että palkkaorjuus ikuistuu.

KONTROLLIKYSYMYKSIÄ:

1. Miksi ei työpalkka todellisuudessa ole kapitalistin liikkeeseen panemaa pääomaa vaan osa rahaksimuuttunutta työväenluokan tuottamaa tuotetta?
2. Miksi ja missä määrin työläisen yksilöllinen kulutus on tuotannollista kulutusta?
3. Millä tavoin muuttuu työväenluokka pääoman lisäkkeeksi?
4. Miten kapitalistien uusintaprosessi uusintaa pääomasuhteen?
5. Miksi palkkatyö on palkkaorjuutta?

3. Työpalkka ja pääomasuhde laajenevassa uusintaprosessissa

Laajeneva uusintaminen eli pääoman kasautuminen aiheuttaa uusia, sangen oleellisia muutoksia työväenluokan asemassa. Jos yksinkertainen uusintaminen on alituista työvoiman uusintamista tavarana, työläisen uusintamista palkkaorjana, palkkaorjuuden ikuistuttamista, niin on pääoman kasautuminen työväenluokan yhä huonommiksi käypien elinehtojen uusintamista.

Tarkastelkaamme laajenevan uusintamisen perusseikkoja.

Edellyttäkäämme 10.000 markan pääoma, jonka avulla on vuoden aikana tuotettu 2.000 markkaa lisäarvoa. Edellyttäkäämme lisäksi yksinkertaisuuden vuoksi, että *koko* tämä lisäarvo liitetään alkuperäiseen pääomaan. Tällöin on pääoma toisella vuodella (tuotantokauden edellytämme kaikkialla yhdeksi vuodeksi, s.o. edellytämme, että koko pääoma tekee yhden kierroksen vuodessa) 12.000 markkaa; lisäpääoman 2.000 markan avulla tuotettu lisäarvo tekee 400 markkaa ja toisena vuotena tuotettu kokonaislisäarvo siis 2.400 markkaa. Kun jokainen pääoma vis-

sin ajan kuluttua, kuten ylempänä osoitettiin, muuttuu kasautuneeksi lisäarvoksi, on edellyttämässämme tapauksessa 2.000 markan lisäpääoma *alusta alkaen* vieraalla, maksamatta jätetyllä työllä tuotettua arvoa.

> "Lisäpääoma on kapitalisoitua lisäarvoa. Alusta alkaen ei siinä ole ainoatakaan arvohiukkasta, joka ei johtuisi vieraasta, maksamatta jätetystä työstä. Tuotantovälineet, joihin lisätyövoima liitetään, samoin kuin elintarpeetkin, joiden avulla se pidetään hengissä, ovat vain osia lisätuotteesta, kapitalistiluokan työväenluokalta kiskomasta vuotuisesta verosta. Kun edellinen ostaa osalla tätä veroa jälkimäiseltä lisätyövoimaa, vaikkapa täydestä hinnastakin, niin että vastike vaihdetaan vastikkeesen, niin on tämä joka tapauksessa vanhaa valloittajan menettelyä ostaa voitetulta tavaroita hänen omalla, ryöstetyllä rahallaan" ("Pääoma" sivu 519).

Tarkastellaanpa nyt pääoman kasautumisen (akkumulatsion) vaikutusta työväenluokan asemaan. Kasautumiseen nähden on ajateltavissa kaksi tapausta: 1) pysyvän ja vaihtuvan pääoman välinen suhde jää pääoman lisääntyessä muuttumatta, ja 2) pysyvä pääoma kasvaa nopeammin kuin vaihtuva, s.o. vaihtelevan pääoman osuus kokonaispääomasta vähenee.

Pysyvän pääoman ja vaihtuvan pääoman välistä suhdetta ($\frac{P}{V}$) kutsuu Marx *pääoman elimelliseksi kokoonpanoksi.* Ensimmäistä tapausta voitaisiin valaista seuraavalla esimerkillä. 6.000 markan pääoma jakaantuu 3.000 markan pysyvän ja 3.000 markan vaihtuvaan pääomaan eli 50 % P ja 50 % V (eli 1:1). Tuotettu lisäarvo 3.000 markkaa, jos nim. edellytämme lisäarvon suhdeluvun 100 prosentiksi, lisätään alkuperäisen pääoman siten, että P ja V välinen suhde jää muuttumatta. Tämä merkitsee sitä, että 3.000 markan lisäpääomasta tulee P osalle 1.500 markkaa ja V osalle 1.500 markkaa. Uudesta pääomasta 9.000 markasta muodostaa P 4.500 markkaa ja V 4.500, s.o. pääoman kokoonpano jää samaksi kuin alkuperäisenkin pääoman (50 % ja 50 %). Tässä on meillä esimerkki kasautumisesta pääoman kokoonpanon jäädessä entiselleen.

Jos pääoman kohotessa 6.000 markasta 9.000 markkaan pysyvä pääoma kasvaa 2.000 markalla ja vaihtuva pääoma 1.000 markalla, tulee uuden pääoman elimellinen kokoonpano olemaan 5:4 (5.000 P ja 4.000 V) eli P 55 ja V 45 %. Vaihtuva pääoma kasvaa absoluuttisesti 1.000 markalla, mutta laskee suhteellisesti (suhteessa koko pääomaan) 50 prosentista 45 prosenttiin. Tässä on meillä esimerkki kasautumisesta pääoman elimellisen kokoonpanon kasvaessa. Marx arvioi nim. pääoman elimellisen kokoonpanon "korkeammaksi" silloin kun P on suurempi kuin V.

Tutkiessaan sitä vaikutusta, "mikä pääoman kasvamisella on työväenluokan kohtaloon" sanoo Marx:

"Tärkein tekijä tässä tutkimuksessa on pääoman kokoonpano ja ne muutokset, mitkä siinä kasautumisprosessin kuluessa tapahtuvat". ("Pääoma" sivu 551).

Tarkastelkaamme ensiksi kasautumisen vaikutusta työväenluokan asemaan kokoonpanon jäädessä muuttumatta.

I. Kasautuminen pääoman kokoonpanon jäädessä muuttumatta

Tällainen kasautuminen edellyttää, että työn tuottavaisuus ei ole muuttunut ja että työssä olevien työläisten luku siis tuotannon laajentuessa on kasvanut. Se merkitsee kasvavaa työvoiman kysyntää. Siksi voi tulla sellainenkin hetki, jolloin työvoiman tarjonta jää jälkeen kysynnästä.

"Kun joka vuosi pidetään työssä enemmän työläisiä kuin edellisenä vuonna, niin joudutaan ennemmin tai myöhemmin kohtaan, jossa kasautumisen tarpeet alkavat kasvaa työn tavallista tarjontaa suuremmiksi, ja jolloin siis palkkojen lisääntyminen tapahtuu". ("Pääoma" sivu 552).

Näin oli asianlaita kapitalistisen kehityksen ensi asteilla, jolloin tekniikka kehittyi sangen hitaasti, jolloin ei vielä ollut minkäänlaista koneellista tuotantoa, jolloin jokainen tuotannon laajennus vaatii vastaavasti lisäämään työntekijäin lukua ja jolloin kapitalismi ei vielä ollut luonut minkäänlaista teollisuuden vara-armeijaa.

"Englannissa kuuluu tästä valituksia kautta koko viidennentoista vuosisadan ja kahdeksannentoista vuosisadan ensimäisen puoliskon". ("Pääoma" sivu 552).

Kapitalistisen tuotannon luonnetta ei tämä kuitenkaan ollenkaan muuta. Kasautuminen, vaikkapa sitä seuraisikin ohimenevä palkkojen nousu, ei tee tyhjäksi sitä tosiasiaa, että työväenluokka on pääoman lisäke.

"Ne enemmän tahi vähemmän suotuisat olosuhteet, joissa palkkatyöläiset elävät ja lisääntyvät, eivät kuitenkaan millään tavoin muuta kapitalistisen tuotannon perusluonnetta. Samoin kuin yksinkertainen uusintaminen yhä uudestaan synnyttää pääomasuhteen, kapitalisteja toiselta puolen, palkkatyöläisiä toiselta, niin uusiintuu uusintaminen laajennetussa mittakaavassa, eli pääoman kasautuminen pääomasuhteen laajemmassa mittakaavassa, enemmän kapitalisteja tahi suurempia kapitalisteja toiseen kohtioon, enemmän palkkatyöläisiä toiseen". ("Pääoma" sivu 552).

"Mutta yhtä vähän kuin parempi vaatetus, ravinto, kohtelu ja

suurempi peculiumi *) tekee lopun orjan riippuvaisuussuhteista ja riistämisestä, yhtä vähän se tekee sen, kun on kysymys palkkatyöläisestä. Pääoman kasautumisesta johtuva työn hinnannousu osottaa vain,että palkkatyöläisen itselleen jo takoman kultaisen ketjun koko ja paino sallii sitä vähemmän jännitettävän". ("Pääoma" sivu 558).

Vaikkapa kahle olisikin "kultainen", on se kuitenkin kahle. Palkkatyöläinen jää palkkatyöläiseksi, palkkaorjaksi. Kapitalismi ei sen kautta, että se toisinaan on pakotettu hieman keventämään kahleen painoa, lakkaa olemasta kapitalismia.

Kun kysymyksessä on kasautuminen pääoman muuttumattoman elimellisen kokoonpanon pohjalla, on työpalkan nousulla, määrätyt rajansa, joita se ei voi ylittää. Jos työpalkka kohoisi niin korkealle, että sen johdosta vähenevä lisäarvo heikentäsi kasautumista, täytyisi työpalkan jälleen laskea, sillä kasautumisen heikentyessä heikkenisi myöskin työvoiman kysyntä, s.o. lakkaisi vaikuttamasta se tekijä, joka aiheutti työpalkan nousun. Työpalkan kohoamiselle asettaa siis kasautumisilmiö itsessään sangen ahtaat rajat.

"Tämä vähentyminen (maksamatta jätetyn työn vähentyminen. Toimituksen huomautus) ei koskaan voi mennä niin pitkälle, että se uhkaisi itse kapitalistista järjestelmää, s.o. tuotantoprosessin kapitalistista luonnetta ja sen omien edellytysten uusintamista, jotka ovat toiselta puolen tuotantovälineet ja elintarpeet pääomana, toiselta puolen työvoima tavarana, toisessa kohtiossa kapitalisti, toisessa palkkatyöläinen. Lukuunottamatta kiihkeitä riitaisuuksia työpalkan suhdeluvusta — jo Adam Smith on osoittanut, että sellaisissa riitaisuuksissa yleensä mestari (työnantaja) aina pysyy mestarina — edellyttää pääoman kasautumisesta johtuva työhinnan lisääntyminen vaihtoehtoisesti seuraavat tapaukset:

Työn hinta kohoaa edelleen, koska sen kohoaminen ei häiritse kasautumisen jatkumista; siinä ei ole mitään ihmeellistä, sillä, lausuu A. Smith, "vaikka liikevoitto vähenisikin, lisääntyvät pääomat sittenkin vieläpä entistä nopeammin... Liikevoiton pienempänäkin ollen lisääntyy suuri pääoma yleensä nopeammin kuin pieni pääoma suurella liikevoitolla". Tässä tapauksessa on ilmeistä, että maksamatta jätetyn työn väheneminen ei suinkaan ehkäise pääomavallan laajenemista. Pikemminkin totuttaa tämä liike työläisen näkemään koko menestyksensä herransa rikastumisessa.

Toinen vaihtoehto on se, että pääoman kasautuminen laimenee työn hinnan lisääntymisen takia, koska kannustin tylsistyy. Kasautuminen laimentuu. Mutta sen laimetessa häviää sen laimenemisen syy, nimittäin pääoman ja riistettävän työvoiman epäsuhde, pääoman runsaus työvoiman tarjontaan verraten. Kapitalistisen tuotantoprosessin koneisto siis itse poistaa ne esteet, jotka se tilapäisesti synnyttää. Työn hinta alenee jälleen pääoman arvonlisäystarpeita vastaavalle tasolle, olipa tämä taso ennen palkanlisäystä normaalisesta käyneen tason ala- tai yläpuolelle, tahi sen korkuinen". ("Pääoma" sivu 558—559).

---

1) Peculium'illa tarkoitti roomalainen oikeus sitä erikoisomaisuutta, jonka perheenisä osti käytettäväksi epäitsenäisille henkilöille, nimenomaan orjille, jotka eivät voineet hankkia omaisuutta.

"Työn hinnan kohoaminen on siis sidottu rajoihin, jotka eivät salli koskea kapitalistisen järjestelmän perusteisiin, vaan päinvastoin takaavat pääoman uusintamisen laajemmassa mittakaavassa... Toisin ei voi ollakaan sellaisen tuotantotavan vallitessa, jolloin työläinen elää olemassaolevien arvojen lisäämistarpeita varten, sensijaan että aineellinen rikkaus päinvastoin olisi olemassa työläisen kehitystarpeita varten. Samoin kuin ihmistä uskonnossa hallitsee hänen oman päänsä tuote, hallitsee häntä kapitalistisessa tuotannossa hänen oman kätensä tuote". ("Pääoma" sivut 560—561).

Tärkein loppupäätelmä, johon olemme tulleet tutkiessamme laajentuvaa uusintamista pääoman elimellisen kokoonpanon jäädessä muuttumatta, on siis se, että työpalkan vaihtelulle on vedetty ahtaat rajat, joista määräävät pääoman kasautumisen kulku ja sen tarpeet.

2. Kasautuminen pääoman elimellisen kokoonpanon kasvaessa

Mutta kapitalistiselle kasautumiselle ei ole luonteenomaista pääoman muuttumaton vaan kohoava elimellinen kokoonpano. Tuotannon laajeneminen sen teknillisen perustan jäädessä muuttumattomaksi on mahdollista vain verrattain lyhyenä aikana. Sillä kilpailu pakottaa kapitalisteja alentamaan tuotantokustannuksia kohottamalla työn tuottavaisuutta ja voimaperäisyyttä.

Tekniikan täydellistyminen ja työn voimaperäisyyden kohoaminen merkitsee, että saman tavaramäärän tuottamiseen vaaditaan vähemmän työläisiä. Kone tunkee tieltään työläisen. Pääoman kokoonpano muuttuu tämän kautta siten, että pysyvän pääoman osuus kasvaa ja vaihtuvan vähenee, pääoman elimellinen kokoonpano kohoaa.

Kasvavan työntuottavaisuuden tuloksena on paitsi työvoiman arvon aleneminen, myöskin korkeamman tuottavaisuustason vallitessa tuotettujen tuotantovälineiden halpeneminen. Jos esim. työn tuottavaisuus konerakennuksen ja raaka-aineteollisuuden alalla kasvaa, kykenevät ne tehtailijat, jotka käyttävät näitä koneita ja raaka-aineita, ostamaan vissillä rahasummalla enemmän tuotantovälineitä kuin aikaisemmin ja ottamaan työhön enemmän työläisiä (vaikkakin pääoman elimellinen kokoonpano varhaisempaan aikaan verrattuna olisi kasvanut, sillä voihan vaihtuva pääoma absoluuttisesti lisääntyä, vaikkakin sen osuus kokonaispääomasta vähenisi). Mutta tämä merkitsee kasvavaa lisäarvon tuotantoa ja siis lisääntyvää kasautumista. Näemme, että *pääoman elimellisen kokoonpanon kasvaminen on sellainen tekijä joka jouduttaa kasautumista.*

Mutta kasautuminen kohottaa puolestaan pääoman elimellistä kokoonpanoa. Mitä suurempi on yritys, sitä suuremmat mahdollisuudet on sillä ottaa käytäntöön erilaisia teknillisiä parannuksia ja kohottaa pääoman elimellistä kokoonpanoa. Monia parannettuja koneita ja laitteita voidaan ylimalkaan käyttää vain suurliikkeissä. Mitä suurempi on pääoman kasvu, s.o. mitä suurempi on kasautuminen, sitä nopeammin kasvaa siis pääoman elimellinen kokoonpano.

Pääoman kasautumiseen liittyy *pääoman* kasvava *keskittyminen*, mikä sisältää sen, että yhä suurempi osa yhteiskunnallisesta pääomasta kokoontuu yhä pienemmän kapitalistijoukon käsiin.

> "Jokainen yksityispääoma on suurempi tai pienempi tuotantovälineiden keskittymys (yksiin käsiin), jolla on vastaava käskyvalta suuremman tai pienemmän työläisarmeijan suhteen. Jokainen pääoman kasautuminen tulee uuden kasautumisen välineeksi. Se edistää pääoman keskittymistä yksityiskapitalistien käsiin, samalla kun se lisää pääomana toimivan rikkauden määrää ja laajentaa siten suuressa mittakaavassa tapahtuvan tuotannon ja erikoisten kapitalististen tuotantotapojen perustaa" ("Pääoma" sivut 565—566).

Pääoman kasautumisen tuloksena on keskittymisen (konsentratsion), lisäksi myöskin pääoman *yhteenkokoontuminen* (sentralisatsio). Pääoman keskittyminen suuryrityksiin tapahtuu kasautumisen pohjalla, s.o. tuotetun lisäarvon pääomaksi muuttumisen pohjalla. Keskittyminen on siis sidottu yhteiskunnallisen kokonaispääoman suurenemiseen, mikä pääoma edustaa yksityispääomien summaa. Keskittyminen tässä mielessä on turvattu kasautumisen kautta. Mutta yksityispääoman lisääntyminen on mahdollista myöskin muitten yksityispääomien kustannuksella. Näin on asianlaita varsinkin pula-aikoina, jolloin heikommat, vähemmän vastustuskykyiset yritykset menevät nurin ja joutuvat voimakkaampien kapitalistien käsiin. Tällöin ei pääoman arvo lisäänny uuden, aikaisemmin olemattoman lisäarvon avulla, vaan vanhan, jo aikaisemman toisten kapitalistien käsissä olleen pääoman arvon kautta. Tällaisen pääomien yhdistymisen kautta ei niitten kokonaissumma välittömästi suurene.

Yhteenkokoontumisen voimakkaita välineitä ovat: luottojärjestelmä, jonka kautta pienet säästöt ja pääomat muuttuvat suurpääomiksi, sekä osakeyhtiöt, jotka osakkeita ulosantamalla mobilisoivat suuria pääomia, ynnä kapitalistien erilaiset monopooliyhtymät.

Ollen itse pääoman kasautumisen seuraus, muodostuu yhteenkokoontuminen puolestaan perustaksi vieläkin nopeammalle pääoman kasautumiselle ja keskittymiselle.

"Yhteenkokoontuminen täydentää kasautumisen työtä antamalla teollisuuskapitalisteille tilaisuuden laajentaa toimintansa mittakaavaa...

"Yksityisten pääomamäärien kasvava laajuus tulee itse **tuotantotavan alituisen kumouksen** aineelliseksi perustaksi. Jatkuvasti valloittaa kapitalistinen tuotantotapa työnhaaroja, jotka vielä eivät ensinkään ole sen alaisia, tahi ovat vain muodollisesti alistetut. Sen ohella kasvaa sen maaperästä uusia, sille alunpitäen kuuluvia työnhaaroja. Vihdoin kypsyy niissä työnhaaroissa, joita jo kapitalistisesti hoidetaan, työn tuotantovoima ansarimaisesti. Kaikissa näissä tapauksissa alenee työläisten lukumäärä suhteellisesti sen käyttämiin tuotantovälineisiin verraten. Yhä suurempi osa pääomaa muunnetaan tuotantovälineiksi, yhä pienempi osa työvoimaksi. **Tuotantovälineiden** keskityksen laajuuden ja teknillisen toiminnan lisääntyessä pienenee yhä enemmän se aste, jossa ne ovat **työläisen toimintavälineitä.** Höyryaura on verrattomasti vaikuttavampi **tuotantoväline** kuin tavallinen aura, mutta siihen sijoitettu **pääoma-arvo** on verrattomasti pienempi **toimintaväline,** kuin jos se olisi toteutettu tavallisena aurana. Lähinnä juuri uuden pääoman lisääminen vanhaan sallii laajentaa ja teknillisesti perinpohjin muuttaa tuotantoprosessin aineelliset edellytykset. Mutta pian valtaa muuttunut kokoonpano ja teknillinen muutos myöskin enemmän tai vähemmän kaiken **vanhan pääoman,** joka on saavuttanut uusintamiskautensa ja niinmuodoin korvataan **uudella.** Tämä vanhan pääoman muuttuminen on eräässä mielessä riippumaton yhteiskunnallisen pääoman absoluuttisesta lisääntymisestä, samoin kuin yhteenkokoontuminenkin. Mutta viimeksimainittu, joka vain eri tavalla jakaa olemassaolevan yhteiskunnallisen pääoman ja yhdistää yhdeksi useita vanhoja pääomia, vaikuttaa jälleen tämän pääoman muuttumisen voimakkaana kiihottimena.

"Toiselta puolen siis kasautumisen kestäessä syntynyt lisäpääoma vetää puoleensa kokoonsa nähden yhä vähemmän työläisiä. Toiselta puolen karkoittaa aina määräaikaisesti uudessa kokoonpanossa uusintuva pääoma yhä enemmän sen palveluksessa aikaisemmin olleita työläisiä" ("Pääoma" sivut 568—570).

Mikä vaikutus on pääoman kasautumisella, pääoman elimellisen kokoonpanon kohotessa, työpalkan liikkumiseen ja yleensä työväenluokan asemaan? Olemme edellisessä luvussa juuri nähneet, että työpalkan nousulla on ahtaat rajat ja että se kokonaan riippuu pääoman kasautumistarpeista. Edelleen olemme nähneet, että työpalkan nousu on mahdollinen, kun kasautuminen tapahtuu pääoman elimellisen kokoonpanon jäädessä muuttumattomaksi ja työvoiman kysynnän noustessa sen tarjonnan yläpuolelle. Mutta kapitalismi ei yleensä voisi kehittyä, jos tuotannon laajentuminen joka kerta törmäisi yhteen sen tosiasian kanssa, että työvoiman määrä on rajoitettu. Siksi luo kapitalismi edellytykset vapautumiselleen tästä riippuvaisuudesta, se luo teollisuuden vara-armeijan eli suhteellisen liikaväestön ja kohottaa kasautumisen kestäessä pääoman elimellistä kokoonpanoa. Tämä on sellainen perustavaa laatua oleva tekijä, joka vaikuttaa työväenluokan asemaan.

Pääoman kasautumisen vaikutuksen työväenluokan asemaan on Marx kapitalistista kasautumista koskevassa yleisessä laissaan paljastanut ja määritellyt, ja siirrymme nyt sitä tarkastamaan.

KONTROLLIKYSYMYKSIÄ:

1. Mikä eroitus on yksinkertaisen ja laajenevan uusintamisen välillä?
2. Mitä on pääoman elimellinen kokoonpano?
3. Miksi ei palkkojen nousu aiheuta mitään muutosta pääomasuhteissa?
4. Minkä kautta ja miten asetetaan rajat palkkojen nousulle?
5. Mikä eroitus on keskittymisen (konsentratsion) ja yhteenkokoontumisen (sentralisatsion) välillä?
6. Mikä vuorovaikutus vallitsee pääoman elimellisen kokoonpanon kasvun ja kasautumisen välillä?

IV. Kapitalistisen kasautumisen yleinen laki —työväenluokan aseman huonontuminen

1. Vara-armeijan muodostuminen

Pääoman kasvava elimellinen kokoonpano merkitsee, sen vaihtuvan osan absoluuttisesti kasvaessakin, työvoiman kysynnän suhteellista alenemista. Kun ylempänä mainitussa esimerkissä 6.000 markan pääoma alussa jakaantui siten, että 3.000 markkaa lankesi pysyvän ja 3.000 markkaa vaihtuvan pääoman osalle, ja sitten kasautumisen kestäessä pysyvä pääoma kohosi 5.000 markkaan ja vaihtuva pääoma 4.000 markkaan, kohosi tosin työntekijäin luku (edellyttämällä, että kunkin työläisen työpalkka jäi muuttumattomaksi), mutta vain 33 prosentilla eikä 50 prosentilla, niinkuin se olisi noussut, jos pääoman kokoonpano olisi jäänyt entiselleen.

Mutta koko kapitalistinen tuotantoprosessi käy epätasaisesti ja siksi käy myöskin pääoman elimellisen kokoonpanon muuttuminen epätasaisesti.

"Toisilla tuotantoaloilla tapahtuu pääoman kokoonpanossa muutoksia pelkän keskittymisen johdosta ilman että pääoma absoluuttisesti lisääntyy; toisilla ovat pääoman absoluuttinen lisääntyminen ja sen vaihtuvan osan eli sen vaatiman työvoiman absoluuttinen väheneminen toisistaan riippuvaiset; toisilla aloilla taas pääoma milloin lisääntyy vanhalla teknillisellä perustalla ja vetää puoleensa sen kasvuun suhteellisia lisätyövoimia, milloin siinä tapahtuu elimellisiä muutoksia ja sen vaihtuva osa supistuu; kaikilla tuotannon aloilla liittyy vaihtuvan pääomanosan ja siis tarvittavan työläismäärän lisääntymiseen alati äkillisiä heilahduksia ja tilapäinen liikaväestön syntyminen, joko tämä sitten esiintyy enemmän

huomiota herättävässä muodossa niin, että ennestään työssä olevia työläisiä erotetaan, tahi siinä vähemmän huomiota herättävässä muodossa, joka ei kuitenkaan ole vähemmän tehokas, että nimittäin lisätyöväestön kulkeutuminen sen tavallisiin viemäreihin vaikeutuu". ("Pääoma" sivut 571—572).

Tämä alituinen eroittamisprosessi luo vakinaisen, joskin kokoonpanoonsa nähden muuttuvan vara-armeijan.

"Kapitalistinen kasautuminen tuottaa alati voimaansa ja laajuuteensa nähden suhteellisen, s.o. pääoman keskimääräisiin arvonlisäystarpeisiin verraten liian suuren ja siis tarpeettoman eli liikatyöväestön." ("Pääoma" sivu 571).

Pääoman elimellisen kokoonpanon kohoaminen käsittää, joskin eri tavoin, kaikki tuotantohaarat, ja mitä suurempi on yhteiskunnallisen kokonaispääoman kasvamisen yhteydessä työläisten luoksevetäminen, sitä suuremmaksi muodostuu myöskin niitten erottaminen.

"Samalla kun jo toimiva yhteiskuntapääoma lisääntyy ja samassa määrässä kuin se tapahtuu, samalla kun tuotannon mittakaava laajenee ja työhön käytettyjen työläisten lukumäärä lisääntyy sekä heidän työnsä tuotantovoima kehittyy, samalla kun rikkauden kaikki lähteet laajenevat ja täyttyvät, laajenee myöskin se mittakaava, jossa pääoman aiheuttamaan suurempaan työläisten luoksevetämiseen liittyy heidän suurempi poiskarkoittamisensa, lisääntyy pääoman elimellisessä kokoonpanossa ja sen teknillisessä muodossa tapahtuvien vaihteluiden nopeus, ja avartuu niiden tuotantoalojen piiri, jotka se milloin yht'aikaa, milloin vuorotellen valtaa. Itse synnyttämällään pääoman kasautumisella tuottaa työväestö siis yhä lisääntyvässä määrässä niitä välineitä, joitten kautta suhteellisesti yhä suurempi osa siitä tulee tarpeettomaksi". ("Pääoma" sivu 572).

Liikaväestö on kapitalismin aikana vain suhteellinen. Se ei johdu mistään luonnonlaeista, vaan tuotannon kapitalistisista muodoista. Tämän kapitalismin liikaväestön suhteellisen luonteen paljastaminen ja todisteleminen muodostaa oleellisimpia puolia kapitalismin marxilaisesta arvostelusta.

Englantilainen taloustieteilijä ja pappi Malthus (1766—1834), eräs porvarillisen puolustelevan kansantaloustieteen luonteenomaisimpia edustajia, on tullut tunnetuksi kansoittumislakinsa kautta (jonka hän, kuten Marx osoittaa, on lainannut monilukuisilta edeltäjiltään). Tämän "lain" mukaan ei köyhyys, kurjuus ja työttömyys johdu kapitalistisesta järjestelmästä. Ne johtuvat siitä "tosiasiasta", että ihmiset muka lisääntyvät nopeammin kuin heidän käytettävissään olevien elintarpeitten määrä. Se on muka luonnonlaki. Siksi voivat työläiset ja yleensä köyhät välttää köyhyyttä ja kurjuutta muka vain senkautta, että lisääntyvät vähemmän. Malthuksen mukaan on liikaväestö absoluuttinen ilmiö.

Onko asianlaita näin? Johtuuko köyhyys siitä, että tuotetaan liian vähän? Jokainen työläinen tietää, että tuotetaan enemmän kuin riittävästi. Mutta ennenkuin kulutustuotteet saadaan käytettäviksi, täytyy ne realisoida arvoina, pääomana, s.o. niitten tulee antaa omistajilleen liikevoittoa. Jokainen pula, ja erikoisesti nykyinen, osoittaa, että köyhyyden syynä ei ole tuotteiden puute, että tuotantovälineitä on liikaa, samalla kun suunnattomat työttömien armeijat ovat jouten. Liikaväestö ei siis johdu mistään ikuisesta luonnonlaista, vaan kapitalistisesta tuotantotavasta. Havainnollisesti tämän todistaa Neuvostoliiton esimerkki, jota viimemainittua kapitalismin vaikea pula ei koske, joka laajentaa tuotantoaan jättiläismäisesti ja on täydellisesti sekä lopullisesti hävittänyt työttömyyden.

Suhteellinen liikaväestö esiintyy eri muodoissa. Räikein niistä on "juokseva" liikaväestö eli työttömyys sanan varsinaisessa merkityksessä. Sitä kutsutaan juoksevaksi senvuoksi, että siihen kuuluvat ne työläiset, jotka vuoroin työnnetään pois tuotannosta, vuoroin taas siihen vedetään.

> "Uudenaikaisen teollisuuden keskustoissa — tehtaissa, manufaktuureissa, rautatehtaissa ja vuorikaivoksissa ym. — työläisiä milloin karkoitetaan, milloin jälleen kootaan suuremmassa määrässä yhteen, niin että yleensä katsoen työssäolevien lukumäärä lisääntyy, joskin alati vähenevässä suhteessa tuotannon mittakaavaan verrattuna. Liikaväestö niissä on juoksevassa muodossa". ("Pääoma" sivut 582—583).

Työttömien armeijan kokoonpano voi vaihdella. Kun toisia työläisiä jälleen vedetään tuotantoprosessiin, työnnetään toisia siitä pois, mutta itse työttömyys esiintyy kuitenkin jatkuvana ilmiönä eikä vain pulakauden aikana. Nousun, pulan ja lamaannuksen seuraaminen toistaan voi tosin kärjistyttää taikka lieventää työttömyyttä, mutta ei sitä kokonaan poistaa. Tätä todistavat kaikki tilastotiedot, vaikkakin porvarillinen tilasto tahallaan kaunistelee työväenluokan asemaa.

Rajoittukaamme Saksan esimerkkiin viimeisinä kymmenenä vuotena ennen sotaa. Työttömien prosenttimäärä ammattiliittojen jäsenten keskuudessa oli seuraava:

V. 1904	2,1	V. 1910	1,9
„ 1905	1,6	„ 1911	1,9
„ 1906	1,1	„ 1912	2,0
„ 1907	1,4	„ 1913	2,9
„ 1908	2,9	„ 1914	7,2
„ 1909	2,8		

Suhteellisen liikaväestön toinen muoto on n.s. salainen (latent) liikaväestö. Tähän kuuluu suurin osa suurteollisuudessa työskentelevästä nuorisosta.

"Sekä varsinaisissa tehtaissa että kaikissa suurissa työpajoissa, joissa koneet ovat tekijänä, tahi joissa edes on pantu toimeen uudenaikainen työnjako, tarvitaan joukottain miespuolisia työläisiä, iältään nuoruusvuosien ylärajaan saakka. Niistä, jotka kerran tämän ikärajan ovat saavuttaneet, jää vain hyvin pieni määrä käytettäväksi samoilla työaloilla, kun sensijaan suurin osa säännöllisesti pannaan pois. Se muodostaa juoksevassa liikaväestössä yhden osan, joka teollisuuden kehittyessä lisääntyy". ("Pääoma" sivu 583).

Salaiseen liikaväestöön kuuluvat myöskin kaikki täysikasvuiset työläiset, joitten työvoima nopeasti käytetään loppuun ja jotka siksi täytyy vaihtaa vereksempään työvoimaan.

"Sitäpaitsi kuluttaa pääoma niin nopeasti työvoimaa, että keski-ikäinen työläinen on jo useimmiten enemmän tahi vähemmän aikansa elänyt. Hän vajoaa liikalaisten joukkoihin tahi tungetaan hänet ylemmältä portaalta alemmalle, nuoremman työvoiman anastaessa hänen paikkansa. Juuri suurteollisuustyöläisten keskuudessa tapaamme lyhimmän eliniän...

"Näissä oloissa täytyy köyhälistön ryhmän absoluuttisen lisääntymisen tapahtua sellaisessa muodossa, joka paisuttaa sen lukua, vaikka sen yksilöt nopeasti kuluvat loppuun. Siis työläispolvien nopeaa vuorottelua". (Tämä laki ei koske väestön muita luokkia). ("Pääoma" sivut 583—584).

Kuvataksemme tätä lakia työläisten lyhyemmästä eliniästä muihin luokkiin verrattuna julkaisemme seuraavan taulukon:

Saksan miespuolisen väestön kokoonpano (tuhansissa):

(Saksan valtakunnan tilaston mukaan)

Ikäryhmät	Väestöstä yli 20 vuoden ikäis.			Niistä ansiotoimessa			Niistä teollisuuden palveluksessa		
	1882	1895	1907	1882	1895	1907	1882	1895	1907
20—40 vuotta . .	6382	7546	9342	6185	7284	9063	2638	3354	4753
40—60 „ . .	3997	4479	5345	3822	4244	5014	1354	1678	2242
Yli—60 „ . .	1698	1823	2106	1173	1236	1268	325	354	406
	Sama prosenteissa ensimäiseen ikäryhmään verrattuna								
20—40 vuotta . .	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
40—60 „ . .	62,7	59,3	57,2	61,6	58,1	55,4	51,3	50,0	47,2
Yli—60 „ . .	26,2	23,6	22,5	18,9	16,9	14,0	12,3	10,6	8,5

Täytyy ottaa huomioon, että viimeisen otsikon alle kuuluu koko se miespuolinen väestö, joka työskentelee teollisuudessa. Jos olisimme ottaneet vain *suurteollisuuden*, olisi kuva sitäkin selvempi. Mutta tässäkin muodossa osoittaa taulukko selvästi, että teollisuudessa työskentelevän työläisväestön keskuudessa on vanhempien ikäluokkien prosentti huomattavasti alempi kuin muun väestön keskuudessa.

Suhteellisen liikaväestön kolmas muoto on "salpautuva" liikaväestö. Tähän kuuluvat kotityöntekijät, kuolevien tuotantohaarojen työntekijät jne., joitten tulot ovat epäsäännöllisiä ja sangen alhaisia. Heitä uhkaavan työttömyyden painostuksesta ovat nämä kerrokset valmiit työskentelemään mitä kurjimmilla ehdoilla, joten he muodostavat pääomalle "tyhjentymättömän varaston käytettävissä olevaa työvoimaa" (Marx), joskaan eivät ole työttömiä sanan varsinaisessa merkityksessä. Samaan ryhmään kuuluu myöskin köyhäinhoitolaisten kerros, jonka viimemainitun muodostavat toiselta puolen työkyvyttömät (teollisuden fyysilliset ja moraaliset uhrit, työläisen normaali-ikää vanhemmiksi elävät yksilöt jne.) ja toiselta puolen työkykyiset, jotka yksistään pitkäaikaisen työttömyyden johdosta ovat tulleet köyhäinhoitolaisiksi. Myöskin orpolapset ja köyhäinhoidon huostassa olevat lapset kuuluvat näihin. Vain erikoisina taloudellisina nousuaikoina vedetään eräitä köyhäinhoitolaiskerroksia mukaan tuotantoon.

> "Köyhäinhoitolaiset muodostavat toimivan työläisarmeijan työkyvyttömien kodin ja teollisen vara-armeijan kuolleen painon" ("Pääoma" sivut 585—586).

Suhteellinen liikaväestö uusiintuu siis pääoman kasautumisen kautta alituisesti, mutta toiselta puolen muodostuu siitä itsestä *edellytys kapitalismin kehitykselle, vieläpä olemassaolollekin.* Kapitalistisen tuotannon nopea ja äkillinen laajeneminen uusien markkinain avautuessa ja uusien tuotantotapojen ilmaantuessa olisi mahdotonta, ellei pääomalla olisi käytettävissään alituinen, kapitalismin kehittyessä alituisesti kasvava vara-armeija.

> "Kapitalistista tuotantoa ei suinkaan tyydytä se määrä käytettäväksi tarjoutuvaa työvoimaa, minkä väestön luonnollinen lisääntyminen tuottaa. Se tarvitsee vapaasti kehittyäkseen teollisen vara-armeijan, joka on näistä luonnollisista sijoituksista riippumaton". ("Pääoma" sivu 576).

Kaikesta, mitä ylempänä on sanottu, käy ilmi, että suhteellisen liikaväestön poistaminen on kapitalismin aikana mahdotonta. Se on mahdotonta siksi, että suhteellinen liikaväestö ei ole vain kapitalistisen tuotantotavan seuraus vaan myös-

kin sen edellytys. Seurausta ei voida poistaa, ilman että syy poistetaan, kapitalismia ei voida pitää pystyssä, samalla kun sen olemassaoloedellytyksiä pyritään hävittämään. Kaikilla puheilla suhteellisen liikaväestön poistamisesta kapitalismin vallitessa on vain tarkoituksena herättää työväenluokassa sellaisia harhaluuloja, että työväenluokan aseman perinpohjainen paraneminen on mahdollista kapitalisminkin aikana.

2. Työväenluokan kurjistuminen

Alituinen ja alituisesti kasvava suhteellinen liikaväestö merkitsee jo itsestäänkin kapitalistisen kasautumisen aiheuttamaa huononnusta työväenluokan asemassa. Tämä huononnus ei kohdistu kuitenkaan vain niihin työläisiin, jotka väliaikaisesti taikka pitkäaikaisesti kuuluvat vara-armeijaan, vaan vaikuttaa vara-armeijan olemassaolo välittömästi myöskin työssä olevien työläisten asemaan, koska se sallii kapitalistien harjoittaa painostusta siihen osaan työväenluokkaa, joka on työssä.

Erikoinen vaikutus on vara-armeijalla palkkatason vaihteluun. Olemme ylempänä juuri nähneet, että työpalkan vaihtelu on mahdollinen vain ahtaitten rajojen sisällä, mitkä rajat riippuvat pääoman kasautumistarpeista. Mutta kasautuminen ei säännöstele työpalkkaa kuitenkaan välittömästi, vaan työvoiman tarjonnan ja kysynnän koneiston kautta. Mitä voimakkaampaa on pääoman kasautuminen, sitä suurempi on, muuten samallaisten edellytysten vallitessa, työvoiman kysyntä, sitä pienempi vara-armeija, sitä heikompi työssä olevaan työväenluokan osaan kohdistuva painostus, sitä enemmän mahdollisuuksia työpalkan nousuun, ja päinvastoin.

> "Suuresti katsoen johtaa työpalkan yleisiä liikkeitä yksinomaan se teollisen vara-armeijan laajeneminen ja supistuminen, joka vastaa teollisen kiertoliikkeen eri kausien vaihteluja. Noita liikkeitä eivät siis määrää työväestön absoluuttisessa lukumäärässä tapahtuvat muutokset, vaan se vaihteleva suhde, missä työväenluokka jakautuu toimivaan armeijaan ja vara-armeijaan, liikaväestön suhteellisen luvun eneneminen ja väheneminen, se määrä, jossa sitä milloin käytetään, milloin jälleen vapautetaan" ("Pääoma" sivut 578—579).

Marxin arvoteoriasta tunnemme, että kun jonkin tavaran kysyntä kohoaa sen tarjonnan yläpuolelle, nousee hinta tavaran arvon yläpuolelle, mutta päinvastaisessa tapauksessa laskee hinta arvon alapuolelle.

Suuresti katsoen on tämä voimassa myöskin työvoimatavaraan nähden. Kuitenkin edellyttää pääoman kasautuminen,

että työpalkka pysyy enimmäkseen työvoiman arvon alapuolella ja kohoaa sen yläpuolelle vain poikkeustapauksissa. Tämä riippuu siitä, että työvoiman tarjonnan ja kysynnän vaihtelu tapahtuu alituisen suhteellisen liikaväestön esiintyessä. Pääoman kasautuminen johtaa siihen, että työvoimaa on aina yli tarpeen, vaikkapa tämän liikamäärän suuruus vaihtelisikin.

> "Teollinen vara-armeija eli suhteellinen liikaväestö harjoittaa seisausten ja keskinkertaisten liike-edellytysten aikana painostusta toimivaan työläisarmeijaan ja hillitsee sen vaatimuksia liikatuotannon ja kuumeisen kiirekauden aikana. **Suhteellinen liikaväestö on siis se tausta, jolla työn kysynnän ja tarjonnan laki liikkuu.** Se pusertaa tämän lain toimialan pääoman riistämishalua ja vallanhimoa ehdottomasti vastaaviin rajoihin". ("Pääoma" sivut 580—581. Harvennukset meidän. Toimituksen huomautus).
>
> "Kapitalistisen tuotannon mekanismi pitää siis huolen siitä, ettei pääoman absoluuttista lisääntymistä seuraa vastaava yleisen työnkysynnän lisääntyminen". ("Pääoma" sivu 581).

Tästä seuraa, että työpalkan vaihtelu riippuu kokonaan kasautumisesta, ei siinä mielessä, että kasautumisen kasvaessa myöskin työpalkka nousisi, vaan että työpalkka laskee pääoman kasautumisen kasvaessa. Miten paljon pääoma antaa työväenluokalle työpalkkana, jotta työväenluokka pystyisi huolehtimaan olemassaolostaan, ei riipu työväenluokan tarpeista, vaan yksinomaan pääoman kasautumisen tarpeista. Työväenluokan tarpeita tyydyttää pääoma vain sikäli, kuin se on välttämätöntä pääoman kasautumisen takaamiseksi. Työläiset ovat ehdottomasti riippuvaisia pääomasta, he ovat palkkaorjia.

> "Kapitalistisen tuotannon suuri kauneus on siinä, että se ei ainoastaan alati tuota uudestaan palkkatyöläistä palkkatyöläisenä, vaan että se aina tuottaa pääoman kasautumiseen verraten liikasuuren määrän työläisiä. Näin pysyy laki työnkysynnästä ja tarjonnasta oikeilla raiteilla, palkanvaihtelu pidetään kapitalistiselle riistämiselle sopivien rajojen sisäpuolella ja lopuksi tulee niin välttämätön työmiehen yhteiskunnallinen riippuvaisuus kapitalistista taatuksi". ("Pääoma" sivu 707).

Tämä työläisen ehdoton riippuvaisuus pääomasta johtaa työväenluokan aseman ehdottomaan huononemiseen, ehdottomaan kurjistumiseen. Tämän on Marx määritellyt kapitalistista kasautumista koskevassa yleisessä laissaan seuraavasti:

> "Kuta suurempi on yhteiskunnallinen varallisuus, toimiva pääoma, sen lisääntymisen laajuus ja voima, ja siis myöskin köyhälistön absoluuttinen määrä ja sen työn tuotantovoima, sitä suurempi on suhteellinen liikaväestö eli teollisuuden vara-armeija. Käytettäväksi tarjoutuvaa työvoimaa synnyttävät samat syyt kuin pääoman paisuntavoimaakin. Teollisuuden vara-armeijan suhteellinen suuruus li-

sääntyy siis yhtä rinnan varallisuuden tekijöiden kanssa. Mutta kuta suurempi tämä vara-armeija on toimivaan työläisarmeijaan verrattuna, sitä suurempi on se pysyväinen liikaväestö, jonka kurjuus on käännetyssä suhteessa sen työrasitukseen. Kuta suurempi vihdoin on työväenluokan latsaruskerros ja teollisuuden vara-armeija, sitä suurempi on virallisesti tunnustettu avustettava köyhäläisyys. **Tämä on kapitalistisen kasautumisen ehdoton, yleinen laki"** ("Pääoma" sivu 586).

Työväenluokan aseman huononeminen ei ilmene yksinomaan siinä, että vara-armeijan asema huononee, ei vain avustettavan köyhäläisyyden lisääntymisessä, vaan myöskin työssäolevien työläisten aseman huononemisessa.

"Kapitalistisen järjestelmän vallitessa tapahtuu kaikki työn yhteiskunnallisen tuotantovoiman kohottaminen, olipa menettely siinä millaista tahansa, yksityisen työläisen kustannuksella; kaikki tuotannon kehittämisen välineet muuttuvat tuottajien valta- ja riistämiskeinoiksi, typistävät työläisen osaihmiseksi, alentavat hänet arvossa koneen lisäkkeeksi, riistävät hänen työnsä tuottamalla kärsimyksellä työn sisällyksen, vieroittavat hänestä työprosessin henkiset tekijät samassa määrässä kuin työprosessiin liittyy tiede itsenäisenä tekijänä; ne pilaavat ne edellytykset, millä hän työskentelee, alistavat hänet työprosessin ajaksi mitä pikkumaisimman, vihattavan itsevallan alaiseksi, muuttavat hänen elinaikansa työajaksi, sinkauttavat hänen vaimonsa ja lapsensa pääoman Juggernaut-pyörän[1]) alle. Mutta kaikki lisäarvon tuottamismenettelyt ovat samalla kasautumismenettelyjä, ja kaikki laajeneminen kasautumisessa tulee toiselta puolen noiden menettelyjen kehittämisvälineeksi. **Siitä seuraa niimuodoin, että samassa määrässä kuin pääoma kasautuu, täytyy työläisen tilan olipa hänen palkkansa millainen hyvänsä, korkea tahi alhainen, huonontua.** Se laki vihdoin, joka alati pitää suhteellisen liikaväestön eli teollisuuden vara-armeijan kasautumisen laajuutta ja voimaa vastaavana, kahlehtii työläisen lujemmin pääomaan kuin Hephaistoksen[2]) kiilat kahlehtivat Prometheuksen kallioon. Se edellyttää pääoman kasautumista vastaavaa kurjuuden kasautumista. **Rikkauden kasautuminen toiseen kohtioon on siis samalla kurjuuden, työrasituksen, orjuuden, tietämättömyyden ja siveellisen alentumisen kasautumista päinvastaiseen kohtioon, s.o. siihen luokkaan,** joka tuottaa omia tuotteitaan pääomana". ("Pääoma" sivu 587. Alleviivaukset meidän. Toimituksen huomautus).

Tätä Marxin paljastamaa kapitalistisen kasautumisen peruslakia väittivät tietysti kaikki porvarilliset taloustieteilijät aivan vääräksi. Mutta myöskin sosialidemokraattien riveistä nousi viime vuosisadan lopulla Eduard Bernstein arvostelemaan tätä lakia, koska muka kapitalismin kehittyessä työväenluokka saa yhä enemmän etuja, sen osuus kansallistu-

[1]) Intialaisen jumalan vaunut, jonka pyöriin uskovaiset heittäytyivät musertaakseen itsensä.

[2]) Seppien jumala kreikkalaisissa saduissa.

loissa kasvaa. Kautsky, joka vielä silloin oli marxilainen, osoitti vasta-arvostelussaan, puolustaessaan Marxia Bernsteiniä vastaan, miten perusteeton Bernsteinin kanta oli. Mutta Kautsky itsekin käsitteli koko kysymystä sangen riittämättömästi.

Bernstein kielsi ylipäänsä työväenluokan kurjistumisen. Hän väitti, että työpalkka ei kohonnut vain absoluuttisesti vaan suhteellisestikin, s.o. porvariston tuloihin verrattuna. Kautsky pyrki vasta-arvostelussaan todistamaan suhteellisen kurjistumisen todenperäisyyden ja osoittamaan, että työpalkan osuus kansallistuloissa laskee, s.o. että proletariaatin ja porvariston välinen ero ei, kuten Bernstein väitti, vähennyt vaan päinvastoin yhä lisääntyi.

Luonnollisesti on tämä ehdottomasti oikea kanta. Tosin kasvavat työväenluokan kokonaistulot työväenluokan itsensäkin kasvaessa, mutta sen osuus kansallistuloissa vähenee kuitenkin. Tämä johtuu pääoman kasautumisen laista ja vahvistavat sen porvarilliset tilastot.

Tärkeä kysymys on kuitenkin myös se, voidaanko työväenluokan asemassa todeta myöskin kestävää ja yleensä absoluuttista paranemista vaiko huononemista. Kautsky kiersi kysymyksen absoluuttisesta kurjistumisesta.

Mutta jos työläisten olosuhteet kapitalismin vallitessa perusteellisesti ja pysyvästi yhä enemmän ja enemmän paranisivat saattaisi esiintyä kestävä, absoluuttinen työpalkan nousu, silloin ei olisi tehtävänä työväenluokan valmistaminen proletaariseen vallankumoukseen, vaan pääoman kasautumisen edistäminen (ja juuri näin asetti aikoinaan Bernstein ja asettaa koko sosialidemokratia tänään kysymyksen), silloin ei loppujen lopuksi olisikaan oikeassa marxismi, vaan reformismi.

Ennen kaikkea on pantava merkille, että työväenluokan asemasta puhuttaessa ei ole rajoituttava yksinomaan palkkatasoon. "Pääomasta" aikaisemmin ottamassamme lainauksessa osoittaa Marx, "että samassa määrässä kuin pääoma kasautuu, täytyy työläisen tilan, *olipa hänen palkkansa millainen hyvänsä, korkea tahi alhainen, huonontua*". Tämä merkitsee sitä, että työväenluokan asema huononee palkkojen noustessakin. Ensi silmäyksellä saattaa tämä näyttää uskomattomalta, mutta asianlaita on kuitenkin näin. Työpalkan vaihtelua ei saa tarkastella irrallisena ilmiönä, vaan yhdessä työvoiman arvon vaihtelun kanssa. Jos työpalkkaa tarkastellaan irrallisena, riippumattomana työvoiman arvon muutoksista, ja työväenluokan asemaa mitataan yksinomaan palkkojen mukaan silloin näyttää siltä, kuin olisi pitkinä kapitalistisen kehityksen kausina havaittavissa työväenluokan aseman kestävää absoluuttista paranemista. Tärkeimmissä kapitalistisissa, kehittyneen suurteollisuuden

maissa olivat reaalipalkat lähes koko 19:nnen vuosisadan kuluessa nousemassa. Huomattavampi palkkojen laskeminen tapahtui vasta 19:nnen vuosisadan lopulla. Maailmansodan aikana edistyi tämä lasku vielä nopeammin ja jatkui myöskin inflatsiokaudella, jolloin palkat niisä maissa, joissa rahan arvo erikoisesti laski, saavuttivat alimman tasonsa. Inflatsion jälkeen alkavat reaalipalkat jälleen kohota, mutta kuitenkaan ei tämä kohoaminen ole läheskään korvannut niitä suunnattomia tappioita, joita työväenluokka kärsi sodassa ja inflatsion aikana. Vain joissakin maissa, ennen kaikkea Yhdysvalloissa, on sodan jälkeen ollut havaittavissa huomattava palkkojen nousu, jota kuitenkin vuonna 1929 seurasi äkillinen palkkojen lasku.

On otettava huomioon, että se kuva palkkojen vaihtelusta, minkä porvarillinen tilasto antaa, ei sisällä koko totuutta, sillä ne tavat, joita elantokuluja laskettaessa käytetään, ovat järjestään omiansa näyttämään palkat todellista korkeammiksi. Myöskään eivät ammatillisten liittojen tilastotiedot anna täydellistä kuvaa palkkojen vaihtelusta, koskapa ne käsittävät vain verrattain pienen osan työväenluokasta.

Siksi on virallisen tilaston tietoja palkkojen kasvusta pidettävä liioteltuina, joskin kapitalistisen kehityksen visseinä kausina on todettavissa jonkinlaista reaalipalkkojen kesvua. Jotta saatettaisiin käsittää tämän kasvun todellinen merkitys, on kuitenkin otettava huomioon, että se esiintyy juuri niinä aikoina, jolloin työn voimaperäisyys on nopeasti lisääntynyt. Samassa määrin, kuin työaikaa työväenluokan painostuksesta lainsäädäntötietä lyhennettiin, siirtyi kapitalismi voimistuttamaan suhteellisen lisäarvon tuotantoa kohottamalla työn tuottavaisuutta ja voimaperäisyyttä. 19:nnen vuosisadan teknillisten parannusten seurauksena oli työn voimaperäisyyden kohoaminen. Työpalkkojen vissi kasvaminen inflatsiokauden jälkeen johtui samaten samanaikaisesta, ratsionalisoinnin kautta saavutetusta, ennenkuulumattomasta työn voimaperäisyyden kohoamisesta. "Korkeitten" amerikkalaisten palkkojen taustana on vieläkin suurempi työn voimaperäisyys kuin Europassa.

Lähemmin tarkasteltaessa käy ilmi, että työpalkan kohoaminen *) on parhaassa tapauksessa vain korvausta työvoiman lisääntyneestä käytöstä, jääden kuitenkin enimmäkseen siitä jälkeen.

---

*) Luonnollisesti puhumme me palkannoususta vain silloin, kun on kysymys reaalipalkan kohoamisesta, s. o. palkan ostovoiman noususta. Mutta sellainen nousu ei kapitalismin ollessa nousukaudessaankaan ole suinkaan yleistä.

Teoksessaan "Palkka, hinta ja voitto" (luvussa 13) osoittaa Marx, *"että taistelu palkkojen korottamisen puolesta on vain* seurausta aikaisemmin tapahtuneista muutoksista, siis välttämätön *tulos aikaisemmista muutoksista* tuotannon määrässä, työn tuotantovoimassa, työn arvossa, rahan arvossa, *esiinpuristetun työn laajuudessa taikka voimaperäisyydessä"* (Kursiveeraus toimituksen). Mutta tämä merkitsee sitä, että jos työläisten onnistuu taistelullaan saavuttaa palkankorotusta, he sillä vain "pidättävät alenevaa liikettä, mutta eivät muuta sen suuntaa" (sama, luvussa 14).

Se tosiasia, että toisinaan tapahtuvasta palkkojen kohoamisesta huolimatta työväenluokan asema absoluuttisesti huononee, ilmenee selvimmin työläisten keski-iän alenemisessa.

> "Sitäpaitsi kuluttaa pääoma niin nopeasti työvoimaa, että keski-ikäinen työläinen on jo useimmiten enemmän tahi vähemmän aikansa elänyt". ("Pääoma" sivu 583).

Rinnan kapitalismin kehityksen kanssa tapahtuu "nopea työläissukupolvien vaihtuminen". Ja tämä "laki ei päde muihin väestöluokkiin nähden". Ei kukaan tahtone väittää, että keski-ijän aleneminen, mikä johtuu työvoiman nopeasta kulutuksesta, merkitsisi työväenluokan aseman paranemista. Koska todettu työläisen keski-iän lyheneminen on seurausta kapitalistisesta kehityksestä, merkitsee tämä sitä, että palkan kohoaminen jää jälelle työväenluokan voimankulutuksesta, että työväenluokan asema absoluuttisesti huononee, että työväenluokka absoluuttisesti kurjistuu. Juuri siksi sanookin Marx, että "työläisen tilan, olipa hänen palkkansa millainen hyvänsä, korkea tahi alhainen, täytyy huonontua".

Puhuttaessa työväen*luokan* asemasta ei saa ottaa tarkasteltavaksi vain yksityisiä tämän luokan kerroksia, vaan on tarkasteltava työväenluokkaa kokonaisuudessaan, s. o. ei vain paremmin palkattuja, vaan myöskin huonommin palkattuja ryhmiä, mitkä viimemainitut muodostavat työväenluokan valtavan enemmistön. Työläisaristokratian asema antaa vain harhakuvan työväenluokan todellisesta asemasta. Myöskään ei saa tarkastaa yksinomaan työssä olevaa työväenluokan osaa,vaan myöskin koko teollisuuden vara-armeijaa kaikissa muodoissaan (juoksevaa liikaväestöä eli työttömyyttä, salattua liikaväestöä ja salpautuvaa liikaväestöä). Lopuksi ei saa rajoittua vain imperialististen maitten työväenluokkaan, vaan tule pitää silmällä maailman kapitalismin riistämää koko maailman proletariaattia, myöskin siirtomaitten proletariaattia. Silloin selviää, että kapitalistisen kehityksen peruslaki on työväenluokan aseman absoluuttinen huononeminen, sen absoluuttinen kurjistuminen.

"Rikkauden kasautuminen toiseen kohtioon on siis samalla kurjuuden, työrasituksen, orjuuden, tietämättömyyden, raaistumisen ja siveellisen alentumisen kasautumista päinvastaiseen kohtioon, s. o. siihen luokkaan, joka tuottaa omia tuotteitaan pääomana". ("Pääoma" sivu 587).

Kontrollikysymyksiä:

1. Mikä on syynä liikaväestön muodostumiseen kapitalismin vallitessa, ja miksi tämä liikaväestö on vain suhteellinen?
2. Mihin sisältyy Malthuksen väestölain puolusteleva (apologeettinen) luonne?
3. Mitkä ovat liikaväestön eri muodot?
4. Miksi suhteellinen liikaväestö ei ole vain kapitalismin seuraus vaan myöskin sen olemassaolon edellytys?
5. Miksi liikaväestöstä ei voida päästä kapitalismin aikana ja miksi täytyy taistella sitä käsitystä vastaan, että tällainen liikaväestöstä pääseminen on mahdollista?
6. Miten vaikuttaa vara-armeija työvoiman kysynnän ja tarjonnan väliseen suhteeseen?
7. Miten vaikuttaa vara-armeija työpalkkaan ja työväenluokan asemaan yleensä?
8. Mitä sisältää kapitalistisen kasautumisen yleinen laki?
9. Miksi on väärin pitää työväenluokan aseman tunnusmerkkinä vain palkkatasoa?

V. Sosialidemokratian yleisteoreettiset käsitykset työpalkasta

Näitä yleisiä käsityksiä analysoidessamme asetamme me pohjaksi kaksi jo mainittua oppikirjaa, nim. E. ja E. Nöltingin "Johdatus talousteoriaan" ja A. Braunthalin "Nykyajan talous ja sen lait". Nämä kaksi teosta tarjoavat keskitetyn esityksen sosialidemokratian taloudellisista teorioista ja sisältävät samalla nykyaikaisen reformismin perustavat ja tyypilliset käsitykset. Lisäksi kumpikin tekijä, vaikka he hyvin monissa kohdin "eivät ole yhtä mieltä" Marxin kanssa, kutsuu kuitenkin teostaan marxilaiseksi. Niinpä sanovat esim. Nöltingit, että he käsityksistään ovat tosin oleellisesti kiitollisuuden velassa porvarillisille taloustieteilijöille Oppenheimerille ja Sombartille, mutta myöskin Karl Marxille (sivu VII). Mitä Braunthaliin tulee, suosittelee hän lukijalle kirjaansa "marxilaisena taloustieteen oppikirjana" (sivu 14).

Tarkastelkaamme nyt lähemmin tätä "marxilaisuutta".

1. Työpalkan olemus

Me tiedämme, että Marxin mukaan työpalkka on työvoiman arvon muunnettu muoto. Nöltingit, jotka ottavat Marxilta kir-

jansa "tendenssin ja suunnan" eivät tässä kysymyksessä, joka kuitenkin on marxilaisen taloustieteen keskeisin kohta, ole samaa mieltä Marxin kanssa. Ei työvoima, vaan työ on tavara.

> "Kysymys työvoimatavaran vaihtoarvosta on loogillisesti mieletön. On olemassa vain kysymys työnsuorituksen arvosta". (E. ja E. Nölting, sivu 129).

Olemme jo aikaisemmin sangen seikkaperäisesti arvostelleet tätä käsityskantaa. Siksi voidaan ilman muuta todeta, että kysymyksessä, jota Engels katsoo *ratkaisevaksi* sosialismille, "sosialistit" Nöltingit asettuvat arkipäiväisen porvarillisen taloustieteen kannalle, kannalle, joka välittömästi johtaa luokkaetujen sopusoinnun teoriaan. Taistelkoon Nölting kuinka kiivaasti tahansa Saksan fasismin "teoreetikkoa" Federiä vastaan, pyrkiköön hän kuinka innokkaasti tahansa todistamaan "sosialistisuuttaan", jää kuitenkin pysyväksi se tosiasia, että hän on samalla luokkaetujen sopusoinnun kannalla kuin avoin fasisti Federkin.

Brauthal välttää arasti kysymystä siitä, onko työvoima vaiko työ katsottava tavaraksi.

Kuten kaikille porvarillisille ja sosialidemokraattisille teoreetikoille, ei Braunthalillekaan porvariston ja proletariaatin välinen suhde ole *tuotanto-* vaan *jakosuhde.*

> "Valtava luokkataistelu, jota nykyajan yhteiskunnassa käydään, on ensi sijassa taistelua yhteiskunnallisen tuotteen jaosta, ja vasta toisessa sijassa astuvat suuret kysymykset talouden järjestämisestä esiin". (Braunthal, sivu 48).

On selvää, että vain sitä voidaan jakaa, mikä yhdessä tuotetaan. Jos minä anastan itselleni sen minkä toiset ovat tuottaneet, ei se ole jakamista vaan vieraan työn tuotteen anastamista. Jakamisesta olisi kysymys vain siinä tapauksessa, jos kapitalisti työläisen tavoin osallistuisi tuotantoprosessiin. Mutta nyt selittää "marxilainen" Braunthal yhdessä kaikkien porvarillisten taloustieteilijäin kanssa seuraavaa:

> "Vain se, joka osallistuu tuotantoprosessiin ahtaammassa mielessä, tapahtukoonpa tämä sitten työläisenä taikka tuotantovälineitten tahi maapohjan omistajana, saa siitä alkuperäistä tuloa". (Braunthal, sivu 48).

Tämä väite sisältää koko sosialidemokraattisen palkkateorian ja palkkakäytännön teoreettisen perustan. Työpalkka ei ole sellainen tulolaji, joka periaatteellisesti eroaa kaikista muista kapitalistisen yhteiskunnan tuloista, vaan juuri samallainen tulo kuin liikevoitto ja korkokin. Se on tunnettu arki-

päiväisen taloustieteen teoria työn ja pääoman välisestä sopusoinnusta, jonka jo Marx asetti pilkan alaiseksi ja hylkäsi.

Siitä riippumatta, asetetaanko tämä teoria nyt sitä Marxin oppia vastaan, että työpalkka on työvoiman arvon muunnettu muoto (Nölting), vaiko tätä kysymystä kierretään (Braunthal), supistavat molemmat kysymyksen työpalkan olemuksesta kysymykseksi työpalkan *korkeudesta*, kysymykseksi siitä, missä *määrä*suhteessa työn ja pääoman avulla hankittu tuote on jaettava kapitalistin ja työläisen välillä.

Miten käsittelevät sosialidemokraattiset teoreetikot kysymystä niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat työpalkan korkeuteen?

2. Marxin määrittelemän kasautumislain kieltäminen

Työvoiman arvo laskee kapitalismin tuotantovoimien kehityksen yhteydessä, ja suhteellisen lisäarvon tuotanto lisääntyy. Toiselta puolen aiheuttaa tekniikan kehitys kapitalismin aikana välttämättömästi työn voimaperäisyyden kohoamista, jota myöskin palkkajärjestelmän avulla, kuten tunnettua, kiihoitetaan. Seurauksena on yhä kasvava työvoiman käyttö, josta työpalkka useimmissa tapauksissa jää jälelle. Lisäksi tulee vielä se seikka, että työvoimaan nähden muodostuvat tarjonta ja kysyntä toisellaisiksi kuin kaikkiin muihin tavaroihin nähden, koska työttömien vakinainen vara-armeija on olemassa.

Tästä johtuu työpalkan pyrkimys jäädä jälelle työvoiman arvosta. Tästä johtuu työväenluokan aseman huononeminen pääoman kasautumisen kasvun pohjalla, mikä puolestaan aiheuttaa vara-armeijan kasvua.

Tätä Marxin paljastamaa kasautumisen yleistä lakia todistelevat meidän "marxilaiset" reformistimme vääräksi seuraavalla tavalla:

> "Yleinen työttömyys joukkoilmiönä, yleinen työvoiman liikatarjous esiintyy vain todellisina pula-aikoina ja jatkuu, joskin usein lievempänä, vielä laskukausina, siis vaihtelevan pituisina konjuktuurikausina". (Braunthal, sivu 52).

Olemme jo aikaisemmin osoittaneet, että työttömyys ei ole vain pulailmiö. Tätä todistavat kaikkien maitten tilastot. Ansaitsee vain muistuttaa, että Marx ei kutsunut vara-armeijaksi vain työttömiä tämän sanan varsinaisessa merkityksessä. Ky-

kenemättä kumoamaan ainoatakaan Marxin todistuskappaletta, sivuuttaa Braunthal kysymyksen seuraavalla selityksellä:

"Teoreettisesti seisoo esitys teollisuuden vara-armeijan välttämättömyydestä heikoilla jaloilla. On nimittäin teoreettisesti mahdotonta todistaa tämän vara-armeijan ehdoton välttämättömyys". (Braunthal, sivu 52).

Miksi?

"Sellaista todistelua ei jo senkään vuoksi voida suorittaa, koska (!?) tällöin on kysymys konkreettisista suuruuskysymyksistä, joihin ei teoreetikko koskaan voi antaa vastausta". (Braunthal, sivu 53).

Se teoreettinen todistelu vara-armeijan välttämättömyydestä, jonka Marx on suorittanut, ei merkitse mitään Braunthalille, sillä kysymys vara-armeijasta, niin säätää Braunthal, ei ole teoreettinen kysymys, vaan käytännöllinen kysymys, numerokysymys. Mutta Marx on vahvistanut teoriaansa vara-armeijasta myöskin rikassisältöisellä tilastoainehistolla. Braunthalille tuottaa tämä sangen vähän päänvaivaa. Hän haluaa että teoria lakkaa käsittelemästä sellaisia kysymyksiä kuin vara-armeija ja jättää tämän alan kokemusperäisyyden yksinomaiseen hoitoon. Tällöin käy hänelle mahdolliseksi sommitella omia kokemuksiaan, joitten lähteet hän yksin tuntee.

"Mutta jo kokemusperäisesti voidaan todeta, että työvoiman tarjonnan kanssa on myöskin sen kysyntä kasvanut suurin piirtein katsoen samassa määrin". (Braunthal, sivu 53).

Mutta, herra Braunthal! Menkäähän lähimpään leimauspaikkaan, jos "marxilaisen" oppikirjanne laatimisen aiheuttaman kiireen vuoksi ette ole vielä ehtinyt sitä tekemään. Siellä näette, mikä arvo on teidän "kokemusperäisillä toteamisillanne"!

Nöltingit ovat hieman toisenlaisia kuin Braunthal; heillä ei nähtävästi ole niin laajaa tuntemusta kokemusperäisyyden alalta kuin viimemainitulla, ja siksi he selittävät, että he eivät kykene tätä kysymystä ratkaisemaan:

"Johtavatko koneet loppujen lopuksi ihmistyövoiman vapauttamiseen, tätä kysymystä ei, kuten juuri mainittiin, tällä hetkellä voida varmuudella ratkaista. Koneitten pyrkimyksellä työntää pois työvoimaa on vastassaan markkinain laajentumispyrkimys. Mikä voima lopuksi pääsee voitolle, sitä ei teoreettisesti voida määritellä". (E. ja E. Nölting, sivu 138).

Jos nyt, vastoin odotuksia, "työvoimaa poistyöntävä pyrkimys" kuitenkin voittaisi, ei syy ole suinkaan kapitalismissa. Päinvastoin kuin Marx, joka todisti, että jokaisella yhteiskuntamuodolla on oma, tämän yhteiskunnan *taloudellisesta* raken-

teesta johtuva väestölakinsa, selittävät nämä herrat, että "väestönvaihtelu ei suinkaan ensi sijassa ole taloudellisten tekijäin tuotetta", (E. ja E. Nölting, sivu 135).

Näin valmistavat nämä "marxilaisemme" maaperää omalle teorialleen, "todistaakseen", että myöskin kapitalismin aikana on perinpohjainen parannus työväenluokan asemassa mahdollinen, ettei työväenluokalla ole ratsionalisoinnin puolelta mitään pelättävää.

3. Tuottavaisuus ja voimateoria työpalkan alalla

Tämä teoria on mahdollisimman yksinkertainen: Mitä suurempi on työn tuottavaisuus, sitä suurempi on jaettavaksi tuleva tuote.

> "Tuottavaisuusteorialla on työpalkan kannalta katsottuna epäilemättä eräässä kohdin etupäässä käytännöllinen merkitys ja oikeutus. Siitä johtuu nimittäin seuraava laki: Palkan nousulla on työn tuottavaisuudessa ehdoton rajansa. Ja päinvastoin: Mitä suurempi on tuottavaisuus, sitä korkeammaksi voi määrätyissä olosuhteissa nousta palkka. Tässä kohdin on tuottavaisuusteoria epäilemättä marxilaisen teorian yläpuolella". (Braunthal, sivu 62).

Jos nyt työn tuottavaisuus muodostaa rajan palkan nousulle, edellyttää työpalkan nousu välttämättömästi tuottavaisuuden kasvamista. Työläisen tulee siis huolehtia työn tuottavaisuuden noususta. Ja Brauthal vetää myöskin seuraavan, kapitalistien kärsimättömästi odottaman johtopäätöksen:

> "Luonnollisestikaan ei voida jakaa enempää, kuin mitä on tuotettu, ja mitä enemmän on tuotettu, sitä enemmän on jaettavissa käytettäväksi. Siksi on epäilemättä **työläisen etujen mukaista mahdollisimman pitkälle menevä tuotannon kohoaminen**, luonnollisesti kuitenkin sikäli (lisää Braunthal opettavasti. Toimitus.)' kuin tämä ei tapahdu hänen terveytensä ja työvoimansa kustannuksella". (Braunthal, sivu 64).

Loppuhuomautus on vain korulause, jonka tarkoituksena on tehdä varsinainen johtopäätös makeammaksi. Sillä itse herra Braunthalkaan ei kykene osoittamaan ainoaakaan tosiseikkaa sen puolesta, että tuottavaisuuden kasvu kapitalismin aikana *ei* tapahdu työläisen terveyden ja hänen työvoimansa kustannuksella. Jokainen työläinen tietää omasta kokemuksestaan, että tekniikan parantuessa kohoaa myöskin työn voimaperäisyys ja työvoiman kulutus, mitä palkankorotus ei riitä korvaamaan Marx on osoittanut, että kapitalismin vallitessa tuottavaisuuden kasvu huonontaa työväenluokan olemassaolo-

ehtoja. Mihin käyttää Braunthal tällaista väkivaltaisuutta teoriaan ja tosiasioihin nähden? Kuulkaamme:

> "Lyhyesti voidaan sanoa, että, kuten kokemus jo on osoittanut (taasen Braunthalin epäilyksen ulkopuolella oleva kokemus! Toimitus.) palkkojen nousun ja senkautta myöskin työläisen olojen parantumisen liikunta-ala ei ole sulettu niin ahtaitten rajojen sisälle kuin Marx otaksuu". (Braunthal, sivu 66).

Koko tämän teorian tarkoitus on seuraava: Kapitalismin vallitessa on olemassa suuria mahdollisuuksia työväenluokan aseman parantamiseen. Siis, työläiset, kohottakaa työnne tuottavaisuutta, auttakaa kapitalistia ratsionalisoinnissa! Tällöin ei teidän ensinkään tarvitse pelätä, että ratsionalisointi voisi saattaa teidät työttömiksi. Sillä, kuten "marxilainen" Braunthal on juuri todistanut, on teoreettisesti mahdotonta todistaa liikaväestön välttämättömyyttä, samalla kun käytännössä on epäämättömästi todettu, että työvoiman tarjonnan täytyy suurin piirtein vastata kysyntää!

Tosin myöntävät molemmat arvostelemamme sosialifasistit, että se siunaus, mikä työn tuottavaisuuden kasvamisesta johtuu, ei itsestään putoa työläisen syliin ja että tässä tarkoituksessa on työväenluokan valta-asemien lujittaminen "demokraattisessa" valtiossa jne välttämätöntä. Tästä johdutaan jaon toiseen tekijään, voimaan. Braunthal lausuu, että

> "sen ratkaiseminen, missä suhteessa pääoma ja työ vissillä hetkellä jakavat yhteiskunnalliset tuotteet, riippuu molempien puolien voimasuhteista, joihin nähden ratkaisu ei tapahdu puhtaasti taloudellisessa taistelussa, vaan joihin poliittiset seikat voimakkaasti vaikuttavat. Muistettakoon vain valtion pakollisen välitystoiminnan kehittymistä sota-ajasta lähtien". (Braunthal, sivu 64).

Myöskin Nöltingit käsittelevät yksityiskohtaisesti niitä muotoja ja teitä, joitten kautta "voima vaikuttaa työpalkkaan". Heidänkin mielestään kuuluu työriitojen välitysjärjestelmälle kunniapaikka. Jokainen työläinen tietää, että välitysjärjestelmä on koko olemassaolonsa ajan ollut vain porvariston ase palkkojen *alentamiseksi*. Mutta jättäkäämme tämä toistaiseksi sivuun ja tutkikaamme lähemmin, minkä merkityksen nämä "marxilaisemme" antavat käsitteelle "jaon voimatekijä".

Ennenkuin nämä "marxilaisemme" esittävät voimateoriansa työpalkan alalla, arvostelevat he Marxin palkkateoriaa ja väittävät, että Marxin teoria riistää köyhälistöltä kannustuksen taisteluun.

> "Kun Marx katsoo työvoiman arvon vissiksi yhteiskunnalliseksi suureeksi, ei hän ole kyennyt riittävän selvästi kehittelemään työläisten ja liikkeenharjoittajien välisen tulotaistelun dynaamisia aineksia". (Braunthal, sivu 56).

Nöltingit selittävät ylimalkaan vain, että Marxin työpalkkateoria pakottaa seuraaviin loppupäätelmiin:

> "Palkanmuodostus ei ole asiapuolten taisteluista eikä mielivallasta riippuvainen. Jokainen yritys vaikuttaa palkkoihin, kukistuu sisäiseen mahdottomuuteensa... Ammattiliittojen palkkapolitiikka, varsinkin järjestöjen painostus ja palkkalakot, ovat hedelmättömiä ja turmiollisia harhakuvia. Lakeja ei voiteta kapinoimisella. Palkkaa vastaan suunnattu vallankumous olisi yhtä mieletön kuin vallankumous putoamislakia vastaan". (E. ja E. Nölting, sivu 144).

Marx ja Engels taistelivat kuitenkin mitä jyrkimmin sitä käsitystä vastaan että työpalkka muka olisi muuttumaton suure, joka riippuisi joistakin luonnonlaeista. Marx omisti tälle kysymykselle teoksensa "Palkka, hinta ja voitto", jossa hän vastusti juuri sitä käsitystä, mistä sosialidemakraatit nyt tahtovat panna hänet vastuuseen Marx lausuu (sivu 63),

> "että työn arvo[1]) ei itsessään ole mikään paikallaanpysyvä vaan vaihteleva suurre, vieläpä edellytettynä, että kaikkien muitten tavarain arvot jäävät entiselleen"

Ja edelleen (sivu 69):

> "Sen (s.o. riiston. Toimituksen huomautus) tosiasiallinen aste tulee määrätyksi vasta lakkaamattoman taistelun kautta pääoman ja työläisen välillä; kapitalisti yrittää aina painaa palkkoja niitten fyysilliseen minimiin ja pitentää työpäivää sen fyysilliseen maksimiin, työläisen painaessa aina päinvastaiseen suuntaan. Asia ratkee taistelevien voimasuhteista riippuen".

Samassa teoksessaan julistaa Marx ammattiliittojen tehtävänä olevan palkkajärjestelmän, siis kapitalistisen tuotantotavan, poistamisen.

Herää kysymys, miksi ryhtyvät Braunthal ja Nöltingit niin avoimesti ja tietoisesti väärentämään Marxia?

Ensinnäkin näyttääkseen enemmän vallankumouksellisilta kuin Marx, peittääkseen voimateoriansa todellisen luonteen, ja toiseksi antaakseen käsitteelle "voimatekijä" aivan toisen luonteen kuin Marx. Puhuessaan "taistelevien voimasuhteista" ei Marx suinkaan tarkoita valta-asemien voittamista työväenluokalle porvarillisessa valtiossa. Proletariaatti on porvariston ja sen valtion sortama luokka. Työväenluokka järjestyy kukistaakseen porvariston, mutta valta-asemat voi sillä olla vain proletaarisessa valtiossa, proletaarisen diktatuurin valtiossa. So-

---

[1]) Lentokirjasensa toisessa kohdassa (sivu 47) sanoo Marx, että on käyttänyt sanoja "työn arvo" vain kansanomaisena sanontatapana vastaamassa työvoiman arvoa".

sialifasistit puhuvat sitävastoin työväenluokan valta-asemista porvarillisessa yhteiskunnassa ja väittävät, että pakkovälitysjärjestelmä on palkkoihin kohdistuvan vaikutuksen tärkeimpiä muotoja.

Marx sanoo, että työpalkka riippuu työvoiman arvosta, mikä viimemainittu on vaihteleva suure, mutta ettei työväenluokan palkkataistelu kumoa tätä lakia, vaan on päinvastoin keino sen pitämiseksi voimassa.

> "Palkkalaki — kirjoittaa Engels artikkelissaan "Palkkalaki" 80-luvun alussa — ei kuitenkaan ammattiliittojen taistelun kautta kumoudu. Päinvastoin tulee se viimemainitun kautta vasta voimaansa. Ilman ammattiliittojen[1]) vastustuskeinoja ei työläinen saa läheskään sitä, mikä hänelle palkkalain mukaan kuuluu". (Marx, "Palkka, hinta ja voitto", Liite sivu 73).

Teoksessaan "Palkka, hinta ja voitto" antoi Marx vastauksen kysymykseen,

> "pitikö työväenluokan luopua vastustamasta pääoman hyökkäyksiä ja tekemästä sopivissa tilaisuuksissa parhaansa asemansa osittaiseksi parantamiseksi? **Jos se menettelisi näin, painuisi se murtuneitten nälkäisten muodottomaksi joukoksi, jolle ei enään voitaisi antaa mitään apua.** Luulen osoittaneeni, että teidän taistelunne normaalipalkan puolesta on ilmiö, joka on erottamattomassa yhteydessä koko palkkajärjestelmän kanssa, että 99 tapauksessa 100:sta teidän palkankoroituspyrkimyksenne on ollut ponnistelua sen puolesta, että luovutettu työarvo saataisiin palautetuksi ennalleen, ja että välttämättömyys taistella sen puolesta kapitalistia vastaan kuuluu teidän asemaanne oman itsenne myyjinä tavarana. Jos te jokapäiväisissä riitaisuuksissanne pääoman kanssa annatte perään, riistätte te itse itseltänne kyvyn osallistua mihinkään suurempaan liikkeeseen". (sivu 66).

Sensijaan että Marxin mukaan laki työvoiman arvosta tulee voimaan vasta luokkataistelun kautta, selittävät sosialifasistit, ettei tällaista lakia olekaan, ja siirtävät työpalkan yksinomaan poliittiseen käsiteluokkaan. "Työpalkka on poliittinen palkka", sanoi Hilferding Saksan sosialidemokraattisen puolueen puoluepäivillä Kielissä. Tästä johtuu sosialidemokraattisen teorian toinenkin erikoisuus. Marxin mukaan pidättää työväenluokan taistelu työpalkasta pohjaltaan vain palkan alentumista. Kuten aikaisemmin olemme osoittaneet, on työpalkan nousu sulettu erinomaisen ahtaisiin rajoihin. Ja silloinkin, kun työpalkka kohoaa, on tämä useimmiten vain kor-

---

[1]) Engels ei tässä tietysti tarkoita reformistisia ammattiliittoja, jotka, kuten vielä tulemme osoittamaan, eivät mitenkään vastusta palkkojen alentamista.

vausta sen aikaisemmasta laskusta työvoiman arvon alapuolelle, eikä sitäkään täydessä määrässä. Ilman alituista taistelua porvaristoa vastaan palkka- ja työehtojen parannuksen puolesta ei työväenluokka kykenisi pidättämään palkan alentumista. Työväenluokan taistelullaan voittamat palkkaehdot eivät voi olla pitkäaikaisia, sillä kapitalismin kehitys, pääoman kasautuminen, poistaa taistelujen saavutukset pitkiksi ajoiksi. Näissä taisteluissa mobilisoi työväenluokka itsensä poliittiseen joukkotaisteluun, kapitalismin kukistamiseen vallankumouksen kautta. Sosialidemokraattisen teorian mukaan on asianlaita sitävastoin niin, että jo kapitalistisessa yhteiskunnassa on muka mahdollista perinpohjin parantaa työväenluokan asemaa. Sosialifasistiset teoreetikot levittävät työväenluokan keskuuteen harhakuvia valta-asemista porvarillisessa valtiossa. Parlamentin avulla, pakkovälityksen kautta voidaan muka saavuttaa työpalkan vakinaista nousua, sillä työpalkka ei muka riipu työvoiman arvosta ja pääoman kasautumistarpeista, vaan on muka sen kasvun ainoana rajana työn tuottavaisuus.

Tullaan ehkä väittämään, että nämä Nöltingit puhuvat myöskin esim. vallan rajoista taloudellisiin lakeihin nähden, pitävät perinpohjaista parannusta työväenluokan asemassa mahdollisena vain sosialismin vallitessa jne. Mutta nämä puheet sosialismista ovat sosialifasisteille tarpeen, jotta eivät menettäisi vaikutustaan työväenluokkaan.

Itse asiassa, jos lyhyesti esitämme kaikki sosialidemokraattisen palkkateorian ainekset, saamme seuraavan kuvan: 1) Marxin teoria työvoiman arvosta on väärä, työpalkan rajoja ei määrää työvoiman arvo. 2) Eivät vain työläiset vaan myöskin kapitalistit osallistuvat tuotantoprosessiin, työläiset ja kapitalistit "jakavat yhteiskunnallisen tuotteen keskenään". 3) Työpalkan korkeuden määrää yksinomaan työväenluokan voima ja työn tuottavaisuus. 4) Vara-armeija ei ole välttämätön, ja siksi ei työpalkan kasvulla ole kohoavan tuottavaisuuden pohjalla mitään ahtaita rajoja.

Tämä merkitsee teoreettista perustelua perinpohjaisen parannuksen mahdollisuudelle työväenluokan asemassa jo kapitalismin aikana, eivätkä nämä ainekset turhaan muodosta perustaa n.s. korkeitten palkkojen teorialle.

VI. N. s. korkeitten palkkojen teoria

Tämä reformististen ammattiliittojen virallinen teoria tuotiin yhdessä ratsionalisointiaatteen kanssa Amerikasta. Yleistajuisimmin on se esitettynä Tarnowin teoksessa "Miksi olla

köyhä?", jota Saksan Ammattiliittoyhtymän toimesta on levitetty kymmenintuhansin kappalein. Tarnow ei ole teoreetikko vaan käytännön mies, siksi kutsuukin hän jo ensimmäisessä luvussa lasta nimeltään ja selittää:

> "Että jättiläismäisestä tyydyttämättömästä tarpeesta huolimatta ei tarjolla olevia tuotantomahdollisuuksia melkoiselta osalta käytetä hyväksi, sen täytyy tosin riippua virheistä talouden järjestelyn alalla, **mutta on mahdotonta ymmärtää, miksi ei näitä virheitä voitaisi korjata jo kapitalistisen talousjärjestyksen vallitessa".** (Tarnow, sivu 13).

Proletaaristen joukkojen köyhyys ei siis johdu kapitalismin olemuksesta itsestään, ja voidaan se siksi poistaa jo kapitalismin vallitessa.

> **"Köyhyys ei ole mikään taloudellinen välttämättömyys vaan yhteiskunnallinen sairaus, joka epäilemättä voidaan parantaa jo kapitalistisen talouden puitteissa"** (Tarnow, sivu 71).

Näin alkaa ja näin päättää Tarnow kirjansa, joka on kokonaan omistettu tämän "keksinnön" "todistamiselle". Mihin sitten tarvitaan enään sosialismia!

Sensijaan että "vasemmistolainen" Braunthal yrittää häveten peittää sosialifasistista alastomuuttaan selittämällä, että olisi erehdyttävää

> "luulla, että **yksinomaan palkkojen korottamisen tietä** voitaisiin saavuttaa perustavaa laatua oleva muutos jakosuhteisiin". (Braunthal, sivu 67)

ei Tarnow ollenkaan välitä tällaisesta viikunanlehdestä. Häneltä ei löydä sanaakaan siitä, että "köyhyys" voidaan poistaa vasta sosialismin vallitessa. Hän viheltää sosialismille ja Marxille:

> "Henry Fordin teos 'Elämäni ja työni' on varmasti koko **tähänastisen** taloudellisen kirjallisuuden **vallankumouksellisin** teos". (Tarnow, sivu 19).

Alas Marx, eläköön Ford! Alas sosialismi, eläköön köyhyyden poistaminen kapitalismin vallitessa!

Tällöin Tarnow tahallaan vaikenee siitä, että amerikkalaisen prosperityn (kukoistuksen) paraimpinakin aikoina oli Yhdysvalloissa yli kolme miljoonaa työtöntä. Lukija muistaa vielä kuvauksen kuritushuonetyöstä Fordin laitoksissa (katso ylempää). Ellei työläinen edes "korkeaa" palkkaa saaden kestä tässä kuritushuoneessa enempää kuin yhden vuoden, ei hän

alemmalla palkalla kestäisi puoltakaan vuotta. Siinä on "korkeitten" amerikkalaisten palkkojen todellinen merkitys.

Miten kuvittelee Tarnow köyhyyden poistamista jo kapitalismin vallitessa? Hyvin yksinkertaisesti: tarvitsee vain kohottaa työpalkkaa, ja kaikki kysymykset ratkeavat yhdellä kertaa. Hän yrittää selittää kapitalisteille, että palkkojen kohoaminen olisi näille edullinen, koskapa sillä ratkaistiin menekkikysymys.

> "**Yksityinen** liikkeenharjoittaja voi tosin laskea, että hän palkkojen laskemisesta vain hyötyy. Mutta liikkeenharjoittajat **kokonaisuutena** eivät voisi tätä toimenpidettä suorittaa suuresti vahingoittamatta liikkeen harjoittajakunnan itsensä pääoma- ja liikevoittoetuja. Alempi palkka kostaa itsensä menekin tuntuvan vähenemisen, tuotannon vastaavan laskun sekä liikevoiton supistumisen ja pääoman hukkaantumisen muodossa." (Tarnow, sivu 53).
>
> "Eihän menekkivaikeuksien ilmaantuessa jälellejäämistä tapahdu tarpeisiin nähden, vaan mahdollisuuksiin nähden tyydyttää näitä tarpeita. Eikä tässä suhteessa voi antaa apua kukaan muu kuin liikkeenharjoittajakunta itse, nimittäin sellaisen palkkapolitiikan kautta, joka pyrkii luomaan tavaramarkkinoille maksukykyisiä ostajia". (Tarnow, sivu 54).

Tarkastelkaamme lähemmin tätä perustelua. Amerikassa vallitseva pula kumoaa mitä jyrkimmin n.s. korkeitten palkkojen teorian. Kuitenkin selittää Tarnow, että joskin Yhdysvalloissa ilmenee menekkivaikeuksia, osoittavat nämä vain sitä, että "korkeat" palkat eivät vielä ole olleet riittävän korkeita. Silminnähtävästi pitää hän tällaisia palkkoja edullisina kapitalisteille, jotka tämän avulla voivat selviytyä kaikista pulista, jonka ohessa hän on sitä mieltä, että tämä voidaan toteuttaa kapitalismin vallitessa. Emme halua tässä ryhtyä yksityiskohtaisesti tutkimaan pulan syitä. Sanottakoon vain, että vaikkapa palkat olisivat vieläkin korkeammat, ei pulia sittenkään voitaisi välttää. Jo Marx totesi, että pula tulee juuri silloin kun palkat ovat saavuttaneet huippukohtansa. Tämä ei luonnollisestikaan merkitse sitä, että työväenluokan tulisi luopua taistelemasta korkeampien palkkojen puolesta. Se merkitsee sitä, että työväenluokka ei voi rajoittua tähän taisteluun, vaan sen on taisteltava kapitalismin hävittämiseksi.

Tarkastelkaamme kysymystä, ovatko korkeat palkat edullisia kapitalisteille, vielä toiseltakin puolelta. Edellyttäkäämme, että kapitalistit antavat houkutella itsensä pitempiaikaisesti kohottamaan palkkoja. Mitä se merkitsisi? He luovuttaisivat työläiselle suuremman rahamäärän, työläiset ostaisivat heiltä enemmän tavaroita, raha palaisi jälleen kapitalistille. Ja tulos olisi? Kapitalistit lahjoittaisivat työläisille yksinkertaisesti vain osan lisäarvoaan. Merkillinen keino lisätä menekkiä! Tarnow unohtaa vain erään "pikkuseikan", nimittäin sen, että kapita-

listit harjoittavat tuotantoa liikevoittoa saadakseen, eivätkä tyydyttääkseen työväenluokan tarpeita. Kapitalistille ei ole tarpeen yleensä vain menekki, vaan sellainen menekki, jonka avulla hän voi muuttaa rahaksi työläisten luoman ja tavaraan sisältyvän lisäarvon. Onko vielä nähty yhtään sellaista kapitalistia, joka hankkii menekin tavaroilleen siten, että antaa ostajalle rahaa, joilla tämä voi ostaa tavaroita? Kapitalistit mukautuvat palkkojen korottamiseen vain silloin, kun työläiset heidät tähän *pakottavat*. Tällainen palkankorotus on kuitenkin kannustin, joka kiihoittaa kohottamaan pääoman elimellistä kokoonpanoa, mikä puolestaan johtaa jälleen osan työläisistä erottamiseen työstä ja vara-armeijan kasvamiseen.

Edellyttäkäämme kuitenkin, että kapitalistit uskovat Tarnowin lapsellisia juttuja ja ovat valmiit korottamaan palkkoja. Herää kysymys kenen tulee lähteä tälle tielle ensinnä. Sillä jos esim. koneita valmistava liike kohottaa työläistensä palkkoja, ei koneitten menekki kuitenkaan pitkään aikaan kohoa, sillä eihän työläisillä ole tapana ostaa koneita. Tarnow tulee tähän vastaamaan, että työläiset ostavat enemmän elintarpeita, enemmän vaatteita ja esim. kutomotehtaitten omistajat korottavat koneraaka-aine ym. tilauksiaan. Erinomaista, sanoo konetehdaskapitalisti, vaikkapa minä saisinkin nämä tilaukset — mutta kysymys siitä, saanko minä ne, ei ole läheskään selvä — palkkojen nousun aiheuttamat tappiot on minun kannettava jo tästä päivästä alkaen; se alentaa minun kilpailukykyäni ja uhkaa laitokseni olemassaoloa. Jos nyt,Tarnowin reseptin mukaan kutomatehtailijan pitäisi korottaa palkkoja toivossa, että hän sitten saa myydyksi enemmän kangasta, johtaa tämäkin lisäarvon alenemiseen.

Tässä antaa Tarnow porvaristolle erinomaisen neuvon. Palkkoja voitaisiin nim. korottaa, jättäen liikevoitto aivan koskemattomaksi. Tulee vain alentaa muita tuotantokustannuksia. (Tarnow, sivu 66).

Aikaisemmin kuulimme, että työpalkka on poliittinen palkka, puhuttiin taistelusta yhteiskunnallisen tuotteen jaosta yms. Me luulimme jo, että sosialidemokraattiset teoreetikot tarkoittavat työpalkkojen korottamista lisäarvon kustannuksella. Osoittautui kuitenkin, että he ovat siirtäneet luokkataistelun toiselle alalle. Työpalkkaa ei pidä kohottaa lisäarvon vaan pysyvän pääoman kustannuksella. Kaunista luokkataistelua, joka jättää kapitalistien liikevoiton koskemattomaksi

Tarkastelkaamme Tarnowin todistelua yksityiskohtaisemmin. Tiedämme, että tavaran arvo jakautuu tuotantovälineitten siirrettyyn arvoon (c), työvoiman uusinnettuun arvoon (v) ja lisäarvoon (m). Edellyttäkäämme, että tavaran arvon muodostaa 100 c × 50 v × 50 m. Jos pysyvän pääoman käyttö alenee 80:een

ja kapitalistit tämän perusteella kohottavat työpalkan 70:een, ei lisäarvo 50 m tosin vähene, mutta laitoksen tuottoisuus kuitenkin vähenee. Sillä vapaaksi tulleet 20 pysyvän pääoman arvoyksikköä olisi kapitalisti käyttänyt liikkeensä laajentamiseen ja 150 yksikön pääomalla voinut saada enemmän liikevoittoa kuin 50 yksikköä

Tämä Tarnowin naivi todistelu, että kapitalisteille olisi edullista kohottaa palkkoja, ei ole ollenkaan naivi. Se ei ole tarkoitettu kapitalisteille vaan työväelle. Työläisille täytyy uskotella, että korkeat palkat ovat edullisia muka kapitalisteillekin, että kapitalistit ehdottomasti kohottaisivat palkkoja, jos työläiset olisivat valmiit edistämään ratsionalisointia. Tarnow haluaa myöskin levittää työläisten keskuuteen harhaluuloja ja taivuttaa nämä, toivossa että saavat maan päälle luoduksi taivaan, pistämään vastustelematta päänsä kapitalistisen ratsionalisoinnin kitaan. Mitään muuta tarkoitusta ei korkeitten palkkojen teorialla voi olla, sillä mikään kapitalisti, jolla on tallella kaikki viisi aistiaan, ei saa päähänsä mahtumaan sitä, että korkeat palkat ovat hänelle edullisia.

Että korkeitten palkkojen teoria on keksitty nimenomaan siinä tarkoituksessa, että sosialismin tilalle saataisiin kapitalistinen ratsionalisointi, se näkyy parhaiten sosialidemokratian koko *politiikasta*, ennen kaikkea siitä tosiasiasta, että sosialifasismi viljelee alhaisten palkkojen teoriaa juuri nyt raskaimman pulan aikana, jolloin tämän teorian kannalta korkeat palkat olisivat ainoa pelastuskeino.

VII. Korkeiden palkkojen teoria verhona alhaisten palkkojen politiikalle

1. Korkeiden palkkojen teoria ja ratsionalisointi

Jo sosialidemokratian yleinen palkkateoria sitoo työpalkan vaihtelun ratsionalisointiin; vielä enemmänkin, tämän teorian mukaan voidaan palkkoja korottaa vain työn tuottavaisuuden noustessa (katso, mitä on sanottu Braunthalista puhuttaessa). Palauttakaamme mieliimme Saksan Ammattiliittoyhtymän kirjoitus (Saksan talouspolitiikan nykyiset tehtävät, v. 1926), jossa selitettiin, että Saksan Ammattiliittoyhtymä pitää samaten kuin Saksan teollisuusliittokin ratsionalisointia "eräänä tärkeimpänä hyvinvoinnin kohoamisen edellytyksenä". Samoihin aikoihin, en-

simmäisen ratsionalisointiaallon alkaessa, kirjoitti reformistinen aikakausjulkaisu "Die Arbeit" (N:o 4 v. 1926):

> "Jokainen ratsionalisointitoimenpide on askel palaamisen tiellä kulutustalouteen, tosin suurkapitalististen järjestömuotojen vallitessa mutta ilman suurkapitalistista henkeä, joten se muodostaa suuren kappaleen sosialisointia. Työväenluokan vuosituhantinen unelma on siten toteutumassa."

Ja täytyy heti sanoa, että reformistiset ammattiliitot ovat kaikella kunnialla täyttäneet lupauksensa: edistää kapitalistista ratsionalisointia. Sama Saksan Ammattiliittoyhtymän teoreettinen äänenkannattaja "Die Arbeit" selittää vuoden 1930 kesäkuussa, että ammattiliittojen tuotannollinen politiikka on vuosista 1924-25 alkaen ollut "suurimmaksi osaksi ratsionalisointipolitiikkaa".

Siirtykäämme nyt lyhyesti tarkastelemaan perusseikkoja ja ratsionalisoinnin vaikutusta työväenluokan asemaan.

a) *Työttömyys.* Olemme jo ylempänä julaisseet otteita sosialidemokraattisten teoreetikkojen lausunnoista, joitten mukaan työttömyys ei ole mikään välttämätön seuraus tuottavaisuuden kasvusta. Nyt ovat reformistiset ammattiliitot ja sosialifasistiset teoreetikot pakotetut myöntämään, että työttömyys on ratsionalisoinnin seurausta. Rajotumme vain eräisiin otteisiin näistä tunnustuksista. Saksan Ammattiliittoyhtymän "Selityskirjelmä" "Talouden tila, pääoman muodostuminen, finanssit" (vuoden 1930 maaliskuulta) myöntää, että

> "Valtion tilastohallinnon arvion mukaan on vuoden 1925 jälkeen ainakin 2 miljoonaa työläistä joutunut työttömäksi" (sivu 10).

Fritz Tarnow, tämä ratsionalisoinnin rummunlyöjä, on ollut pakotettu selittämään valtiopäivillä julkisesti:

> "Suuren työttömyyden pääsyynä on ollut Saksan talouden liian hätäinen ja liiallisuuksiin menevä ratsionalisointi". (Berliner Tageblatt" toukokuun 28 päivältä v. 1930).

Reformistit todistavat siis täten, että työttömyys on heidän politiikkansa seurausta, sillä selittäähän "Die Arbeit", että ammattiliittojen tuotannollinen politiikka on ollut ratsionalisointipolitiikkaa. Ovatko sosialifasistit tietäneet, että tämä politiikka johtaa sellaisiin tuloksiin? He ovat olleet siitä tietoisia, mutta heidän on täytynyt petkuttaa työväkeä vain väliaikaisilla uhreilla, hyvinvoinnin nousulla ratsionalisoinnin jälkeen yms. (Vertaa ammattiliittoteoreetikko Heringin lausuntoja, sivut 75 ja 84).

b) *Työpalkka.* Yleisesti tunnettua on, että palkat ovat kahden viimeisen vuoden aikana laskeneet. Mutta ovatko palkat edes

ratsionalisointikuumeen aikana nousseet? Saksan Ammattiliittoyhtymän yllämainittu "Selityskirjelmä" osottaa, että Saksan Ammattiliittoyhtymän palkkatilaston mukaan on keskimääräisen tuntipalkan ostovoima vuoteen 1927 verrattuna noussut vuoden 1928 loppuun mennessä noin 5 prosentilla ja vuoden 1929 loppuun mennessä noin 8 prosentilla. Tämä koskee kuitenkin vain tuntipalkkaa. Ja kirjelmän laatijain on täytynyt myöntää, että realipalkka on useasti muodostunut vähemmän suotuisaksi, kuin tuntipalkkojen perusteella saattaisi luulla.

"Joka tapauksessa jää realipalkka jälelle tuotannon kehityksestä viime vuosina. Ratsionalisoinnin hedelmät ovat ensi sijassa tulleet tehtailijain hyväksi." ("Talouden tila, pääoman muodostuminen, finanssit", sivu 21).

Tämä ei ole vain reformistisen ratsionalisointipolitiikan vararikko vaan tietoisen palkkojenpolkemispolitiikan seurausta, kuten tulemme osoittamaan tarkastellessamme kysymystä, miten sosialifasistit käytännössä toteuttavat "voimateoriaansa jakoon nähden".

Sitä ennen tarkastamme vielä lähemmin sitä viheliäistä tuntipalkan nousua, mikä esiintyi ratsionalisoinnin alkaessa.

"Komitea Saksan talouden tuotanto- ja menekkiolojen tutkimista varten" esittää v. 1930 ilmestyneessä teoksessa "Työaika, työpalkka ja työn suoritus rautasulatoissa" tietoja niistä vastauksista ja lausunnoista, joita komitean toimittamassa tiedustelussa annettiin. Tiedustelu koskee vuoden 1927 alkukuukausia. Niitten työläisten valitseminen, joihin tiedustelu kohdistui, tapahtui luonnollisesti sitä tarkoitusperäistä varovaisuutta noudattaen, mikä tällaisille komiteoille on ominaista.

Puheenjohtaja: Sikäli kuin me olemme todenneet, on elantoindeksi hieman kohonnut, mutta lisääntyneen suorituksen antama ansio on kohonnut enemmän.

Työläinen A: Mutta minun täytyy enemmän kuluttaa voidakseni suorittaa työn. Se maksaa.

Puheenjohtaja: Mitä te kulutatte enemmän?

Työläinen A: Minun täytyy enemmän syödä, syödä enemmän lihaa. Pelkkää leipää en minä voi yleensä syödä koska minä en silloin kykenisi suorittamaan työtä. Sen lisäksi kulutan minä enemmän vaatteita.

Puheenjohtaja: Miten te tulette toimeen siihen verraten, kuin asianlaita oli kuusi kuukautta sitten? Ovathan teidän tulonne nyt kuitenkin nousseet. Tosin on tapahtunut jonkinlainen kallistuminen. Tuletteko nyt toimeen vähän paremmin kuin aikaisemmin?

Työläinen B: Jälelle jää paljon vähemmän. Minun täytyy paljon enemmän tehdä työtä ja syödä. En ole mitään säästänyt enkä voi mitään säästää.

Puheenjohtaja: Teillä on kuukaudessa tuloja 50 markkaa enemmän.

Työläinen C: Tämä etu katoaa lisätyöhön verrattuna. Meidän täytyy käyttää ruumiiseemme ja vaatteisiimme enemmän.

Puheenjohtaja: Onko työläisten kesken ollut puhetta siitä, että täytyy enemmän suorittaa työtä, mutta että enemmän ansaitaankin?

Työläinen D: On selvää, että kun tiedän voivani enemmän ansaita, yritänkin. Mutta ansioon verrattuna on työ kohonnut kolminkertaisesti.

Työläinen E: Suuren työttömyyden vuoksi ovat työläiset pakotetut pitämään kiinni paikoistaan. Pelko että tulee erotetuksi pakottaa työläiset ponnistamaan kaikkensa. Tämä on pääseikka.

Nämä tosiasiat esiintyvät nykyaikaisessa kapitalismissa tällä hetkellä paljon tyypillisempinä kuin aikaisemmin. Mikään palkkojen kohotus ei voi korvata sitä kuritushuonetyötä, jolla ratsionalisointi riistää työvoimaa.

c) *Tapaturmat* ovat kapitalistista ratsionalisointia väistämättömästi seuraava ilmiö. Kapitalismin kannalta on tavattoman "järkiperäistä" alentaa myöskin turvallisuuslaitteiden vaatimia kustannuksia, sillä takaahan suuri työttömyys terveen, vereksen työvoiman vakinaisen virtauksen.

Jo aikaisemmin olemme osoittaneet työssä sattuneitten tapaturmien luvun kohonneen viimeisten viiden vuoden kuluessa lähes kaksinkertaiseksi. Mutta nämä ovat vain keskilukuja. Monien teollisuushaarojen alalla on työssä sattuneitten tapaturmien prosenttimäärä vielä paljoa korkeampi.

Ammattiyhdistykset:	Sadasta työssä olleesta työläisestä joutui v. 1929 tapaturman uhriksi
Maanalaisissa töissä	25
Kaivostöissä	21
Kivenlouhinnassa	20
Panimo- ja myllyteollisuudessa	20
Baijerin rakennusteollisuudessa	18
Schlesian rauta- ja terästeollisuudessa	17
Etelä-Saksan rauta- ja terästeollisuudessa	17
Ammattimaisessa kuljetuksessa	16

Kapitalistinen ratsionalisointi tuomitsee miljoonat raatajat nälkää näkemään, puristaa viimeisetkin elinnesteet palkkaorjasta, ja vaatii vielä lisäksi välittömiä uhreja elämältä ja ter-

veydeltä. Sellainen on se paratiisi, jota reformistit korkeiden palkkojen teoriallaan tarjoavat työväenluokalle!

Miten suhtautuvat he *nyt*, itse tunnustamainsa tosiasiain edessä ratsionalisointiin?

> "Saksan ammattiliittomiehet ovat sanoneet: Niinpä kyllä, ratsionalisoinnin pitää tapahtua, työväen taholta ei ole asetettuva ratsionalisointia vastaan... **Meillä ei** tähän kantaamme nähden **ole mitään kaduttavaa.** Ratsionalisoinnin on täytynyt tapahtua, **ja ratsionalisointi tulee jatkumaan.** Sillä se on suureksi osaksi teknillisen edistyksen, tuotantovoimien teknillisen kehityksen ilmausta... Ei ratsionalisointi teknillisenä ja organisatoorisena prosessina, vaan ne olosuhteet, joissa tämä prosessi kapitalistisen talousjärjestyksen vallitessa tapahtuu, ovat tämän samoin kuin kaikkien edellistenkin pulien aikana syynä takaiskuun." (Fritz Naphtali, "Talouspula ja työttömyys", sivu 16).

Ikäänkuin teknillinen ja organisatoorinen prosessi kapitalismin aikana voisi tapahtua muissa kuin kapitalistisissa olosuhteissa! Marx osoittaa, että

> "koneisto sellaisenaan lyhentää työpäivää, mutta kapitalistisesti käytettynä se pitentää työpäivää, sellaisenaan se keventää työtä, mutta kapitalistisesti käytettynä kohottaa työn voimaperäisyyttä, sellaisenaan se on ihmisen voitto luonnonvoimista, mutta kapitalistisesti käytettynä asettaa ihmisen luonnonvoimien ikeen alaiseksi, sellaisenaan lisää tuottajien rikkautta, mutta kapitalistisesti käytettynä saattaa heidät köyhäinhoidon varaan". ("Pääoma").

Herra Naphtalin pitäisi näyttää meille se taitotemppu, miten kapitalistisessa tuotannossa koneet voidaan erottaa kapitalistisesta käytöstä!

Työväenluokka ei vastusta teknillistä edistystä. Mutta teknillisen edistyksen kannattaminen ja kapitalistisen ratsionalisoinnin kannattaminen ovat kaksi eri asiaa. Sillä kapitalistinen ratsionalisointi merkitsee ensi sijassa työn voimaperäistyttämistä, teknillisen edistyksen näytellessä siinä vain toisarvoista osaa. Taisteleminen todellisen teknillisen edistyksen puolesta merkitsee taistelemista kapitalistista ratsionalisointia vastaan, sosialistisen ratsionalisoinnin puolesta. Vain Neuvostoliitossa lyhentävät koneet työaikaa, keventävät työtä, merkitsevät ihmisen todellista voittoa luonnosta, lisäävät tuottajien rikkautta.

Siitä katastrofimaisesta tilasta huolimatta, johon miljoonat proletaarit ovat kapitalistisen ratsionalisoinnin kautta joutuneet, lupailevat sosialidemokraatit, samaten kuin ensimmäisenkin ratsionalisointiaallon aikana, työväenluokalle tämän kapitalistisen ratsionalisoinnin tuloksena varsin ihanaa tulevaisuutta.

> "Lamaannuksen vallitessa — kirjoittaa Naphtali — on ratsionalisointi aina pysähdyksissä, ja minä sanon: minä toivoisin oltavan

jälleen niin pitkällä, että ratsionalisointi alkaisi. Sillä se merkitsisi, että me olemme sivuuttaneet pahimman pulan, että jälleen alkaa se osa konjunktuurikierrosta, jolloin tehdään pääomasijoituksia, jolloin hankitaan uusia koneita... Työttömät voisivat silloin jälleen päästä työhön niillä teollisuusaloilla, jotka työskentelevät tuotantokoneiston valmistamiseksi." (sivu 16).

Saksassa erotettiin ratsionalisoinnin aikana jo ennen pulan alkamista tuotannosta kokonaista kaksi miljoonaa työläistä. Vaikka pulakausi sivuutettaisiinkin, ei kuitenkaan ole mitään epäilystä siitä, että tuotannon ulkopuolelle jäävät ei vain nämä kaksi miljoonaa, vaan vielä huomattava osa niistäkin kolmesta miljoonasta työläisestä, jotka pulan aikana ajettiin kadulle. Naphtali lupaa työtä konerakennusteollisuudessa. Mutta mitä tulevat työläiset siinä tuottamaan? Uusia, "ratsionalisoituja" koneita, jotka vapauttavat vieläkin enemmän työläisiä, kuin nykyisen pulan edellä käyneenä ratsionalisointikautena! "Ulosratsionalisoitujen" työläisten jättiläisarmeija paisuu yhä. Mutta enempää ensimmäisen ratsionalisointiaallon kokemus kuin ratsionalisoinnin uuden asteen peloittavat näköalatkaan eivät vaikuta Naphtaliin. "Älkää luulko, että ratsionalisointi loppuu!," sanoo hän.

Mutta kapitalistinen ratsionalisointi tulee loppumaan! Sen loppuna on proletariaatin nousu kapitalistista tuotantotapaa vastaan. Sen loppuna on proletariaatin diktatuuri, mikä avaa todellisen teknillisen edistyksen aikakauden.

2. Miltä työpalkan voimateoria käytännössä näyttää?

Olemme osoittaneet, miltä työpalkan tuottavaisuusteoria näyttää käytännössä. Nyt teemme saman reformistiseen voimateoriaan nähden. Sillä samaten kuin molemmat teoriat täydentävät toisiaan, on niitten käytännöllinen vaikutuskin yhtä ja samaa eroittamatonta kokonaisuutta. Jotta työväenluokka voitaisiin taivuttaa etsimään onneaan kapitalistisen ratsionalisoinnin helvetistä, täytyy panna liikkeelle porvarillisen valtion ja byrokraattisen ammattiliittokoneiston koko voima. Ja niinpä täytyy tämä työväenluokalle vihamielinen voima esittää voimaksi, joka muka vaikuttaa työväenluokkaa hyödyttävästi.

Emme ryhdy tässä analysoimaan sosialidemokraattien marxilaisvastaista valtioteoriaa, sillä se johtaisi meidät tehtävämme ulkopuolelle. Tulkoon vain mainituksi, että nykyaikaisen sosialidemokratian teorian mukaan nykyinen porvarillinen valtio ei muka ole porvariston luokkaherruuden elin, vaan luokkien

yläpuolella oleva elin. Työväenluokan tunkeutuessa "edustajiensa" — sosialidemokraattien — kautta porvarilliseen valtiokoneistoon hankkii työväenluokka itselleen valta-asemia taistelua varten kapitalismia vastaan ja eritoten taistelua varten sosdemien "poliittisen palkan" puolesta. Tärkeimpänä aseena tässä taistelussa on pakollinen välitys.

Kesällä v. 1930 julistettiin Oeynhausenin väli[illegible] stuomio, jolla koko Reinin ja Westfalin metalliteollisuude[illegible]a vahvistettiin keskimäärin 7,5 prosentin palkanalennus. T[illegible]nän välitystuomion piti olla porvariston suureksi suunni[illegible]tun palkanalennuskamppailun alkua. Tämän käsitti jokain[illegible] työläinen, vallankumouksellinen ammattiliitto-oppositsioni varotti siitä jo aikoja ennen. Mutta Saksan Metallityöntekijäin liiton, Saksan suurimman ammattiliiton puheenjohtaja selittää liiton vuosikokouksessa elokuussa v. 1931:

> "Huolimatta kaikista huonoista kokemuksista olemme me edelleenkin välitystoiminnan kannalla. Valtiolla on oikeus sekaantua työn ja pääoman välisiin riitaisuuksiin."

Ei edes n.s. "hyvän" konjunktuurin aikana langetettu yhtään ainoata työläisille suotuisaa välitystuomiota, silloinkin oli välitysjärjestelmä porvariston elin. Marraskuun 9 päivänä v. 1930 julistettiin välitystuomio Berlinin metallityöläisille, joitten lakon reformistiset ammattiliittobyrokraatit olivat pettäneet. Palkkoja alenettiin 8 prosentilla. "Vorwärts" näytteli suuttumusta tämän välitystuomion johdosta, kutsuen sitä "iskuksi välitystoimintaa vastaan". Mutta "Ammattiliittolehdessä", Saksan Amattiliittoyhtymän äänenkannattajassa kirjoitetaan vuoden 1930 marraskuun 15 päivän numerossa:

> "Periaatteellisesti tunnustavat Saksan Ammattiliittoyhtymään kuuluvat ammattiliitot välitystoiminnan **sitovaisausselityksineen sen nykyisessä muodossa**".
>
> Miksi? Siksi,
>
> "että välitystoiminnassa sitovaisuusselityksineen on kysymys valtiopoliittisesta probleemista, siis periaatteellisesta kysymyksestä, johon ei poliittisten olosuhteiden perusteella voida milloinkaan toisin vastata."

Siis eivät myöskään puhtaasti fasistiset "poliittiset olosuhteet" vaikuta ammattiliittojen suhteeseen välitystoimintaan. Sillä onhan tässä kysymys valtiosta! Tässä antoi sosialidemokratian sosialifasistinen luonto ilmi itse itsensä. Sosialistisen sanahelinän peitossa täyttävät reformistiset ammattiliitot samaa tehtävää kuin luokkien yläpuolella seisovat "fasistiset ammattiliitot" "klassillisen" fasismin maassa, Italiassa.

"Carta del Lavorossa", fasistisen työpolitiikan ohjelmakirjoituksessa, määritellään välitystuomioistuimen tehtävät seuraavasti:

> "V. Työhallinto on elin, jota valtio käyttää puuttuakseen työriitaisuuksien säännöstelyyn, koskekoonpa nämä riitaisuudet voimassaolevien sopimusten tai muiden määräysten noudattamista taikka uusien työehtojen vahvistamista."

Jo pikainenkin fasistisen ohjelman tämän pykälän vertaaminen "Ammattiliittolehden" käsityksiin osoittaa, että sosialidemokraattiset ammattiliitot asettavat kysymyksen välitystoiminnasta fasistisesti. Mistä tämä johtuu? Siitä, että sosialidemokraattiset ammattiliitot asettavat itselleen samat tehtävät kuin fasistitkin. Verratkaammepa sosialidemokraattien ja fasistien kantoja keskenään ammattiliittojen tehtäviin nähden. "Arbeit"-lehden kesäkuun (v. 1930) numerossa, samassa artikkelissa, "Uudet tehtävät ammattiliittotyön alalla", jossa yhteiskunnallista tuotantopolitiikkaa luonnehditaan ratsionalisointipolitiikaksi, luetaan:

> "Maatalouden, teollisuuden ja viennin edistäminen ovat nykyään niiden (ammattiliittojen) taloudellisissa pyrkimyksissä etualalla. Veropolitiikka, tullipolitiikka, luottopolitiikka, tariffipolitiikka ja hintapolitiikka, lyhyesti sanoen **ammattiliittojen koko talouspolitiikka, on alistettava tuotantopolitiikan alaiseksi.**"

Ja "Carta del Lavorossa" sanotaan:

> "**VI. Laissa tunnustetut ammattiyhdistykset** takaavat oikeudellisen tasa-arvoisuuden työnantajien ja työntekijäin välillä. Ne pitävät yllä tuotantokuria ja edistävät tuotannon täydellistymistä."

Tässä ovat kaikki selitykset tarpeettomia. Reformistiset ammattiliitot ovat muuttuneet fasistisiksi, ne ovat osa proletariaattia vastaan suunnatusta porvarillisesta sorto- ja riistokoneistosta. Tätä tosiasiaa ei voida tehdä tyhjäksi millään demagoogisilla tunnuslauseilla eikä ulkokultaisilla selityksillä.

Ammattiliitot eivät näyttele tätä osaa yksistään tukemalla porvarillista valtiokoneistoa ja työväenluokkaa vastaan tähdättyä välitystoimintaa, vaan myöskin n.s. "itsenäisessä", puhtaasti ammatillisessa toiminnassa järjestöinä jotka käsittävät monimiljoonaiset työväenjoukot ja joitten tehtävänä on puolustaa joukkojen etuja työnantajia vastaan niillä aloilla, joita valtio ei välittömästi säännöstele (tariffisopimukset, palkkaneuvottelut, lakot yms). Saattaisi luulla, että ammattiliitot juuri tällä alalla osoittaisivat olevansa työväenluokan voiman ruumiillistuneita edustajia.

Nähdäksemme, miten ammattiliitot toteuttavat voimateoriaansa työpalkkaan nähden, otamme vielä tarkasteltavaksi kaksi kysymystä, nim. 1) kysymyksen tariffisopimuksista ja 2) kysymyksen lakkotaktiikasta.

Tariffisopimuksia pitää sosialidemokratia eräänä oleellisimmista taloudellisen demokratian aineksista. Viralliset palkankorotukset vuosina 1927/29 paljastavat tariffisopimusten luonteen. Nähdään, että suurelle enemmistölle niistä työläisistä, joita tariffisopimukset koskevat, muodostavat tariffin yläpuolelle nousevat ansiot suurimman osan palkasta. Joillakin työläisryhmillä tekevät tariffin yläpuolelle nousevat ansiot 50—70 %:iin, vieläpä enemmänkin heidän tariffinmukaisesta tuntipalkastaan, s.o. tariffipalkka on asetettu niin alhaiseksi, että se tekee vain puolet jopa vähemmänkin todellisesta työpalkasta, mikä sekin on riittämätön käytetyn työvoiman jälleenkehittämiseen. Tämä erotus tariffipalkan ja todellisen palkan välillä antaa työnantajille mahdollisuuden alentaa palkkoja muodollisesti rikkomatta tariffisopimuksia. Sama erotus on myöskin keinona joukkojen pettämiseksi. Käytännössä tunnetaan monta tapausta tariffipalkkojen korottamisesta kokonaispalkan siitä huolimatta kuitenkin alentuessa. Saksassa käytännössä oleva tariffisopimusjärjestelmä on työnantajille mitä mukavin väline palkkojen alentamisessa. Siksi vaatiikin Vallankumouksellinen ammattiliitto-oppositsio, että tariffisopimuksia laadittaessa asetetaan pohjaksi todellinen ansio.

Mikä on ammattiliittobyrokraattien kanta? Kun alkuvuodesta 1930 metalliteollisuuden harjoittajat 15-prosenttisella palkkojen laskulla Beckerin terästehtaassa alkoivat kamppailunsa palkkoja vastaan, kirjoitti Metallityöntekijäin liiton äänenkannattaja "Metallarbeiterzeitung" (N:o 15), ettei tehtaan johdon olisi ollut ollenkaan tarpeen hankkia ammattiliittojen suostumusta, "koskapa ansion supistaminen 15 prosentilla ei ollenkaan koske tariffinmukaisia palkkoja".

Sosialidemokraattinen välitysmies tohtori Neumann selitti eräässä selostuksessaan, jonka hän piti kunnallis- ja valtion työntekijäin liiton toimitsijoille:

> "On epäiltävää, onko tämä (sulku, jonka tarkoituksena on alentaa tariffin yläpuolelle menevää ansiota) tariffinvastainen sulku, sillä eihän työnantaja näytä loukanneen tariffisopimusta. Hän ei pyri tekemään mitään muuta kuin täyttämään tariffiehdot. Siksi on kyseenalaista, voivatko ammattiliitot ryhtyä vastatoimenpiteisiin. On kyseenalaista, voivatko ne antaa sulkuun joutuneille jäsenilleen lakko- taikka muuta avustusta. Myöskin on mahdollista, että tariffien toteuttamisvelvollisuuden perusteella ammattiliitot ovat velvolliset pakottamaan jäseniään, tariffin yläpuolelle menevän palkkalisien alentamisesta huolimatta, jatkamaan työtä." (Pöytäkirja ammattiliit-

tojen neuvottelukokouksesta Kielissä huhtikuun 25 ja 26 päivinä v. 1930).

Wladimir Woytinski, reformististen ammattiliittojen tunnettu tilastomies, vuodattaa krokodiilin kyyneliä sen järjettömän suuren eron johdosta, mikä vallitsee tariffipalkkojen ja todellisten ansioitten välillä ("Die Arbeit" tammikuussa v. 1931). Hänkin myöntää, "että palkkoihin nähden vallitsee tässä suhteessa *tariffien puutetta* vastaava tila".

Woytinski mainitsee esimerkkejä tariffipalkkojen nousuliikkeestä ja tariffin yläpuolelle nousevien ansioitten vaihteluista aina konjunktuurin nousun ja laskun mukaan ja lausuu:

> "Tämä kaksinainen liike vastaa kollektiivisen työsopimuksen taloudellisia ja sosialipoliittisia tehtäviä, mikä työsopimus pyrkii yhdenmukaistuttamaan ja vakiinnuttamaan palkkaehtoja maassa, saattamatta vaaraan niitten liikkuvaisuutta ja joustavuutta".

Ja edelleen:

> "työansion laskua vastaan lamaannuskausina ei ikävä kyllä ole mitään keinoja. Mutta tariffijärjestelmän tarkoituksena on kuitenkin johtaa tämä liike ennakolta visseihin puitteisiin. **Tariffin yli menevät, konjunktuurin mukana nousseet ansiot voidaan alentaa**, mutta tariffipalkasta ei mitään saa seuloa pois."

Saksan Ammattiliittojen yhtymän virallinen äänenkannattaja näkee siis kollektiivisten tariffisopimusten taloudellisen ja sosialipoliittisen tehtävän olevan palkkaehtojen "joustavuudessa", s.o. palkkojen alentamisessa konjunktuurin laskiessa.

Sosialidemokraatit väittävät, että taloudelliset taistelut pulakauden aikana ovat tuloksettomia. Tulemme vielä todistamaan, että tällä väitteellä on pohjaltaan tunnustettu välttämättömyys alentaa palkkoja. Ja jos juuri pulakausina ammattiliittojen taistelu on järjetöntä, niin mikä merkitys on sitten ammattiliitoilla voimatekijöinä? Mutta asianlaita on juuri se, että sosialidemokraatit tekevät kaikkensa lamaannuttaakseen reformististen ammattiliittojen avulla työväenluokkaa ja muuttaakseen sen voiman voimattomuudeksi. Ruhrin lakon jälkeen vuoden 1931 tammikuussa pääsi "Vorwärtsiltä" pujahtamaan ilmi sosialidemokraattisen valtateorian salaisuus. Lakolla olivat kaikki edellytykset päättyä voitollisesti, työväenjoukot olivat riittävän voimakkaat lyömään takaisin työnantajien hyökkäyksen. Mutta juuri siksi ei sellaista lakkoa toivottu, eikä sitä voitu sallia. Vuoden 1931 helmikuun 4 päivän "Vorwärts" kir-

joittaa Ruhrin hiilisyndikaatin tarkoituksesta poistaa palkkatariffi pois käytännöstä:

"Mutta halu poistaa palkkatariffi merkitsee vuorityöläisten ja heidän järjestöjensä haastamista mitä ankarimpaan taisteluun. Jos tällöin rajoituttaisiin siihen, että taistelua käytäisiin vain taloudellisilla aseilla, lakolla, voitaisiin kaiken onnettomuudenkin ohella vielä puhua voitosta. Mutta ei saa antaa pettää itseään. Lakon mukana voisi Ruhrin alueella, missä joukot ovat kasaantuneet yhteen ja sadat tuhannet jo kuukausia työttöminä, alkaa jotakin sellaista, jonka seurauksia ei voida kuvitella. Tällaisten suunnitelmien vaaliminen on leikkimistä tulella."

Siinä sitä ollaan. Työväestö on riittävän voimakas menestykselliseen lakkotaisteluun. Mutta sosialidemokraattiset voimateoreetikot, poliittisen palkan teoreetikot pelkäsivät, että lakko voisi rikkoa taloudelliset puitteensa, he pelkäsivät juuri sen poliittista luonnetta, he pelkäsivät, että lakko voisi lopuksi kaataa nurin kaikki sosialidemokraattiset teoriat ja näitten koneiston sekä porvarillisen valtion jonka viimemainitun kanssa he ovat täydelleen vanuneet yhteen.

Tällä hetkellä, kaudella, jolloin kapitalismin ristiriitaisuudet äärimmilleen kärjistyvät, jolloin kapitalismin yleinen pula kärjistyy, jolloin porvaristo, diktatuuriaan toteuttaessaan, siirtyy parlamentaarisen "demokratian" metoodeista avoimen väkivallan käyttämiseen työväenluokkaa vastaan, s.o. fasismiin, kehittyy myöskin reformististen ammattiliittojen fasisoituminen hyvin nopeasti. Sosialidemokraattiset teoreetikot selittävät nykyään aivan avoimesti, että pulan voittamiseksi ei ole välttämätöntä palkkojen korottaminen vaan "demokratian" lujittaminen.

"Odotetaan ehkä, että talouden tarkkailijan täytyy asettaa etualalle kysymykset realipalkasta, sosialipolitiikasta ja talouspolitiikasta. Mutta niin tärkeitä kuin ne ovatkin, ei niille tällä hetkellä kuulu ensi tila Saksan työväenluokan politiikassa. Kun se pohja huojuu, jolla työväenluokan taistelua käydään, silloin on tämän pohjan vahvistaminen ensimmäinen tehtävä." (Naphtali "Vorwärtsissä" N:o 1 v. 1931).

Ja tämä pohja on Naphtalin mukaan "poliittisen demokratian" pohja.

"Tämä on tärkein tehtävä, jonka täyttämiseksi, jos on tarpeen, täytyy niellä monia katkeria pillerejä."

Ei siis taistelua korkeampien palkkojen puolesta vaan Brüningin "demokratian" vahvistaminen, sellaistenkin katkerien pillerien hinnalla kuin työttömien miljoona-armeija, palkkojen alentaminen enemmän kuin 20 prosentilla jne.

Tämän politiikan puolustukseksi työväenjoukkojen silmissä ei enään riitä vanha korkeitten palkkojen teoria. Tämä teoria on täyttänyt tehtävänsä, työläisten viekottelemisen kapitalistisen ratsionalisoinnin "paratiisiin". Nyt on se tullut jotenkin käyttökelvottomaksi. Siksi asettuvat sosialifasistiset teoreetikot aivan päinvastaisen teorian, alhaisten palkkojen teorian kannalle.

Korkeiden palkkojen teoriasta alhaisten palkkojen teoriaan

"Arbeit"-lehdessä julaistusta Woytinskin kirjoituksesta ylempänä lainatusta kohdasta käy riittävän selvästi ilmi, että Saksan Ammattiliittojen yhtymän äänenkannattaja pitää palkkojen alentamista pulakausina välttämättömänä. Sama tarkoitus on myöskin Naphtalin kun hän vuoden 1931 tammikuun 1 päivän "Vorwärtsissä" puhuu "karvaista pillereistä", joita työväenluokan täytyy niellä pelastaakseen Brüningin "demokratian". Tällaiset selitykset eivät ole suinkaan vain yksityisiä, satunnaisia ilmiöitä. Niitä esiintyy jokaisen sosialifasistin jokaisessa kirjoituksessa ja puheessa joissa käsitellään kysymystä miten pulasta selvittäisiin.

Sama Tarnow joka nimenomaan korkeissa palkoissa oli nähnyt tien kapitalismin pulan voittamiseen, selitti marraskuun 27 päivänä v. 1930 Köningsbergissä pitämässään selostuksessa:

> "Pulaa ei saa katsella työväenluokan kannalta.. Pula pitää tarpeellisin uhrein työväenluokan puolelta poistaa tämän kapitalistisen talouden puitteissa."

Pohjaltaan saman ajatuksen lausuu myöskin Hitlerin äänenkannattaja "Der Völkische Beobachter" (vuoden 1930 marraskuussa):

> "Kun nykyisen tilanteen vallitessa Saksassa tarkastellaan työntekijäin taloudellisia vaatimuksia kohtuuden kannalta, käy jo ensi silmäyksellä selväksi, että järki nousee niitä vastaan, koska koko talous jo sinänsäkin on luhistumisensa partaalla."

Vieläkin avomielisemmin esitettiin asia "Gewerkschaftszeitungissa" (Ammattiliittolehdessä) ja "Arbeit"-lehdessä. "Gewerkschaftszeitung" totesi raaka-ainehintojen ja *palkkojen alenemisen* ("tariffien yläpuolelle kohonneet palkat ovat työmarkkinain painon johdosta antaneet periään") ja kirjoitti:

> "Nämä seikat (s.o. myöskin palkkojen aleneminen. — Toim.) muodostavat voimakkaan kiihokkeen taloudellisen toiminnan elpymiselle." (N:o 14, v. 1930).

Tässä tunnustetaan siis avoimesti palkkojen aleneminen keinoksi pulasta pääsemiseen.

Gerhard Colmilta on lähtöisin seuraava terävä selitys "Arbeit"-lehdessä vuoden 1930 maaliskuussa ("Palkka, korko ja työttömyys"):

> "Saksan tuotantokoneisto on osaksi sellaisessa tilassa, ettei se nykyisen palkkatason ja muiden kustannustekijäin vallitessa voi työskennellä kannattavasti. Jos halutaan liittää työttömät nykyiseen tuotantokoneistoon, täytyy yllämainittujen kustannustekijäin, palkan (sosiaalimenoineen), verojen taikka raaka-ainehintojen alentua. Sosiaaliselta samoinkuin taloudelliseltakin kannalta täytyy vaatia raaka-ainehintojen alentamista näitten tuotantohaarojen monopoolitulojen kustannuksella. Mutta luulemme kuitenkin, että ne mahdollisuudet, jotka tällä hetkellä ovat tässä suhteessa käytettävissä, eivät yksin riitä, huomioonottaen tilanteen maailmantaloudessa, siihen, että kaikille työttömille saataisiin järjestetyksi työtä. Siksi tulee kysymykseen palkkojen ja verojen alentaminen."

Tällaisen selityksen voi jokainen työnantaja ilman muuta allekirjoittaa. Mutta mihin ovat joutuneet puheet korkeista palkoista keinona pulasta selviytymiseen? Sillä jos korkeat palkat ratkaisisivat menekkikysymyksen, tulisi niiden juuri tällä hetkellä, suurimpien "menekkivaikeuksien" aikana näytellä pelastavaa osaansa. Miksi ovat korkeiden palkkojen teoreetikot siirtyneet *aivan päinvastaisen* teorian kannalle?

Siinäpä se onkin, että lukija saa turhaan etsiä sosialifasismin ideologiasta teoreettista yhtenäisyyttä. Tätä yhtenäisyyttä se ei voi tarjota, sillä sosialifasismin teorian täytyy salata työväenluokan etujen pettämispolitiikka ja palvelusten teko porvaristolle taisteluksi porvaristoa vastaan työväenluokan etujen puolesta. Siksi on sosialifasismi pakotettu aina tilanteen vaihtumisen mukaan turvautumaan uuteen teoriaan. Korkeiden palkkojen teorian tehtävänä oli luoda työväenluokan keskuuteen psykoloogiset edellytykset kapitalistisen ratsionalisoinnin suorittamiselle. Ratsionalisointi on suoritettu, on puhjennut tavattoman raskas pula, miljoonia työläisiä on heitetty kadulle. Mutta pulasta täytyy millä hinnalla hyvänsä selviytyä kapitalismin puitteissa, selittävät sosialidemokraatit. Siihen on monopolistisen kapitalismin nykyisissä olosuhteissa vain yksi tie, palkkojen alentaminen, pulakauden koko taakan vierittäminen työväenluokan harteille. Siksi tyrkytetäänkin työläisille nyt eri muodoissa alhaisten palkkojen teoriaa sisäänpääsymaksuna uuden konjunktuurinousun paratiisiin.

Tehdäkseen makeammaksi ne "karvaat pillerit", joita työväenluokan kapitalismin pelastamiseksi täytyy nieleskellä ovat sosialifasistit pitäneet suurta melua *hintapolitiikasta*. Palkkojen

lasku täytyy korvata hintojen laskulla. Juuri mainitussa kirjasessa "Talouspula ja työttömyys" kirjoittaa Fritz Naphtali:

> "Konjunktuuri pääsee laskustaan sitä helpommin, mitä enemmän onnistutaan tässä taistelussa (s.o. hinta- ja palkkataistelussa. — Toim.) suorittamaan hintojen painaminen alas ennen palkkojen painumista... Taistelu — luokkataistelu — taloudellisen kehityksen tällä kaudella on taistelua palkkojen ja hintojen alas painamisen vauhdista." (sivu 26).

Naphtalin mukaan ei siis työväenluokan taistelun saa olla suunnattuna palkkojen laskua vastaan. Periaatteessa pitää Naphtali pulasta selviämiseksi välttämättömänä palkkojen laskua. Koko taistelu koskee vain kysymystä tämän palkanlaskun vauhdista. Tulee vain huolehtia siitä, että hinnat laskevat nopeammin kuin palkat.

Mutta ellei työväenluokalla pulakaudella ole voimia edes torjuakseen työnantajien hyökkäykset palkkoja vastaan, niin miten se voi pakottaa kapitalismin alentamaan hintoja? Muuten lausui Tarnow itse kirjasessaan "Miksi olla köyhä?" (sivulla 58):

> "Mutta hintatason määrääminen on asia, jossa työväellä on pirun vähän sanottavaa ja joka myöskin talouspolitiikan otteista on paljon etäämmällä kuin palkka."

Loppujen lopuksi selittää herra Naphtali itsekin kirjasessaan, joskin joitakin sivuja aikaisemmin (sivu 24):

> "Luulen, että meidän täytyy todeta se seikka, että jos me harrastamme konjunktuuripolitiikkaa mitä erilaisimmissa muodoissa, ei sen tule tapahtua pulakausina vaan nousukausina."
>
> Ja edelleen:
>
> "Jos minä niinmuodoin talouspoliittisesti näen yleensäkin pulan aikana vain rajotettuja mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, tulee meidän luonnollisestikin katkeralla vilpittömyydellä käsittää sekin, että nämä mahdollisuudet erittäinkin nykyisessä Saksassa ovat rajotettuja."

Miten aikoo herra Naphtali kaiken tämän jälkeen "toteuttaa" palkkojen alennusta korvaavan hintojen alentamisen? Todistaahan reformistinen "Gewerkschaftsarchiv" erikoisessa kirjoituksessa:

> "Palkansaajat eivät siis koskaan, eivät edes voimakkaimmankaan hintojen laskun aikana, kykene pitämään reaalipalkkojaan entisellä tasolla, jos palkkojen lasku toteutetaan." ("Gewerkschaftsarchiv" N:o 1, sivu 40).

Sen lisäksi on hintojen lasku ristiriidassa reformistien peruskäsityksen kanssa pulan voittamisesta kapitalismin puitteissa

palkkojen alentamisen kautta. "Liikatuotannon" kautta syntyneet tavarat eivät jää makaamaan siksi, ettei kuluttaja niitä tarvitsisi. Päinvastoin, varastot ovat täynnä tavaraa, mutta miljoonat ihmiset näkevät nälkää. Näitä tavaroita ei voida myydä, koska ne eivät ole pelkkiä käyttöarvoja, vaan ovat kapitalistisesti tuotettua tavaraa. Ennenkuin niitä voidaan käyttää, täytyy kapitalistien saada muutetuksi rahaksi niihin sisältyvä lisäarvo. Olosuhteet tällä hetkellä ovat kuitenkin sellaiset, ettei edes se suunnaton lisäarvo, minkä kapitalismi puristaa työväenluokasta, vastaa pääoman lisääntymis- ja kasautumistarpeita. Pulasta selviytyminen kapitalismin puitteissa edellyttää ensi sijassa lisäarvon suhdeluvun ja sen määrän kohottamista.

Vain sellainen palkkojen lasku, mikä merkitsee lisäarvon määrän kohoamista, tulee kysymykseen kapitalistisessa selviytymisessä pulasta, josta sosialifasistit niin huolehtivat. Juuri tätä tarkoittaa Tarnowkin, kun hän mainitsemassamme Königsbergin selostuksessa lausuu, että pulaa ei saa katsella työväenluokan silmillä ja että työväenluokan täytyy suostua uhreihin, jotta pula saataisiin kapitalismin puitteissa voitetuksi.

Kaikki sosialidemokraattien puheet hintojen alentamisesta, minkä tulee korvata palkkojen alennus, ovat siis pelkkää petosta, jonka tarkoituksena on luoda työväenluokan keskuuteen psykologiset edellytykset sen vastuksen heikentämiseksi palkkojen alentamiseen nähden.

Sama tarkotus on myöskin neljänkymmenen tunnin viikkoa koskevalla petkutuksella.

Ei ole mitään epäilystä siitä, etteikö seitsemäntuntisen työpäivän ottaminen käytäntöön vastaisi nykyään työväenluokan elinetuja. Mutta enempää epäilystä ei ole siitäkään, että seitsemäntuntinen työpäivä, jos sellainen kapitalismin vallitessa toteutettaisiinkin, ei pelasta työttömyydestä eikä pulasta, sillä pulat ja työttömyys voitetaan vain siten että kapitalismi poistetaan.

Sosialidemokraatit kohottavat työajanlyhennystunnuksen voidakseen työajan lyhentämisen varjolla toteuttaa palkkojen alentamisen, mikä viimemainittu on välttämätön pulan "voittamiseksi" kapitalismin puitteissa.

Jo mainitsemamme Franz Hering kirjoittaa "Arbeit"-lehdessä, että työajan lyhentäminen vain sillon voi johtaa työttömyyden vähenemiseen, jos työn suoritus samalla kohoo. Jos näin on asianlaita, täytyy tuotannon, lyhennetyn työajan ollessa käytännössä, olla ainakin saman kuin lyhentymättömänkin työajan vallitessa. Tästä johtuu, että työn suorituksen kasvaessa ei lyhennetynkään työajan ollessa käytännössä ole mitään tarvetta kiinnit-

tää tuotantoon uusia työläisiä. Uusia työläisiä voidaan ottaa tuotantoon vain ehdolla, että työaikaa lyhennetään työn suorituksen työaikayksikön aikana lisääntymättä. Heringille on tarpeen yksinkertaisesti sen työpalkkaosan alentaminen, joka lankee tuoteyksikön osalle, kohottaakseen tällä tavoin lisäarvoa.

Samoin on asianlaita työpalkkaan nähden. Sosialifasistit voivat kuvitella itselleen työajan lyhentämistä vain yksikköpalkkaa vastaavasti kohottamatta. Rudolf Wissell selittääkin aivan selvästi:

> "Jos työajanlyhennys tulee tapahtumaan, voi se tapahtua vain ehdolla, että ansio vastaavasti vähenee."

Hän on sitä mieltä että

> "vain kestävä työajan lyhennys voi auttaa meitä selviytymään hädästämme. Ellei tämä ole muuten mahdollinen kuin uhraamalla osa palkasta, täytyy tähänkin suostua." ("Vorwärts" tammikuun 11 päivänä v. 1931).

Miksei työajan lyhennys yksikköpalkkojen korotuksineen ole mahdollinen? Se olisi kyllä mahdollinen, mutta se on ristiriidassa sen periaatteen kanssa, että pula tulee voittaa kapitalismin puitteissa, ja on se siksi sosialidemokraateille mahdoton.

Kuvataksemme työajan lyhennystä koskevan sosialidemokraattien tunnuslauseen olemusta ja sisältöä mainitsemme seuraavan tapauksen: Tammikuun 11 päivänä v. 1931 ilmoittaa "Vorwärts", että Hampurin olutpanimoissa on työaika alennettu kahdeksasta kuuteen tuntiin.Tässä yhteydessä on työläisten lukumäärää kohotettu 1000:sta 1350 mieheen. Olisi saattanut luulla, että tämä olisi ollut sangen ilahduttava seikka. Mutta sama "Vorwärts" lainaa kuitenkin kohdan Hampurin olutpanimojen kertomuksesta:

> "Valmistuskustannukset eivät ole nousseet, vaan on palkkasumma useimpina viikkoina ollut alhaisempikin kuin aikaisemmin."

Jokainen näkee, että tässä on kysymys tavattomasta palkkojen alentamisesta, sillä *useimpien viikkojen* aikana on palkkojen *summa* ollut alhaisempi kuin ennen työajan lyhentämistä, s. o. 1350 työläistä saa vähemmän palkkaa kuin aikaisemmin 1000 työläistä. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö työajan lyhentymisen seurauksena myöskin työn voimaperäisyys olisi kasvanut, sillä turhaan ei "Vorwärts" kirjoita, että kertomuksen mukaan "liikkeen työntekijät katsovat *melkoisen ansion vähenemisen* luonnollisesti raskaaksi", turhaan ei se puhu "työväestön *suurista* aineellisista uhreista".

Tässä on kysymys Hampurin olutpanimojen tempusta, jolla ne ovat kohottaneet tuotantoa ja melkoisesti alentaneet palkkoja. Miten luonnehtii nyt "Vorwärts" tätä tapausta? Se kirjoittaa:

> "Tämä koe (se on taistelu työttömyyttä vastaan työajan lyhentämisen avulla) on suoritettu, ja voidaan sanoa, että se on onnistunut!"

Tämä erinomainen "se on onnistunut" paljastaa kokonaisuudessaan, mikä tarkoitus on sosialifasistien toitotuksella työajan lyhentämisestä. Sosialifasistit puhuvat sangen paljon työajan lyhentämisestä toteuttaakseen kaikessa hiljaisuudessa alhaisten palkkojen teoriansa, samoin kuin he aikaisemmin puhuivat paljon korkeista palkoista auttaakseen kapitalistisen ratsionalisoinnin toteuttamista.

Ja kun viisipäiväinen viikko Berlinin metalliteollisuudessa oli laajoille joukoille osoittanut, että se oli vain väline palkkojen alentamiseksi, silloin täytyi jo sosialidemokratiankin turvautua uuteen temppuun. Se ei voi työläisten suuttumuksen vuoksi enään kirjoittaa samaa kuin se on aikaisemmin kirjoittanut. Se "unohtaa" yhtäkkiä, että se itse on esittänyt pääsytienä pulasta työajan lyhentämistä palkkoja nostamatta, ja kirjoittaa viisipäiväisestä viikosta Berlinin metalliteollisuudessa ("Vorwärts" helmikuun 17 päivänä v. 1931):

> "On selvää, ettei senkautta pulaa voiteta vaan kärjistetään. Kun porvarillinen lehdistö siis puhuu 'pääsytiestä pulasta' herättää se, lievästi sanoen, harhakuvia."

Ei, herrat sosialifasistit. Juuri te olette antaneet porvaristolle todistuskappaleita palkkojen alentamisen puolesta viisipäiväisen viikon varjolla (Katso Wisseliä). Eikä mikään demagogia kykene peittämään sitä tosiasiaa, että te itse olette olleet *alotteentekijöitä* tähän palkkojen alennukseen.

* * *

Siirrymme nyt loppupäätelmiin. Olemme esittäneet suuren joukon lainauksia sosialifasistien puheista, kirjoituksista ja kirjasista sekä osoittaneet, että sosialidemokraattisten teoreetikkojen "perustoimena" on agiteerata joukkoja lujittamaan kapitalismia työväenluokan kustannuksella.

> "Sisäpolitiikan alalla on sosialidemokratia ottanut tehtäväkseen kapitalistisen järjestelmän välittömän edistämisen ja tukemisen." (Kommunistisen Internatsionaalen ohjelma).

Tämä perustava tosiasia antaa avaimen sosialidemokraattisen teorian sisimmän tarkoituksen ja sen ristiriitaisuuksien

selvillesaamiseen. Sosialidemokraatit alkavat arvostelemalla Marxia ja omaksuvat puhtaasti porvarillisen teorian kannan, että tuottavaisuus ja voima ovat jakotekijöitä, voidakseen väittää, että perinpohjainen parannus työväenluokan asemassa on mahdollinen jo kapitalismin aikana, ja tämän tunnuksen alla voimistuttaa työväenluokan orjuuttamista. Kun tämän "työn" hedelmät kypsyvät ja tilanne muuttuu, sommitellaan uusia "teorioja". Ilman tällaisia temppuja ei sosialidemokratia kykene täyttämään päätehtäväänsä.

Yksi tunnustus täytyy kuitenkin sosialifasistisille teoreetikoille antaa. Viisaasti kyllä ovat he teorioissaan kokolailla varovaisia. Samat Nöltingit ja Braunthal, jotka Marxia vastaan asettavat oman voimateoriansa, kiirehtivät asettamaan sellaisen ehdon, että jaon voimatekijällä on vissit rajansa, että on mahdotonta jatkuvien palkankorotusten kautta siirtyä kapitalismista sosialismiin, että kapitalismin aikana ei päästä vissien rajojen ulkopuolelle (Braunthal, sivu 67; Nöltingit, sivu 146). Selostamiemme sosialifasismin palkkateoriain ja palkkapolitiikan valossa käy näitten selityksien tarkotus selväksi. Ne eivät suinkaan merkitse samaa kuin Marxin sanat, että työpalkan vaihteleminen on kapitalismin aikana tuomittu tapahtumaan ahtaitten rajojen sisällä. Marx osoittaa kapitalistisen kasautumisen yleisessä laissa, että kapitalismin vallitessa kurjistuu työväenluokan asema, ettei työväenluokalla voi olla mitään toiveita saada tilaansa kapitalismin aikana oleellisesti parannetuksi, ja että siksi on kapitalismi kukistettava. Sosialidemokraattiset teoreetikot väittävät päinvastoin, että perinpohjainen parannus työväenluokan asemassa on kapitalismin aikana mahdollinen. Miksi etsivät he sitten rajaa työpalkan nousulle? Valmistaakseen kaiken varalta maaperää alhaisten palkkojen teorialle. Ja tällainen tarve esiintyykin, kuten olemme nähneet, sangen pian.

Luokkatietoinen työväestö jää uskolliseksi proletariaatin eduille ja siksi myös Marxille. Vain siten voi proletariaatti käydä todellista taistelua työpalkan korottamisen puolesta. Se ei pelkää tulta, joka tästä taistelusta voi leimahtaa ja josta sosialifasistit ovat niin kauhuissaan, sillä vain proletaarisen vallankumouksen tulessa voidaan kapitalismi kukistaa ja sosialismin perusta rakentaa. Niinpä taisteleekin vallankumouksellinen proletariaatti porvaristoa ja sosialifasismia vastaan seitsemän tunnin työpäivän ja entisen kokonaispalkan puolesta, pelkäämättä, että tämä taistelu voi muuttua poliittiseksi taisteluksi. Vallankumouksellinen proletariaatti tietää, ettei sillä ole menetettävänään mitään muuta kuin kahleensa.

VIII. Työpalkka ja työväenluokan asema Neuvostoliitossa

Olemme ja aikaisemmin kuvanneet tuotanto-oloja Neuvostoliitossa. Näimme silloin, että proletariaatin asema proletaarisen diktatuurin maassa on tyyten toinen kuin kapitalistisissa maissa. Neuvostoliitossa ei työväenluokka ole palkkaorjuudessa, vaan on se tuotantovälineiden kollektiivinen omistaja. Se rakentaa voitollisesti sosialismia, jo vuonna 1931 se saa sosialistisen talouden perustan valmiiksi.

Vallan ottaminen vallankumouksen kautta proletariaatin käsiin ja kapitalistien omaisuuksien pakkoluovutus ei vain perinpohjin muuta proletariaatin asemaa, vaan antaapa koko taloudelliselle kehitykselle aivan toisen suunnan. Proletaarisen diktatuurin vallitessa menettävät työpalkan vaihtelua koskevat lait, sellaisina kuin ne esiintyvät kapitalismin aikana, voimansa, sillä täällä on työvoima lakannut olemasta tavara tämän sanan varsinaisessa merkityksessä.

Tästä johtuu, että myöskin työpalkka lakkaa olemasta työvoiman arvomuotona. Se ei peitä mitään riistosuhdetta, koskei tällaista suhdetta enään ole olemassa. Sensijaan että kapitalismin vallitessa porvaristo työpalkan kautta antaa työväenluokalle ne toimeentulovälineet, jotka työvoiman uudistamiseksi ovat välttämättömät, sensijaan että työvoima ei tällöin uudistu työläisen tarpeitten tyydyttämiseksi ja kehittämiseksi vaan vain varatakseen kapitalistille välttämättömän riistovälineen, sensijaan että tällöin ei myöskään tämän uudistamisen laajuutta määrää työläisen vaan pääoman tarpeet, on Neuvostoliitossa koko yhteiskunnallisen tuotantoprosessin liikkeellepanevana voimana ja päämääränä työväenluokan tarpeitten tyydyttäminen ja sen elintason järjestelmällinen, pysyvä kohottaminen sosialistisen rakennustyön kautta. Neuvostoliitossa on työpalkka pohjaltaan, jos niin saa sanoa, työväenluokan ja sen yksityisten jäsenten välinen tilitysmuoto, jonka kautta määritellään yksityisen työläisen osuus kollektiivisesti luotuun yhteiskunnalliseen tuotteeseen.

Tästä seuraa myöskin, ettei sillä peruslailla, joka kapitalismin vallitessa säännöstelee työpalkan vaihtelua — kapitalistisen kasautumisen yleisellä lailla — ole Neuvostoliitossa enään mitään merkitystä. Se katoaa yhdessä kapitalististen tuotantosuhteitten kanssa, joista se johtuukin. Sosialistinen kasautuminen Neuvostoliitossa ei johda työpalkan laskuun, ei vara-armeijan muodostumiseen eikä työväenluokan aseman kurjistumiseen, vaan työttömyyden poistamiseen, työpalkan jär-

jestelmälliseen kohoamiseen ja työväenluokan olojen parantumiseen.

Esitämme nyt tärkeimpiä osoittajia siitä suunnattomasta erosta, mikä tässä suhteessa vallitsee Neuvostoliiton ja kapitalististen maiden välillä. Työttömyyden, joka johtuu välittömästi pääoman kasautumisesta ja pääoman kohoavasta elimellisestä kokoonpanosta, vaihtelu antaa diagrammana esitettäessä seuraavan kuvan:[1])

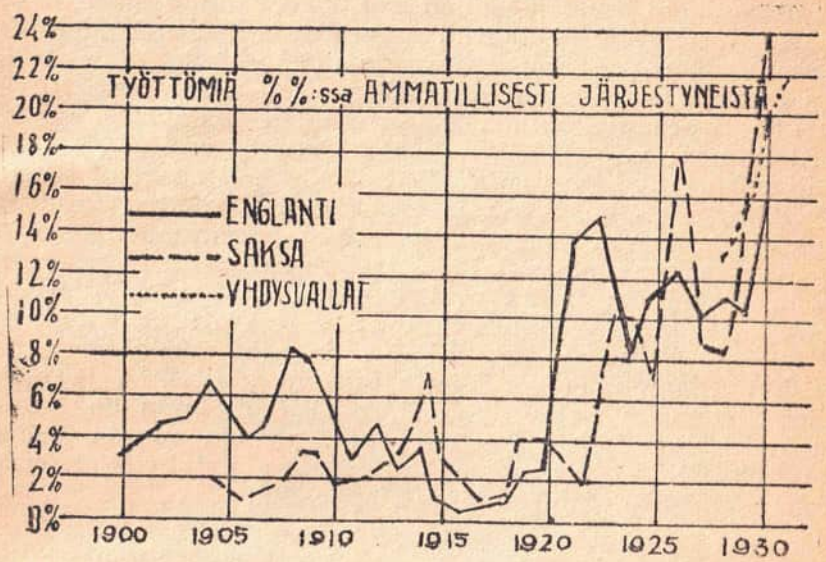

Diagramma osoittaa työttömyyden tavatonta nousua varsinkin sodan jälkeisenä aikana.

Neuvostoliitossa edistyy sosialistinen kasautuminen nopein askelin. Kansantalouteen sijoitetaan valtavat, vuosi vuodelta kasvavat määrät varoja. Niinpä yksistään sosialistiseen teollisuuteen sijoitettiin uusia varoja: v. 1925/26 — 863,2 miljoonaa ruplaa, v. 1927/28 — 1584,9 miljoonaa ruplaa, ja v. 1931 tulee vastaava summa olemaan 7470 miljoonaa ruplaa.

[1]) Tätä diagrammia tarkasteltaessa on otettava huomioon, että suhteellisen liikaväestön todellinen laajuus ilmenee tässä vain osittaisesti, koska diagrammassa tulee ensinnäkin näkyviin vain yksi suhteellisen liikaväestön muoto, nim. juokseva, ja toiseksi on osoitettu vain ammatillisesti järjestyneitten keskuudessa vallitseva työttömyys, mutta työttömien prosenttimäärä järjestymättömien keskuudessa on paljoa suurempi. Erikoisen suuri merkitys on tällä seikalla Yhdysvaltoihin nähden, missä ammattiliittoihin kuuluu vain aivan mitätön osa työväenluokasta ja missä aina vuoteen 1928 asti ei työttömyydestä yleensä ollut tilastoja.

Koko kansantalouden sosialistiseen sektoriin (teollisuuteen, kulkulaitokseen, maatalouteen ym.) v. 1931 sijoitettava rahamäärä nousee valtavaan summaan, 16 miljardiin ruplaan. Sen ohessa on muistettava, että tämän sosialistisen kasautumisen mukana kehittyy nopeassa vauhdissa teknillinen rekonstruktiointi, uusiaikaisen tekniikan ottaminen käytäntöön (mikä kapitalismin vallitessa merkitsee pääoman elimellisen kokoonpanon kohoamista). Mutta tämä sosialistinen kasautuminen ja sosialistinen ratsionalisointi (sanan laajemmassa merkityksessä) eivät, päinvastoin kuin kapitalistinen kasautuminen ja kapitalistinen ratsionalisointi, johda työläisten erottamiseen tuotantoprosessista, vaan päinvastoin työväenluokan nopeaan kasvuun. Palkansaajien lukumäärä oli Neuvostoliitossa: v. 1926/27 — 10,9 miljoonaa, v. 1927/28 — 11,5 miljoonaa, nousten se v. 1931 — 18 miljoonaan henkeen. Työttömyys on kokonaan ja lopullisesti hävitetty. Työttömyyden sijasta kasvaa Neuvostoliitossa työvoiman puute.

Osoitamme nyt vertailuja työpalkan vaihtelusta. Seuraavasta diagrammasta näkyvät työväenluokan reaalitulot kapitalistisissa maissa (Indeksit ovat seuraavat: Englannissa v. 1900=100, Saksassa v. 1913=100 ja Yhdysvalloissa v. 1923 =100). Diagramma perustuu virallisiin tilastoihin, ja otetaan siinä huomioon ne menetykset, mitä työttömyys on työväenluokalle aiheuttanut. Näemme, että yleinen suunta kallistuu laskuun päin. Englannissa ja Saksassa pysyttelee työpalkka koko ajan sodanedellisen tason alapuolella.

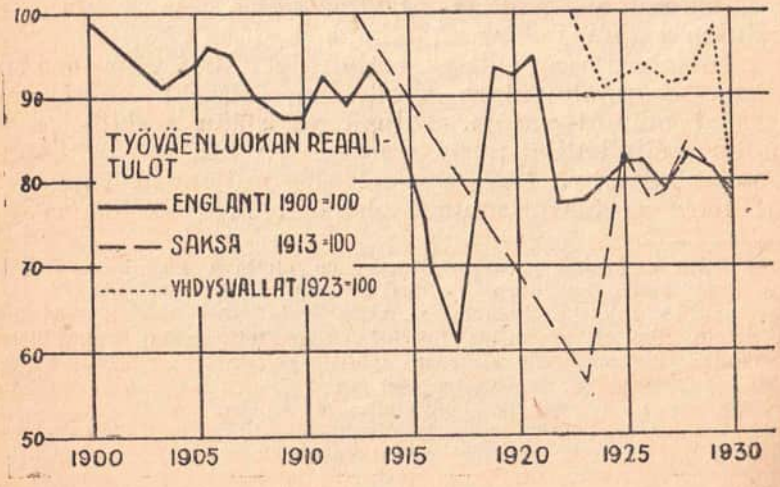

Neuvostoliitossa oli reaalipalkka jo v. 1928/29 — 125,5 prosenttia palkasta ennen sotaa ja v. 1929/30 — 149,4 prosenttia. Vuonna 1931 on reaalipalkka edelleen kohonnut, joten se tulee tekemään yli 160 prosenttia ennen sotaa olleesta palkasta. Näin on asianlaita yksistään työpalkkaan nähden. Jos tähän lisätään kaikki se, mikä käytetään yhteiskunnalliseen vakuutukseen, työväen asuntojen rakentamiseen ja kulttuuritarkoituksiin, on kasvu vieläkin suurempi.

Samaan aikaan kun kaikissa kapitalistisissa maissa käydään kapitalistien taholta katkeraa hyökkäystä, ei yksinomaan työpalkkaa, vaan myöskin yhteiskunnallista vakuutusta vastaan, kasvaa Neuvostoliitossa yhteiskunnalliseen vakuutukseen käytettävien varojen summa jatkuvasti. V. 1927/28 käytettiin tähän tarkoitukseen 980 miljoonaa ruplaa, v. 1930 — 1,6 miljardia, ja v. 1931 käytetään 2138 miljoonaa ruplaa. Tähän tulee vielä lisäksi seitsemän tunnin työpäivä. Vuoden 1930 lopussa oli 45,5 prosenttia kaikista työläisistä siirretty seitsemän tunnin työpäivään, ja v. 1931 tulee seitsemän tunnin työpäivä toteutettavaksi kaikilla rautateillä (palkan noustessa 8 prosentilla) sekä 92 prosentissa koko teollisuudesta.

Samaan aikaan kun kapitalistisissa maissa, varsinkin nykyisen pulan vallitessa, on huomattavissa kuolevaisuuden kasvua ja keski-iän alenemista, on Neuvostoliitossa todettavissa päinvastainen ilmiö. Englannin porvariston äänenkannattaja "The Economist" myöntää tämän (vuoden 1930 marraskuussa) seuraavassa muodossa:

> "Euroopan väestön puhdas kasvu, Neuvostoliittoa lukuunottamatta, tekee 2,5 miljoonaa henkeä koko väkiluvun ollessa 370 miljoonaa, mutta Venäjällä, jonka väkiluku on 150 miljoonaa, tekee väkiluvun kasvu 3,5 miljoonaa henkeä. Huomattava on, että tämä valtava lisäys ei johdu yksinomaan syntyväisyyden lisääntymisestä, vaan on seurausta kuolevaisuuden vähenemisestä."

Nämä seikat riittävät täysin osoittamaan, mikä tavaton ero on kapitalismin ja sosialismin lakien välillä, ja mistä on etsittävä tie ulos pulasta. Tämä tie ei ole porvarillisen "demokratian" tukemisessa eikä huolehtimisessa pääoman muodostumisesta, ei myöskään kapitalistisessa ratsionalisoinnissa yms., vaan porvarillisen diktatuurin kukistamisessa vallankumouksen kautta ja proletariaatin diktatuurin pystyttämisessä, mikä viimemainittu muuttaa kaikki riistetyn proletariaatin luomat tuotantovälineet ja rikkaudet, joita vähemmistönä oleva loisluokka on käyttänyt riiston alaisena olleen enemmistön orjuuttamisvälineinä, käytettäviksi joukkojen hyvinvoinnin nopeaan kohottamiseen, luokkien poistamiseen ja

sen kautta kaiken riiston hävittämiseen. Juuri tämän tien näyttää Marx kootessaan tulokset pääoman kasautumista koskevista tutkimuksistaan seuraaviin sanoihin:

"Tuotantovälineiden keskittyminen ja työn yhteiskunnallistuminen pääsevät kohtaan, jossa ne kapitalistisessa vaipassaan tulevat sietämättömiksi. Se repeytyy. Kapitalistisen yksityisomaisuuden kuolinhetki on tullut. Häätäjät häädetään." ("Pääoma" sivu 702).

VASTAUKSET 3:NNEN TEEMAN KONTROLLIKYSYMYKSIIN.

I. Työpalkka työvoiman arvon muunnettuna muotona.

1. Työvoiman arvoa ei voida suoranaisesti ilmaista itsensä työvoiman hintana, sillä työvoima luovutetaan vain työprosessissa kapitalistille.

2. Se työvoiman arvo, joka välttämättömässä työajassa uusinnetaan, jaetaan matemaattisesti koko työpäivää kohden, jolloin saadaan työtunnin hinta (työn hintayksikkö).

3. Jokaiselta työtunnilta näyttää palkka maksetun. Todellisuudessa vastaa työtunnin hinta vain osaa tämän tunnin aikana tuotetusta arvosta, mutta näyttää siltä, kuin olisi työläiselle maksettu koko hänen työstään. Täten on työpäivän jakautuminen välttämättömään työhön ja lisätyöhön sekä sen kautta kapitalistinen riisto saatu peitetyksi.

4. Työntekijä saa työpäivää lyhennettäessä (osittaistyö) tuntipalkan jäädessä ennalleen sellaisen palkan, joka ei riitä hänen työvoimansa palauttamiseen entiselleen. Ylityön ollessa käytännössä asetetaan palkka työtunnilta yleensä niin alhaiseksi, että työntekijä on pakotettu tekemään ylityötä. Tällöin on kuitenkin voimankulutus niin suuri, että työpalkka ei riitä luovutetun työvoiman palauttamiseen ennalleen.

5. Työajan lyhentäminen ilman vastaavaa palkankorotusta merkitsee sitä, että työmies ei voi palauttaa työvoimaansa ennalleen.

6. Kappalepalkka vahvistetaan työläisen työnsuorituksen mukaan vissin aikamäärän kuluessa. Kun kohoavan suorituksen kautta päiväpalkan kokonaismäärä nousee keskimääräisen aikapalkan yläpuolelle, alennetaan kappalepalkkaa vastaavasti. Kappalepalkan muodossa on riisto vieläkin enemmän peitettynä kuin aikapalkan ollessa käytännössä, sillä näyttää siltä, kuin maksettaisi työläiselle itse suorituksesta ja työkappaleesta.

7. Kappalepalkka kannustaa työn voimaperäisyyttä.

II. Työpalkka ja pääomasuhde yksinkertaisessa uusintamisprosessissa.

1. Työläinen saa työpalkan sen jälkeen, kun kapitalisti on ostamansa tavaran (työvoiman) käyttänyt. Työläinen antaa siis luottoa kapitalistille. Työpalkka on sen tuotteen rahamuoto, jonka työläinen on aikaisemman tuotantovaiheen aikana tuottanut.

2. Siksi, koska ja vain siinä määrin kuin se uusintaa kapitalistiselle tuotannolle välttämätöntä työvoimaa.

3. Sen olemassaolo on vain edellytyksenä pääoman arvonlisäykselle.

4. Kapitalistisessa tuotantoprosessissa kulutetaan työvoima. Kun työväenluokka kuluttaa työpalkan kautta saamansa elintarpeet, uusintaa se työvoimansa tavarana, sillä se on pakotettu jälleen myymään työvoimansa porvaristolle. Kapitalistinen uusintamisprosessi uusintaa siis alituisesti kapitalistisen riiston edellytykset.

5. Työvoiman "vapaa" myyminen on vain näennäistä, sillä työväenluokka on pakotettu myymään työvoimansa porvaristolle. Työläinen voi vain (eikä sitäkään aina) valita sen kapitalistin, joka kulloinkin tulee häntä riistämään.

III. Työpalkka ja pääomasuhde laajenevassa uusintamisprosessissa.

1. Yksinkertaisessa uusintamisessa toistuu tuotantoprosessi entisessä mitassaan. Laajenevassa uusintamisessa on pääoman määrä ja tuotannon mitta jokaisessa tuotantojaksossa suurempi kuin edellisessä. Laajenevan uusintamisen edellytyksenä on, että kapitalistiluokka jättää osan lisäarvosta kuluttamatta, muuttaa sen uudeksi pääomaksi. Lisäarvon muuttaminen pääomaksi on kasautumista.

2. Pysyvän pääoman suhde vaihtuvaan pääomaan muodostaa pääoman elimellisen kokoonpanon, joka on sitä korkeampi, mitä suurempi on pysyvän pääoman osuus kokonaispääomasta.

3. Kun kasautuminen poikkeustapauksessa tapahtuu siten, että pääoman elimellinen kokoonpano jää entiselleen, kohoo työvoiman kysyntä, niin että syntyy palkkojen nousua. Mutta palkkojen noustessakaan ei riisto keskeydy.

4. Jos palkkojen nousun johdosta kasautuminen heikkenee, vähenee työvoiman kysyntä ja sen johdosta laskee myöskin palkka. Työpalkan vaihtelu riippuu siis pääoman kasautumistarpeista.

5. Pääoman keskittyminen (konsentratsio) tapahtuu kasautumisen pohjalla, sen lähteenä on siis luotu uusi lisäarvo. Pääoman yhteenkokoontuminen (sentralisatsio) on jo olevan pääoman liittymistä suuremmaksi pääomaksi.

6. Pääoman elimellisen kokoonpanon kohoaminen jouduttaa pääoman kasautumista, ja päinvastoin kasautuminen vaikuttaa kiihdyttävästi elimellisen kokoonpanon kohoamiseen.

IV. Kapitalistisen kasautumisen yleinen laki — työväenluokan aseman huonontuminen.

1. Liikaväestö on kapitalismin vallitessa seurausta pääoman kasautumisesta, kun pysyvä pääoma lisääntyy nopeammin kuin vaihtuva. Se on suhteellinen, koska se ei johdu olemassaolo- ja toimintavälineitten ehdottomasta puuttumisesta, vaan yhteiskunnallisen tuotannon kapitalistisesta muodosta.

2. Malthuksen "väestölaki" on puolustelevaa laatua, koska se selittää liikaväestön ehdottomaksi ja johtaa sen luonnonoloista eikä yhteiskunnallisista oloista. Sen mukaan syynä liikaväestöön ei olisi kapitalismi, vaan luonto itse.

3. Liikaväestö esiintyy kolmessa muodossa: a) juoksevana työttömyytenä, b) salaisena (latent) liikaväestönä — ammattitaidottomat nuoret työläiset, jotka voivat saada työtä vain vissiin ikään asti, sekä maatyöläiset — ja c) salpautuvana liikaväestönä, köyhäinhoitolaiset.

4. Liikaväestö on kapitalismin olemassaolon ja kehityksen edellytys, sillä kapitalismi aikakautisine vaihteluineen (konjunktuurin kohoaminen ja laskeminen) tarvitsee välttämättömästi työläisten vara-armeijaa, joka on sen käytettävissä tuotantoa laajennettaessa.

5. Liikaväestöstä ei kapitalismin aikana voida päästä, koska se toiselta puolelta on kapitalismin välttämätön seuraus ja toiselta puolelta sen olemassaolon edellytys. Kaikki luulottelut, että on mahdollista kapitalismin aikana päästä liikaväestöstä, herättävät sellaisia harhaluuloja, että on mahdollista välttää kapitalismin pahoja puolia kapitalismia itseään poistamatta.

6. Pysyvän vara-armeijan olemassaolo (tämän armeijan laajuus voi olla suurempi taikka pienempi, aina konjunktuurin vaihtelujen mukaan, mutta kapitalismin kehittyessä se jatkuvasti kasvaa) vaikuttaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan väliseen suhteeseen työväenluokalle epäedullisesti.

7. Se seikka, että työvoiman kysyntä ja tarjonta tapahtuu suhteellisen liikaväestön taustalla, painaa alas palkkoja ja aiheuttaa niitten laskun työvoiman arvon alapuolelle. Vain poikkeustapauksissa ja vain proletariaatin pienten kerroksien palkka voi kohota työvoiman arvon yläpuolelle.

8. Samalla kun työväenluokka luo lisäarvoa, siis kasautumisen lähteen, luo se myöskin edellytykset ja välineet suhteellisen liikaväestön tuottamiselle. Pääoman kasautuminen merkitsee työväenluokan aseman huononemista.

9. Työpalkka ei ole ainoa tekijä, joka määrää työväenluokan aseman. On aina tarkasteltava seuraavia tekijöitä: lisäarvon suuruutta, reaalipalkkaa, työajan pituutta, työn voimaperäisyyttä, työväenluokan orjuuttamista itse tuotantoprosessissa, työläisten iän lyhenemistä, työttömyyttä ja koko työväenluokan asemaa ei yksinomaan imperialistisissa maissa vaan myöskin siirtomaissa.

Отв. ред. В. Оянен, техн. ред. В. Унха.

„KIRJA" № 236 Сдано в набор 1/IV, в печать 1/VIII. Форм. бум. 62x88. 11½ п. л. кол. б. в п. л. 50.000

Ленгорлит № 51279 Заказ № 701 Тираж 5000

Типография „Кирьялая" Ленинград, Харьковская, 9.

Hinta 1 rpl. 35 kop

Hinta 1:35
III—2

1932

Государственное Издательство КИРЬЯ
Ленинград